

HRVATSKA NARODNA BANKA

GODIŠNJE IZVJEŠĆE

2000.

Sadržaj

Makroekonomска кретања	9
1.1. Међународно окружење	11
1.1.1. Свјет	11
1.1.2. Европска унија и еврозона.	14
1.1.3. Транзитијске земље	17
1.2. Основна обилења хрватскога гospодарства	19
1.2.1. Гospодарска активност	21
1.2.2. Novčana kretanja i međunarodne pričuve	25
1.2.3. Agregatna razina cijena i tečaj	30
1.2.4. Kamatne stope	34
1.2.5. Platna bilanca	38
1.2.6. Tržište rada	48
1.2.7. Državne financije.	51
Monetarna politika	57
2.1. Monetarni i kreditni agregati	59
2.1.1. Ukupna likvidna sredstva	59
2.2. Instrumenti monetarne politike	66
2.2.1. Odnosi s državom	66
2.2.2. Odnosi s poslovnim bankama	67
2.2.3. Kamatne stope Hrvatske narodne banke	72
Međunarodni odnosi	73
3.1. Odnosi Republike Hrvatske s Međunarodnim monetarnim fondom (MMF-om).	75
3.1.1. Sudjelovanje Republike Hrvatske u aktivnostima MMF-a	75
3.1.2. Finansijske transakcije	76
3.2. Aktivnosti HNB-a vezane uz odnose Republike Hrvatske s međunarodnim razvojnim bankama	77
3.3. Odnosi Hrvatske narodne banke s Bankom za međunarodne namire (BIS-om)	78
3.4. Suradnja Hrvatske narodne banke s drugim međunarodnim institucijama	79
3.5. Aktivnosti HNB-a u okviru odnosa Republike Hrvatske s Europskom unijom	79
3.6. Međunarodni platni promet i odnosi s inozemnim bankama	80
3.6.1. Platni promet s inozemstvom.	80
3.6.2. Odnosi s inozemnim bankama i kreditno-finansijski odnosi.	80
Bankovni sustav u Republici Hrvatskoj	83
4.1. Značajke bankovnog sustava	85
4.2. Struktura bilance banaka.	87
4.2.1. Struktura aktive banaka	88
4.2.2. Struktura pasive banaka	89
4.3. Kapital banaka.	90
4.4. Kvaliteta aktive banaka.	91
4.4.1. Ograničenja koja smanjuju rizike.	92
4.5. Kvaliteta zarade banaka	94
4.6. Likvidnost banaka	95

4.7. Poslovanje štedionica	96
4.7.1. Struktura bilance štedionica	96
4.7.2. Kapital štedionica	97
4.7.3. Kvaliteta aktive štedionica	98
4.7.4. Ograničenja koja smanjuju rizike.	99
4.7.5. Kvaliteta zarade štedionica	100
4.8. Nadzor i kontrola poslovanja banaka i štedionica	101
Poslovanje trezora	103
5.1. Kretanje gotovine	105
5.2. Prigodni novac	105
Platni promet	107
6.1. Nova infrastruktura platnog prometa	109
6.1.1. Hrvatski sustav velikih plaćanja (HSVP)	109
6.1.2. Nacionalni klirinški sustav (NKS).	110
6.1.3. Jedinstveni register računa poslovnih subjekata	111
6.2. Prijenos računa za obavljanje platnog prometa banaka i štedionica iz Zavoda za platni promet u Hrvatsku narodnu banku	111
6.3. Ulazak platnog prometa vezanog uz račune pravnih osoba u banke.	112
Statistika	113
7.1. Statistika	115
Organizacija, upravljanje i ljudski resursi	117
8.1. Savjet Hrvatske narodne banke	119
8.2. Interna kontrola	120
8.3. Organizacija i informatizacija	121
8.4. Ljudski resursi	123
8.4.1. Zaposlenost	123
8.4.2. Izobrazba i stručno usavršavanje	124
8.4.3. Plaće	125
8.4.4. Nova skupina stipendista	125
Financijsko izvješće: godišnji obračun HNB-a za 2000. godinu	127
9.1. Ostvareni prihodi.	129
9.1.1. Aktivne kamate.	130
9.1.2. Ostali prihodi.	132
9.2. Ostvareni rashodi	132
9.2.1. Pasivne kamate.	133
9.2.2. Troškovi	135
9.3. Višak prihoda nad rashodima	138
Rukovodstvo i unutrašnji ustroj Hrvatske narodne banke	141
Popis banaka i štedionica	145
Statistički dodatak	155
A. Monetarni i kreditni agregati	
Tablica A1: Monetarni i kreditni agregati	158

B. Monetarne institucije	
Tablica B1: Bilanca monetarnih institucija.	159
Tablica B2: Broj poslovnih banaka i štedionica obuhvaćenih monetarnom statistikom i njihova klasifikacija po veličini bilančne aktive	160
C. Hrvatska narodna banka	
Tablica C1: Bilanca Hrvatske narodne banke	161
D. Poslovne banke	
Tablica D1: Konsolidirana bilanca poslovnih banaka	163
Tablica D2: Inozemna aktiva poslovnih banaka	165
Tablica D3: Potraživanja poslovnih banaka od središnje države	165
Tablica D4: Potraživanja poslovnih banaka od ostalih domaćih sektora	166
Tablica D5: Distribucija kredita poslovnih banaka po institucionalnim sektorima	167
Tablica D6: Depozitni novac kod poslovnih banaka	167
Tablica D7: Štedni i oročeni depoziti kod poslovnih banaka	168
Tablica D8: Devizni depoziti kod poslovnih banaka	168
Tablica D9: Obveznice i instrumenti tržišta novca	169
Tablica D10: Inozemna pasiva poslovnih banaka	169
Tablica D11: Depoziti središnje države kod poslovnih banaka	170
Tablica D12: Ograničeni i blokirani depoziti kod poslovnih banaka	170
E. Stambene štedionice	
Tablica E1: Agregirana bilanca stambenih štedionica	171
F. Instrumenti monetarne politike i likvidnosti	
Tablica F1: Aktivne kamatne stope Hrvatske narodne banke	172
Tablica F2: Pasivne kamatne stope Hrvatske narodne banke	173
Tablica F3: Obvezne pričuve poslovnih banaka	174
Tablica F4: Indikatori likvidnosti poslovnih banaka	175
G. Financijska tržišta	
Tablica G1: Aktivne kamatne stope poslovnih banaka	176
Tablica G2: Pasivne kamatne stope poslovnih banaka	177
Tablica G3: Trgovina poslovnih banaka inozemnim sredstvima plaćanja	178
H. Gospodarski odnosi s inozemstvom	
Tablica H1: Platna bilanca – svodna tablica	179
Tablica H2: Platna bilanca – robe i usluge	180
Tablica H3: Platna bilanca – dohodak i tekući transferi.	181
Tablica H4: Platna bilanca – ostala ulaganja	182
Tablica H5: Platna bilanca – svodna tablica	183
Tablica H6: Međunarodne pričuve hrvatske narodne banke i devizne pričuve poslovnih banaka	184
Tablica H7: Međunarodne pričuve i devizna likvidnost	185
Tablica H8: Godišnji i mjesecni prosjeci srednjih deviznih tečajeva Hrvatske narodne banke.	187
Tablica H9: Srednji devizni tečajevi Hrvatske narodne banke na kraju razdoblja	187
Tablica H10: Indeksi efektivnih tečajeva kune	188
Tablica H11: Inozemni dug prema domaćim sektorima	189
Tablica H12: Inozemni dug prema inozemnim sektorima	190
Tablica H13: Inozemni dug prema domaćim sektorima i projekcija otplate.	191
I. Državne financije – izabrani podaci	
Tablica I1: Ukupni prihodi i rashodi konsolidirane središnje države.	192
Tablica I2: Operacije državnog proračuna	192
Tablica I3: Dug središnje države	193
J. Nefinancijske statistike – izabrani podaci	
Tablica J1: Indeksi cijena na malo, troškova života i cijena industrijskih proizvoda pri proizvođačima	194
Tablica J2: Prosječne mjesecne neto plaće	194
Kratice i znakovi	195

1.

Makroekonomска кretanja

1.1. Међunarодно окruženje¹

1.1.1. Svet

Ekonomска кретања у svjetskom gospodarstvu u protekloj, 2000. godini obilježio je nastavak oporavka od azijske i brazilske krize, te oporavak zemalja jugoistočne Europe od kosovske krize. Istodobno se nastavilo nepovoljno kretanje cijene nafte ("treći naftni šok"), koja je u drugoj polovici godine dosegnula razinu od oko 30 američkih dolara po barelu.

Unatoč strahu većine ekonomskih analitičara, u 2000. u SAD-u nije došlo do usporavanja rasta; dapače, on je još ubrzan. Rast traje gotovo 9 godina ili 29 tromjesečja uzastopce (počevši od posljednjeg tromjesečja 1991.) pa je to zaista najduže razdoblje rasta u dokumentiranoj ekonomskoj povijesti te zemlje (dakle, od sredine XIX. stoljeća), a do smanjenja ulaganja na burzama došlo je tek pred sam kraj godine. Od siječnja 1993. do studenoga 2000. ta je "nova ekonomija" (termin koji označuje gospodarstvo koje bilježi enormni rast produktivnosti zbog širenja propulzivnih informacijskih i telekomunikacijskih djelatnosti) donijela SAD-u povećanje broja zaposlenih sa 110 na 132 milijuna (odnosno od 20 posto) i smanjenje stope nezaposlenosti na 3,9 posto, najnižu razinu u tri protekla desetljeća. Osim restrukturiranja američkog gospodarstva krajem 1980-ih i početkom 1990-ih te široke primjene Interneta i razvoja telekomunikacija od početka 1990-ih, održavanju visokih stopa rasta u cijelom desetljeću znatno je pridonijelo jačanje fiskalne discipline početkom 1990-ih, otvaranje američkog gospodarstva i investicije savezne administracije u obrazovanje. Od siječnja 1993. do studenoga 2000. savezni je proračun prešao put od manjka od 290 milijardi američkih dolara (najvećega u povijesti) do viška od 237 milijardi američkih dolara (najvećeg prema udjelu u BDP-u od 1948. godine). U istom je razdoblju otvorenost američkog gospodarstva, mjerena udjelom vanjske trgovine u BDP-u, porasla sa 21 posto na 26 posto, za što je zaslužno povećanje obujma trgovanja s Europom i drugim tradicionalnim partnerima te formiranje NAFTA-e (sjevernoameričkog područja slobodne trgovine) zajedno s Kanadom i Meksikom. Investicije u obrazovanje povećane su sa oko 37 milijardi na 75 milijardi američkih dolara.

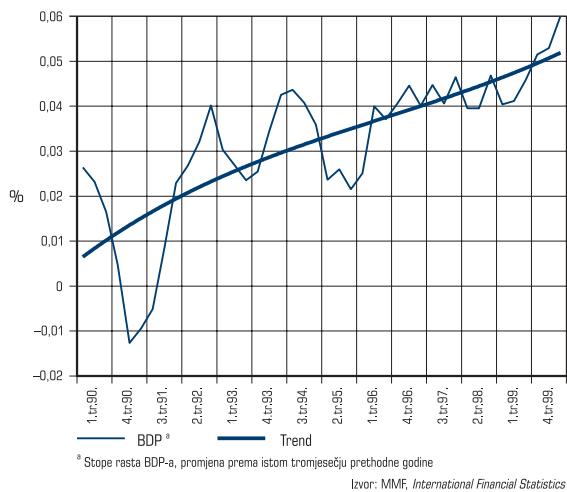
Investicije u nove tehnologije u 1990-ima jako su povećane, što je posebno utjecalo na povećanje cijena dionica informacijskih i telekomunikacijskih tvrtki – indeks NASDAQ, koji u sebi sadrži dosta dionica tvrtki iz toga sektora, udvostručio se, a i indeks DOW-JONES postigao je rekordne razine. Neizvjesnost oko računalnog problema vezanog uz prelazak iz 1999. u 2000. ("Y2K") dodatno je usmjerio investicije u te djelatnosti. Uporaba računala, informacijske i telekomunikacijske tehnologije nije sama po

¹ Izvori: Deutsche Bundesbank, *Monthly Report*, razni brojevi, 2000. i 2001, Frankfurt; ESB, *Monthly Bulletin*, razni brojevi, 2000. i 2001, Frankfurt; MMF, *International Financial Statistics*, na CD-ROM-u; MMF, *World Economic Outlook*, listopad 2000, Washington, D.C.; OECD, *OECD Economic Outlook*, prosinac 2000, Pariz; Vlada SAD-a, *Economic Report of the President*, 2001.

sebi uzrokovala takav rast, već je to postignuto posredno, poboljšanjem organizacije i efikasnosti u poslovanju, inovacijama, te smanjenjem transakcijskih troškova pri prodaji i boljim organiziranjem nabave i prodaje. Dakle, zbog povećane uporabe informacijske tehnologije nije se povećao rast prihoda i prodaje poduzeća samo u toj djelatnosti, već su i poduzeća u klasičnim djelatnostima (prerada, industrijska proizvodnja i sl.) imala koristi od "nove ekonomije" – bolje organizacije nabave i prodaje zahvaljujući boljim vezama s drugim poduzećima preko Interneta (B2B ili Business-to-Business) i boljim vezama s kupcima preko Interneta (B2C ili Business-to-Consumer). To je uvelike povećalo produktivnost u američkom gospodarstvu, koje je u 1990-ima neprestano raslo po stopi od 2 posto za razliku od oko jedan posto u 1980-ima i 1970-ima, a potkraj 1990-ih i po višim stopama (4-5 posto). Isto tako, ta je promjena donijela i pomake prema vještijoj radnoj snazi, zahtijevajući sve veći "ljudski kapital", odnosno sve veću razinu znanja i vještina u poslovanju i sve fleksibilnija tržišta rada. Takva kretanja u američkom gospodarstvu potaknula su daljnje ulaganje investitora iz cijelog svijeta u američko tržište što je utjecalo na aprecijaciju dolara i rast cijena vrijednosnih papira na burzama. To je potaknulo i američku središnju banku (Fed) da poveća kamatne stope (kumulativno za 0,75 posto) kako bi preventivno djelovala na eventualno pojavljivanje ubrzanja inflacije i na pad vrijednosti dionica, osobito informacijskih kompanija na burzama, a da se pritom ne ugrozi investicijska aktivnost privatnog sektora.

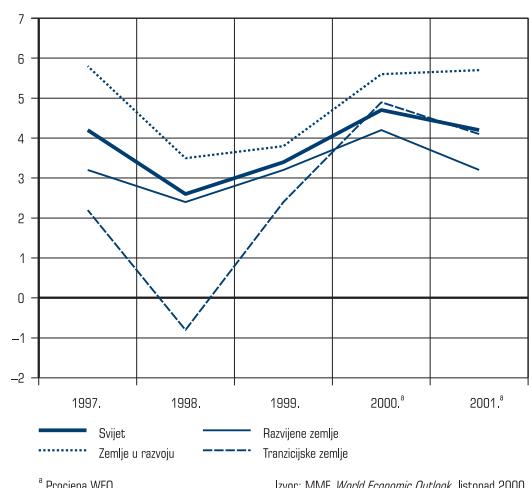
Slika 1.1.

Tromjesečni bruto domaći proizvod u SAD-u od 1. tr. 1990. do 2. tr. 2000., stalne cijene 1996.

Slika 1.2.

Stopa rasta outputa

U Japanu je od 1999. očit oporavak, no s niskim stopama rasta (1 – 2 posto). Uzrok tako slabom oporavku jest sporo konsolidiranje finansijskog sektora, a s tim je povezan i prespor oporavak izvoza. To je bio poticaj za preispitivanje mjera makroekonomске politike u Japalu. Tako je središnja banka Japana preispitala primjenu nultih kamatnih stopa jer se pokazalo da uz tu stopu ona ne može dovoljno snažno reagirati na pojavu finansijske krize i poticati oporavak nakon krize. Troškovni konsolidacije finansijskog sustava i sve starija populacija nametnuli su Japanu potrebu fiskalnog restrukturiranja.

Nastavak rasta u SAD-u, oporavak Japana, kao i znatno povećanje rasta u Europi (o čemu će biti više riječi u sljedećem odjeljku) osigurali su u 1999. realni rast svjetskog gospodarstva za više od 3 posto, dok preliminarni podaci za 2000. pokazuju realni rast od čak 4,7 posto. Taj su rast potaknule razvijene zemlje sa svojih 4,2 posto rasta, zemlje u razvoju s oporavkom od 5,6 posto te tranzicijske zemlje sa 5 posto.

Zbog oporavka zemalja u razvoju i tranzicijskih zemalja od azijske, ruske i brazilske krize te nastavka realnog

rasta u razvijenim zemljama došlo je do oporavka svjetske trgovine, koja se vratila na dugogodišnju prosječnu godišnju stopu rasta svoga obujma od 6 do 8 posto. Međutim, nastavak rasta cijena nafte svakako neće povoljno utjecati na daljnji rast prometa u svjetskoj trgovini.

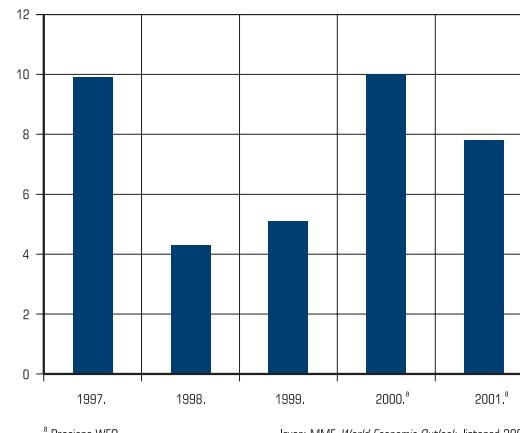
Zbog ograničavanja ponude od strane zemalja članica OPEC-a (i produljivanja sankcija Iraku, koje ga drže izvan tržišta) te velike potražnje cijena nafte dosegnula je u drugoj polovici godine razinu od oko 30 američkih dolara po barelu. To je treća najviša cijena nafte na tržištu; najviša cijena od 40 dolara po barelu zabilježena je u doba tzv. drugoga naftnog šoka 1979/80., a druga najviša cijena od oko 30 dolara po barelu bila je u doba Zaljevskog rata 1990. godine. Međutim, budući da se nakon drugoga naftnog šoka sve više upotrebljavaju efikasnije i ekonomičnije tehnologije, koje smanjuju utjecaj cijena nafte na gospodarsku aktivnost, ne treba očekivati drastičan utjecaj trećega naftnog šoka na globalnu gospodarsku aktivnost. Osim toga, 42 dolara po barelu iz 1980. i 30 dolara po barelu iz 1990., s obzirom na kupovnu moć, mnogo je više od 30 dolara u 2000. (s obzirom na rast cijena u SAD-u, 42 dolara po barelu iz 1980. iznosilo bi danas oko 87 dolara po barelu, a 30 dolara iz 1990. iznosilo bi oko 40 dolara u tekućim cijenama u dolarama iz 2000.). Pa ipak, simulacije MMF-ova globalnoga makroekonomskog modela MULTIMOD govore da 10-postotno povećanje cijena nafte uzrokuje rast potrošačkih cijena u razvijenim zemljama od oko 0,15 posto i pad realne gospodarske aktivnosti od 0,1 posto. Povećanje cijene nafte za 60 posto u 2000. moglo bi uzrokovati rast cijena za 1 posto i za 0,6 posto manji realni gospodarski rast u sljedećem razdoblju.

Niska inflacija u razvijenim zemljama i njihovo uspešno vođenje makroekonomске politike, zajedno sa smirivanjem stanja u zemljama pogođenima azijskom, ruskom i brazilskom krizom, dovelo je do snižavanja svjetske inflacije na manje od 5 posto u 2000., prema preliminarnim podacima. Uz nisku inflaciju u razvijenim zemljama (2,3 posto) i umjerenu inflaciju u zemljama u razvoju (6,2 posto), smirivanju svjetske inflacije najviše je pridonijelo smanjenje inflacije u tranzicijskim zemljama (sa 43,8 posto u 1999. na 18,3 posto u 2000.) osobito smirivanje stanja u Rusiji. Međutim, veliki rast cijene nafte u 2000. svakako će utjecati na rast cijena u sljedećem razdoblju.

Posljedica azijske, ruske i brazilske krize, kao i nastavka realnoga gospodarskog rasta u SAD-u, jest seljenje sredstava na tržište SAD-a. Tako su i kamatnjaci na finansijske instrumente nominirane u glavnim svjetskim valutama (američkom dolaru, euru i japanskom jenu) padali. Strah od usporavanja gospodarskog rasta u

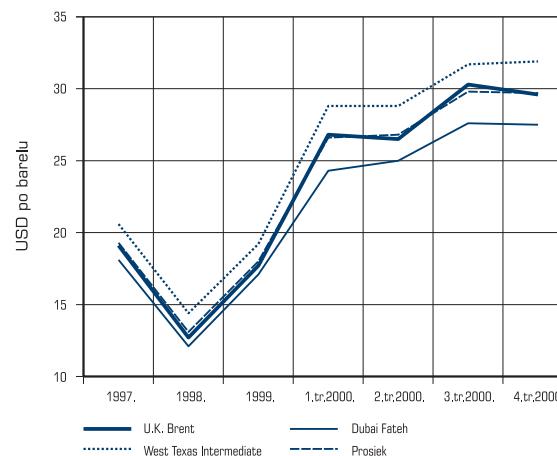
Slika 1.3.

Stopa rasta obujma svjetske trgovine robom i uslugama

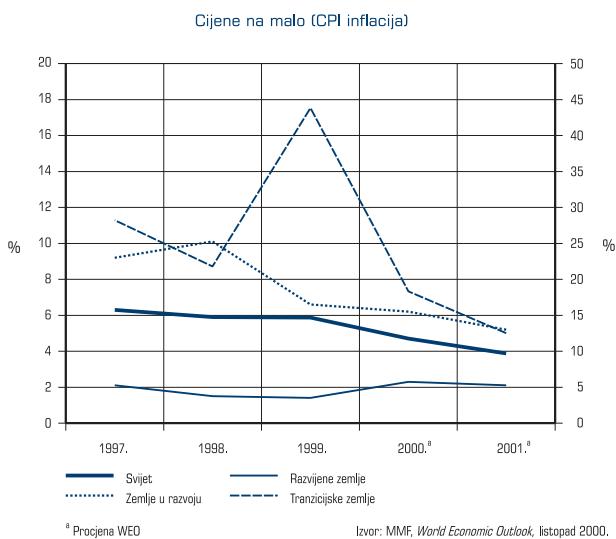
^a Procjena WEOIzvor: MMF, *World Economic Outlook*, listopad 2000.

Slika 1.4.

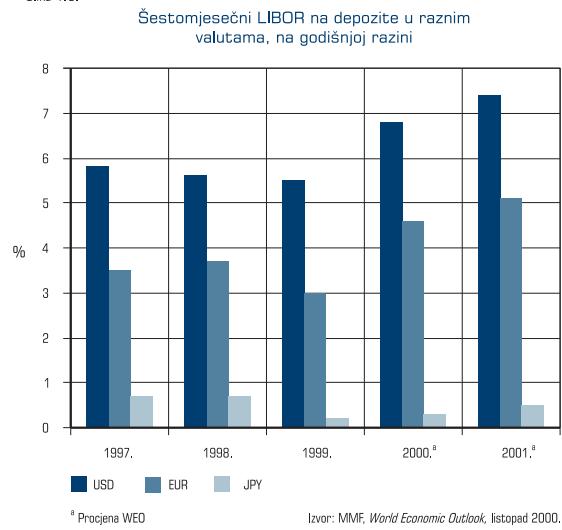
Kretanje cijene nafte na tržištu

Izvor: MMF, *World Economic Outlook*, listopad 2000.

Slika 1.5.

Slika 1.6.

SAD-u i preventivno podizanje kamatnih stopa поčelo је подизати каматнјаке у свјету. Европска средишња банка такoder је одлуčila pratiti раст каматнјака у SAD-u да би ојачала euro према долару (о чему ће бити више ријечи у следећем одјељку).

Тржишта у nastajanju nastavljaju се опорављати од последице финансијских криза, особито у земљама југоисточне Азије (због nastavka раста у SAD-u и опоравка Јапана), те у земљама Латинске Америке (posebice због опоравка Бразила, који има највеће гospодарство у регији, затим због раста у Мексику утемељеног на расту у SAD-u и позитивним учинцима NAFTA-e, те због опоравка Argentine и Чilea). Особито брз опоравак дојивјеле су новоиндустријализиране земље југоисточне Азије, протагонисти азијске кризе, попут Кореје, што се највиše приписује структури њихових гospодарстава, која су увек оријентирана на извоз. До опоравка је такође дошло на Близком истоку и у Африци, углавном због раста цijene наftе. Афричке су земље, које овise о извозу другih сировина, primjerice poljoprivrednih proizvoda (kakaа, кафе, palmina ulja и других proizvoda) чје су цijene на svjetskom tržištu pale i do 20 posto, stagnirale. Stagnacija i pad pojavili су се и у оним афричким земљама које су проживјеле nepovoljne шокове попут рата (Кongo, Eritreja, Etiopija), политичке nestabilnosti i udara (Obala Bjelokosti, Zimbabve) te суше (Eritreja, Etiopija i Maroko).

Oporavili су се и svjetski финансијски токови, особито према тржиштима у nastajanju – у првој половини 2000. били су већи за 50 posto od финансијских токова у првој половини 1999., што ih, ако се nastavi, може приближити razinama prije азиjske, ruske i brazilske krize.

1.1.2. Европска унија и eurozona

Rast BDP-a у eurozoni ubrzao се са око 2,5 posto у 1999. на више од 3 posto у прва три тромјесеца 2000. То је резултат оживљавања производних циклуса, консолидације и побољшања konkurentnosti poduzeća и jačanja потраžnje за izvozom из земаља eurozone. Izvoz tih земаља raste због опоравка svjetskoga gospodarstva и учинка deprecijacije eura prema američkom dolaru и осталим važnijim svjetskim valutама од 15 posto u usporedbi s vrijednošću u prvoj godini увођења eura. Zajedno s nastavком rasta u SAD-u, ubrzani rast u eurozoni svakako ће благотвorno djelovati на daljnji rast gospodarske aktivnosti и објума trgovine u svijetu. Čak i ako bi se usporio rast u SAD-u, таква bi kretanja omogućila eurozoni да подупре svjetski rast i razvoj, pogotovo stoga što je udio eurozone u svjetskoj trgovini veći od udjela SAD-a (19 posto prema 15 posto).

Убрзане гospодарске rасте u eurozoni nastavilo je smanjivati nezaposlenost, tako da je stopa nezaposlenosti, koja je potkraj 1999. nakon dugo vremena pala ispod 10 posto, u 2000. pala ispod 9 posto, што je za europske zemlje jedna od najnižih prosječnih stopa nezaposlenosti od drugoga naftnog šoka (1979/80.). Još postoje velike razlike između tržišta rada pojedinih zemalja članica EU, ali se te razlike smanjuju jer je na djelu povećavanje fleksibilnosti tržišta rada u zemljama eurozone (uglavnom zbog povećane migracije radnika) te sve bolje usklađivanje poslovnih ciklusa tih zemalja.

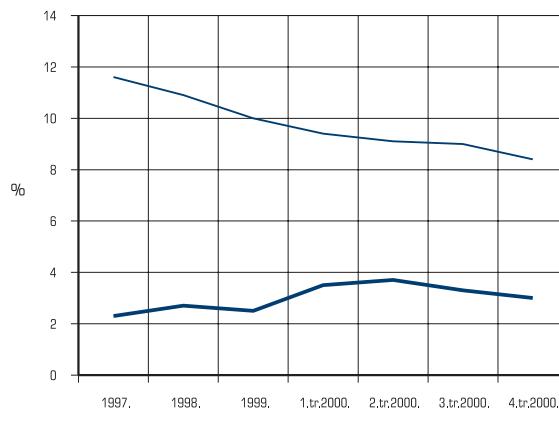
Nastavili su se i konsolidacija i okrupsnjavanje u financijskom sektoru, smanjenjem broja depozitnih i štednih institucija, što je dovelo do približavanja kamatnih stope raznih ročnosti prema 5 posto. Nastavlja se i konsolidacija i razvoj europskog tržišta obveznica što se vidi iz povećanog broja izdanja euroobveznica, u čemu strane države i privatne osobe sudjeluju s oko 50 posto izdanja. Također se nastavlja konsolidacija ostalih europskih finansijskih tržišta.

U drugoj godini od uvođenja eura zabilježeno je daljnje slabljenje eura prema dolaru, uz vrlo velike fluktuacije. Euro je od svoga uvođenja izgubio 15 posto od svoje početne vrijednosti i prema vrijednosti temeljnih makroekonomskih varijabli za toliko mu je podcijenjena vrijednost. Dio uzroka takvoga kretanja eura (o kojem će još biti riječi u nastavku) svakako leži u nepovjerenju tržišta u sposobnost Europske središnje banke (ESB-a) da jednako uspješno vodi monetarnu i tečajnu politiku eurozone kao što je Deutsche Bundesbank vodio monetarnu politiku Njemačke (što je znatno utjecalo na ostatak europskih zemalja i na europski tečajni mehanizam).

Što se tiče inflacijskog cilja, ESB je bio uspješan i u 2000. jer je rast cijena mjerena harmoniziranim indeksom potrošačkih cijena (HIPC) iznosio između 2 i 2,5 posto, što je u skladu s deklariranim srednjoročnim ciljem očuvanja rasta cijena od 2 posto, usprkos velikom povećanju cijene nafte. Međutim, ono što zabrinjava upravu ESB-a jest trend rasta cijena u 2000., koji je u posljednjem tromjesečju prešao 3 posto. Stoga je ESB u 2000. povisio kamatne stope (kumulativno za 1,75: sa 2 na 3,75, uz najveće povećanje od 0,5 u lipnju) kako bi preventivno djelovao na pojavu inflacije izazvanu dalnjim rastom cijene nafte i učincima deprecijacije eura (rasta cijene međunarodno utrživih dobara i usluga), postupajući pritom krajnje pažljivo kako ne bi naškodio ubrzajući rast. Rast najširega novčanog agregata M3, koji je u 1999. bio malo iznad granice od deklariranih 5 posto, te koji je povećan na oko 6 posto u prvoj polovici 2000., spušten je krajem godine prema 5 posto, premda treba imati na umu da je stabilno kretanje cijena glavni cilj Europske središnje banke, a da je rast M3 sporedni cilj.

Slika 1.7.

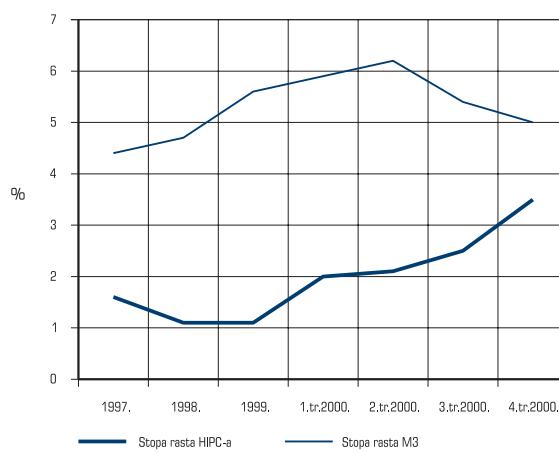
Stopa rasta realnog BDP-a i stopa nezaposlenosti u EU-11

Izvor: Europska središnja banka

Slika 1.8.

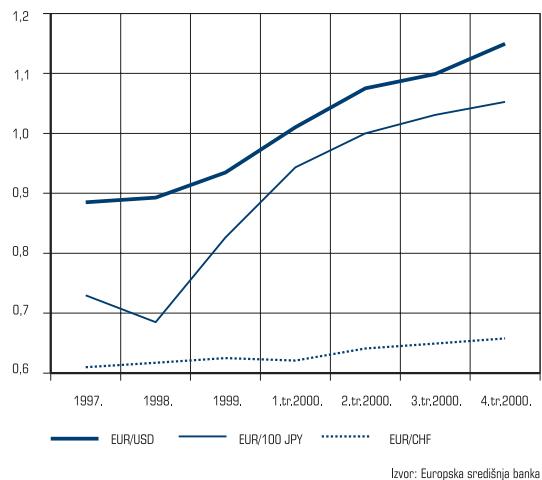
Kretanje HIPC-a i M3 u EU-11

Izvor: Europska središnja banka

Slika 1.9.

Kretanje nominalnog tečaja eura

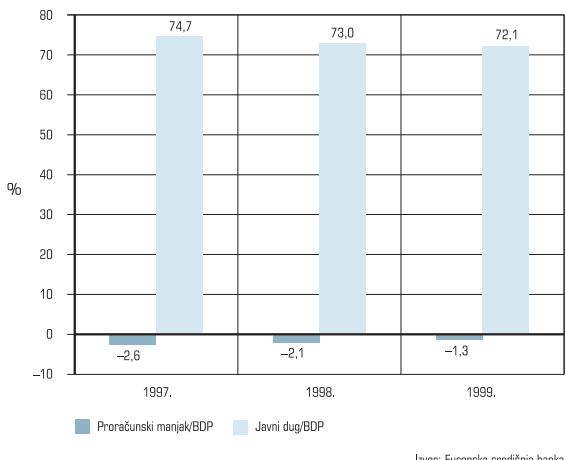

Zašto euro slabi već dvije godine zaredom, spuštajući se na vrijednost koja je do 15 posto niža od one na koju ukazuju temeljne makroekonomске varijable, uz naznake oporavka tek pred kraj 2000.? Jedan od razloga svakako je razlika u stopama gospodarskog rasta, pri čemu gospodarstvo SAD-a već nekoliko godina uzastopce raste po višim stopama od Europe, a investicijske kuće i tržišta – na temelju akcija vlada i središnjih banaka u SAD-u i Europi – očekuju nastavak takvog trenda. Drugi je mogući razlog tomu razlika između dugoročnih kamatnih stopa u SAD-u i u Europi, pri čemu su stope u SAD-u više nego u Europi (6 prema 5) uglavnom zbog povećane potražnje za ulaganjima u SAD-u još od azijske, ruske i brazilske krize, jer je poznato da u razdobljima velikih turbulencija investitori „bjede u dolar“ (tj. više investiraju u SAD-u). S obzirom na to da se situacija na svjetskom finansijskom tržištu

smiruje, može se očekivati da će dugoročni kamatnjaci u SAD-u početi padati prema europskim, a europski će kamatnjaci rasti prema američkim kako investitori budu selili sredstva s američkoga na europsko tržište (djelomice zbog snažnog tržišta obveznica u Europi, koje ima dobre izglede za rast) u očekivanju izjednačavanja razvojnih mogućnosti (bržeg rasta u EU i eventualnog usporavanja rasta u SAD-u) te prilika za zaradu u arbitražnim poslovima prilikom ulaganja dolara u podcijenjeni euro. Jedan od mogućih uzroka jest i brzo širenje tržišta euroobveznica, na kojem polovicu novih izdanja čine izdanja euroobveznica država i privatnih subjekata izvan Europe (osobito tranzicijskih zemalja), zbog čega se kapital seli iz Europe. Dio uzroka slabog eura leži u tržišnoj percepciji sposobnosti i vjerodostojnosti ESB-a da nastavi uspjeh i vjerodostojnost Deutsche Bundesbank, iako u postizanju deklariranih ciljeva (stabilnosti cijena i rasta najširega novčanog agregata, M3), kao što je prikazano, ESB nije bio neuspješan. Premda je takvo kretanje eura potaknuto izvoz u zemljama EU, ono, zajedno s nastavkom rasta cijene nafte, sve više ometa vođenje monetarne politike ESB-a podižući stopu inflacije u zemljama eurozone.

Slika 1.10.

Proračunski manjak i javni dug u EU-11, udjel u BDP-u

lako se na razini eurozone fiskalne pozicije zemalja članica i nadalje prilagođuju jedne drugima, uz smanjivanje udjela proračunskog manjka u BDP-u te udjela javnog duga u BDP-u, znatne razlike još postoje. Približavanje fiskalnih pozicija posredno potiču i efekti harmoniziranja monetarne i tečajne politike te politika dohodaka i cijena, no na području fiskalnih i strukturalnih reformi zemljama eurozone još predstoji dosta posla.

Takov oporavak u Europi i konsolidacija realnoga i finansijskog sektora zasigurno će pomoći budućem rastu Europske unije, i time potaknuti rast i razvoj zemalja koje trguju s njom. Nadalje, nakon završetka konsolidacije u finansijskom sektoru i snižavanja prinosa i cijena

новца nastavит ће се побољшање економских и финансијских односа земаља Средње и Иstočne Europe са земаљима EMU-а. Bolji развојни изгледи у Европи свакако су прidonijeli перцепцији пovećane стабилности и сигурности Европе за инвеститоре што је потакнуло на конвергенцију дугорочних и kratкорочних кратких стопа према 5 посто.

Zbog премјана у EU 13 европских транзицијских земаља и земаља у развоју (Полске, Чешке, Мађарске, Словачке, Словеније, Естоније, Летоније, Литве, Румунске, Бугарске, Ципра, Малте и Турске) nužna je i реформа и реорганизација EU. Највише посла односит ће се на повећање оперативности и ефикасности Европске комисије, на промјену начина доношења одлука у Вijeću ministara EU и Европском парламенту (треба повећати број одлука које ће се доносити квалифицираном већином према броју одлука које се доносе консензусом те реформирати број и начин гласовања), на повећање fleksibilnosti тржишта рада те на реформу правила међусобне помоћи европских земаља (помоћи неразвијеним европским регијама и земаљама).

1.1.3. Транзицијске земље

Гospодарска кретања у транзицијским земаљама углавном је обилježio опоравак Русије и других транзицијских земаља од руске кризе те смртиванje ситуације након косовске кризе.

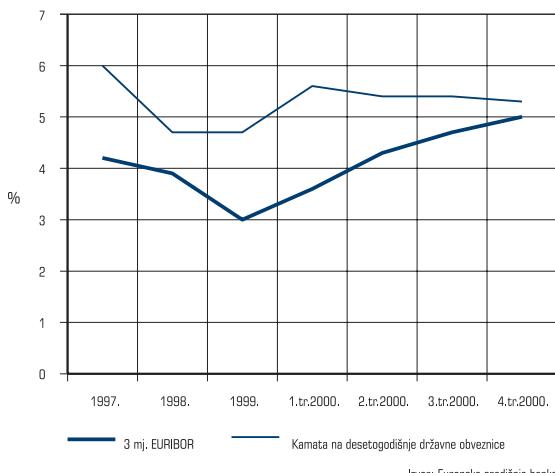
Rast цijene nafte na svjetskom tržištu, jednog od važnijih izvoznih proizvoda Руске Федерације, uvelike je pripomogao опоравку Русије. Kako је Русија veliko gospodarstvo у svojoj regiji, кретање *outputa* i цijena у Русији помогло је susjedним и источним транзицијским земаљама које углавном имају jače trgovачке veze s Rusijom. Јаз између "uspešnijih" транзицијских земаља (Полске, Чешке, Мађарске и Словеније) и manje uspešnih транзицијских земаља time se мало smanjio. Ako se promatraju транзицијске земље, опоравак se ogleda u stopi rasta, koja je od 2,4 посто u 1999. narasla gotovo na 5 посто u 2000. Опоравивши се од neposredних i posrednih posljedica косовске кризе, земље Средње и Иstočне Europe napredovale су sa 1,3 посто realnog rasta *outputa* u 1999. на 3 посто u 2000. години.

Мађарска и Полска nastavile су rasti по visokim stopama od oko 5 посто, као и Словенија. Чешка i Словачка imale su niske stope rasta (око 2 посто) zbog restriktivnih monetarnih i fiskalnih politika i исправљања fiskalne neravnотеže.

Bugarska je уводењем валутне управе 1998. године зауставила loša кретања u svom gospodarstvu i ostvarila snažan rast, koji je usporen 1999. zbog косовске кризе, ali je u 2000. досегнуo visokih 5 посто. Румунска, Македонија, Албанија te Босна и Херцеговина такoder se опорављају nakon utjecaja косовске кризе (priljeva izbjeglica, smanjenja trgovine, povećanja neizvjesnosti i drugih troškova povezanih s blizinom ratnog sukoba).

Slika 1.11.

Kretanje kamatnjaka u EU-11, na godišnjoj razini

Izvor: Европска средишња банка

Smirivanje стања у Русији, dominantном гospодарству истоčноевропских транзицијских земаља, прidonijelo је и prepolovljivanju просјечне инфлације у транзицијским земаљама са око 40 посто у 1999. на 18 посто у 2000., с тенденцијом smirivanja како се ситуација у земаљама с јаким трговинским vezама с Русијом (углавном истоочног транзицијском земаљама) буде поправљала.

Транзицијске су земаље кренуле с разлиčitih почетних позиција и разликом су брзином проводиле реформе. Средњоевропске транзицијске земаље (Чешка, Пoљска, Мађарска, Словенија, Словачка) имале су на почетку већи сектор државних подuzeća и близину европског тржишта, али су брзе проводиле реформе уз одржавање макроекономске стабилности и стога су биле најуспјешније у цијелој скупини транзицијских земаља, и то ih је dovelo пред улазак у EU. Транзицијске земаље југоисточне Азије (поглато Кина) имале су на почетку мањи сектор државних подuzeća и близину јапанскога и америчког тржишта, али су спорије и поступније проводиле реформе, уз одржавање макроекономске стабилности, и стога су биле нешто мање успјешне од средњоевропских земаља. Najzaostaliјe су транзицијске земаље средњоазијске земаље, које су од великих тржишта имале у близини само руско тржиште и које nisu биле dosljedne u провођењу реформи ili su odustajale i mijenjale brzinu реформи, ili pak nisu održavale makroekonomsку стабилност. Приступање међународним организацијама и интеграцијама може каткад потакнути nastavak ili брзе провођење реформи, које онда убрзавају пријелаз земаља на тржишно гospодарство. Процес приступања EU, односно постојање других међународних "sidara" (npr. приступ WTO-u), ključno je za убрзавање реформи u земаљама средњоисточне Европе. Od tih se земаља заhtijeva da prije приступања EU оснаže стабилност institucija koje jamče демократију i владавину права, da podupru ljudska права i права ма-

njina te da osiguraju добро функционiranje гospодарства, чак i u uvjetima jačanja конкуренције iz Europe. Nakon завршетка реформи (изградње одgovarajućih institucija тржишног гospодарства) процес транзиције требао bi se завршити, чime bi проблеми садашњих транзицијских земаља прешли u uobičajene проблеме развоја i rasta.

1.2. Osnovna obilježja hrvatskoga gospodarstva

Glavne značajke hrvatskoga gospodarstva u 2000. bile su: povratak gospodarskom rastu, potaknut visokim stopama rasta potrošnje i neto izvoza, značajan oporavak tekućeg računa platne bilance, zahvaljujući dobroj turističkoj sezoni i povećanju transfera, viša stopa inflacije uzrokovanu uglavnom povećanjem cijene naftе i trošarina, fiskalna konsolidacija i poboljšana proračunska financijska disciplina, visoka stopa rasta monetarnih agregata, pad kamatnih stopa te uspješno restrukturiranje bankovnog sustava.

Hrvatsko je gospodarstvo tijekom 2000. uspješno prebrodilo recesiju i ponovno počelo ostvarivati gospodarski rast. Realni BDP, potaknut visokim stopama rasta osobne potrošnje i neto izvoza, povećan je za 3,7 posto. Nakon dvogodišnjeg razdoblja pada, osobna je potrošnja u 2000. povećana. To je jednim dijelom bilo rezultat odgođenog učinka povećanja plaća iz 1999., ali i veće političke stabilnosti. Fiskalna je konsolidacija, odnosno smanjenje državne kupovine robe i usluga, dala negativan doprinos rastu BDP-a. Investicije su također smanjene, a uzrok tomu je uglavnom smanjenje kapitalnih rashoda države.

Bitno je da je izrazito smanjen manjak na tekućem računu platne bilance, te da su na to smanjenje uvelike utjecali dobra turistička sezona i povećanje transfera. Dodana vrijednost izvoza, mjerena stalnim cijenama u kunama, znatno je povećana (8,4 posto). Ulažak Hrvatske u članstvo Svjetske trgovinske organizacije (WTO) u 2000. zasigurno je pridonio ostvarivanju toga pozitivnog trenda. Osim toga, puno povoljnija vanjskopolitička situacija pomogla je Hrvatskoj da započne svladavati trgovinske barijere, što je ujedno proces koji će se nastaviti u 2001.

Takav rast izvoza ostvaren je u uvjetima stabilnog tečaja, odnosno čak i u drugom i trećem tromjesečju 2000. kad je postojala određena aprecijacija tečaja kune prema euru. Stabilan je tečaj bio temelj monetarne politike Hrvatske narodne banke. Tijekom 2000. devizni priljevi od turizma, privatizacije i krediti koje je država uzela u inozemstvu, doveli su do stvaranja vrlo jakih aprecijskih tendencija koje je središnja banka djelomično neutralizirala. Općenito, tržišne sile nisu stvorile pritiske koji bi doveli do deprecijacije, a središnja je banka prodajom deviza intervenirala samo dva puta, prvi put u siječnju i drugi put u studenome.

Inflacija je u 2000. povećana i dosegnula je najvišu razinu od uvođenja stabilizacijskog programa u 1993. Inflacija mjerena cijenama na malo iznosila je 6,2 posto i bila je za dva postotna boda viša od stope zabilježene u 1999. godini (4,2 posto). Međutim, taj je rast inflacije rezultat jednokratnih učinaka: rasta cijene naftе na svjetskim tržištima, potaknutog jačanjem dolara, i povećanja određenih administrativno reguliranih cijena i trošarina. Zahvaljujući postojanoj kontroli tečaja i relativno ograničenom rastu plaća, ti se jednokratni učinci nisu ponovili.

Fiskalna je konsolidacija bila bitna karakteristika 2000. godine. Realni su se proračunski rashodi prvi put od osamostaljenja Hrvatske smanjili. Osim toga, Vlada je uspjela podmiriti znatan dio dospjelih neplaćenih obveza te tako poboljšala likvidnost gospodarstva i finansijsku disciplinu. U porezni su sustav uvedene značajne promjene, uključujući smanjenje doprinosa za zdravstveno osiguranje u iznosu od dva postotna boda i povećanje trošarina na benzin i duhanske proizvode.

Dio fiskalne konsolidacije bili su i napori usmjereni prema smanjivanju mase plaća koje se isplaćuju iz proračuna. Nakon znatnog povećanja plaća državnih službenika i namještenika u 1999., njihove su plaće početkom 2000. smanjene za 5 posto. Postignut je sporazum o dalnjem smanjenju plaća tih proračunskih korisnika u fiskalnoj godini 2001. Ograničavanje rasta plaća u javnom sektoru bitno je jer se na taj način sprječava troškovno povećanje inflacije i podržava sveobuhvatni cilj smanjenja udjela državnog fiskusa u BDP-u, smanjuje porezni teret i osigurava prostor za razvoj privatnog sektora.

Fiskalna je konsolidacija stvorila i više prostora za vođenje monetarne politike u 2000. godini. Ubrzo nakon donošenja proračuna u ožujku, Hrvatska narodna banka smanjila je obveznu pričuvu na kunske depozite za 2 postotna boda. Hrvatska narodna banka poduzela je i korake koji su bili usmjereni na simplificiranje instituta obvezne pričuve i unificirala stopu i razdoblje obračuna za sve tipove depozita. Ta unifikacija, provedena u dva koraka u studenome i prosincu, rezultirala je jedinstvenom stopom od 23,5 posto. Takva kretanja, u kombinaciji s otplatom dospjelih neplaćenih obveza države, uzrokovala su znatan rast depozita i likvidnosti banaka. Velik dio tih likvidnih sredstava plasiran je u trezorske zapise Ministarstva financija i blagajničke zapise Hrvatske narodne banke. Upis trezorskih zapisa povećan je za 1.788, a upis blagajničkih zapisa za 1.320 milijuna kuna u razdoblju od prosinca 1999. do prosinca 2000.

Rezultat brzog rasta depozita bio je brz rast monetarnih agregata. Novčana masa (M1) povećana je za 30,1 posto, dok su ukupna likvidna sredstva (M4) povećana za 29,3 posto. Ta kretanja nisu negativno utjecala na stabilnost cijena jer su banke uglavnom plasirale svoja sredstva u državne vrijednosne papire ili u sigurna ulaganja u inozemstvu. Plasmani su povećani za skromnih 8,9 posto, uz zdrav rast kredita stanovništву i stagnaciju kredita poduzećima. Naznake oporavka kredita poduzećima zabilježene su krajem godine, no pouzdanih znakova koji bi ukazivali na rast kredita u tom segmentu nije bilo.

Visoka likvidnost banaka također je rezultirala značajnim smanjenjem kamatnih stopa. Kod dnevnih kredita na tržištu novca kamatne su stope smanjene na 1,7 posto, kamatne stope na trezorske zapise također su pale i kretale se u rasponu od 6,0 posto do 6,9 posto, dok su kamatne stope na kratkoročne kredite poduzećima snižene na 6 posto. Promatrane u svjetlu prošlogodišnjih "tvrdoglavog" visokih kamatnih stopa, te su stope izrazito niske. Razlika između prosječnih kamatnih stopa na kredite i depozite smanjena je na 7 postotnih bodova, što je mnogo niže od prethodno zabilježenih razina. Pri tome treba imati na umu da je prosječna kamatna stopa na kredite bila pod povećanim utjecajem velikih iznosa kredita na tekućim računima koji se odobravaju stanovništvu uz vrlo visoke kamatne stope.

Konačno, tijekom 2000. postignut je velik napredak u privatizaciji i restrukturiranju bankovnog sustava. Tri velike banke koje je država sanirala, uspješno su prodane inozemnim strateškim partnerima. Inozemni su investitori također kupili četiri manje banke, odnosno banke srednje veličine, te su u jednom slučaju spojene tri banke u jednu, a u drugom dvije banke u jednu banku. Dodatna spajanja i likvidacije ili stečajevi nekoliko drugih banaka rezultirali su smanjenjem ukupnog broja banaka sa 53 u prosincu 1999. na 45 u prosincu 2000. Mnogo važnije od samog smanjenja broja banaka bilo je povećanje koeficijenta adekvatnosti kapitala cijelog bankovnog sustava i izrazito visoki profiti generirani u bankovnom sustavu kao cjelini.

1.2.1. Gospodarska aktivnost

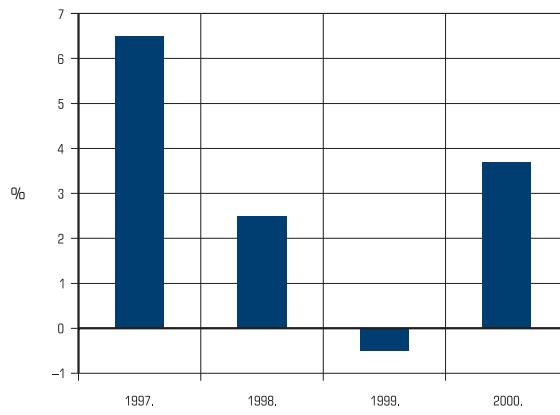
Oporavak gospodarske aktivnosti započet krajem 1999. nastavljen je i u 2000. Posljednje tromjeseće 2000. bilo je tako peto uzastopno tromjeseće tijekom kojega je BDP rastao. Recesija iz 1999. godine čini se prevladana, a gospodarstvo se u 2000. vraćalo na putanju rasta. Dok je u 1999. realni bruto domaći proizvod smanjen za 0,4 posto, u 2000. stopa njegova rasta iznosila je 3,7 posto. Taj je rast bio potaknut oporavkom osobne potrošnje, djelomično nadoknađenim suzdržavanjem uzrokovanim neizvjesnošću ekonomske politike i okruženja, koja je postojala uoči izbora te dobrom turističkom sezonom.

Iako su na godišnjoj razini zajednički pridonijele rastu, domaća i inozemna potražnja u pojedinim su se tromjesečjima izmjenjivale kao glavni generatori rasta. Rast inozemne potražnje potaknuo je rast u trećem tromjesečju, u kojemu je stopa rasta BDP-a iznosila 4,1 posto, dok je domaća potražnja u tom tromjesečju dala mali negativan doprinos rastu. U prvom i drugom tromjesečju domaća je potražnja dala mnogo jači poticaj rastu od rasta inozemne potražnje. U četvrtom tromjesečju, u kojemu je stopa rasta BDP-a bila najmanja i iznosila 2,4 posto, neto izvoz dao je mali negativan doprinos.

Prilagodba vanjskotrgovinske bilance odvijala se u uvjetima istodobnog rasta uvoza i izvoza robe i usluga. Međutim, izvoz je, mjerен stalnim cijenama u kunama, u svim tromjesečjima rastao po znatno višim stopama, koje su na godišnjoj razini ukupno iznosile 8,4 posto. Rast izvoza ponajprije je rezultat bolje turističke sezone, odnosno povećanja izvoza usluga – turističke potrošnje i prijevoza. Uvoz je, jednakom mjerenu, rastao po godišnjoj stopi od 4,2 posto. To je omogućilo pozitivan doprinos vanjskotrgovinske razmjene rastu BDP-a u 2000. O pojedinim komponentama, strukturi, različitim mjerama vanjskotrgovinske razmjene te njezinu utjecaju na platnu bilancu, više će riječi biti u dijelu koji se detaljnije bavi njome.

Slika 1.14.

Realni bruto domaći proizvod, godišnja stopa promjene

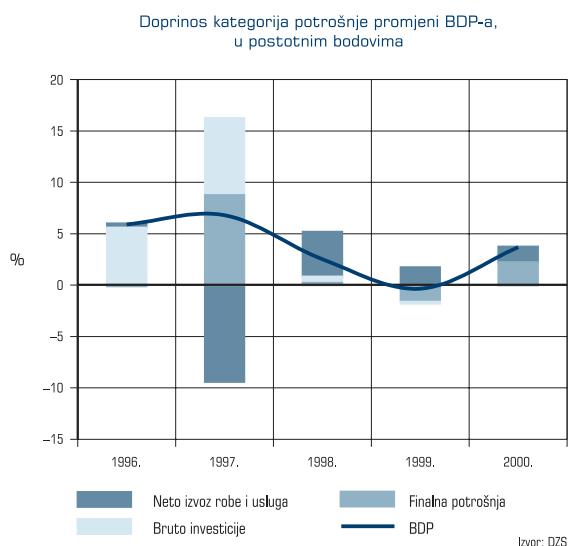

Izvor: DZS

Osobna potrošnja druga je značajna kategorija koja je generirala rast BDP-a. Njezin je ukupan rast u 2000., nakon dvije godine tijekom kojih je razina osobne potrošnje opadala, iznosio 4,1 posto, čime je premašena razina iz 1997. Budući da je rast osobne potrošnje značio povratak na predrecesijsku razinu te da se odvijao u uvjetima smanjenja neravnoteže na tekućem računu platne bilance, umjerenog rasta plaća i fiskalnih restrikcija, on nije bio opasan za makroekonomsku stabilnost. Ipak, rast osobne potrošnje u budućnosti, a posebno nakon što se fiskalna prilagodba privede kraju, ne može činiti osnovu održivog rasta.

Fiskalna kontrakcija je, osim u prvom tromjesečju tijekom kojega se izvršavao privremeni, tromjesečni proračun, dovela do negativnog doprinosa državne potrošnje BDP-u. Ta je okolnost dodatno bila potaknuta činjenicom da je u proračunu za 2000. na raspoloživoj strani bilo predviđeno vraćanje dijela dospjelih obveza za kupovinu dobara i usluga iz prethodnih godina, a koje su u tim razdobljima dale i doprinos rastu. Smanjenje državne potrošnje, mjereno stalnim cijenama, u 2000. je iznosilo 0,7 posto. Bez obzira na trenutačne negativne utjecaje smanjenja fiskusa na proizvodnju i dohotke, restrikcije državne potrošnje nužne su kako bi se rasteretilo gospodarstvo i omogućio rast njegove efikasnosti i konkurentnosti u budućnosti.

Slika 1.15.

Investicije su u 2000., i to tijekom svih četiriјu tromjesečja, također dale negativan doprinos rastu. Njihovo je realno smanjenje u 2000. iznosilo 3,5 posto, što je veći pad nego u 1999. Rast BDP-a nije imao očekivani pozitivan utjecaj na investicije. Glavni je razlog pada investicija smanjenje državnih nabava kapitalnih dobara, odnosno manje investiranje u obnovu, izgradnju cesta i drugih kapitalnih objekata. Fiskalne restrikcije bile su koncentrirane upravo u tom dijelu rashoda jer je njihovo smanjenje bilo najlakše politički provedivo s obzirom na to da nemaju trenutačan učinak na blagostanje. Budući da je kod državnih investicija riječ o projektima koji imaju nisku stopu i dugo razdoblje povrata, njihovo smanjenje, izuzevši izravni učinak, neće djelovati na pad stope rasta. Ipak, kvaliteta infrastrukture vrlo je značajna varijabla za poticanje investicija i u dugom je roku ne bi trebalo zanemariti. Smanjenje investicija države nije dovelo do rasta privatnih investicija pa se čini da su poduzetnici odgađali investicije zbog nepoznanica oko Vladine ekonomske politike, a posebno

reforme poreznog sustava kao jednog od njezinih najvažnijih dijelova. Povratom dugova države te afirmiranjem stečajnih procedura postignut je stanovit napredak u poticanju finansijske discipline. Ipak, potrebno je poduzeti dodatne korake kako bi se investitorima zajamčilo pravnu sigurnost.

Promjene zaliha kategorija su čiji iznosi tijekom godine ne poprimaju visoke kumulativne iznose. Međutim, zbog njihove izuzetno procikličke prirode i znatnih fluktuacija, za stopu rasta BDP-a često je bitan smjer u kojem se one kreću. Znatno povećanje zaliha

у последnjem tromjesečju 2000. pridonijelo je tome da rast BDP-a u tom tromjesečju bude pozitivan, а дало је и pozitivan doprinos njegovu rastu на godišnjoj razini, који је ipak bio niži od doprinosa osobне потрошње и нето извоза.

Tablica 1.1. Struktura bruto dodane vrijednosti prema NKD-u, tekuće cijene, u postocima

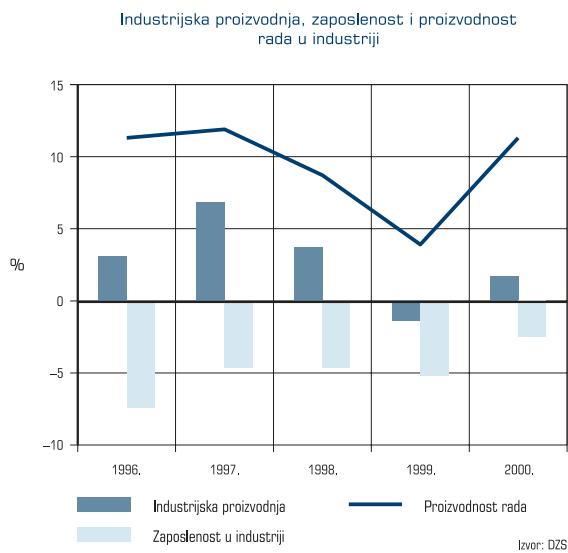
	1997.	1998.	1999. ^a	2000. ^a
Poljoprivreda, lov, шумарство и рибарство	9,6	9,8	9,6	9,5
Рударство, вађење, прерадиваћка индустрија, опслужба електричном енергијом, плином и водом	26,9	27,5	28,2	28,1
Грађевинарство	7,4	7,2	6,6	6,1
Трговина на велико и мало; поправак моторних возила и мотоцикла те предмета за osobnu uporabu i kućanstvo	12,9	12,4	11,9	12,7
Hoteli i restorani	3,2	3,2	3,0	3,4
Prijevoz, складиштење и везе	9,0	9,1	8,8	9,0
Finansijsko posredovanje, poslovanje nekretninama, iznajmljivanje i poslovne usluge	14,6	14,7	14,9	14,7
Javna uprava i obrana, образовање, здрав. заштита i soc. skrb, ostale društvene, soc. i osobne uslužne djelatnosti	20,2	20,0	20,6	20,2
Usluge finansijskog posredovanja indirektno mjerene	-3,8	-3,9	-3,7	-3,6
Bruto dodana vrijednost	100,0	100,0	100,0	100,0

^a Preliminarni podaci; Izvor: DZS

Od djelatnosti NKD-a trgovina je dala najveći doprinos rastu BDP-a u 2000. S udjelom od 12,7 posto u ukupnoj bruto dodanoj vrijednosti, trgovina je dala izravni doprinos njezinu rastu od 1,2 postotna boda. Ta je djelatnost donedavno bila izvor neplaćanja; visoke cijene u maloprodaji bile su česta meta kritika ekonomске politike te su stvarale kolone na graničnim prijelazima, a loši finansijski rezultati, najčešće posljedica pokušaja stvaranja konglomerata od strane vlasnika te poslovanja u suprotnosti sa zakonom, prouzrokovali su propast nekih trgovачkih lanaca. Zbog svega je spomenutog teško bilo očekivati značajan rast u toj djelatnosti. Ipak, stopa rasta bruto dodane vrijednosti u trgovini u 2000. iznosila je 10,5 posto, što je uzrokovalo rast ukupne bruto dodane vrijednosti od 1,3 postotna boda, dok je promet u trgovini na malo rastao po stopi od 14,7 posto. Više je razloga koji stoje iza ostvarenog rasta u trgovini. S jedne je strane rast prometa uzrokovana povećanjem broja turista koji su generirali dodatnu inozemnu potražnju za proizvodima. S druge je pak strane, otvaranje više trgovinskih centara prouzročilo сниžавање цijena на мало (које су у 2000., извише разлога, rasle manje od цijena при производачима), квалитетнију ponudu i usluge te задржавање домаћих kupaca. Све наведено upućује на то да су споменuti проблеми у trgovini, који још нису у потпуности решени, прије svega резултат неефикасне структуре, лоше provedene privatizације i lošeg управљања te nepoštivanja zakonitosti, а нису posljedica makroekonomске nestabilnosti.

Velik je doprinos rastu bruto dodane vrijednosti дала i industrija. S obzirom на то да је индустрија djelatnost s највећим udjelom u bruto dodanoj vrijednosti, stopa rasta fizичког објекта производње од 1,7 posto te bruto dodane vrijednosti od 2,9 posto dala

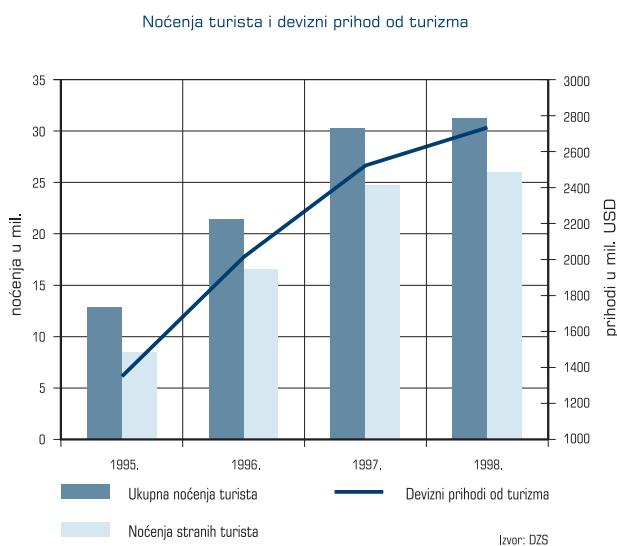
Slika 1.16.

jarnih proizvoda (3,6 posto), a pad proizvodnja trajnih proizvoda za široku potrošnju (3,8 posto), kao i proizvodnja energije (2,4 posto).

Valja spomenuti i doprinose djelatnosti prijevoza, skladištenja i veza te djelatnosti hotela i restorana rastu bruto dodane vrijednosti, koji su svojim iznosom bili podjednaki. Dodana vrijednost prijevoza, skladištenja i veza rasla je u 2000. po stopi od 6,3 posto. Taj je rast rezultat različitih kretanja u pojedinim vrstama prijevoza. Broj prevezenih putnika povećan je za 3,8 posto, dok je robe prevezeno za 4,2 posto manje. Visoke stope rasta ostvarene su u području telekomunikacijskih usluga, koje su i u Hrvatskoj, kao i u svijetu, bile dinamičan segment tržišta u kojem se primjenjuju suvremene tehnologije. Broj impulsa nepokretnе mreže povećan je u 2000. za 12,6 posto, a broj utrošenih minuta pokretne mreže čak za 60,3 posto.

Slika 1.17.

je doprinos ukupnom rastu od 0,8 postotnih bodova. Veći dio toga rasta ostvaren je u prvom dijelu godine, dok je stagnacija industrijske proizvodnje, zajedno s njezinom nešto višom razinom krajem 1999., dovele do njezina manjeg doprinosa gospodarskom rastu na kraju godine. Povećanje fizičkog obujma proizvodnje prerađivačke industrije bilo je veće od povećanja fizičkog obujma proizvodnje ukupne industrije te je iznosilo 2,9 posto. Opskrba električnom energijom, plinom i vodom smanjila se u 2000. za 4,8 posto, što je utjecalo na niži rast ukupne industrije. Pad opskrbe električnom energijom, plinom i vodom bio je posljedica toplog vremena krajem godine te dogovora sa Slovenijom prema kojemu je u posljednjem tromjesečju Hrvatska dobivala struju iz Krškog, što u prethodnoj godini nije bio slučaj. Promatrano prema glavnim industrijskim grupacijama, rast su ostvarile grupacija kapitalnih proizvoda (7,2 posto) i grupacija intermedi-

jarnih proizvoda (3,6 posto), a pad proizvodnja trajnih proizvoda za široku potrošnju (3,8 posto), kao i proizvodnja energije (2,4 posto).

Iako je udio djelatnosti hotela i restorana u ukupnoj bruto dodanoj vrijednosti iznosio tek 3,4 posto, doprinos te djelatnosti rastu iznosio je 0,5 postotnih bodova. Tako velik doprinos ostvaren je uz rast broja dolazaka turista za 39,3 posto te povećanja broja noćenja za 44,6 posto. Budući da je broj domaćih turista smanjen za 1,9 posto, što je utjecalo na smanjenje broja noćenja domaćih turista od 2,2 posto, cijeli se rast može pripisati većem broju stranih turista. Njihov je broj povećan za 55,0 posto, a broj noćenja koji su ostvarili bio je za 56,0 posto veći. Najviše su noćenja ostvarili turisti iz Njemačke (22,8 posto), Slovenije (14,9 posto), Češke (14,2 posto) Italije (13,1 posto) i Austrije (9,5 posto). Od većih skupina turista najviše su bile stope rasta broja noćenja turista iz Poljske (166 posto), Mađarske (73 posto) i Slovačke (72 posto), ali ni stope rasta broja noćenja

turista из традиционалних западних тржишта нису биле ниže од просјека, тако да се њихов уdio nije smanjio. O финансијским ућинцима туризма додатно se raspravlja u dijelu koji obrađuje platnu bilancu.

Грађевinarство je bilo jedina djelatnost чији je doprinos rastu u 2000. bio negativan. Завршетак обнове te фискалне уштеде ostvarene на капиталним rashodima produžili су njegovu kontrakciju i u 2000. Сmanjenje физичког обujma грађевинских радова iznosilo je 9,1 posto, dok je dodana vrijednost u грађевinarству bila za 4,5 posto manja, što je utjecalo na manji rast ukupne bruto dodane vrijednosti za 0,5 postotnih bodova.

1.2.2. Novčana kretanja i међunarodне pričuve

Опоравак гospодарске активности u 2000. pratio je ubrzani rast novčanih agregata. За razliku od ситуације u 1999. години, u 2000. svi su monetarni agregati rasli по godišnjim stopama višim od 12 posto (prosинac 2000. prema prosincu 1999.), a najintenzivniji rast ostvarili su kunski depoziti privatног сектора код банака, dakle штедња u kunama (43 posto). Укупна likвидna sredstva, најшири novčani agregat, povećala су se u 2000. за 17 milijardi kuna ili 29,3 posto i uz prosječnu mjesečnu stopu rasta od 2,2 posto dosegnula су на kraju prosinca razinu od 74 milijarde kuna. Dinamika i intenzitet kretanja ukupnih novčanih sredstava u 2000. bili su zapravo takvi da su uspjeli "preokrenuti" njihov silazni trend, započet u četvrtom tromjesečju 1997.

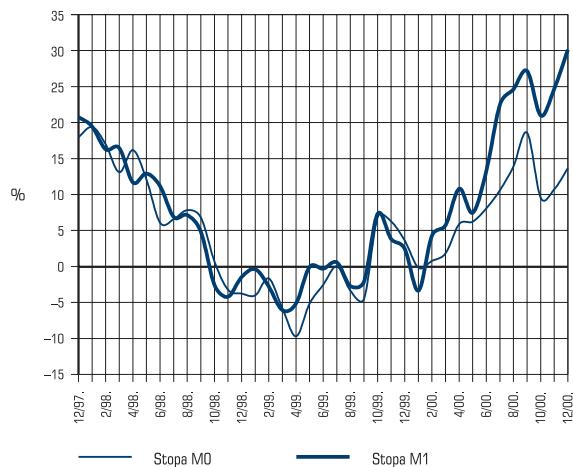
Ostvareni rast monetarnih agregata u 2000. nije bitno odstupao od predviđanja iz projekcije monetarne politike. Pri njezinoj izradi polazilo se od prepostavke da će fiskalna politika zacrtana Državnim proračunom za 2000. biti uspešna u smanjivanju državne потрошње, u uravnoteženju manjka konsolidirane središnje države i u podmirenju dospjelih neplaćenih obveza države prema njezinim dobavljačima i drugim vjerovnicima kako bi se oslobođena likvidna sredstva prelila u gospodarstvo i obnovila i povećala likvidnost gospodarskih subjekata.

Primarni novac (M0), monetarni agregat под изрвном контролом сredišnje banke, rastao je u 2000. upola sporije od ширih monetarnih agregata (primarni novac 13,6 posto, novčana masa 30,1 posto, а ukupna likvidna sredstva 29,3 posto), ali ipak višestruko бrže od rasta забиљеженог u 1999. години (3,6 posto). To znači da je došlo do rasta обају monetarnih multiplikatora.

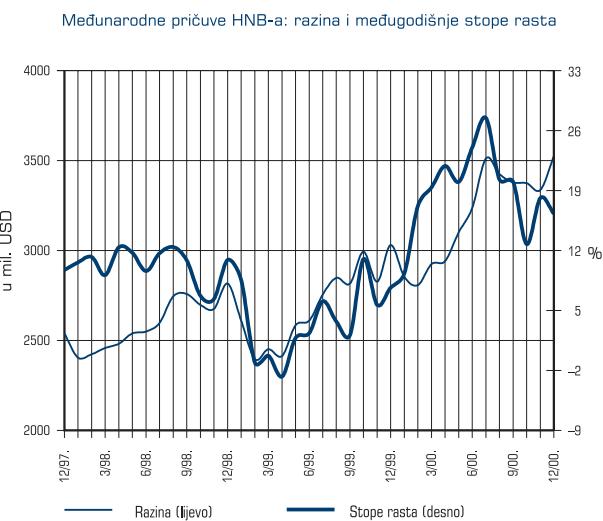
Povećanje primarnog novca (M0), novca središnje banke, u 2000. bilo je ostvareno ubrzanim rastom обју komponenata primarnog novca: готовог novca и depozita banaka kod središnje banke. Тако је готов новак izvan banaka, potpuno autonoman segment primarnog

Slika 1.18.

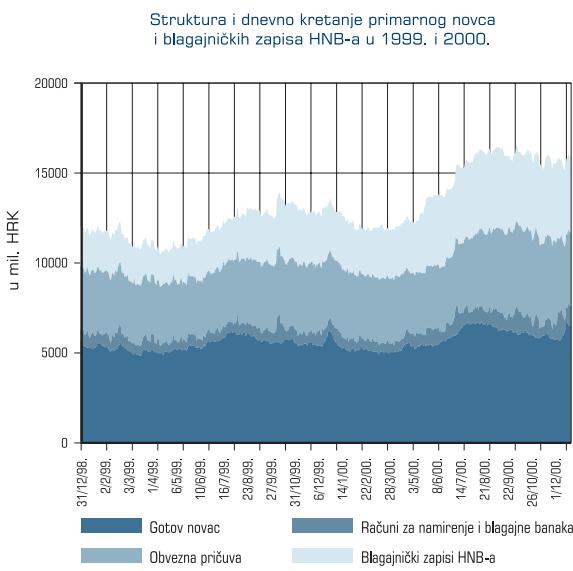
Мeđugodišnje stope rasta M0 i M1, promjena u usporedbi s istim mjesecom prethodne godine

Slika 1.19.

Slika 1.20.

podarskim rastom i posebice rastom turističkih prihoda. U posljednjem tromjesečju primarni je novac stagnirao (pad od 0,3 posto).

Rast širih monetarnih agregata u 2000. bio je, kako smo spomenuli, mnogo intenzivniji od rasta primarnog novca radi jačanja multiplikativnosti novca u uvjetima gospodarskoga i finansijskog oporavka i remonetizacijskih kretanja. Monetarni multiplikator m_1 , koji je tijekom tri godine oscilirao oko mjesечne vrijednosti od 1,33, što znači da je u određenom razdoblju novoformirana jedinica primarnog novca inicirala kreiranje 33 posto više jedinica novčane mase M_1 , u 2000. kontinuirano je rastao do kraja trećeg tromjesečja kad se naglo snizio, oporavivši se ponovo tijekom četvrtog tromjesečja, na

novca, povećan za 0,7 milijardi kuna ili 11,4 posto, gotovo tri puta više nego u 1999. i na kraju je godine dosegnuo razinu od 6,6 milijardi kuna.

Depoziti banaka kod središnje banke također su zabilježili povećanje od 0,7 milijardi kuna, što je u relativnom izrazu činilo rast od visokih 16,5 posto, i na kraju godine iznosili su 5,1 milijardu kuna. Glavnina toga rasta odnosi se na povećanje sredstava na računima izdvajene obvezne pričuve i na računima za namirenje (žiroračuni poslovnih banaka kod središnje banke). Nадалје, banke su viškove slobodnih likvidnih sredstava na računima za namirenje usmjeravale u unosnije vrijednosne papire: blagajničke zapise Hrvatske narodne banke i trezorske zapise Ministarstva financija (te dvije kategorije nisu komponente primarnog novca). Rast izdvajene obvezne pričuve (podsjetimo, samo je izdvajena kunska obvezna pričuva komponenta primarnog novca, dok se devizna obvezna pričuva bilježi u pasivi bilance središnje banke, ali izvan primarnog novca) svjedoči o znatnom rastu kunske osnovice. Već spomenuti intenzivan rast kunske štednje, izrazito visok rast depozitnog novca poduzeća (vidi opširnije 2.1. Mone-tarni i kreditni agregati), kao i ostalih depozita koji ulaze u osnovicu za obračun obvezne pričuve, utjecali su na njezin rast u apsolutnom iznosu, usprkos kontinuiranom smanjenju stope izdvajanja.

Primarni novac M_0 tako je, nakon nominalne stagnacije u prethodne dvije godine (pad od 3,8 posto u 1998. i blagi rast od 3,6 posto u 1999.), u 2000. povećan za 1,4 milijarde kuna, što je nominalni rast od 13,6 posto, i na kraju godine iznosio je 11,7 milijardi kuna. Promatrajući dinamiku primarnog novca tijekom 2000. godine, vidi se da je, nakon sezonski obilježenog pada od 11,5 posto u prvom tromjesečju, rast primarnog novca ubrzan u drugom (12,4 posto) i trećem tromjesečju (14,5 posto), što je svakako bilo potaknuto općim gos-

kraju kojeg je dostigao vrijednost od 1,55. Dakle, na kraju godine jedna neto kreirana kuna primarnog novca središnje banke potaknula je formiranje cijele jedne kune i pedeset pet lipa novčane mase M1, čime se vrijednost monetarnog multiplikatora približila vrijednostima toga multiplikatora u razvijenijim zemljama. Monetarni multiplikator m4 također se povećao u 2000. i potvrdio rast multiplikativnosti novca za gotovo jednu šestinu.

Prilike su u 2000. naime bile takve da se u uvjetima primjetnog povećanja likvidnosti bankovnog sustava i nebankarskih sektora, s blagim amortiziranjem pritisaka na tečaj i deprecijaciju kune (što je na samom početku i krajem godine bilo nešto izraženije), središnja banka mogla, u okviru monetarne politike, posvetiti unapređenju svojih instrumenata, a prije svega sustavu obveznih pričuva i njegovu ublaživanju.

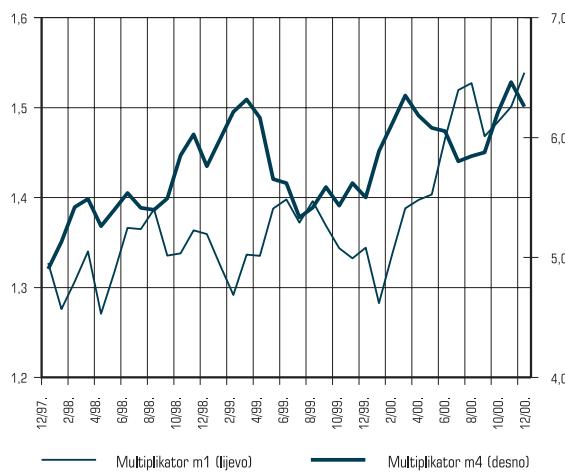
Odmah nakon prvog tromjesečja, kad je prepoznat trend oporavka gospodarske aktivnosti i samih monetarnih agregata, uz uravnoteženi tečaj, Hrvatska narodna banka odlučila je, nakon više od godine dana, ponovno smanjiti stopu obvezne pričuve (na kunske depozite) – sa 30,5 posto na 28,5 posto, jer uz postojeći gospodarski rast više nije bilo straha da bi prekomjerna likvidnost mogla utjecati na ubrzavanje rasta cijena. Usaporeno s tom mjerom oslobođanja dijela likvidnosti banaka na računima kod središnje banke, tijekom drugog tromjesečja teklo je i smanjivanje kamatnih stopa na blagajničke zapise Hrvatske narodne banke, kunske i devizne, svih rokova doispjeća. To su bili signali središnje banke tržištu da bi cijena novca trebala pojeftiniti.

U četvrtom tromjesečju 2000. postalo je posve jasno da ubrzani rast izvoza robe i usluga jamči daljnji oporavak gospodarske aktivnosti, a usporavanje potrošnje države i jačanje njezine finansijske discipline djeluje na urednost u izvršavanju obveza države, pa se nastavlja poboljšanje likvidnosti gospodarstva i rast monetarnih agregata. Takva kretanja karakterizira i stalni dotok deviza od naplate izvoza i obnove devizne štednje građana te priljeva deviza od privatizacije i zaduživanja države, što sve pomaže konsolidaciji bankarskog sektora koji je, između ostalog, svoje neto dugovanje inozemstvu od 4,8 milijardi kuna u svojoj bilanci stanja s kraja 1999. pretvorio u 2,2 milijarde kuna neto potraživanja od inozemstva u bilanci stanja na kraju prosinca 2000. Stabilniji položaj bankovnog sustava potaknuo je i daljnju promjenu kamatne politike banaka, ali i promjenu kreditne politike banaka, pa je u tom posljednjem tromjesečju zabilježen početak oživljavanja rasta kredita domaćim komitentima.

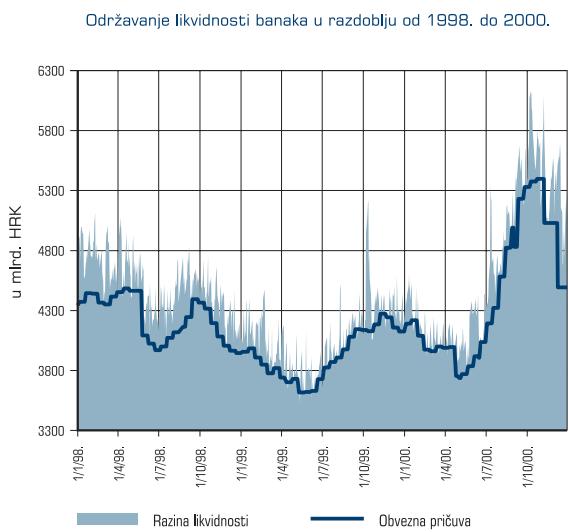
Ostvarena kretanja bila su optimalna podloga za daljnje smanjivanje stope obvezne pričuve na 23,5 posto i poticaj središnjoj banci da redizajnira i modernizira sustav obveznih pričuva. Može se reći da je instrument obvezne pričuve u 2000. doživio najveće promjene među instrumentima i u potpunosti je polučio očekivane učinke. Unifikacija kunske i devizne obvezne pričuve na razini osnovice, stope obračuna i razdoblja obra-

Slika 1.21.

Kretanje multiplikatora m1 i m4

Slika 1.22.

čunavanja i održavanja bila je dobro tempirana i rezultirala je tek nešto drugačijim učincima od očekivanih. Ostvareno povećanje sredstava na računu izdvojene kunske obvezne pričuve od 400 milijuna kuna ili za 10 posto (prosinac 2000. prema prosincu 1999.) krije u sebi nekoliko snažnih promjena koje su se zbile u toj godini. Prije svega, stopa obvezne pričuve na kunske depozite smanjila se tijekom godine za ukupno 23 posto – sa 30,5 posto na 23,5 posto, no sredstva obvezne pričuve nisu se smanjila, već su ostvarila neto rast jer su kunki depoziti iz osnovice za obračun obvezne pričuve u 2000. izrazito intenzivno rasli (prosinac 2000./prosinac 1999.: 43 posto), ostvarivši u drugom i trećem tromjesečju visoke tromjesečne stope rasta od 16 posto, odnosno od 20 posto. Uz to, kontinuirano visoka likvidnost i stabilnost tečaja ohrabrike su banke pa su se odlučile na ubiranje dodatnih prihoda od svojih viškova likvidnosti i oslobođena sredstva obvezne pričuve više nisu držale na računima izdvojene obvezne pričuve i na računima za namirenje, već su ih plasirale na tržiste novca ili u kredite nebanskarskim sektorima, što se aktualiziralo krajem godine i postalo sistemskom orijentacijom banaka.

Kretanja sredstava devizne obvezne pričuve bila su slična, no blažeg intenziteta. U četvrtom tromjesečju, kad je unifikacija provedena, sredstva izdvojene devizne pričuve blago su se smanjila: za 70 milijuna kuna zbog smanjenja stope obvezne pričuve sa 55 posto na 23,5 posto, uz istodobno proširivanje osnovice za obračun obvezne pričuve. Izdvojena kunska obvezna pričuva banaka smanjila se za 0,7 milijardi kuna ili za 13,6 posto jer su na samom kraju prosinca banke znatno povećale razinu onog dijela kunske obvezne pričuve koji se može držati na računu za namirenje i u blagajni kako bi osigurale sredstva za tekuću likvidnost u posljednjim danima godine kad je započela isplata osigurane štednje građana preko banaka.

Promatrajući instrumente monetarne politike u kontekstu analize tokova kreiranja i povlačenja primarnog novca, možemo reći da su u 2000. devizne transakcije središnje banke bile glavni tok kreiranja primarnog novca. Visoka devizna likvidnost banaka, primarno ostvarena ubrzanim rastom deviznih depozita domaćih sektora, uz priljev deviza središnjoj državi od privatizacije triju banaka, od prodaje euroobveznica i jenskih obveznica i od kratkoročnoga kredita za premošćivanje, omogućili su središnjoj banci da neto otkupi 432,5 milijuna američkih dolara i za toliko poveća svoje međunarodne pričuve uz ostvareni pozitivan monetarni efekt od 3,6 milijardi novokreiranih kuna.

Od toga je na ukupno sedam svojih aukcija i swap transakcija središnja banka od banaka kupila neto 105 milijuna američkih dolara (kupivši od njih 267 milijuna američkih dolara i prodavši im 162 milijuna američkih dolara), kreiravši 0,9 milijardi kuna, a od središnje je države u pet navrata tijekom godine kupila ukupno neto 298 milijuna američkih dolara s pozitivnim monetarnim efektom od 2,5 milijardi kuna. Preostalih 30 milijuna američkih dolara Hrvatska narodna banka kupila je od inozemnih banaka prodajom efektivnih kuna u vrijednosti od 0,2 milijarde kuna.

Укупним пovećanjem меđunarodnih pričuva od 500 milijuna američkih dolara u 2000. je дoseгнут износ од 3.525 milijuna američkih dolara. Остварен је раст био резултат нето купње девиза у vrijednosti од 432,5 milijuna američkih dolara, али и пovećања blagajničkih записа (9 milijuna američkih dolara: sa 216 milijuna američkih dolara на kraju prosinca 1999. na 225 milijuna američkih dolara на kraju prosinca 2000.) и devizне обvezne приčuve (67 milijuna američkih dolara: sa 606 milijuna američkih dolara на 673 milijuna američkih dolara) uz negativни ефект нето текајних разлика и нето прихода у vrijednosti од 8 milijuna američkih dolara.

Други standardni tok kreiranja primarnог новца – пласмани средишње банке bankama i središnjoj državi, koji se одобравају како би се пovećала likvidnost банака i državnog прoračuna, доžивио је велики пад у 2000. Потраživanja средишње банке од пословних банака износила су на kraju 2000. године 0,3 милијарде куна, што је тек једна трећина износа од пре годину дана. Таква кретања карактеризирају се цијелом годином, те је просјечно стање кредита bankama снижено са 1,6 милијарди куна у 1999. на 0,4 милијарде куна у 2000. суштвним смањивањем, с просјечно 959 milijuna kuna u prvom tromjesečju na 169 milijuna kuna u četvrtom tromjesečju. Do опоравка likvidnosti u пословним bankama s tešкоћама, као i u ukupnom bankovnom sustavu, djelomično је дошло i zahvaljujući подмиренju обвеza države prema пословним bankama. Tijekom 2000. кредити за likvidnost, намјениjeni bankama s teškoćama kad nemaju осигурane друге изворе финансирања, a u 2000. ih je koristilo 7 banaka, u potpunosti su враћени. Tako је просјечно стање кредита за likvidnost смањено са 928 milijuna kuna u 1999. na 339 milijuna kuna u 2000. Dобра likvidnost cijelokupnoga bankovnog sustava utjecala је i на смањenje razine korištenja lombardnih kredita, koje koriste sve banke i koji су с просјечним 155 milijuna kuna u 1999. смањeni на 57 milijuna kuna u 2000. Slično tome, смањена су i потраživanja по основи reotkupa blagajničkih записа, с просјечно 140 milijuna kuna u 1999. на 18 milijuna kuna u 2000.

U 2000. je godini средишња država koristila тек један кредит за премошћivanje да bi кутила потребне девize за сервисирање иноzemног дуга према Лондонском и Париском клубу почетком године: 0,4 милијарди куна у раздoblju од половице вељаче до краја озјука.

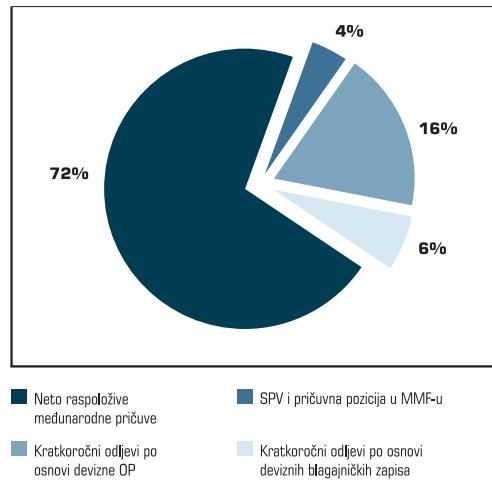
Slika 1.23.

Inozemna aktiva HNB-a (međunarodne pričuve)
i novčana masa M1

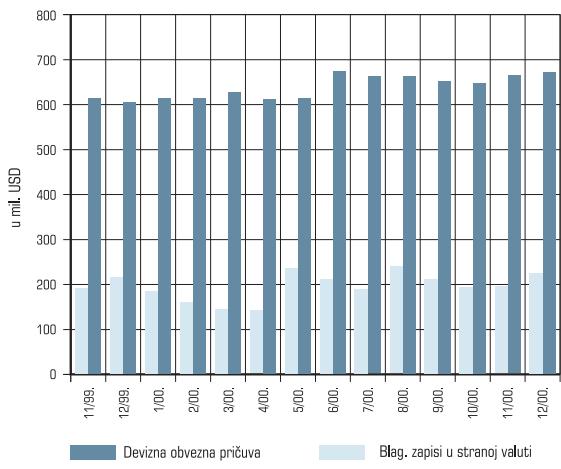
Slika 1.24.

Структура укупних међunarodnih приčuve
Hrvatske narodne banke 31. prosinca 2000.

Slika 1.25.

Kretanje devizne obvezne pričuve
i blagajničkih zapisa HNB-a u stranoj valuti u 2000.

Ostvarena kretanja pokazuju da su instrumenti monetarne politike središnje banke koji se odnose na kunske aktivnosti u 2000. znatno manje korišteni nego u prethodnoj godini i da je taj tok kreiranja primarnog novca bio nadomješten deviznim transakcijama središnje banke i smanjenjem stope obvezne pričuve.

U pasivi bilance središnje banke, osim značajnih kretanja u okviru formiranja primarnog novca, u 2000. posebno intenzivan rast zabilježila su sredstva središnje države. Depoziti države na računu kod HNB-a utros-tručili su se i na kraju 2000. iznosili su 1,2 milijarde kuna, pri čemu je najveći rast nastupio u posljednjem tromjesečju. Prosječno stanje depozita države ukupno je povećano sa 0,6 milijardi kuna u 1999. godini na 0,8 milijardi kuna u 2000.

Uz rast depozita države na steriliziranje povećane likvidnosti bankovnog sustava u 2000. djelovalo je i povećano izdavanje blagajničkih zapisa Hrvatske narodne banke. Iznos izdanih blagajničkih zapisa povećan je tijekom 2000. godine za 1,3 milijarde kuna ili 45,7 posto, a na kraju godine doseguo je razinu od ukupno 4,2 milijarde kuna. Najveći rast, čak 1,1 milijardu kuna ili 91,2 posto, zabilježili su upravo blagajnički zapisi u kunama, te su na kraju godine iznosili 2,4 milijarde kuna što je činilo 57 posto ukupno upisanih blagajničkih zapisa HNB-a. Devizni blagajnički zapisi povećani su u kunskom iznosu za 178 milijuna kuna ili 10,9 posto i na kraju godine iznosili su 1,8 milijardi kuna ili 224,6 milijuna američkih dolara. U strukturi upisanih deviznih blagajničkih zapisa 61,9 posto (139 milijuna američkih dolara) odnosilo se na zapise upisane u američkim dolarima, a preostalih 28,1 posto (85,6 milijuna američkih dolara ili 91,9 milijuna eura) odnosilo se na blagajničke zapise upisane u eurima.

1.2.3. Agregatna razina cijena i tečaj

U 2000. je godini prosječna inflacija mjerena kretanjem indeksa cijena na malo dosegla 6,2 posto, što je za dva postotna boda viši rast cijena nego godinu dana prije kada je zabilježena inflacija od 4,2 posto. Troškovi života povećani su tijekom 2000. u prosjeku za 5,3 posto (3,5 posto u 1999.). Cijene industrijskih proizvoda pri proizvođačima bilježe, među agregatnim pokazateljima kretanja cijena, najintenzivniji međugodišnji rast od 9,7 posto u prosjeku, odnosno za 7,1 postotnih bodova viši rast od prosječnog rasta proizvođačkih cijena u 1999., koji je iznosio 2,6 posto.

Međutim, kada se iz indeksa cijena na malo isključe cijene poljoprivrednih proizvoda (koje su vrlo promjenljive i pod utjecajem vremenskih prilika), te administrativno regulirane cijene (koje u Hrvatskoj uključuju i cijene naftnih derivata) za koje se smatra da slabo odražavaju cjenovne pritiske s potražne strane, dolazimo do međugodišnjeg pokazatelja tzv. temeljne inflacije od 4 posto u 2000., koji je za 0,2 postotna boda niži

od onoga забиљеженог 1999. године. Стопа темељне инфлације остварена у Хрватској у 2000. у транзицијских гospодарства попут нашег још се креће, сматра се, у зони стабилности опće рazine цijena.

Медногодишња се стопа инфлације мјерена кретањем индекса цijena на мало пovećala са 5,1 посто, колико је забиљежено крајем првог тромјесеца 2000. године, на 7 посто, односно 7,1 посто крајем другог и трећег тромјесеца, а крајем последnjег тромјесеца, у prosincu 2000. године досегнула је 7,4 посто у usporedbi s истим мјесецом prethodne godine.

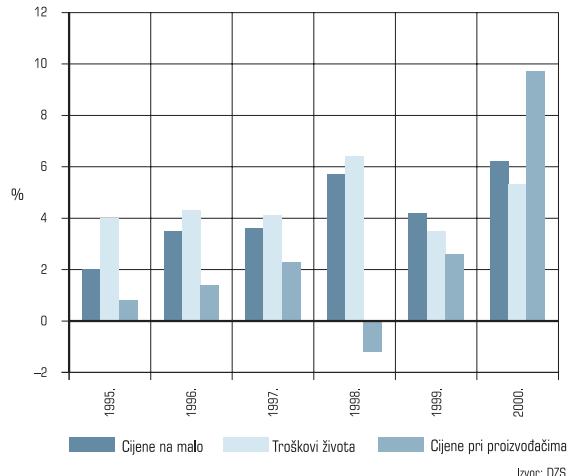
Bržem rastu цijena на мало у 2000. u usporedbi sa 1999. uvelike су pridonijeli znatna deprecijacija kune prema američkom dollaru i poskupljenje sirove naftne na svjetskom tržištu, koje se prelimilo na domaće prodajne цijene naftnih derivata. Osim тога Влада је у lipnju odlučila povećati трошарине на naftne derive, alkoholna pića, kavu i duhanske proizvode, а у listopadу је Министарство гospодарства одобрilo i poskupljenje цijena električne struje. Ti poremećaji odrazili су се на mednogodisnji rast cijena tekućih goriva za 36,7 посто, prometnih usluga за 9,8 посто, pića за 17,9 посто, duhanskih proizvoda за 6,9 посто i električne struje за 30,9 посто u prosincu 2000. u usporedbi s istim mjesecom prethodne godine.

Naftni su derivati u prvih pola godine poskupjeli tri puta. U siječnju i ožujku Ini je одобрено povećanje продajnih цijena, што је rezultiralo мјесечним rastom цijena tekućih goriva i maziva od 9 посто, односно od 8,2 посто u prosjeku. Međutim, najviši мјесечни rast цijena naftnih derivata od 23 посто остварен је zbog povećanja трошарина u lipnju, што је имало velik jednokratan izravni učinak na povećanje цijena на мало. Nakon тога maloprodajne se цijene naftnih derivata nisu više povećavale. Naime, ponovni rast продajnih цijena Ine u studenome kompenziran је odgovarajućim smanjenjem трошарina. Osim тога u idućim se мјесецима uočavaju i određeni odgođeni, posredni učinci poskupljenja naftnih derivata, a najočitiji су primjer цijene prijevoznih usluga.

S druge je strane određeni број фактора djelovao u suprotnom smjeru, на slabljenje inflatornih pritiska. Izdvajamo i nadalje stabilan tečaj kune prema euru, koji djeluje stabilizirajuće na inflatorna очекivanja, te sporiji rast ukupne mase neto plaća, koji је u 2000. iznosio 2,7 посто, u usporedbi s rastom od 4 посто u 1999. Ulaskom u Svjetsku trgovinsku организацију Hrvatska se obvezala na postupno snižavanje carina, чиме је

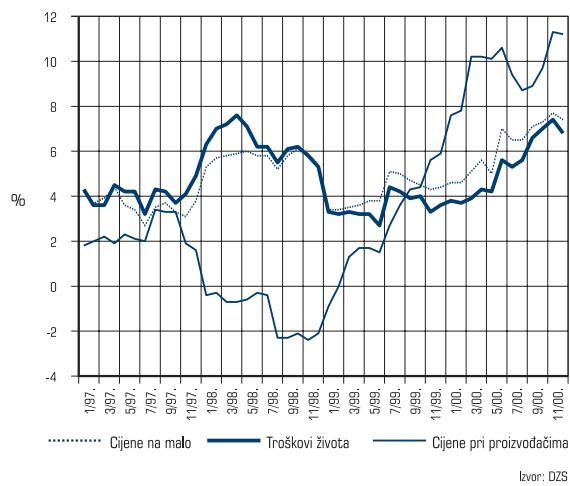
Slika 1.26

Prosječni godišnji rast cijena na мало, трошкова живота i цijena industrijskih proizvoda pri proizvođačima

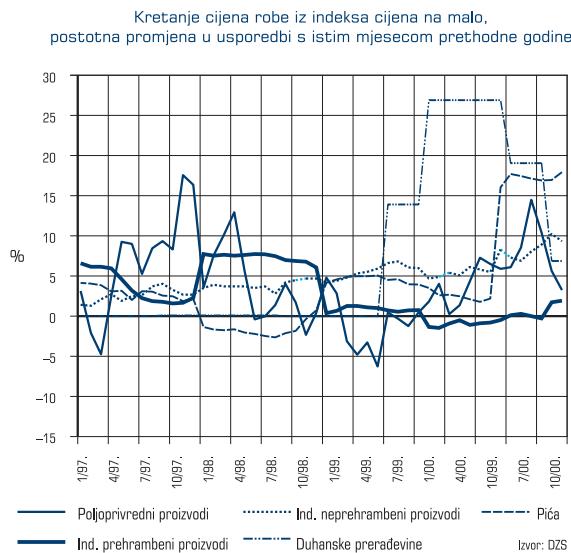

Slika 1.27.

Kretanje цijena на мало, трошкова живота i цijena pri proizvođačima, postotna promjena u usporedbi s istim mjesecom prethodne godine

Slika 1.28

povećana konkurentnost uvoznih proizvoda na domaćem tržištu. Povećana prisutnost velikih trgovачkih lanača također je ojačala konkurenčiju na domaćem tržištu. To je, uz slabljenje potražnje, jedan od bitnih razloga zbog kojih su cijene industrijskih prehrambenih proizvoda već dvije godine zaredom vrlo stabilne. U prosincu 1999. bile su 1,5 posto niže nego u istom mjesecu prethodne godine, dok su u prosincu 2000. godine bile za 1,8 posto više.

Međugodišnja stopa inflacije mjerena kretanjem indeksa cijena industrijskih proizvoda pri proizvođačima povećana je sa 10,2 posto krajem prvog tromjesečja na 10,6 posto koncem drugoga. Nakon što je krajem trećeg tromjesečja godišnji rast cijena pri proizvođačima pao na 8,9 posto, pod utjecajem poskupljenja električne struje i prodajnih cijena naftnih derivata, godišnji je rast cijena pri proizvođačima u prosincu 2000. godine dosegnuo 11,2 posto u usporedbi s istim mjesecom prethodne godine. To je za 5,3 postotna boda viša inflacija od inflacije ostvarene u 1999. (prosinac prema prosincu).

Promatrano prema glavnim industrijskim grupacijama, najviši je rast cijena u prosincu 2000. u usporedbi s istim mjesecom prethodne godine zabilježen kod cijena energenata, 39,4 posto (15,4 posto u 1999.). Na jačinu utjecaja rasta cijena sirove nafte i naftnih derivata na rast agregatnog pokazatelja kretanja cijena industrijskih proizvoda pri proizvođačima još jasnije upozoravaju podaci po odjelicima NKD-a, iz kojih se vidi da su cijene domaće sirove nafte tijekom 2000. povećane 75,1 posto, a cijene naftnih derivata 61,3 posto (pokazatelji za prosinac 2000. u usporedbi s istim mjesecom prethodne godine). Time su domaće cijene nafte i naftnih derivata nastojale držati korak s poskupljenjima tih proizvoda na svjetskom tržištu (prosječna je cijena sirove nafte povećana u 2000. godini 56,9 posto u usporedbi sa 1999.) te pratiti deprecijaciju tečaja kune prema američkom dolaru (prosječni je tečaj kune u 2000. prema američkom dolaru oslabio 16,3 posto).

U drugim je industrijskim grupacijama ostvaren mnogo niži međugodišnji rast cijena pri proizvođačima. Tako su cijene pri proizvođačima intermedijarnih proizvoda povećane za 5,4 posto (3,7 posto u 1999.), a kapitalnih proizvoda za 4,8 posto (5,7 posto u 1999.). Znatna aprecijacija tečaja američkog dolara i rast cijena naftnih derivata, intermedijarnih i kapitalnih proizvoda nisu za sada u zabrinjavajućoj mjeri utjecali i na povećanje cijena industrijskih proizvoda za široku potrošnju. Tako su netrajni industrijski proizvodi za široku potrošnju u prosincu 2000. bili skuplji 3 posto u usporedbi s istim mjesecom prethodne godine (3,9 posto u 1999.), dok su cijene trajnih proizvoda za široku potrošnju povećane samo 1,4 posto (0,2 posto u 1999.), tako da s njihove strane nije bilo ni većeg pritiska na rast cijena robe široke potrošnje u maloprodaji.

Tijekom 2000. uspješno je održavana stabilnost tečaja kune prema euru. Prosječni nominalni tečaj porastao je sa 7,58 kuna za euro u 1999. godini na 7,63 kuna za euro u 2000., iz čega proizlazi da je prosječni godišnji tečaj kune prema euru deprecirao 0,72

posto, mnogo manje nego godinu dana prije, kada je zabilježena deprecijacija kune prema euru od 6,20 posto. Uspoređuju li se tečajevi zabilježeni krajem godine, 2000. je završila s blagom aprecijacijom domaće valute prema euru (1999. ostvarena je deprecijacija od 4,77 posto). Naime, 31. prosinca 2000. jedan je euro vrijedio 7,60 kuna, što je 1,05 posto manje nego godinu dana prije kada je zabilježen tečaj od 7,68 kuna za euro. Tržiste je tijekom 2000. obilovalo ponudom deviza na čiji je rast utjecala uspješna turistička sezona, priljev od emisije državnih obveznica u inozemstvu i od kredita za premošćivanje te priljev od prodaje banaka i drugih poduzeća inozemnim investitorima. Osim toga u bankovni se sustav vratio i dio deviznih depozita povučenih u doba bankovne krize 1999. godine.

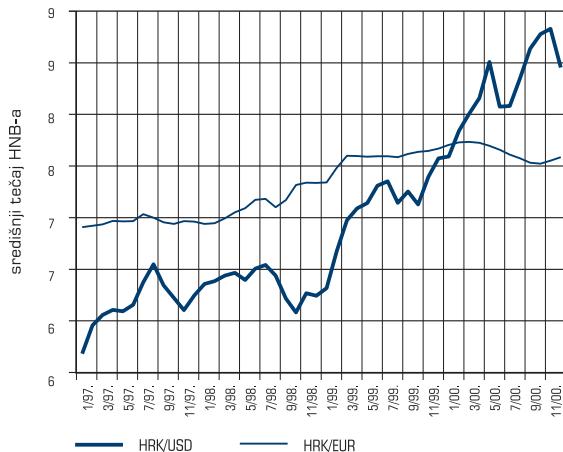
Promatrano po mjesecima deprecijacija nominalnog tečaja kune prema euru zabilježenog na kraju mjeseca u usporedbi s prethodnim mjesecom, ostvarena je samo u prva dva mjeseca 2000. te u posljednjem tromjesečju. Deprecijacija tečaja kune najizraženija je bila u siječnju (0,53 posto), u doba parlamentarnih izbora i konstituiranja novoizabrane vlasti. Radi stabiliziranja tečaja kune Hrvatska je narodna banka na deviznoj aukciji održanoj u siječnju prodala deviza u ukupnom iznosu od 108,6 milijuna američkih dolara. Nedvosmislene izjave novih dužnosnika o namjerama da se nastavi s dosadašnjom politikom stabilnosti tečaja i cijena svakako su pridonijele stabiliziraju očekivanja i smanjenju špekulativne potražnje za devizama, što se vidi i iz vrlo blage deprecijacije tečaja u veljači od 0,13 posto.

Nakon toga je slijedilo razdoblje od sedam mjeseci kontinuirane nominalne aprecijacije tečaja kune prema euru, kada se uspoređuju tečajevi ostvareni krajem mjeseca. U tom je razdoblju kuna prema euru ukupno aprecirala 2,83 posto. Hrvatska narodna banka nastojala je otkupom deviza smanjiti pritiske na aprecijaciju kune. Od travnja do kolovoza 2000. na deviznim je aukcijama od banaka otkupljeno deviza u ukupnoj vrijednosti od 252,3 milijuna američkih dolara. Očekivana nominalna deprecijacija kune prema euru, koja uobičajeno nastupa nakon turističke sezone, otpočela je nešto kasnije, sredinom listopada 2000. godine, te se blaga deprecijacija kune nastavila do kraja godine. Početkom studenoga, Hrvatska je narodna banka na aukciji prodala bankama devize u ukupnom iznosu od 53,6 milijuna američkih dolara.

Većim dijelom godine (osim sredinom i potkraj 2000.) deprecirao je tečaj kune prema američkom dolaru, u skladu s međunalutnim odnosima eura i američkog dolara na Frankfurtskoj burzi. Prosječni godišnji nominalni tečaj dolara porastao je sa 7,11 kuna za američki dollar zabilježenih u 1999. na 8,28 kuna za američki dollar u 2000. Time je godišnja deprecijacija prosječnoga nominalnog tečaja kune prema euru u 2000. od 16,33 posto nadmašila 11,84-postotnu deprecijaciju kune prema američkom dolaru u 1999. Zbog znatnog jačanja kune prema američkom dolaru u prosincu 2000. (7,04 posto uspoređuju li se tečajevi na kraju mjeseca) tijekom 2000. ostvarena je mnogo ma-

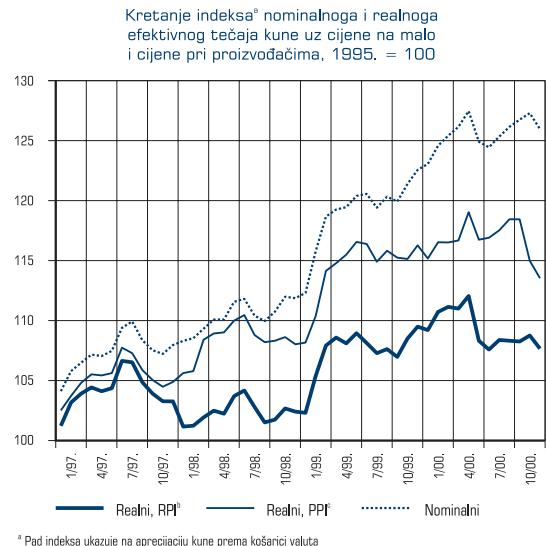
Slika 1.29.

Kretanje prosječnoga mjesecnoga nominalnog tečaja kune prema euru i američkom dolaru

nja deprecijacija tečaja kune prema američkom dolaru od 6,64 posto, usporedujemo li tečajeve zabilježene krajem godine. Tako je 31. prosinca 2000. jedan američki dolar vrijedio 8,15 kuna, a godinu dana prije 7,65 kuna.

Slika 1.30.

^a Pad indeksa ukazuje na aprecijaciju kune prema košarici valuta

^b Engl. RPI, Retail Price Index, = indeks cijena na malo

^c Engl. PPI, Producer Price Index = indeks cijena pri proizvođačima

Indeks prosječnoga nominalnoga efektivnog tečaja kune deprecirao je u 2000. godini 5,42 posto u usporedbi s prethodnom godinom. To je rezultat blage nominalne deprecijacije prosječnoga godišnjeg tečaja kune prema euru od 0,72 posto (koji ima udio od približno dvije trećine u košarici valuta koje ulaze u izračun nominalnoga efektivnog tečaja) i mnogo jače izražene deprecijacije kune prema američkom dolaru od 16,33 posto (s udjelom od oko 30 posto), te rezultat deprecijacije tečaja kune prema švicarskom franku od 3,45 posto i prema funti sterlingu od 8,90 posto, odnosno aprecijacije tečaja kune prema slovenskom tolaru od 5,26 posto.

Međutim zbog bržeg rasta cijena u zemlji u usporedbi s kretanjem cijena u inozemstvu ostvarena je znatno niža deprecijacija realnoga efektivnog tečaja kune. Tako je u 2000. ostvarena deprecijacija realnoga efektivnog tečaja kune (uz cijene pri proizvođačima) od 1,98 posto, te 1,72 posto uz cijene na malo, čime je blago poboljšana cjenovna konkurentnost domaćih izvoznika.

1.2.4. Kamatne stope

Kamatne su stope i tijekom 2000. zadržale trend pada, koji traje od početka 1994., uz samo jedno razdoblje stagnacije, odnosno malog porasta u doba pojave bankovnih teškoća od proljeća 1998. do proljeća 1999. Kamatne stope na tržištu novca postizale su u 2000. svoje minimume otkada se statistički prate, smanjujući se do samo 1,7 posto u dnevnom trgovanju, dok su u noćnom prometu padale i ispod 1 posto. Na primarnom tržištu kratkoročnih vrijednosnih papira kamatne su stope također jako pale, potaknute događanjima na novčanom tržištu. Kamatne stope na kunske blagajničke zapise Hrvatske narodne banke i na trezorske zapise Ministarstva financija spuštene su na kraju ožujka, ovisno o dospijeću, do razine od 6,0 do 6,9 posto i pri tome su, nakon dugog razdoblja različitih razina (kamatne stope na trezorske zapise bile su do 2 pa i iznad 2 postotna boda više), konvergirale k istoj razini.

Prosječne aktivne kamatne stope bankovnog sustava u jednom su razdoblju pale i ispod razine od 10 posto. Promatrajući pak samo prosječne kamatne stope na kredite poduzećima, prosječne kratkoročne kamatne stope spuštene su na 6 posto. Prosječne pasivne kamatne stope na oročene depozite pale su do razine od 7,2 posto (kunski depoziti), odnosno 4,0 posto (devizni depoziti). Zanimljiva je činjenica da unatoč padu aktivnih i

pasivnih kamatnih stopa krediti banaka (rast od 8,9 posto, a krediti poduzećima tek 0,9 posto) nisu rasli tako snažno kao depoziti kod banaka u 2000. godini (ukupni 31,4 posto, samo štedni i oročeni 28,9 posto).

Razina realnih kamatnih stopa u Hrvatskoj u usporedbi s okruženjem pokazuje da je Hrvatska krajem 2000. imala gotovo negativne realne kamatne stope, iako se podaci moraju uzeti s određenim oprezom jer je teško naći izravno usporedive kategorije za različite zemlje. Promatrajući samo aktivne kamatne stope, može se vidjeti da krediti poduzećima i nemaju tako visoku kamatnu stopu, no s druge strane udio kredita poduzećima u ukupnim kreditima znatno pada u Hrvatskoj (sa 58,3 posto na kraju 1999. na 53,4 posto na kraju 2000.).

Tablica 1.2. Usporedba kamatnih stopa u odabranim zemljama i EMU-u, u postocima, na godišnjoj razini

	Njemačka	EMU	Češka	Poljska	Mađarska	Slovenija	Slovačka	Hrvatska
lipanj 2000.								
Krediti	8,39	6,56	6,85	19,70	12,10	15,60	10,91	9,98
Oročeni depoziti	3,66	3,49	4,37	13,60	9,20	9,90	8,99	6,80
Stopa inflacije (CPI)	1,90	2,40	4,10	10,20	9,10	12,20	15,40	7,00
prosinac 2000.								
Krediti	9,12	7,16	6,51	20,90	12,80	16,30	10,74	7,38
Oročeni depoziti	4,19	3,96	3,95	14,10	9,90	10,90	6,84	6,89
Stopa inflacije (CPI)	2,20	2,60	3,90	8,50	10,10	10,60	8,40	7,40

Napomena: Podaci su uzeti iz mjesечnih publikacija središnjih banaka i odnose se na kratkoročne kredite poduzećima i kratkoročne oročene depozite (do 3 mjeseca) stanovništva, obje kategorije u domicilnoj valuti.

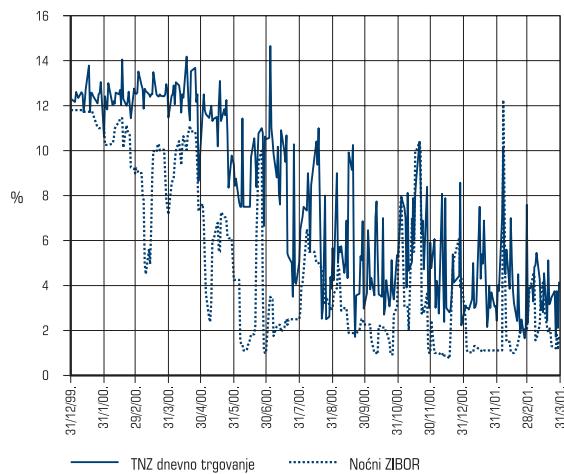
Očito je da visina kamatnih stopa u nas nije presudan čimbenik za jačanje kreditne aktivnosti, već je to oprez banaka pred velikim rizicima u poslovanju s komitentima i predodžba banaka o lošoj kvaliteti potražnje za kreditima. Visoka razina upisa blagajničkih zapisa Hrvatske narodne banke i trezorskih zapisa Ministarstva financija to jasno potvrđuje. Upisani iznos kunskih i deviznih blagajničkih zapisa i trezorskih zapisa povećan je tijekom 2000. za 4.141,1 milijun kuna, dok su krediti stanovništvu povećani za 4.048,6 milijuna kuna, a poduzećima samo za 272,5 milijuna kuna.

Tržište novca, koje je tijekom 2000. ponajprije bilo obilježeno padom kamatnih stopa na vrlo niske razine, odražavalo je visoku likvidnost bankovnog sustava. Snižavanje stope obvezne pričuve u travnju, a zatim u četvrtom tromjesečju 2000. pridonijelo je rastu likvidnosti, te je utjecalo na pad kamatnih stopa i na Tržištu novca Zagreb i na međubankovnom tržištu. Kamatne stope su pale i u dnevnom trgovcu i u noćnom trgovcu. Uz to je bio prisutan i višestruki pad prosječnog prometa u noćnoj trgovini: u veljači 2001. prosječni je noćni međubankovni promet bio četiri puta manji nego, na primjer, u kolovozu 2000., a istodobno je udio dnevnog prometa na novčanom tržištu porastao sa 3,9 posto u prosincu 1999. na 23,7 posto u veljači 2001.

Prosječne kamatne stope u dnevnoj trgovini tijekom 2000. spuštene su s razina viših od 12 posto na razinu nižu od 4 posto, katkad se spuštajući do razine od 1,7 posto (to su obično pozajmice uz mogućnost opoziva). No, unatoč tako niskoj kamatnoj stopi na novčanom tržištu, novčano tržište nije doživjelo znatniji rast. Naprotiv, trguje se uglav-

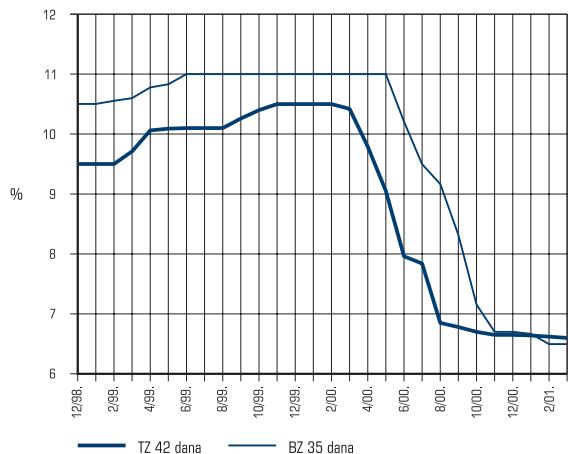
Slika 1.31.

Prosječna dnevna kamatna stopa na
Tržištu novca Zagreb i noćni ZIBOR

Slika 1.32.

Prosječne kamatne stope na blagajničke
zapise HNB-a i trezorske zapise MF-a

seguli su udio od 50,9 posto. Kod kunkih blagajničkih zapisa udio upisanog iznosa zapisa s rokom dospijeća od 182 dana u ukupno upisanim kunkim blagajničkim zapisima bio je tek 7,8 posto, a do kraja se godine povećao na razinu od 17,7 posto. Krajem ožujka 2001. taj je udio ostao još velik (12,7 posto), iako se više zapisi s tim rokom ne upisuju, a novi najduži rok od 105 dana bilježi udio od 20,4 posto. Neke od banaka investitora tako pokušavaju izbjegći rizičnije plasmane privatnom sektoru i naći sigurnije načine za plasman svojih sredstava s dobrim prinosom.

nom novčanim viškovima banaka, i to uz bitno smanjenje prometa. Sudionici na tržištu gotovo su isključivo banke i štedionice uz poneko pojavljivanje nekog od republičkih fondova ili osiguravateljske kuće.

Dio je novčanog tržišta i tržište kratkoročnih vrijednosnih papira. Taj segment trgovine u Hrvatskoj svodi se na trgovanje blagajničkim zapisima Hrvatske narodne banke i trezorskim zapisima Ministarstva finansija, a trgovina se odvija ponajprije na primarnom tržištu. Sekundarno trgovanje gotovo je zanemarivo, uglavnom veličine između 5 i 6 posto nominalnog upisa kunkih blagajničkih zapisa i trezorskih zapisa. Deviznim blagajničkim zapisima trgovalo se u iznosu manjem od 1 posto nominalnog upisa.

Već smo u uvodu spomenuli da je primarno tržište tih vrijednosnih papira intenzivno raslo tijekom 2000. Upisani iznos trezorskih zapisa povećan je 239 posto, dok je upisani iznos kunkih blagajničkih zapisa povećan 102 posto. Rast blagajničkih zapisa u prvim mjesecima 2001. izrazito je usporen zbog supstitucije kunkih blagajničkih zapisa trezorskim zapisima. Istodobno su promijenjeni rokovi kunkih blagajničkih zapisa, koji su od veljače skraćeni sa 35, 91 i 182 dana na 35, 70 i 105 dana, i najavljen je prorjeđivanje aukcija HNB-a. Tom se odlukom namjerava potaknuti razvoj sekundarnog tržišta, tako da banke svoju likvidnost ne bi morale plasirati samo prema primarnom tržištu, već bi rješenja mogle potražiti i na sekundarnom tržištu.

Tijekom posljednjih mjeseci promatranog razdoblja ročna se struktura upisa tih vrijednosnih papira vidljivo promijenila u korist upisa papira s dužim rokovima dospijeća. Kod trezorskih zapisa zapisi na rok dospijeća od 182 dana nisu uopće bili upisivani početkom 2000., do kraja godine njihov je udio povećan čak na 21,7 posto upisanog iznosa, a pred kraj ožujka 2001. godine do-

Upisani iznosi deviznih blagajničkih zapisa HNB-a povećani su također, ali samo za 25,9 posto. Taj instrument središnje banke nije bio pod jakim utjecajem ostvarenog povećanja devizne likvidnosti banaka, jer su banke svoja devizna sredstva radije plasirale u inozemstvo nego u domaće vrijednosne papire u stranim valutama.

Snižavanje kamatnih stopa na novčanom tržištu i kod kratkoročnih vrijednosnih papira središnje države i Hrvatske narodne banke te visoka likvidnost bankovnog sustava rezultirali su daljnjim padom kamatnih stopa poslovnih banaka, koje već imaju dugogodišnji silazni trend. Početkom 2000. prosječne su aktivne kamatne stope bile na razini oko 14 posto, tijekom godine spustile su se na 10,5 posto. Usporedimo li kamatne stope po sektorima odobravanja kredita, možemo govoriti i o većem padu razine kamatnih stopa. Naime, budući da pri izračunavanju ukupne prosječne aktivne kamatne stope sustava spajamo kamatne stope na kredite poduzećima i stanovništву, zamagljuju se kretanja kamatnih stopa. Prosječne kamatne stope na kratkoročne kredite poduzećima (uobičajeno bez valutne klauzule), koji čine oko 40 posto novoodobrenih kredita na mjesec, spuštene su s razina od oko 11 posto na razine od oko 6,5 posto. S druge strane, veliki udio u novoodobrenim kreditima imaju kratkoročni okvirni krediti stanovništву (dopuštena prekoračenja po tekućim računima), oko 19 posto, s prosječnom kamatnim stopom sustava na razini od oko 20,5 posto, koja se ne mijenja već dugi niz godina, što ujedno znači da se ta kamatna stopa ne smanjuje.

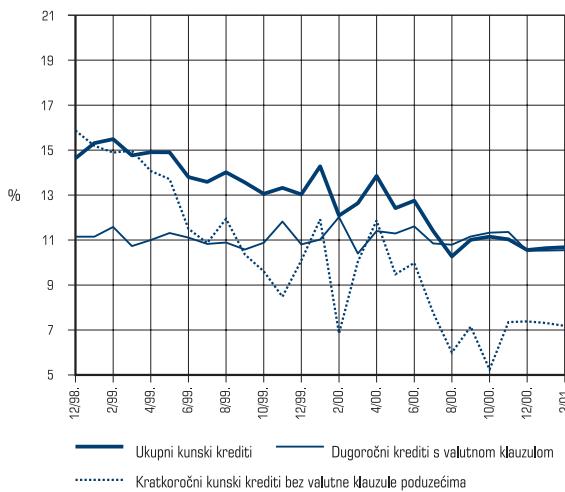
Dugoročni krediti čine tek oko 17 posto novoodobrenih kredita (od čega su 95 posto krediti s valutnom klauzulom) i njihova je kamatna stopa također u padu, ali puno umjerениjem. Tijekom 2000. godine prosječna je kamatna stopa smanjena sa 11,5 posto na 10,6 posto.

Usporedimo li kamatne stope poslovnih banaka na kratkoročne kredite poduzećima i kamatne stope na kratkoročne kunske vrijednosne papire, vidimo da je razlika kamatnih stopa neznatna, dapače da je kamatna stopa na duže rokove dospijeća trezorskih zapisa ili blagajničkih zapisa (182 i 105 dana s razinama od 6,9 do 7,15 posto prema posljednjim aukcijama) vrlo povoljna s obzirom na usporedbu rizika plasmana u te vrijednosne papire i u kredite poduzećima. Kako poslovne banke zaziru od većih rizika, poučene bankovnim teškoćama iz 1998. i 1999. i problemima s nenaplativim potraživanjima, što nažalost ne pomaže našim poduzećima, posve je razumljivo da plasiraju svoja sredstva u kupovinu tih vrijednosnih papira, dajući prednost dužim rokovima (supstitucija plasmana poduzećima).

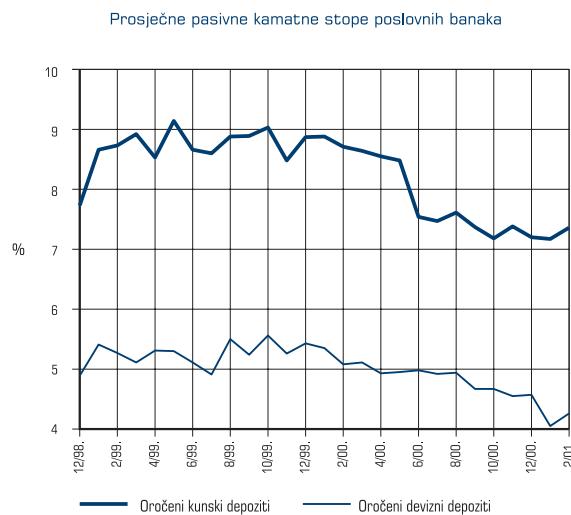
Pad aktivnih kamatnih stopa banaka bio je praćen i padom pasivnih kamatnih stopa, čime su banke ostvarile dvije stvari. Prvo, smanjivale su svoje troškove, a to se nije odrazilo na pritjecanje depozita (rast od 31,4 posto), s obzirom na njihov udio u ukupnoj pasi-

Slika 1.33.

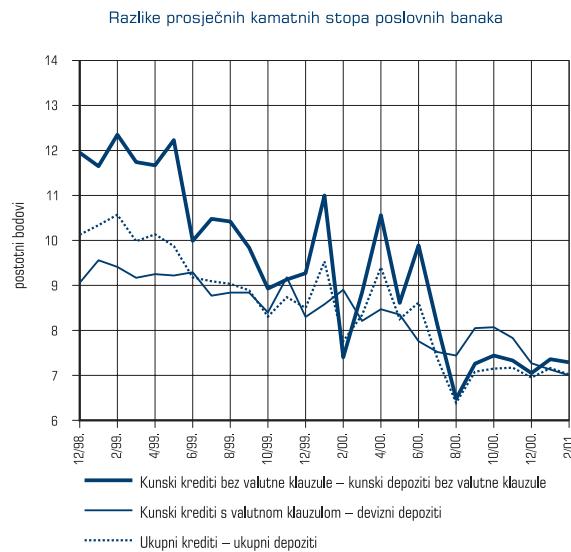
Prosječne aktivne kamatne stope poslovnih banaka

Slika 1.34.

Slika 1.35.

vi banaka (60 posto), i povoljno je djelovalo na rezultate poslovanja banaka jer su se rashodi po osnovi kamata smanjili. Drugo, banke su tako kompenzirale pad aktivnih kamatnih stopa.

Borba banaka za depozite razinom pasivnih kamatnih stopa polako gubi svoju važnost, dok se sve veći naglasak stavlja na raznolikost bankovnih proizvoda i mogućnosti koje banke nude deponentima koji odaberu njihovu banku, kao i na sigurnost i povjerenje koje će klijenti banke imati u odabranu banku. Stoga su prosječne pasivne kamatne stope i na kunske i na devizne depozite pale ispod 3,5 posto.

Bitno je promotriti strukturu depozita pri ocjeni visine kamatnih stopa. Kunski depoziti (28 posto depozita) primarno su depoziti po viđenju (tekući računi, žirorачuni i štedne knjižice čine čak 65,3 posto tih depozita), s razinom kamatnih stopa između 1,3 i 1,6 posto, što spušta prosječnu kamatnu stopu na 3,5 posto, usprkos visokoj kamatnoj stopi na oročene depozite od 7,4 posto. Devizni depoziti, pak, imaju drukčiju strukturu, ali je njihova prosječna kamatna stopa bitno smanjena (3,2 posto). Prosječna kamatna stopa na depozite po viđenju pala je ispod 1 posto (oni čine oko 30 posto deviznih depozita), dok je kamatna stopa na oročene depozite spuštena na 4 posto. Razlika prosječnih kamatnih stopa na oročene depozite u kunama i u stranoj valuti nije bitno promijenila odluku štediša da svoje ušteđevine čuvaju u stranoj valuti.

Zbog većeg pada prosječnih kamatnih stopa (uspoređujući apsolutne razine kamatnih stopa) na kredite nego na depozite, razlika prosječnih kamatnih stopa, također već duže vrijeme, biva sve manja. Iznos tih razlika spušten je na razinu od oko 7 postotnih bodova, a ako promatramo samo kredite poduzećima u usporedbi s ukupnim depozitima, ta je razlika spuštena i ispod 4 postotna boda.

1.2.5. Platna bilanca

Manjak na računu tekućih transakcija platne bilance iznosio je u 2000. 531,0 milijun američkih dolara. (ili oko 3 posto BDP-a) i time se nastavio trend njegova smanjivanja od 1997. godine nadalje. Te je godine, naime, manjak na računu tekućih transakcija dosegnuo najvišu razinu od 2,3 milijarde američkih dolara (ili oko 12 posto BDP-a). To je posljedica rasta potrošnje u toj godini financirane kreditnom ekspanzijom na doma-

ćem tržištu. Zbog postojanja strukturnih problema na strani ponude u Hrvatskoj te zbog smanjene potrošnje u ratu, potražnja za dobrima velikim je dijelom zadovoljena uvoznom robom, a najvećim dijelom uvozom automobila što je financirano spomenutom kreditnom ekspanzijom. Osim toga, do naglog rasta uvoza u 1997. godini dolazi i zbog najeve uvođenja PDV-a u 1998. godini. Tijekom 1998. – kao posljedica azijske i ruske krize, embarga njemačkih banaka na odobravanje kreditnih sredstava hrvatskim bankama nakon stečaja Glumina banke te restriktivne monetarne politike – tekući se manjak smanjuje (na oko 7 posto BDP-a) ponajprije zbog znatnog smanjenja deficitia na računu robe. U 1999. nastavak trenda smanjivanja deficitia na računu robe, unatoč oskudnjim turističkim prihodima uzrokovanim kosovskom krizom, rezultira dalnjim smanjenjem manjka na računu tekućih transakcija te godine u apsolutnom iznosu (odnosno zadržavanju na 7 posto BDP-a, koji se blago smanjio). Manjak zabilježen u 2000. najniži je u posljednjih pet godina, a karakteriziran je smanjivanjem negativnog salda deficitia na računu robe, dalnjim unapređenjem suficita na računu usluga, porastom neto prihoda na računu tekućih transfera te povećanjem manjka na računu dohotka. Pri interpretaciji tih podataka treba imati na umu da se od prvog tromjesečja 1999. primjenjuju nove

Tablica 1.3. Platna bilanca Republike Hrvatske, u milijunima tekućih USD

	1997.	1998.	1999.	2000.	Indeks 2000/1999.
A. TEKUĆE TRANSAKCIJE (1+6)	-2.325,1	-1.530,6	-1.522,6	-531,0	34,9
1. Roba, usluge i dohodak (2+5)	-3.194,5	-2.236,6	-2.022,9	-1.289,9	63,8
1.1. Prihodi	8.578,4	8.963,5	8.370,0	9.018,5	107,7
1.2. Rashodi	-11.772,9	-11.200,1	-10.392,9	-10.308,4	99,2
2. Roba i usluge (3+4)	-3.172,0	-2.072,6	-1.673,4	-980,3	58,6
2.1. Prihodi	8.214,6	8.568,6	8.117,8	8.651,3	106,6
2.2. Rashodi	-11.386,6	-10.641,2	-9.791,1	-9.631,7	98,4
3. Roba	-5.196,2	-4.147,4	-3.298,6	-3.237,4	98,1
3.1. Prihodi	4.210,3	4.604,5	4.394,7	4.567,1	103,9
3.2. Rashodi	-9.406,5	-8.751,9	-7.693,3	-7.804,5	101,4
4. Usluge	2.024,2	2.074,8	1.625,2	2.257,1	138,9
4.1. Prihodi	4.004,3	3.964,1	3.723,0	4.084,3	109,7
4.2. Rashodi	-1.980,1	-1.889,3	-2.097,8	-1.827,1	87,1
5. Dohodak	-22,4	-164,0	-349,5	-309,6	88,6
5.1. Prihodi	363,8	394,9	252,2	367,2	145,6
5.2. Rashodi	-386,2	-558,9	-601,7	-676,8	112,5
6. Tekući transferi	869,4	706,0	500,3	758,9	151,7
6.1. Prihodi	964,0	919,1	835,2	966,4	115,7
6.2. Rashodi	-94,6	-213,1	-335,0	-207,6	62,0
B. KAPITALNE I FINANCIJSKE TRANSAKCIJE	2.651,6	1.469,0	1.484,2	337,9	22,8
B1. Kapitalne transakcije	21,5	19,1	24,9	20,5	82,5
B2. Financijske transakcije, isključujući međ. pričuve	3.058,2	1.601,5	1.887,8	899,4	47,6
1. Izravna ulaganja	346,7	834,9	1.444,6	827,9	57,3
1.1. U inozemstvo	-186,1	-97,5	-34,4	-23,8	69,2
1.2. U Hrvatsku	532,9	932,4	1.479,0	851,8	57,6
2. Portfeljna ulaganja	577,0	14,9	574,0	732,5	127,6
2.1. Sredstva	11,1	-0,1	-0,3	-0,1	33,3
2.2. Obveze	565,9	15,1	574,3	732,6	127,6
3. Ostala ulaganja	2.134,4	751,7	-130,8	-661,0	505,5
3.1. Sredstva	171,3	348,8	-588,4	-1.082,1	183,9
3.2. Obveze	1.963,2	402,9	457,7	421,2	92,0
B3. Međunarodne pričuve HNB-a	-428,0	-151,5	-428,5	-582,1	135,8
C. NETO POGREŠKE I PROPUSTI	-326,5	61,7	38,4	193,1	502,4

metodologije koje se odnose na račun robe, račun usluga, račun текуćih transfera te на račun kapitalnih i financijskih transakcija te da je DZS revidirao metodologiju statistike robne razmjene (novi deklaracijski formulari i obrada od почетка 2000.).

Dva su glavna чимbenika utjecala na smanjivanje deficit u trgovini robom. Unilateralno ukidanje kvantitativnih ograničenja na određene hrvatske izvozne proizvode (poglavitno tekstil) od strane EU-a (i u okviru pomoći kroz Pakt o stabilnosti) početkom 2000. te efekti ulaska u WTO (u srpnju 2000.), koji su se počeli osjećati krajem 2000., povoljno su utjecali na izvoz robe. Na taj je način izvoz (fob) izražen u američkim dolarima povećan za 3,0 posto u usporedbi sa 1999. godinom. Uvoz (cif) povećan je u usporedbi sa 1999. godinom za 1,6 posto te se nazire tendencija rasta trendnog ciklusa započeta u trećem tromjesečju 2000., uglavnom zbog pristupa u WTO. Na manji rast uvoza od izvoza utjecao je i pad izdataka hrvatskog stanovništva za "shopping" u inozemstvu za oko 1,0 posto (smanjenje sa 423,2 milijuna američkih dolara u 1999. na 419,1 milijun američkih dolara u 2000.).

Rast neto prihoda na računu usluga ponajprije možemo pripisati prihodima od turizma, koji iskazuju snažan uzlazni trend od 1996. godine, s manjim padom tijekom 1999. godine zbog kosovske krize. O pojačanoj turističkoj aktivnosti govore i podaci o povećanju registriranih inozemnih turističkih noćenja u Hrvatskoj. Turistički rashodi, odnosno izdaci hrvatskih građana povezani s turističkim putovanjima u inozemstvo, smanjeni su u 2000. za 24,4 posto u usporedbi sa 1999. Do pada turističkih rashoda dolazi najvećim dijelom zbog smanjenja izdataka tijekom prvoga i četvrtog tromjesečja (pad od oko 35 posto u usporedbi sa 1999.), što se dijelom može pripisati smanjenim izdacima za skijaške odmore zbog blage zime. Na strani prihoda od ostalih su usluga najviše bile zastupljene graditeljske usluge i komunikacijske usluge, dok su na strani rashoda najveći udio ostvarile ostale poslovne usluge, čime je nastavljen trend blagog smanjivanja deficitu podračuna ostalih usluga.

Račun dohotka uključuje naknade zaposlenima za obavljanje poslova za nerezidentnog poslodavca, te dohotke od izravnih, portfeljnih i ostalih ulaganja. Povećanje manjka na tom računu uglavnom je uzrokovan povećanjem otplate kamata povezanih s inozemnim dugom, koji ima tendenciju rasta (o čemu više u dijelu o inozemnom dugu). Također možemo reći da se u srednjoročnom razdoblju očekuje povećanje manjka na računu dohotka uzrokovanih snažnim negativnim trendom dohotka od izravnih inozemnih i portfeljnih ulaganja. Na podračunu neto naknada zaposlenima u 2000. zabilježen je rast od 14,7 posto u usporedbi sa 1999., odnosno pozitivan saldo od 69,7 milijuna američkih dolara, čime se nastavlja trend blagog rasta suficita na tom podračunu. Negativni neto dohodak od izravnih ulaganja, odnosno odljev sredstava, iznosio je u 2000. godini 131,2 milijuna američkih dolara. Općenito možemo reći da su u posljednje tri godine prihodi od izravnih ulaganja stagnirali. S druge strane, negativni saldo dohotka od portfeljnih ulaganja nastavlja snažan negativan trend započet 1997. godine, kada Hrvatskoj dodjeljuju ocjenu kreditnog rejtinga i kada počinje konstantni rast plaćanja dospjelih anuiteta inozemnim vlasnicima državnih obveznica RH. Naglo smanjenje manjka na računu ostalih ulaganja sa 211,1 milijun američkih dolara na 69,9 milijuna američkih dolara možemo pripisati povećanju prihoda od inozemnih ulaganja (rezervi) banaka tijekom 2000. godine, što je posljedica opreznosti banaka glede ulaganja u Hrvatsku, nakon bankovne krize 1998/99.

На рачуну текуćих transfera, који је традиционално у suficitu, у 2000. neto приходи кретали су се на razini od 758,9 milijuna američkih dolara. Rezultat је то povećanog priljeva mirovina na podračun прихода државних и privatnih transfera, te smanjenja odljeva sredstava iz Hrvatske s подрачuna меđudržavnih donacija (osobito prema BiH). Napomenimo i to да се у средnjoročном razdoblju очекује daljnje povećanje viška на рачуну текуćих transakcija zbog predviđenog rasta priljeva sredstava по osnovi inozemnih mirovina hrvatskih građana.

Račun kapitalnih i financijskih transakcija

На рачуну kapitalnih i financijskih transakcija zabilježen је у 2000. neto priljev од 337,9 milijuna američkih dolara, што је 77,2 posto manje negо у 1999., што pokazuje smanjenu potrebu за financiranjem manjka на текуćем računu. На подрачуну kapitalnih transakcija (kapitalni transferi, iseljeničke doznake itd.) bilježi se višak od oko 20 milijuna američkih dolara svake godine.

Подрачун financijskih transakcija obuhvaćа financijske kategorije klasificirane prema vrstama ulaganja, te ga, uz međunarodne pričuve HNB-a, čine izravna, portfeljna i ostala ulaganja. Nastavljena је promjena strukture podračuna financijskih transakcija za početa 1999. godine. Prije svega se то одnosi на financiranje manjka на рачуну текуćih transakcija izravnim i portfeljnim ulaganjima, а manje осталим ulaganjima, односно inozemnim zaduživanjem.

Neto izravna ulaganja zabilježila су у 2000. smanjenje за 42,7 posto, у prvom redu zbog odgađanja drugoga kruga privatizacije HT-a. Oko 70 posto прихода по основи izravnih ulaganja, која су у 2000. ukupno iznosila 827,9 milijuna američkih dolara, може се pripisati privatizaciji unutar bankarskog sektora (PBZ, Splitska i Riječka banka), dok se 5 posto odnosi на djelatnost vađenja sirove nafte i plina. S друге стране, hrvatska ulaganja u inozemstvo bilježe pad од 30,8 posto u usporedbi sa 1999. godinom (vrijednost ulaganja iznosila је у 2000. godini 23,8 milijuna američkih dolara).

Portfeljna ulaganja zabilježila су у 2000. daljnji rast од 27,6 posto u usporedbi sa 1999., nakon što je tijekom 1998. дошло до njihova naglog pada zbog financijskih kriza у Aziji i Rusiji. Portfeljna bi ulaganja trebala činiti ulaganja која су мања од 10 posto kapitala poduzeća, te inozemna ulaganja u vrijednosne papire Republike Hrvatske, из чега proizlazi njihova osjetljivost, točnije sklonost k brzom bijegu u usporedbi s izravnim stranim ulaganjima. Međutim, većinu inozemnih portfeljnih ulaganja u 2000. činila су inozemna ulaganja u euroobveznice Republike Hrvatske u ukupnom iznosu од 500 milijuna eura (око 500 milijuna američkih dolara, u ožujku, uz prinos од 7 posto) i inozemna ulaganja u samurajske obveznice (у srpanju, uz prinos од 3 posto) u iznosu од 40 milijardi japanskih jena (око 300 milijuna američkih dolara).

Ostala su ulaganja kategorija која укључује sve kategorije neobuhvaćene izravnim i portfeljnim ulaganjima te međunarodnim pričuvama. На poziciji Sredstava (aktiv) najjača su kretanja zabilježena на potpoziciji Valuta i depoziti. Тако је odljev sredstava u inozemstvo porastao за 246,4 posto u usporedbi sa 1999. Razloge treba tražiti u promjeni trenda u bankarskom sektoru te u nastavku trenda u осталим sektorима (при чему valja spomenuti da је promijenjena metodologija izračuna potpozicije Valuta i depoziti

ostalih sektora). Пovećanje devizне активе пословних банака у иноzemству у 2000. iznosilo je 849,3 milijuna američkih dolara i odražava, с jedne strane, likvidnost banaka, а, с друге, nevoljnost banaka да пласирају вишак likvidnosti u kreditе у Hrvatskoj zbog njihove појачане opreznosti nakon bankarskih problema zabilježenih 1998/1999. Na poziciji Obveze kod ostalih ulaganja (задужivanje у иноzemству у облику узimanja kredita) bilježi se u 2000. pad od 8,0 posto. Drugim riječima ostali sektori u Hrvatskoj задужili су се у 2000. за нова 421,2 milijuna američkih dolara. Као што smo već spomenuli, zbog povećanja izravnih иноzemnih ulaganja иноzemno задужење више nije главни извор покривања недостатка на рачуну текућих трансакција. Унутар same структуре кредитног задужења дошло је 2000. до промјена у usporedbi са 1999. Тако је povećan udio трговинских кредитова на 222,7 milijuna američkih dolara (tijekom 1999. iznosili су 36,8 milijuna američkih dolara), а кориштења кредитова смањена су за 21,3 posto (uglavnom је ријеч о државним kratkoročним кредитима за премошћivanje i dugoročnim кредитима осталих сектора).

Inozemni dug

Krajem 2000. ukupni je inozemni dug Republike Hrvatske iznosio 10,8 milijardi američkih dolara (Tablica 1.3.). То је углавном posljedica kumuliranja недостатка на текућем рачуну платне билансе од 1995. te povećanja могућности приступа на svjetsko финансијско тржиште од 1997.

У томе је наравно и око 5 milijardi duga из раздобља бивше Југославије, али је преосталих 5,8 milijardi nastalo од 1996. године надалje, након уређења обвеza preuzetih из бивше Југославије с Pariškim i Londonskim klubom.

Tablica 1.4. Inozemni dug prema sektoru dužnika, u milijunima текуćih USD

Sektor dužnika	1996.	1997.	1998.	1999.	2000.	Indeks 2000/1999.
Monetarni sektor	208,0	232,0	234,0	197,0	159,0	80,7
Država	2.433,0	2.906,0	3.333,0	3.973,0	4.749,0	119,5
od čega: Londonski klub	1.462,0	1.428,0	1.405,0	1.381,0	1.255,0	90,9
Banka	1.570,0	2.216,0	2.290,0	1.955,0	1.562,0	79,9
od čega: Valuta i depoziti	499,0	790,0	615,0	538,0	433,0	80,5
Ostali sektori (poduzeća)	1.096,0	2.098,0	3.494,0	3.208,0	3.313,0	103,3
Izravna ulaganja	0,0	0,0	238,0	540,0	1.015,0	188,0
Ukupno	5.308,0	7.452,0	9.588,0	9.872,0	10.798,0	109,4

Do 1996. највећи је дуžник био банкарски сектор, док је након 1996. због премештања дијела обвеza према Pariškom клубу и свим обвеза према Londonском клубу те експанзивне фискалне политике уdio сектора државе прерастао у готово пола иноzemnog duga 2000., уз пратњу осталих сектора (подuzeća i stanovništva).

Veliki rast задужivanja из 1997. заустављен је 1998., при чemu је било bitno obuzdavanje kratkoročnog задужivanja банака (restriktivnijim mjerama HNB-a), utjecaj азиjske i ruske krize на могућност издavanja државних обveznica i moratorij на кредитне односе s hrvatskim bankama od стране иноzemnih банака због bankovne krize (osobito njemačkih банака због Glumina banke).

Zbog фискалне експанзије раст задужivanja nastavlja се и у 1999. и у 2000. У години 2000. долази до повећања укупног иноzemног дуга од 9 посто, али се mijenja njegova структура, при чему држава са 500 милијуна еура euroобveznica и 40 милијарди јапанских јена (око 300 милијуна америчких долара) samurajskih обveznica bitno повећава свој уdio, uz uzimanje kratkoročnoga kredita za premošćivanje od 360 милијуна америчких долара (do окончанија другог вала privatizације HT-a), dok други сектори (банке, монетарни сектор) смањују своје иноzemне dugове или ih drže na razini iz 1999. (остали сектори).

Nova методологија evidentiranja иноzemног дуга према препорукама MMF-а (при чemu se u иноzemni dug ubraju valuta i depoziti nerezidenata), ažuriranje baze podataka o kreditним односима s иноzemством te uključivanje promjena vrijednosti (bilo zbog promjene međuvalutnih odnosa bilo zbog drugih promjena) daju ispravno stanje иnozemnog duga krajem 1998. године од 9,6 милијарди америчких долара. S том se методологијом nastavlja, па se s том бројком могу uspoređivati stanja иноzemног дуга krajem 1999. i 2000. године, no uspoređivanje podataka iz prijašnjih godina nije u potпуности moguće zbog navedenih promjena.

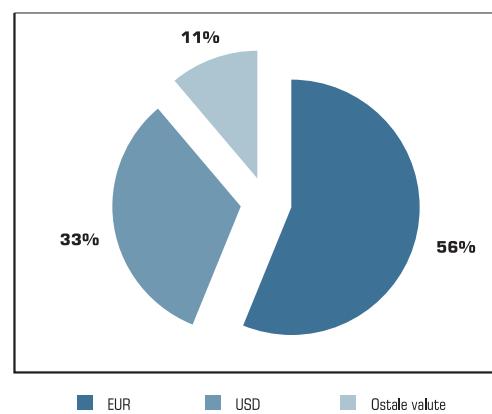
Naznake poboljšanja stanja на текућем računu platne bilance mogu srednjoročno dovesti do ispravljanja vanjske neravnoteže uzrokovane фискалном neravnotežom, a s tim u vezi i do zaustavljanja rasta иnozemnog duga.

Uza sve то, i u 2000. je godini jačanje америчког долара према еиру i осталим валутама uvelike utjecalo na visinu иноzemnog дуга. Naime, kako je 56 посто иноzemног дуга Republike Hrvatske u eurima, a само 33 посто u америчким дolarima (i 11 посто u осталим валутама), slabljenje eura према америчком дolaru u 2000. smanjilo je ukupno stanje дуга за oko 478 милијуна америчких долара – za toliko bi porastao иnozemni дуг da je bio u potpunosti nominiran u америчким дolarima. U protekloj je godini izdavanje euroobveznica u iznosu od oko 500 милијуна америчких долара dodatno popravilo valutnu strukturu иноzemног дуга (sa 54 посто na 56 посто u eurima, sa 37 посто na 33 посто u америчким дolarima i sa 9 посто na 11 посто u осталим svjetskim valutama), koja se sve više približava valutnoj strukturi vanjske trgovine Hrvatske (oko 70 – 75 посто u eurima).

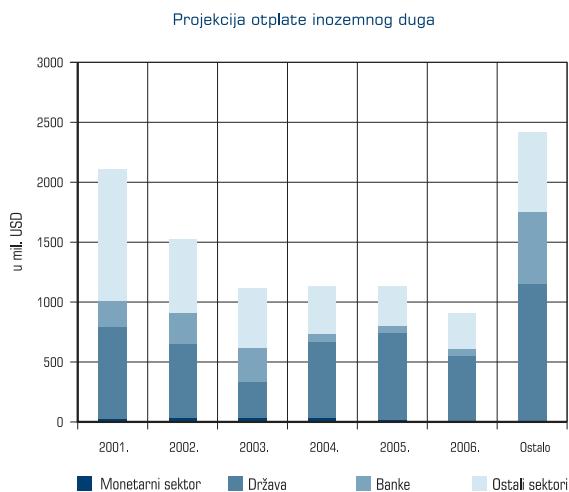
Укупна отплата иноzemног дуга u 2000. premašila je 2 милијарде америчких долара. Prema пројекцији отплате u 2001. također treba отплатити oko 2,1 милијарду америчких долара (od čega oko 500 милијуна kratkoročних кредити), потом bi se u 2002. отплатна kvota trebala smanjiti na 1,5 милијарди америчких долара i zatim bi se do 2006. године trebala zadržati na oko 1 милијарду америчких долара. Uz pretpostavku da neće biti daljnje задужivanja, financiranje отплате trebalo bi se omogućiti priljevom иноzemних izravnih ulaganja ili dalnjim restrukturiranjem текућег računa (osobito robне разmjene) prema suficitu. To je posebno važno u uvjetima "presušivanja" privatizacijskih прихода 2002. године.

Slika 1.36.

Valutna struktura иноzemног дуга u 2000.

Slika 1.37.

Jedan od главних показатеља тока дуга – удео укупне отплате иноzemног дуга у извозу robe i услуга повећан је са око 20 posto u 1998. години на готово 30 posto u 1999., али се опет вратио на око 20 posto u 2000.

Robna razmjena

Robna razmjena prema подацима Државног завода за статистику разликује се од извозних и увозних компонената унутар платне билансе. У склопу платне билансе извоз и увоз приказују се према fob (free on board) паритету, точније тако да су у цјену robe укључени производни трошкови и издaci vezani uz пријевоз i осигуранje robe do državne granice zemlje izvoznika. Надалje, подаци u платноj bilanci sadrže i dodatnu procijenjenu величинu uvoza u zemlju ostvarenu kupovinama rezidenta, tzv. shoppingom, u inozemstvu, što je odraz daljnег побољшања методологије платне билансе.

Od 1. сiječња 2000. уведена је јединствена carinska deklaracija i s njom је усклађен начин evidentiranja podataka o robnoj razmjeni. U мјесечне податке o robnoj razmjeni сада се укључују све декларације које nose datum primitka u carinarnicu из dotičnog мјесeca, a prije су u мјесечне податке o robnoj razmjeni ulazile само декларације које su u tom мјесецу пристигле, bez obzira kada je roba ocarinjena. Zbog navedenih promjena usporedbe мјесечних ostvarenja robne razmjene могућe su само za 1999. i 2000.

Опćenito можемо рећи да trendni ciklus izvoza izraženog u američkim dolarima stagnira, dok je trendni ciklus uvoza почео lagano rasti krajem 2000. године, što je posljedica kretanja tečaja dolara. Slika je drukčija uspoređujemo li podatke o izvozu i uvozu u kunskim vrijednostima. U tom slučaju trendni ciklusi izvoza i uvoza bilježe blagi rast, pri čemu je rast izvoza нешто izraženiji. Usporedimo li trendne cikluse ostvarenih deficitata robne razmjene u američkim dolarima i kunama, primjećujemo tipičnu krivulju poslovnog ciklusa s vrhom deficitata krajem 1997., velikim padom deficitata tijekom 1998. i 1999., te ponovnim rastom deficitata robne razmjene tijekom 2000. Ukupna robna razmjena sa svjetom u 2000. povećana je u usporedbi sa 1999. oko 2,1 posto i iznosila je 12.355 milijuna američkih dolara. Od toga je u 2000. izvezeno robe (prema fob paritetu) u vrijednosti od 4.431,7 milijuna američkih dolara, dok se uvoz robe (prema cif paritetu) kretao oko 7.922,7 milijuna američkih dolara. Navedena kretanja rezultirala су u 2000. deficitom robne razmjene u iznosu od 3.491,0 milijuna američkih dolara, što je smanjenje negativnog salda u usporedbi sa 1999. od око 0,15 posto. Pokrivenost uvoza izvozom povećana je sa 55,2 posto u 1999. na 55,9 posto u 2000.

Očekuje се да ће до kraja doveden proces приступања Hrvatske WTO-u, unilateralna smanjenja ограничења EU-a за hrvatske izvozne proizvode (u okviru Pakta о stabilности) te потписivanje уговора o слободноj trgovini (u 2001. s Mađarskom i земљама EFTA-e) dati потicaj za nastavak побољшања salda robne razmjene.

Hrvatska je u 2000. oko 85 posto cjelokupne svoje robne razmjene s inozemstvom ostvarila s europskim zemljama, 6 posto s Azijom, 4 posto s afričkim zemljama, a preostalih 5 posto sa Sjevernom, Srednjom i Južnom Amerikom te Oceanijom.

Glavni hrvatski partneri u Evropi članice su EU-a s udjelom u ukupnom izvozu iz Hrvatske od 65 posto (6.821 milijun američkih dolara), slijede članice CEFTA-e sa 17 posto, ostale europske zemlje u razvoju (pri čemu su BiH i Rusija najvažniji trgovinski partneri u toj skupini zemalja) sa 16 posto te članice EFTA-e sa 2 posto. Trend udjela izvoza u članice EU-a ubrzano se nastavlja povećavati, s oko 48 posto u 1998. na oko 54 posto u 2000. Uvoz iz EU-a u 2000. bio je gotovo dvostruko veći (4.405,2 milijuna američkih dolara). Spomenimo da je trend uvoza iz EU-a u padu, pa je tako sa 59 posto u 1996. smanjen na 55 posto u 2000. Hrvatski robni deficit sa zemljama EU-a smanjio se tijekom 2000. za 13,7 posto (deficit je iznosio 1.989 milijuna američkih dolara), dok se robni deficit sa članicama CEFTA-e povećao za dalnjih 12,2 posto u usporedbi s prethodnom godinom.

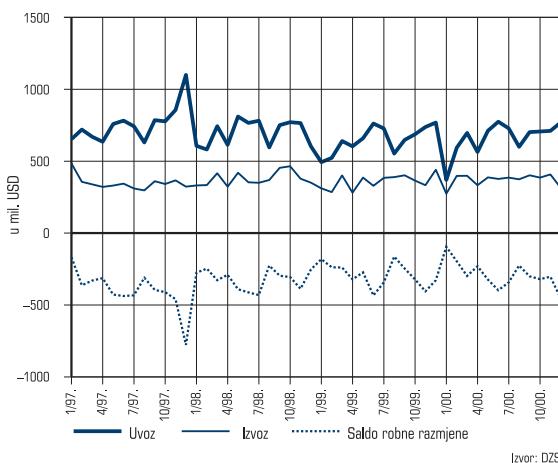
Što se tiče broja trgovinskih partnera, hrvatski je izvoz više koncentriran nego hrvatski uvoz.

Šest glavnih tržišta na koja Hrvatska izvozi robu u vrijednosti većoj od 100 milijuna američkih dolara, čine 68 posto ukupnoga hrvatskoga izvoznog tržišta. Najveći izvoz ostvaruje se u Italiju, u vrijednosti od 989 milijuna američkih dolara (povećanje od 27,7 posto u usporedbi sa 1999.) i Njemačku, u iznosu od 632 milijuna američkih dolara (smanjenje za 6,5 posto). Slovenija i BiH tržišta su na koje je Hrvatska u 2000. izvezla robe u vrijednosti od 480 milijuna američkih dolara (rast od 5,7 posto), odnosno 495 milijuna američkih dolara (pad od 9,3 posto). Robni je izvoz na austrijsko tržište iznosio u 2000. 293 milijuna američkih dolara, a na francusko 126 milijuna američkih dolara.

Na uvoznoj strani šest tržišta čini 62 posto ukupnog uvoza. Vodeća tržišta na koja Hrvatska izvozi ujedno su i najveći izvoznici u Hrvatsku. Tako je Hrvatska iz Italije uvezla u 2000. robu vrijednu 1.348 milijuna američkih dolara (povećanje od 8,7 posto u usporedbi sa 1999.), dok se s njemačkog tržišta uvezla robe u iznosu od 1.297 milijuna američkih dolara (smanjenje od 10,0 posto). Visoka vrijednost uvoza mineralnih goriva i maziva stavlja Rusiju među vodeća tržišta s kojih se uvozi – u 2000. uvoz je ostao na istoj razini kao i u 1999. i iznosio je 671 milijun američkih dolara. Sa slovenskog tržišta

Slika 1.38.

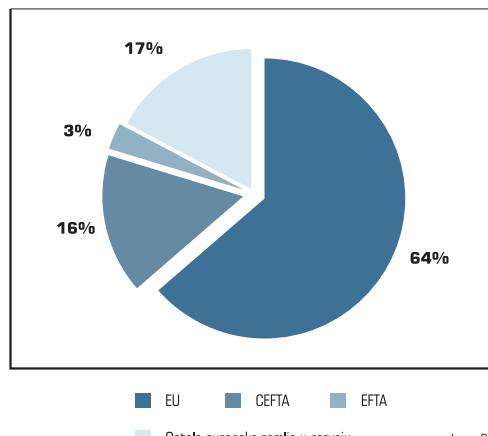
Kretanje robne razmjene Republike Hrvatske

Izvor: DZS

Slika 1.39.

Udjeli europskih partnera u međunarodnoj razmjeni s Hrvatskom u 2000.

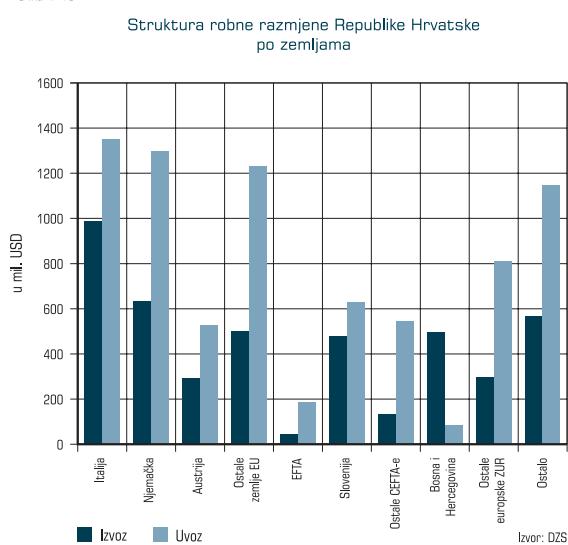

Izvor: DZS

uvoz je porastao za 1,7 posto (627 milijuna američkih dolara), a из Francuske за 11,2 posto (436 milijuna američkih dolara), dok uvoz из Austrije bilježи pad од 5,2 posto (529 milijuna američkih dolara).

Robna se razmjena tijekom 2000. godine zbivala u uvjetima deprecijacije kune prema američkom dolaru u prosjeku za 16,3 posto te uz lagano depreciranje kune od 0,72 posto prema euru. Realni je efektivni tečaj kune tijekom 2000. deprecirao 1,98 posto u usporedbi sa 1999. Valja zamijetiti da deprecijacija kune, do koje je došlo tijekom 2000., nema jednak utjecaj na izvozne i uvozne aktivnosti, gledajući kroz prizmu valutne strukture robne razmjene. U valutnoj strukturi vanjskotrgovinske razmjene u 2000. prevladavale su valute zemalja članica EMU-a, poput austrijskog šilinga, njemačke marke i drugih. Tako su u ukupnoj vrijednosti izvoza eurovalute sudjelovale sa 60 posto, dok je u dolarima obračunato 36 posto cijelokupnoga hrvatskog izvoza. Usporedimo li navedena kretanja sa 1999., primjećujemo porast izvozne komponente u američkim dolarima za 3 postotna boda. U segmentu uvoza eurovalute sudjeluju sa 70 posto, dok američki dolar ima udio od 26 posto u ukupnoj vrijednosti uvezene robe. U oba slučaja ostale valute sudjeluju sa 4 posto. Prema tome, budući da euro sudjeluje na strani izvoza sa 60 posto, a na strani uvoza sa 70 posto (u okružju prosječne aprecijacije američkog dolara prema euru tijekom 2000. godine od 13 posto), možemo reći da je prema količinskom indeksu deficit robne razmjene podcijenjen. Razlika između vrijednosti robne razmjene Hrvatske sa zemljama EU-a razvrstanoj po zemljama namjene/podrijetla i vrijednosti robne razmjene Hrvatske razvrstanoj po vrstama valuta može se objasniti time što se i međunarodne transakcije sa zemljama Srednje i Istočne Europe obavljaju u eurovalutama.

Slika 1.40.

Prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti prerađivačka je industrija u 2000. sudjelovala sa 96 posto u ukupnom izvozu. Unutar nje proizvodnja ostalih prijevoznih sredstava (koja uključuje proizvodnju brodova) djelatnost je s najvećom vrijednosti izvoza, koja je u 2000. iznosila 640 milijuna američkih dolara, 11,2 posto manje nego u prethodnoj godini. Izvoz djelatnosti proizvodnje kemikalija i kemijskih proizvoda bilježi rast od 8,6 posto (535 milijuna američkih dolara), dok je od aprecirajućega američkog dolara zasigurno najviše profitirao izvoz djelatnosti proizvodnje koksa, nafnih derivata i nuklearnoga goriva, koji je porastao za 39,1 posto u usporedbi sa 1999. (vrijednost izvoza iznosila je 454 milijuna američkih dolara). Izvoz djelatnosti proizvodnje odjeće bilježi smanjenje, 13,8 posto (vrijednost izvoza u 2000. iznosila je 394 milijuna američkih dolara), isto kao i izvoz djelatnosti proizvodnje hrane i pića, 20,7 posto (u 2000. izvoz je iznosio 264 milijuna američkih dolara). U strukturi uvoza 12,3 posto otpada na djelatnost vađenja sirove nafte i zemnoga plina, vrijednost kojega uvoza je u 2000. iznosila 971 milijun američkih dolara. U sklopu prerađivačke industrije najveći je uvoz u djelatnosti proiz-

vodnje kemikalija i kemijskih proizvoda s porastom od 6,8 posto (u vrijednosti od 964 milijuna američkih dolara) te u djelatnosti proizvodnje hrane i pića, gdje je gotovo na istoj razini kao i 1999. (u vrijednosti od 474 milijuna američkih dolara).

Prema robnim sektorima SMTK-a Hrvatska je ostvarila suficit (veći izvoz od uvoza) tijekom 2000. jedino u sektoru pića i duhana u vrijednosti od 42 milijuna američkih dolara. U ostalim sektorima uvoz premašuje izvoz. Najveći robni deficit ostvaren u 2000. potjeće iz sektora strojeva i transportnih uređaja, vrijednost mu je 1.411 milijuna američkih dolara, pri čemu trećina otpada na uvoz cestovnih vozila (rast od 5,1 posto u usporedbi sa 1999.), a 12 posto na industrijske uređaje za opću upotrebu (smanjenje od 18,2 posto u usporedbi sa 1999.). U sektoru proizvoda svrstanih po materijalu deficit iznosi 721 milijun američkih dolara, pri čemu je najveća vrijednost uvoza predviđena, tkanina i tekstilnih proizvoda, 249 milijuna američkih dolara (rast od 55,5 posto u usporedbi sa 1999.), te uvoza željeza i čelika u vrijednosti od 244 milijuna američkih dolara (rast od 15,4 posto). Sektor mineralnih goriva i maziva bilježi deficit od 658 milijuna američkih dolara, isto kao i sektor kemijskih proizvoda (deficit od 451 milijuna američkih dolara).

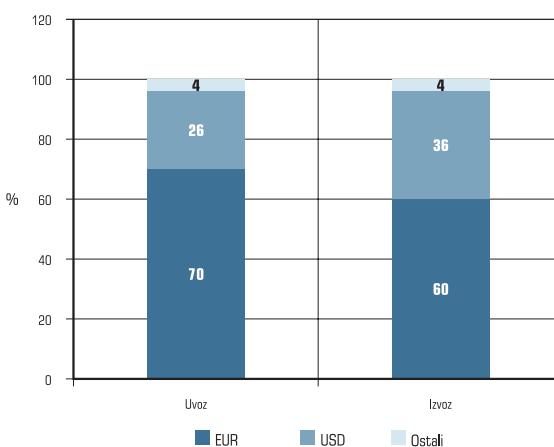
Inozemna izravna ulaganja

Inozemna izravna ulaganja iznosila su u 2000. oko 870 milijuna američkih dolara, dok su vlasnička ulaganja, znači izravna ulaganja iz kojih su isključeni zadržana dobit i ostala ulaganja, iznosila oko 600 milijuna američkih dolara. Tako su inozemna izravna ulaganja smanjena tijekom 2000. za oko 40 posto u usporedbi s prethodnom godinom. Kao što smo već spomenuli, u 2000. je godini 71,7 posto vlasničkoga kapitala izravno uloženo u financijsko posredovanje, 5,4 posto u vađenje sirove nafte i zemnoga plina, 3,3 posto u proizvodnju cementa te 20 posto u ostale sektore. Od regija i ekonomskih grupacija zemalja ulagača zemlje Europske unije uložile su Hrvatskoj u 2000. najviše – 77,0 posto, slijede ostale razvijene zemlje 16,1 posto, ostale europske zemlje u razvoju 3,4 posto, međunarodne financijske institucije 2,6 posto i ostale zemlje u razvoju 1,0 posto. Očekuje se daljnje znatno povećanje inozemnih izravnih ulaganja dovršetkom privatizacije u sektoru telekomunikacija (drugi krug privatizacije HT-a), brodogradnje i hotela.

U razdoblju od 1993. do 2000. u Hrvatsku je ukupno uloženo 4.680 milijuna američkih dolara, od čega je 80 posto vlasničko ulaganje (u dionice), 5 posto zadržana dobit i 15 posto ostala ulaganja. Od ukupnih vlasničkih ulaganja 23,7 posto uloženo je u telekomunikacije (prvi krug privatizacije HT-a i osnivanje VIP-a), 20,9 posto u ostalo novčarsko posredovanje, 19,6 posto u proizvodnju farmaceutskih pripravaka, 3,5 posto u vađenje sirove nafte i zemnoga plina, 3,2 posto u proizvodnju cementa i preostalih 29,1 posto u ostale sektore.

Slika 1.41.

Valutna struktura izvoza i uvoza u 2000.

Tablica 1.5. Inozemna izravna ulaganja u RH po земљама улагаčа, u milijunima USD i postocima

	1993.	1994.	1995.	1996.	1997.	1998.	1999.	2000.	Укупно	Удеј
Укупно	120,3	117,4	114,2	511,1	536,8	932,9	1.479,3	869,7	4.680,5	100,0
SAD	4,9	3,0	-15,5	292,7	87,4	503,9	142,2	99,0	1.117,5	23,9
Немачка	53,4	8,4	21,8	2,6	-67,2	62,5	948,6	67,7	1.097,7	23,5
Аустрија	5,0	47,9	6,8	57,0	275,9	212,1	173,9	141,8	920,6	19,7
Луксембург	3,8	0,0	0,0	0,3	16,0	4,0	-10,7	305,6	319,0	6,8
Низоземска	4,8	3,5	4,5	9,9	11,9	-1,1	19,1	40,5	93,1	2,0
Италија	12,0	3,5	4,3	9,9	11,1	-1,1	19,1	64,7	123,5	2,6
Шведска	0,5	0,0	37,3	7,8	8,9	24,8	17,0	22,0	118,4	2,5
Швичарска	10,1	18,8	13,7	22,7	-15,0	8,0	5,5	39,2	102,9	2,2
Велика Британија	0,7	0,7	0,3	0,2	54,5	3,6	20,5	22,3	102,8	2,2
EBRD	0,0	0,0	0,0	43,1	41,6	-39,4	31,0	22,7	99,0	2,1
Словенија	4,5	0,3	3,5	2,9	10,3	32,1	17,6	22,6	93,7	2,0
Остале државе	20,7	31,5	37,4	61,9	101,4	123,4	95,7	20,2	492,3	10,5

Hrvatska inozemna ulaganja iznosila su u razdoblju od 1993. do 2000. godine ukupno 397,6 milijuna američkih dolara, pri čemu treba spomenuti da ulaganja od 1997. godine kontinuirano padaju. Najvažnija su tržišta primatelji ulaganja Poljska sa 40 posto, BiH sa 29 posto te Slovenija sa 9 posto.

Tablica 1.6. Kumulativna власниčка улaganja u RH za razdoblje od 1993. do 2000. по дјелатностима, u milijunima USD i postocima, preliminarni podaci

Дјелатност	Износ	Удеј
Укупна власниčка улaganja	3.740	100,0
Телекомуникације	886	23,7
Остало новчарско посредovanje	781	20,9
Произvodnja фармацевутских припремака	734	19,6
Vađenje sirove nafte i zemnog plina	131	3,5
Производnja cementa	119	3,2
Остало трговина на veliko	72	1,9
Производnja opeke, crijepe i sl.	70	1,9
Производnja industrijskih plinova	49	1,3
Производnja piva	47	1,3
Производnja mineralne vode i osvježavajućih napitaka	46	1,2
Остало	803	21,5

1.2.6. Tržište rada

Oporavak gospodarske активности током 2000. doveo je do nekih pozitivnih trendova i na tržištu rada. Ti su se trendovi ogledali понаприje u većem запошљавању из евиденције, али и у назнакама веће стварне запослености. Ipak, zbog nagomilanih проблема у pojedinim poduzećima te pokretanja nužnog процеса restrukturiranja, rastući trend регистриране незапослености nastavljen je i u тој години. I последњи расположиви анкетни подаци о активном становништву из прве половине 2000. потврђuju да је у том раздoblju незапосленост пovećana, ali mnogo manje nego što то приказује евиденција Hrvatskog завода за запошљавање (HZZ-a).

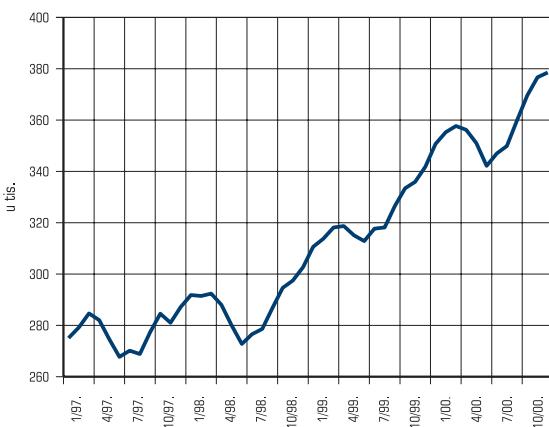
Укупан прiljev u evidenciju HZZ-a tijekom 2000. iznosi je 262 tisuće osoba, što je 5,2 posto više nego u istom razdoblju 1999. Gotovo cjelokupni rast priljeva generiran je povećanjem broja prijava osoba koje su prije bile zaposlene. Tih je osoba u 2000. bilo ukupno 191 tisuća, odnosno 6,8 posto više nego u 1999. godini. Iz evidencije se u 2000. zaposlilo 118 tisuća osoba, odnosno 11,7 posto više nego u 1999. U toj je godini HZZ-u prijavljeno 148 tisuća slobodnih radnih mjesta, što znači da više od petine prijavljenih potreba za radnicima nije realizirano preko HZZ-a. Iz evidencije je zbog drugih razloga (najčešće nejavljanja u HZZ-u uписаном roku, čemu je čest uzrok zapošljavanje u službenom ili u neslužbenom sektoru gospodarstva) brisano 107 tisuća osoba, što je povećanje od 2,6 posto u usporedbi sa 1999. Ukupan je odljev iz evidencije, uključujući zapošljavanje kao i druge razloge, povećan za 7,2 posto. To je usporilo rast registrirane nezaposlenosti, koji je u 2000. godini iznosio nešto manje od 37 tisuća osoba (10,8 posto).

Prema konačnim podacima DZS-a krajem 2000. ukupno je bila zaposlena 1.321 tisuća osoba, što je za 12 tisuća (0,9 posto) manje nego potkraj 1999. S obzirom na to da je tijekom 1999. ukupna zaposlenost smanjena za 33 tisuće osoba, i u kategoriji zaposlenosti očit je utjecaj gospodarskog oporavka koji je započeo krajem 1999. godine. Većina zaposlenih, njih 78 posto, radila je krajem godine u pravnim osobama. Zaposlenih u obrtu i slobodnim djelatnostima bilo je 207 tisuća (16 posto), dok je aktivnih poljoprivrednika, prema statistici zaposlenosti, bilo 79 tisuća, odnosno 6 posto od ukupno zaposlenih. Promatrano prema strukturi, broj zaposlenih u pravnim osobama tijekom 2000. smanjio se za 8 tisuća osoba (0,8 posto), što je gotovo u potpunosti bilo nadoknaden porastom zaposlenosti obrtnika, čiji je broj povećan za 4 posto. Najviše je, i apsolutno (11 tisuća) i relativno (12,5 posto), smanjen broj poljoprivrednika. Budući da broj aktivnih poljoprivrednika DZS preuzima od Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, statistički zabilježeno smanjenje zaposlenosti u poljoprivredi zapravo je rezultat manjeg broja poljoprivrednika koji su u 2000. plačali doprinose te su zbog toga isključeni iz evidencije mirovinskih osiguranika.

Kako je rast registrirane nezaposlenosti u 2000. godini premašio smanjenje zaposlenosti, radna je snaga tijekom 2000. godine povećana za 25 tisuća osoba, odnosno za 1,5 posto. Kada bismo u obzir uzeli činjenicu da najveći dio poljoprivrednika koji su isključeni iz statistike zaposlenosti zapravo ne čine osobe koje su se zaista prestale baviti tom djelatnošću, povećanje ponude rada u 2000. godini bilo bi još veće. Determinirana tokovima ukupne zaposlenosti i registrirane neza-

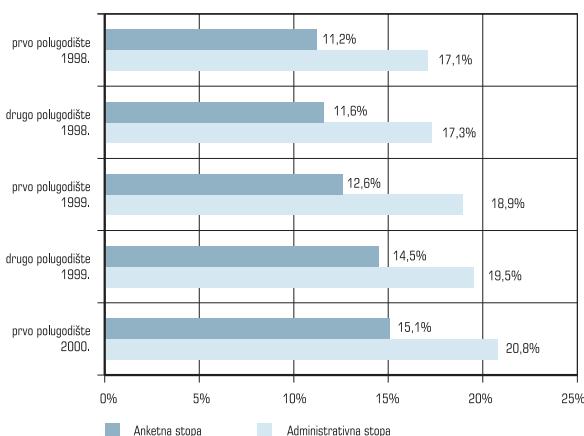
Slika 1.42.

Broj registriranih nezaposlenih

Slika 1.43.

Administrativna i anketna stopa nezaposlenosti

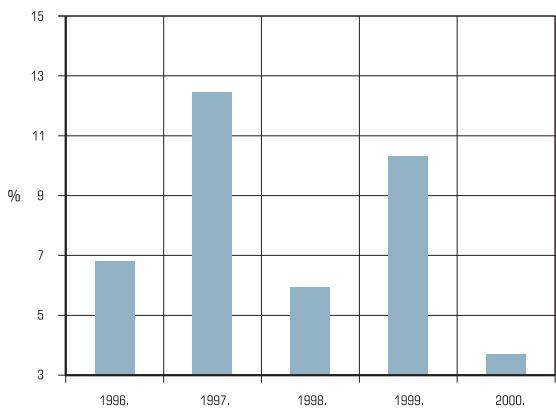
poslenosti била је и стопа регистриране незапослености. Она је крајем 2000. године износила 22,3 posto, што је за 1,9 postotnih bodova више него крајем 1999. године.

Posljednja anketa о радној snazi, чији су резултати raspoloživi, provedena је у првој половини 2000. i потврђује тенденцију rasta nezaposlenosti u tom razdoblju. Zbog razlike u obuhvatu nije moguće izravno uspoređivati razine koje su pokazivali anketni i administrativni agregati, ali je praćenjem određenih omjera ipak moguće steći uvid u njihovu dinamiku. Stopa aktivnosti tako је у првој половини 2000. године iznosila 50,4 posto, што је за 1,4 postotna boda manje nego u истом razdoblju 1999. године, а за 1,5 postotnih bodova manje nego u drugoj половини iste године.

Smanjenje stope aktivnosti, mjerene међunarodно usporedivim kriterijima, potaknuto је ponajprije padom stope zaposlenosti. Stopa nezaposlenosti iznosila је prema posljednjoj anketi 15,2 posto, односно 1,6 postotnih bodova више nego prema anketi provedenoj u другој половини 1999. године te за 2,5 postotnih bodova виша u usporedbi s anketom iz прве polovice te godine. Od 273 tisuća osoba koje су prema posljednjoj anketi bile nezaposlene, njih 216 tisuća bilo је evidentirano pri Hrvatskom zavodu za заштитu radnika, dok осталих 57 tisuća nije bilo prijavljeno u evidenciju. Anketa је takoђе utvrdila da se u evidenciji HZZ-a nalazi 136 tisuća osoba koje se prema anketnoj metodologiji ne smatraju nezaposlenima, што је чинило 38,6 posto ukupno prijavljenih u evidenciju u tom razdoblju. Dio tih osoba smatra се neaktivnim stoga што nisu aktivno tražile zaposlenje ili nisu željele prihvati ponuđeni posao (80 tisuća), dok је остatak uključen u zaposlene (56 tisuća) jer су izjavili da rade.

Slika 1.44.

Stope promjene prosječnih realnih neto plaća

Dinamika rasta plaća, која је током претходних година била под већим утицајем колективног pregovaranja i političkog циклуса него стварних gospodarskih kretanja, u 2000. je godini usporena, uz истодобни rast BDP-a. Prosječna neto plaća isplaćena u 2000. godini, prema podacima DZS-a, iznosila је 3.305 kuna, што је за 9,1 posto više nego u 1999. Realni je rast neto plaća, nakon korekcije за rast troškova живота, iznosio 3,5 posto, што је отприлике jednako realnom rastu BDP-a. Povećanje просječне bruto plaće bilo је, zbog rasterećenja troška rada smanjenjem обveznih doprinos, ниže те је nominalno iznosio 7,7 posto i realno 2,2 posto. Ako се promatra razina plaća s kraja 2000. u usporedbi s крајем 1999., moderiranje plaća још је уочljivije usporede li се visoke stope rasta plaća u javnom sektoru neposredno prije izbora i njihov pad nakon izbora. Prosječna neto plaća isplaćena u prosincu 2000. била је за 8,4 posto nominalno i 1,3 posto realno većа nego u истом мјесецу 1999. U истом su razdoblju neto plaće u javnoj upravi smanjene za 0,9 posto, dok су u zdravstvu povećane за 3,9 posto, а само су у школству rasle iznad prosjeka, i то по стопи од 9,3 posto. Iz predloženih je pokazatelja jasno да је Vladina politika plaća u javnim službama te u državnim poduzećима, iako nije uvijek bila u javnosti dobro prihvaćena, uspjela okrenuti trend brzog rasta plaća iz proteklih godina.

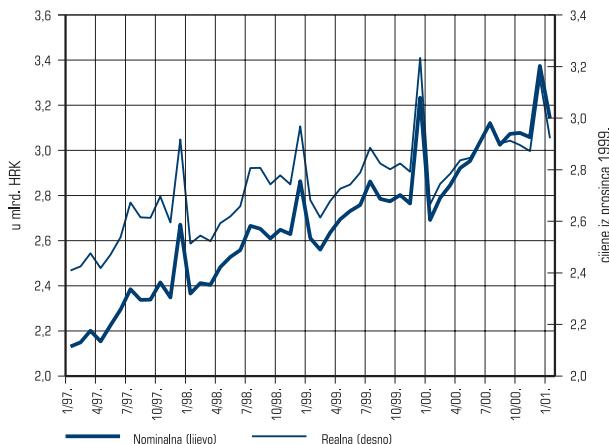
Masa neto plaća isplaćenih preko ZAP-a u 2000. je bila nominalno za 8,3 posto, a realno za 2,7 posto viša nego u 1999. Dio rasta bio je potaknut i za 0,4 posto većim brojem osoba koje su u 2000. preko ZAP-a dobitile plaću. Povećan broj osoba koje su preko ZAP-a primale plaću potvrđuje tezu da je smanjenje zaposlenosti koje prikazuje DZS zapravo rezultat smanjenja broja osoba koje su se statistički vodile kao zaposlene, ali njihova poduzeća već duže razdoblje nisu isplaćivala plaće ni podmirivala ostale obaveze.

Pokazatelj jediničnog troška rada u industriji također upućuje na smanjenje pritiska plaća u tom sektoru gospodarstva. Njegov je nominalni pad u 2000. iznosio 7,4 posto, dok je realno smanjenje bilo 4,7 posto. Glavni su uzroci toga smanjenja realan pad mase plaća isplaćene u industriji te brz rast cijena pri proizvođačima.

Zapošljavanje iz evidencije, iako u 2000. povećano, još je bilo na nižoj razini od priljeva u evidenciju, što je dovelo do rasta registrirane nezaposlenosti. Također, većina se novozaposlenih zapošljava na određeno vrijeme, što ukazuje na postojanje dualizma, odnosno segmentiranosti na tržištu rada. Razlike koje postoje u statusu tih dviju kategorija zaposlenika skreću pozornost i na činjenicu da poslodavce pri proširenju zaposlenosti u poduzeću ograničavaju i teškoće koje će im nužno izazvati smanjenje zaposlenosti u silaznoj fazi gospodarskog ciklusa. Tako se efekti rigidnoga radnog zakonodavstva, koje bi trebalo štititi zaposlenike i radna mjesta, zapravo ogledaju u nižoj razini novog zapošljavanja te u razlikama između radnika koji su zaposleni na neodređeno vrijeme i radnika koji se zapošljavaju na određeno vrijeme i čine rezervu za prilagodbu razine zaposlenosti u budućnosti.

Slika 1.45.

Masa plaća isplaćenih preko ZAP-a

1.2.7. Državne financije

Godina 2000. bila je godina zaokreta u fiskalnoj politici. Smanjeno je porezno opterećenje gospodarstva, rashodi državnog proračuna realno su smanjeni, a podmirene su i dospjele obveze države iz prijašnjih godina.

Promjene unutar poreznog sustava provedene su u dvije faze. U prvoj fazi, početkom travnja 2000., najavljeno porezno rasteraćenje provedeno je povećanjem neoporezive osnovice sa 1.000 kuna na 1.250 kuna. Kako bi se djelomično ublažili učinci navedene mjeri na prihode proračuna, minimalne plaće povećane su sa 1.500 na 1.700 kuna, a plaće državnim korisnicima smanjene su za 5 posto. U drugoj fazi, u svibnju i lipnju 2000. godine, provedene su promjene s namjerom da se rasterete troškovi rada i poveća likvidnost poduzeća. U skladu s time, stope doprinosa iz plaća za mirovinski fond (HZMO) i zdravstveni fond (HZZO) snižene su za po 2 postotna boda, dok je rok za plaćanje PDV-a produžen za 20 dana (sa 10. na posljednji dan u mjesecu). I u ovom slučaju bilo je nužno provesti kompenzacijске mjeru na prihodnoj strani proračuna, pa su tako povećane trošarine na naftne proizvode, alkoholna pića, pivo, duhanske prerađevi-

ne, automobile i kavu. U prosjeku je, nevagano, povećanje trošarina na benzin i na duhanske proizvode, dvije kategorije koje u strukturi ukupnih prihoda od trošarina čine oko 90 posto, iznosilo oko 55 posto, односно oko 8 posto.

U studenome 2000. bio je prihvaćen rebalans proračuna središnje države. Do rebalansa proračuna došlo je zbog promjene poreznog sustava, odgode privatizacije Hrvatskih telekomunikacija te promjene Zakona o dječjem doplatku. Najznačajniji udio u planiranom smanjenju ukupnih prihoda za oko 3,0 milijarde kuna (oko 6,5 posto) odnosio se na izostanak kapitalnih prihoda u iznosu od oko 5 milijardi kuna (smanjenje od oko 60 posto). Smanjenje kapitalnih prihoda djelomično je kompenzirano planiranjem većih poreznih prihoda za oko 1,8 milijardi kuna (oko 4,8 posto) i povećanjem trošarina, što je provedeno u lipnju 2000. godine. Planirano povećanje ukupnih rashoda iznosilo je oko 2,3 milijarde kuna (oko 4,7 posto) i ponajprije se odnosilo na povećanje tekućih rashoda i rast posudbi umanjenih za otplate. Rebalansom planirani ukupni manjak iznosio je 6,6 milijardi kuna ili 4,1 posto BDP-a.

Ostvareni proračunski manjak središnje države u 2000. iznosi 6,1 milijardu kuna ili 3,8 posto BDP-a: 0,3 postotna boda manje od planiranog manjka. Tekući manjak ostvaren je na razini od 2,7 milijardi kuna i time je za 0,9 milijardi kuna niži od planiranoga. Ostvareni prihodi su iznosili 44,6 milijardi kuna i bili su 1,4 posto viši od planiranih. Prihodi su porasli zbog povećanja priljeva poreznih prihoda za 2,6 posto. Ostvareni ukupni rashodi, koji su iznosili 49,6 milijardi kuna, bili su 0,7 posto manji od planiranih zbog uštede od 8 posto na poziciji kapitalnih rashoda.

Ostvareni prihodi od 44,6 milijardi kuna bili su 3,7 posto niži nego u 1999. godini (46,4 milijarde kuna). Smanjenje ukupnih prihoda u cijelosti se pripisuje manjim kapitalnim prihodima, jer su se tekući prihodi u 2000. povećali za 1,5 milijardi kuna ili 3,7 posto. Naime, 1999. je godine proveden prvi krug privatizacije HT-a. U 2000. je odgođen planirani drugi krug privatizacije HT-a, ali je zato u prvom tromjesečju 2000. privatizirana Privredna banka Zagreb (dvije trećine dionica PBZ-a prodano je talijanskome strateškom investitoru za 300 milijuna eura), a u drugom i trećem tromjesečju došlo je do privatizacije Splitske i Riječke banke. Ostvareni rast tekućih prihoda u 2000. bio je rezultat povećanja poreznih prihoda od 4,2 posto i smanjenja neporeznih prihoda od 7,5 posto.

U sklopu poreznih prihoda priljev po osnovi PDV-a iznosio je 21,8 milijardi kuna, odnosno 10,1 posto više nego prethodne godine, dok su prihodi od trošarina porasli za 26,0 posto. Preostale porezne kategorije, osim priljeva od poreza na imovinu koji je povećan za 4,7 posto, zabilježile su umjereni pad. Tako su prihodi od poreza na dohodak smanjeni za 10,4 posto, između ostalog zbog povećanja neoporezive osnovice dohotka, unatoč povišenju minimalnog dohotka, ali i zbog novog ključa u financiranju iz poreza na dohodak, kojim je povećan udio lokalne uprave i samouprave u raspodjeli prihoda od poreza na dohodak. Prihodi od poreza na međunarodnu trgovinu zabilježili su pad od 12,2 posto. Uzrok treba tražiti u ulasku Hrvatske u WTO i primjeni ugovora o slobodnoj trgovini (pad prihoda od carina za 11,5 posto) te, čini se, smanjenoj vrijednosti uvoza automobila (pad prihoda od poreza na automobile od 32,3 posto). Prihodi od poreza na dobit zabilježili su pad od 29,3 posto jer su tvrtke u 1999. velikim dijelom lošije poslovale u usporedbi s prethodnim godinama. U skladu s tim izvršena su niža

Tablica 1.7. Ostvarenje državnog proračuna i izvanproračunskih fondova (nekonsolidirano), u milijunima kuna

	1997.	1998.	1999.	2000.	Indeks 2000/1999.
Državni proračun					
Ukupni prihodi i potpore	33.846	43.809	46.357	44.636	96
Ukupni prihodi	33.846	43.809	46.357	44.636	96
Tekući prihodi	33.385	42.019	40.046	41.535	104
Porezni prihodi	31.775	40.327	38.318	39.939	104
Neporezni prihodi	1.609	1.692	1.728	1.596	92
Kapitalni prihodi	461	1.789	6.311	3.101	49
Potpore	–	–	–	–	–
Ukupni rashodi i neto posudbe	35.006	42.552	48.879	50.744	104
Ukupni rashodi	34.395	41.473	47.380	49.567	105
Tekući rashodi	29.580	34.883	38.476	44.237	115
Kapitalni rashodi	4.815	6.590	8.904	5.330	60
Posudbe umanjene za otplate	611	1.079	1.499	1.176	78
Tekući manjak/višak	3.805	7.136	1.570	-2.702	-172
Ukupni manjak/višak	-1.160	1.257	-2.522	-6.108	242
Strano financiranje	2.986	-9	4.615	6.921	150
Domaće financiranje	-1.826	-1.248	-2.093	-814	39
Izvanproračunski fondovi					
Ukupni prihodi i potpore	27.677	31.011	34.995	36.986	106
Ukupni rashodi i neto posudbe	28.145	31.398	35.313	38.602	109
Ukupni manjak/višak	-467	-387	-319	-1.617	507
Ukupni prihodi i potpore	61.523	74.820	81.351	81.621	100
Ukupni rashodi i neto posudbe	63.151	73.950	84.192	89.346	106
Ukupni manjak/višak	-1.628	870	-2.841	-7.724	272

Izvor: MF

plaćanja akontacija u 2000. Trebalo bi, međutim, spomenuti da pojedini porezni prihodi, poput prihoda od PDV-a i trošarina, nisu posve usporedivi s prihodima iz prethodnih godina jer su u okviru tih prihoda provodene kompenzacije. U tom smislu, prihodi ostvareni po osnovi PDV-a i trošarina u 2000. manji su od prikazanih zato što radi netransparentnosti bilježenja kompenzacija nije moguće razlučiti porezni dio prihoda od dijela prihoda koji je "priključen" kompenzacijama.

Tablica 1.8. Konsolidirana središnja država, u milijunima kuna

	1997.	1998.	1999.	2000.	Indeks 2000/1999.
Ukupni prihodi i dotacije	53.345	65.111	67.542	66.735	99
Državni proračun	33.846	43.809	46.357	44.636	96
Izvanproračunski fondovi	19.499	21.302	21.186	22.099	104
Ukupni rashodi i posudbe umanjene za otplate	54.932	64.229	70.343	74.432	106
Državni proračun	29.409	34.125	35.979	36.731	102
Izvanproračunski fondovi	25.522	30.103	34.364	37.701	110
Ukupni manjak/višak	-1.587	882	-2.801	-7.697	275

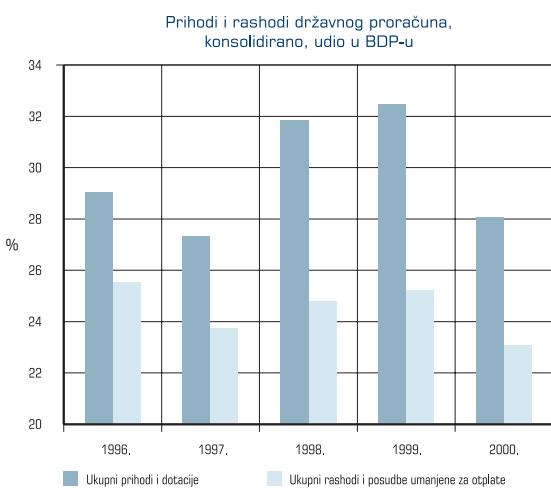
Izvor: MF

Ostvareni rashodi proračuna od 49,6 milijardi kuna u 2000. bili su 3,8 posto veći od onih u 1999. Unatoč povećanju ostvarenih rashoda u 2000. ipak je ostvareno smanjenje udjela državne potrošnje u BDP-u sa 34,3 u 1999. na 31,9 posto u 2000. Prema strukturi ukupnih rashoda tekući rashodi u 2000. bilježe 15-postotni rast u usporedbi s prethodnom godinom (5,8 milijardi kuna). Taj je rast odraz povećanja potrošnje za dobra i usluge za 15,0 posto (2,2 milijarde kuna), plaćanja kamata za 23,8 posto (0,5 milijardi kuna) i izdataka za subvencije i ostale tekuće transfere za 21,2 posto (3,0 mili-

jardi kuna). Spomenuti 15-postotni rast tekućih rashoda u 2000. treba promatrati imajući na umu činjenicu da podaci o tekućim i kapitalnim rashodima za 1999. i 2000. nisu usporedivi jer je u 1999. u kapitalne rashode uključena 2,1 milijarda kuna kapitalnih transfera izvanproračunskim fondovima, koji imaju sve karakteristike tekućih rashoda. U tom su smislu tekući rashodi u 1999. podcijenjeni, a kapitalni su rashodi precijenjeni za spomenuti iznos od 2,1 milijarde kuna. Ako bi se zbog analitičkih potreba izvršila korekcija 1999. godine, u 2000. tekući rashodi ne bi iskazali rast od 5,8 milijardi kuna, već samo od 3,7 milijardi kuna. S druge strane, pad izdataka za kapitalne rashode ne bi iznosio 3,6 milijardi kuna (čak 40 posto), već samo 1,5 milijardi kuna. Ako bi se još uključili i podaci o povratu nepodmirenih državnih obveza do 2000. godine (vraćeno je ukupno 4,1 milijarda kuna, što u sklopu tekućih što u sklopu kapitalnih rashoda), ekspanzivna slika tekućih rashoda na nominalnoj razini izgubila bi na intenzitetu te bi se otkrilo pravo stanje koje karakterizira realno smanjenje.

Manjak proračuna središnje države financiran je u potpunosti neto inozemnim sredstvima. Središnja se država u 2000. na inozemnom tržištu neto zadužila u iznosu od 6,9 milijardi kuna, a istodobno je izvršila neto otplatu domaćeg duga u vrijednosti od 0,8 milijardi kuna. Strukturu inozemnog duga čini izdavanje dugoročnih obveznica u vrijednosti od 6,6 milijardi kuna, kratkoročno zaduživanje u iznosu od 3,4 milijarde kuna i neto otplata dugoročnih posudbi u inozemstvu u vrijednosti od 3,1 milijarde kuna. Na domaćem tržištu država je neto izdala kratkoročnih vrijednosnih papira i obveznica u iznosu od 1,6 milijardi kuna, i uz to se kratkoročno neto zadužila kod poslovnih banaka u iznosu od 0,3 milijarde kuna, dok je istodobno otplatila dugoročnih kredita i obveznica u vrijednosti od 2,7 milijardi kuna.

Slika 1.46.

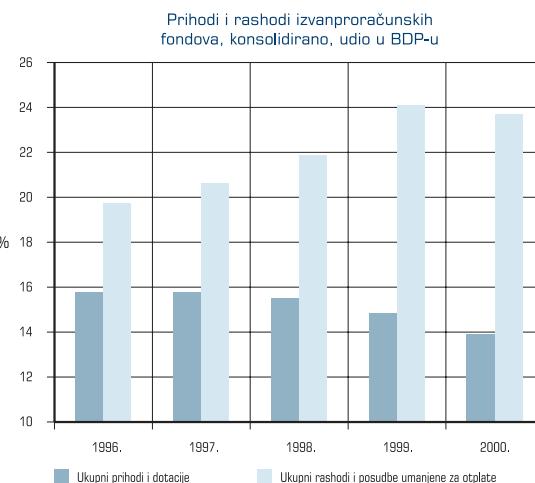
Na konsolidiranoj je razini središnja država ostvarila ukupni manjak od 7,7 milijardi kuna, što je rezultat viška državnog proračuna od 7,9 milijardi kuna i agregatnog manjka izvanproračunskih fondova u vrijednosti od 15,6 milijardi kuna. Povećanje manjka izvanproračunskih fondova za 18,2 posto u usporedbi sa 1999. potvrđuje da se stanje u izvanproračunskim fondovima i dalje pogoršava. Glavni su generatori manjka Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje (8,9 milijardi kuna), Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje (5,0 milijardi kuna) te Fond dječjeg doplatka (1,2 milijarde kuna). Višoka razina agregatnog manjka izvanproračunskih fondova ozbiljna je prepreka dalnjem smanjenju porezogn opterećenja. Uspostava državne riznice početkom 2001. i uključivanje svih razina državne uprave u riznicu, radi što uspješnije kontrole rashoda, zajedno s provedbom mirovinske i zdravstvene reforme, nužni su

koraci u ovladavanju manjkom izvanproračunskih fondova. Tome bi trebale pridonijeti i mjere ekonomske politike utvrđene stand-by aranžmanom. Okvirne strukturne mjere u sferi fiskalnog sektora obuhvaćaju početak funkcioniranja državne riznice i jedinstvenog računa središnje države, reformu zdravstvene zaštite, mjere vezane uz mirovinsku

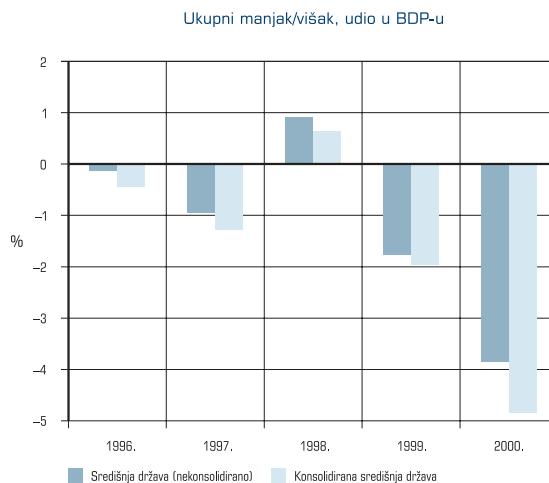
реформу, израду и доношење регулативног оквира за јавна подuzeћа, приватизацију јавних подuzeћа и подuzeћа у власништву Хрватског фонда за приватизацију те мјере за реструктурирање других јавних монопола.

Укупни унутарни јавни дуг сredišnje države на крају 2000. износио је 18,5 милијарди куна и био је 11,6 посто већи него на крају 1999. У структури унутарнега јавног дуга средnjoročni i dugoročni дуг у 2000. забилježio је смањење свога уdjela sa 95,1 sa посто na 86,1 посто, dok је kratkoročni дуг središnje države koji se односи на издane трезорске записе MF-a, uz 283-postotni porast u 2000. години (раст трезорских записа sa 0,8 милијарди куна на крају 1999. na 2,6 милијарди куна), забилježio povećање уdjela u унутарњем јавном дугу sa 4,9 посто на крају 1999. na 13,9 посто на крају 2000.

Slika 1.47.

Slika 1.48.

2.

Monetarna politika

2.1. Monetarni i kreditni agregati

Godina 2000. bila je godina oporavka realne ekonomske aktivnosti, što je bilo popraćeno u adekvatnim ubrzanjem rasta novčanih i kreditnih tokova. Uz realan rast BDP-a, na rast monetarnih i kreditnih agregata utjecali su stabilnost tečaja, fiskalno uravnoteženje i konsolidacija bankovnog sustava.

2.1.1. Ukupna likvidna sredstva

Sve komponente ukupnih likvidnih sredstava zabilježile su tijekom 2000. rast. Oporavak novčane mase tijekom prvog polugodišta 2000. posebice je izražen u usporedbi s istim razdobljem 1999., kada je zbog problema u bankovnom sustavu, deprecijacije tečaja kune i uopće recesiskog okruženja došlo do znatnog smanjivanja toga novčanog agregata.

Tablica 2.1. Monetarni i kreditni agregati

	PRIMARNI NOVAC (M0)	UKUPNA LIKVIDNA SREDSTVA (M4)						NETO DOMAĆA AKTIVA (NDA)	NETO INOZEMNA AKTIVA (NIA)		
		Novčana masa (M1)			Štedni i oročeni depoziti	Devizni depoziti	Ukupno (M4)				
		Gotov novac (GN)	Depozitni novac (DN)	Ukupno (M1)							
Stanje u mld. kuna											
31.XII.1998.	10,0	5,7	7,8	13,5	5,8	38,0	57,3	44,6	12,7		
31.XII.1999.	10,3	6,0	7,9	13,9	5,9	37,0	56,7	40,0	16,7		
31.XII.2000.	11,7	6,6	11,4	18,0	8,4	46,9	73,3	44,0	29,3		
Stopi rasta											
– na prosinackoj razini											
1998.	-3,8	7,7	-7,3	-1,5	6,1	21,4	13,0	31,9	-24,8		
1999.	3,6	4,2	1,1	2,4	0,6	-2,6	-1,1	-10,4	31,3		
2000.	13,6	11,4	44,7	30,1	42,8	26,9	29,3	10,1	75,4		
– prosječno na mjesec											
1998.	-0,3	0,6	-0,6	-0,1	0,5	1,6	1,0	2,3	-2,4		
1999.	0,3	0,3	0,1	0,2	0,1	-0,2	-0,1	-0,9	2,3		
2000.	1,1	0,9	3,1	2,2	3,0	2,0	2,2	0,8	4,8		

Novčana masa

U prvih šest mjeseci 2000. novčana je masa povećana za 1,2 milijarde kuna (8,5 posto), dok je u istom razdoblju 1999. smanjena za 0,5 milijardi kuna (3,4 posto). U drugom polugodištu novčana masa i dalje je rasla vrlo intenzivno, te je konačni godišnji rast iznosio 4,7 milijardi kuna ili 30,1 posto. Krajem 2000. novčana masa iznosila je 18,0 milijardi kuna. Novčana masa znatno se smanjila na samom početku 2000., što je bila reakcija na ozračje nestabilnosti koje se pojavilo tijekom procesa promjene vlasti. Kontra-

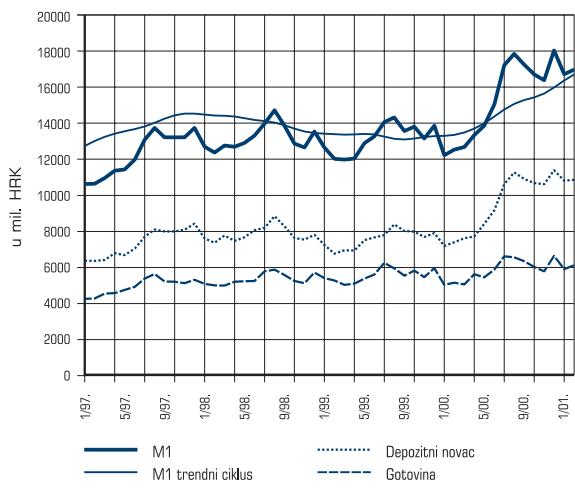
diktornim početnim izjavama o budućoj politici nova je vlast ostavila mnogo prostora za nejasnoće i špekulacije o monetarnoj politici. Reakcija stanovništva bila je očekivana. Novčana masa, u jednom mjesecu, smanjena je za 1,6 milijardi kuna ili 12 posto. Osim smanjenja novčane mase i kunske depozite, gotovo u jednakom iznosu povećani su devizni depoziti, čime su stanovništvo i poduzeća jasno dali do znanja kako preferiraju stabilan tečaj domaće valute. Ubrzo nakon toga, čim je orientacija nove vlasti prema nastavku stabilnosti tečaja postala nedvosmislena, kune su se počele vraćati u bankovni sustav. Kretanje novčane mase od veljače do lipnja 2000. ne samo da je kompenziralo siječanski pad nego je došlo i do znatnog rasta. Na taj je rast utjecao i pad stope obvezne pričuve na kunske depozite, koja je u travnju smanjena sa 30,5 posto na 28,5 posto, a do prosinca stopa obvezne pričuve za kunske i devizne depozite smanjena je

na 23,5 posto, uz unifikaciju osnovice obračuna i razdoblja održavanja. Povećanje potražnje privatnog sektora za novcem bilo je u skladu i s drugim pokazateljima izlaska iz recesije kao što su oporavak osobne potrošnje, rast industrijske proizvodnje, povećanje broja noćenja turista i dr.

Osim dinamike gospodarske aktivnosti, i kretanje tečaja pozitivno je utjecalo na potražnju privatnog sektora za novcem. Kako je tijekom drugog tromjesečja domaća valuta jačala prema euru, a i očekivanja za cijelo treće tromjesečje bila su povoljna, to je pozitivno utjecalo na potražnju za novcem. Stabilnost tečaja potpomogla je oporavak domaće potražnje, a i potražnje privatnog sektora za novcem. Javna diskusija o tečaju krajem trećeg tromjesečja i lagano klizanje tečaja u četvrtom tromjesečju nisu negativno utjecali na potražnju privatnog sektora za novcem.

Slika 2.1.

Novčana masa

Gotov novac

Gotov je novac u siječnju 2000., kao i sve kunske komponente ukupnih likvidnih sredstava, prilično smanjen. Smanjenje je iznosilo 0,9 milijardi ili 12 posto. Oporavak koji je uslijedio tijekom prvih dvaju tromjesečja bio je umjeren, pa gotov novac tek krajem lipnja 2000. dostiže razinu iz prosinca 1999. Međutim, od trećeg se tromjesečja rast gotovog novca dinamizira. Turistička sezona, mnogo bolja od očekivane, imala je i pozitivne monetarne učinke. Rast turističkoga deviznog priljeva koji se monetizira kroz finansijski sustav, ubrzava rast gotovog novca. Takav je rast konačno rezultirao godišnjom stopom rasta od 11,4 posto, pa je gotov novac krajem godine iznosio 6,6 milijardi kuna.

Izlazak iz recesije, odnosno oporavak rasta BDP-a u 2000., temeljio se ponajprije na rastu kategorije osobne potrošnje (i neto izvoza), dok su državna potrošnja i investicije smanjene (vidi poglavlje o BDP-u). Isto tako, recesija tijekom 1999. bila je u biti kolaps kategorije osobne potrošnje zbog niza uzroka (bankovne krize, deprecijacije tečaja, povećanja državne potrošnje itd.). Kretanje gotovog novca u visokoj je korelaciji s kretanjem osobne potrošnje, pa je upravo njezin oporavak u 2000. "povukao" rast potražnje stanovništva za gotovim novcem.

Tablica 2.2. Ukupna likvidna sredstva M4, na kraju razdoblja, u milijunima kuna i postocima

	STANJE			STRUKTURA		
	1998.	1999.	2000.	1998.	1999.	2000.
UKUPNA LIKVIDNA SREDSTVA (M4)	57.340,2	56.698,5	73.312,6	100,0	100,0	100,0
1. Novčana masa	13.531,4	13.858,9	18.031,2	23,6	24,4	24,6
1.1. Gotov novac u optjecaju	5.718,8	5.958,9	6.636,4	10,0	10,5	9,1
1.2. Dep. novac ostalih dom. sektora	7.812,6	7.900,0	11.394,8	13,6	13,9	15,5
2. Nemonetarni depoziti (kvazinovac)	43.808,8	42.839,6	55.281,3	76,4	75,6	75,4
2.1. Štedni i oročeni depoziti	5.837,9	5.873,6	8.389,7	10,2	10,4	11,4
2.2. Devizni depoziti	37.970,9	36.966,0	46.891,7	66,2	65,2	64,0
SEKTORSKA STRUKTURA M4						
Lokalna država	719,1	627,4	966,9	1,3	1,1	1,3
Poduzeća	10.057,2	9.503,3	15.277,2	17,5	16,8	20,8
Stanovništvo	45.298,3	44.558,7	54.413,2	79,0	78,6	74,2
Ostale bankarske i finansijske institucije	1.265,5	2.009,2	2.655,3	2,2	3,5	3,6
UKUPNO	57.340,2	56.698,5	73.312,6	100,0	100,0	100,0

Depozitni novac

Na dinamiku novčane mase tijekom cijele 2000. godine presudno je utjecalo kretanje depozitnog novca, i to u sektoru poduzeća. U doba smanjenja gospodarske aktivnosti u 1998. i 1999. depozitni novac poduzeća doživio je najveći pad od svih komponenata ukupnih likvidnih sredstava. Početak toga trenda poklapa se s početkom vođenja neu-ravnotežene fiskalne politike. Krajem 1998. i tijekom cijele 1999. konsolidirani prihodi središnje države (bez privatizacijskih prihoda) bili su manji od rashoda i država je ušla u zonu dugoročno neodržive fiskalne neravnoteže. To kritično razdoblje, kada su prihodi nepovratno pali ispod razine rashoda, bio je upravo konac 1998., u kojem je istodobno došlo do usporavanja gospodarske aktivnosti i recesije. (Kasnija kretanja pokazala su da ekspanzivna fiskalna politika, dakle politika generiranja proračunskog manjka, u danim uvjetima djeluje prorecesijski). Jedan od načina financiranja manjka bio je neplaćanje obveza dobavljačima, odnosno prisilno kreditiranje države od strane privatnog sektora. To je sve uvelike utjecalo na smanjenje likvidnosti privatnog sektora i na bitno smanje-nje depozitnog novca pa i novčane mase po toj osnovi.

Tijekom 2000. središnja država podmirila je znatan dio tih potraživanja nastalih prije 31. prosinca 1999., pa je i rast depozitnog novca poduzeća po toj osnovi bio vrlo sna-žan. Država je do kraja trećeg tromjesečja podmirila sva zaostala potraživanja predvi-dena proračunom za 2000. Na taj je način u finansijske tokove gospodarstva uključen znatan iznos novca. Isplaćeno je 4,2 milijarde kuna izravnim povratom dugova ili pu-tem poreznih kompenzacija. Tome se može pridodati 1,7 milijardi kuna obveznica HZZO-a, koje su također znatno povećale likvidnost gospodarstva. Pred kraj godine dr-žava je vratila i dugovanja sektoru stanovništva na osnovi osigurane štednje banaka u stečaju.

Dok je tijekom drugog i trećeg tromjesečja depozitni novac ubrzano rastao pod utjecajem podmirivanja zaostalih državnih dugova, krajem godine, kada je taj rast završio, za-počinje stagnacija depozitnog novca i usporavanje rasta novčane mase. Originalni po-daci ukazivali su na smanjenje razine depozitnog novca poduzeća. Iako je inercija pro-teklih razdoblja bila vrlo snažna, pa trend depozitnog novca raste i početkom 2001.,

originalne vrijednosti depozitnog novca polako se smanjuju. Smanjenje državne potrošnje i isplate dospjelih dugova poduzećima imali su jednokratan učinak na pozitivno kretanje gotovog novca, ograničenog trajanja jer nije uslijedio znatniji kreditni zamah i to je utjecalo na stagnaciju likvidnosti poduzeća. Ipak, na godišnjoj razini, rast depozitnog novca poduzeća bio je vrlo snažan, najintenzivniji od svih komponenata monetarnih i kreditnih agregata, i iznosio je 50,9 posto, što znači prosječnu mjesecnu trendnu stopu rasta od 2,9 posto. Krajem godine depozitni novac iznosio je 11,4 milijarde kuna.

Opisana kretanja potvrđuju da karakter fiskalne politike snažnije utječe na likvidnost privatnog sektora nego monetarna politika. Proteklih godina državna potrošnja finansirana je na vrlo netransparentan način, s ozbiljnim posljedicama za likvidnost gospodarstva, no 2000. taj je trend promijenjen. Doneseni proračun za 2001., nominalno i realno manji u usporedbi s proračunom za 2000., dobar je nastavak trenda, ali samo ako država zaista uspije zadržati rashode u okviru planiranih ne generirajući neke nove neplaćene obveze. Veličina državnog sektora, kao i urednost njegova poslovanja, presudan su činitelj oporavka/gušenja poslovanja privatnog sektora, izravno i neizravno. Izravno, jer je likvidnost privatnog sektora neposredno povezana s pravodobnim ispunjavanjem obveza države. Neizravno, jer monetarna politika može biti to blaža, što je fiskalna restrikcija oštrega. U tom kontekstu treba promatrati i smanjenje stope obvezne pričuve u studenome i prosincu 2000., koje je bankama oslobodilo znatna likvidna sredstva.

Tablica 2.3. Neto domaća aktiva, na kraju razdoblja, u milijunima kuna

	STANJE			STOPE RASTA		
	1998.	1999.	2000.	1998.	1999.	2000.
Neto domaća aktiva	44.626,8	40.003,8	44.043,9	31,9	-10,4	10,1
1. Aktiva						
1.1. Potraživanja od središnje države (neto)	9.916,3	12.899,2	13.666,7	4,1	30,1	6,0
1.2. Plasmani	59.792,0	55.875,8	60.863,3	22,4	-6,5	8,9
1.3. Ostala aktiva (neto)	-25.081,5	-28.771,2	-30.486,1	2,1	14,7	6,0
2. Pasiva						
2.1. Ukupna likvidna sredstva (M4)	57.340,3	56.698,6	73.321,4	13,0	-1,1	29,3
2.2. Inozemna pasiva (neto)	-12.713,5	-16.694,8	-29.277,5	-24,8	31,3	75,4

Devizni depoziti

Kretanje deviznih depozita početkom 2000. bilo je obrnuto od kretanja kunske komponente ukupnih likvidnih sredstava. Tako je u siječnju smanjenje M2 (kunska likvidna sredstva) bilo popraćeno snažnim rastom deviznih depozita. Nadalje, tijekom prvog tromjesečja u bankovni sustav polako su se vraćale devize povučene tijekom razdoblja nepovjerenja u bankovni sustav. Rast deviznih depozita u prvih šest mjeseci iznosio je 2,9 milijardi kuna, upravo onoliko koliko se odlilo iz banaka tijekom prvih nekoliko mjeseci 1999. godine (3,0 milijarde kuna). U trećem tromjesečju povrat deviza "objeglih" tijekom 1999. uglavnom je bio iscrpljen, pa je rast deviznih depozita nakon završetka tih izvanrednih tokova donekle usporen. Oni od tada rastu u skladu sa sezonskim značajkama razdoblja. U trećem tromjesečju prosječan rast deviznih depozita bio

je stabilan, 0,3 milijarde kuna prosječno na mjesec, bez velikih oscilacija, dok je u četvrtom tromjesečju snažan impuls povećanju deviznih depozita bila isplata osigurane štednje banaka u stečaju. Krajem godine devizni depoziti iznosili su 46,9 milijardi kuna.

Učestale rasprave o potrebi devalvacije vrijednosti kune prisutne u medijima tijekom trećeg tromjesečja nisu narušile valutnu strukturu štednje. Do tada su ekonomski subjekti mogućnost "devalvacije" povremeno osjećali kao stvarnu, pa je odljev kuna u devize i rast deviznih depozita po toj osnovi bio trenutačan i znatan, kao što je to bilo u siječnju 2000. Međutim, u studenome, kad je Hrvatska narodna banka prodala 53,6 milijuna američkih dolara, čime je nedvosmisleno ukazala na svoju trajnu odlučnost da vodi politiku stabilnog tečaja, građani, poduzeća i banke ne samo da kune nisu promijenili u devize nego su čak i povećali kunsku štednju u bankama. Lagano klizanje tečaja percipirali su kao sezonsko obilježje prolaznoga karaktera, uobičajeno za to doba godine. Iskustvo stečeno tijekom sedam godina stabilnosti tečaja i cijena pomaže im pri interpretiranju ekonomskih pojava te povećava otpornost na uvijek prisutne polemike o ravnotežnoj razini tečaja.

Rast kunkskih, štednih i oročenih depozita tijekom 2000. bio je solidan. Povećani su za 42,8 posto ili 2,5 milijardi kuna i krajem godine iznosili su 8,4 milijarde kuna te su čak vrlo blago povećali svoj udio u ukupnim likvidnim sredstvima. Iako kunska štednja nikada nije bila znatan dio ukupne štednje, njezin rast potvrđuje (kratkoročnu) odsutnost bojazni od pada vrijednosti tečaja domaće valute.

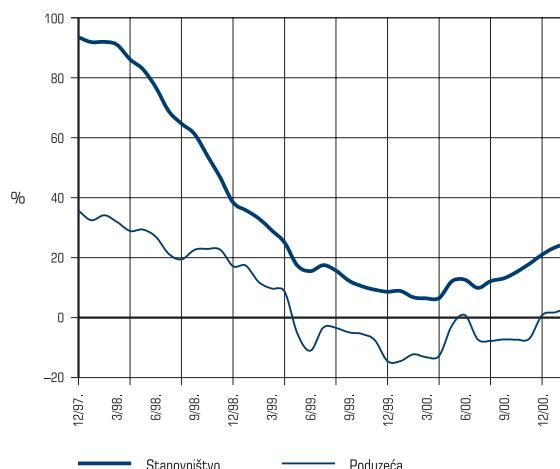
Krediti

Krediti su tijekom čitave 2000. vrlo sporo rasli. Njihov ukupan rast od početka godine do kraja trećeg tromjesečja iznosio je 3,5 posto, dok se u četvrtom tromjesečju rast po nešto ubrzao i iznosio je 5,3 posto. Krajem godine plasmani su iznosili 60,9 milijardi kuna ili 8,9 posto više nego krajem 1999. U tome je bolje prošao sektor stanovništva s obzirom na to da su se krediti tom sektoru povećali za 21 posto, dok su krediti poduzećima zapravo stagnirali (povećani su 0,9 posto).

Kretanje plasmana treba sagledati u širem kontekstu. Dok je prethodnih godina središnja država akumuliranjem dospjelih neplaćenih obveza prema dobavljačima iscrpljivala likvidnost iz gospodarstva i prisiljavala dobavljače da je kreditiraju, u 2000. država je smanjivanjem nagomilanih neplaćenih računa ubrizgavala poduzećima likvidnost. Taj tok likvidnosti od države prema poduzećima, koji se očitavao u snažnom rastu depozitnog novca, bio je supstitut za bankarske kredite poduzećima, pa je donekle i potražnja za kreditima bila manja. Stoga, iako je rast kredita poduzećima minimalan, ukupni je učinak, ako se uzmu u obzir i odnosi države i poduzeća, povoljniji. Osim toga, jačanjem likvidnosti komitenata snažila se i pozicija banaka.

Slika 2.2.

Krediti stanovništvu i poduzećima, stopa promjene u usporedbi s istim mjesecom prethodne godine

Na strani ponude banke su bile više nego oprezne u odobravanju kredita. Bankarska industrija bila je više usmjerenja prema restrukturiranju u vlastitim redovima nego na kreditiranje komitenata. Banke su, u iščekivanju snažnijeg oporavka gospodarstva i povratka dobrih klijenata, bile nesklone odobravanju kredita. Oslabljeni transmisijski mehanizam nije omogućavao adekvatan prijenos dobre likvidnosti bankovnog sustava i niske kamatne stope na tržištu novca u rast plasmana gospodarstvu. Djelovala su realna, struktura ograničenja, pa bi pokušaj oporavka kredita dalnjim oslobođanjem likvidnosti banaka bio promašen. Treće tromjesečje donijelo je vrlo blagi zaokret trenda smanjivanja plasmana poduzećima. Podaci su tada počeli pokazivati da je dno kreditne kontrakcije dosegnuto i počela se naslućivati blaga uzlazna putanja. Četvrto tromjesečje donijelo je vrlo mali rast kredita poduzećima, a tek će prvo tromjesečje 2001. donijeti ozbiljnije naznake bržeg rasta kredita.

Velika je prepreka jačoj kreditnoj aktivnosti to što je pasiva domaćih banaka pretežno kratkoročna te se njihova obilna likvidnost odnosi uglavnom na kratkoročnu likvidnost. Domaća štednja pretežito je kratkoročno oročena, a i inozemni krediti uglavnom su kraćih rokova. Iako banke po svojoj funkciji mogu transformirati ročnost izvora u duže rokove u aktivi, bonitetna regulativa propisuje maksimalno dopuštenu ročnu neusklađenost, koje se banke moraju pridržavati. Stoga obilna likvidnost ne mora automatski značiti i velik kreditni potencijal banaka. To više što je u hrvatskom gospodarstvu najveća oskudica dugoročnih izvora financiranja. Najdugoročniji je izvor naravno vlastiti kapital. Međutim, za recesije je došlo do pogoršanja kvalitete aktive (dio kredita poduzećima raspoređen je u kategorije većeg rizika), pa je time pogoršana adekvatnost kapitala.

Središnja država

Neto potraživanja banaka od središnje države povećana su tijekom 2000. za 0,8 milijardi kuna ili 6,0 posto te su na kraju 2000. iznosila 13,7 milijardi kuna. To je vrlo heterogen agregat, u kojem se prelамaju različite stavke i različiti uzroci. Potraživanja banaka na osnovi obveznica za staru deviznu štednju građana smanjila su se za 0,9 milijardi kuna i krajem 2000. državi je preostalo još 4,5 milijardi kuna te obveze. Ostala potraživanja banaka od središnje države (isključujući obveznice za štednju) povećana su za 1,9 milijardi kuna, i to se najvećim dijelom odnosi na plasmane banaka u vrijednosne papiре države, prije svega u trezorske zapise MF-a. Odnosi središnje države i monetarne vlasti bili su drukčiji. Već početkom 2000. uvedena je praksa da HNB državi više ne odobrava kredite iz primarne emisije. Novi Zakon o HNB-u to i propisuje. Stoga se rast potraživanja od središnje države odnosi samo na potraživanja poslovnih banaka od središnje države, preciznije od konsolidirane središnje države, koju čine samo središnja država i izvanproračunski fondovi.

Na dinamiku kretanja toga agregata uvelike su utjecala upravo potraživanja banaka prema izvanproračunskim fondovima. Tako je u drugom tromjesečju 2000. nekoliko banaka odobrilo kredit za premošćivanje Hrvatskom zavodu za zdravstveno osiguranje, kao predujam do izdavanja obveznica HZZO-a. Kredit je vraćen u trećem tromjesečju, kada su formirana potraživanja s osnove obveznica od HZZO-a, u koje su banke plasirale svoja slobodna likvidna sredstva. Zatim su krajem godine, prije Božića, poslovne banke odobrile kredit Hrvatskom zavodu za mirovinsko osiguranje. Ukupna potraživa-

nja banaka od izvanproračunskih fondova povećana su u 2000. za više od 1 milijarde kuna. Što se same središnje države tiče, potraživanja poslovnih banaka od središnje države povećana su za 2,5 milijardi kuna. Iako je to rezultanta različitih kretanja tijekom godine, uopćeno možemo reći da je to upravo iznos izdanih obveznica države za povrat osigurane štednje banaka u stečaju. Država se izdavanjem obveznica zadužila kod poslovnih banaka da bi isplatila osiguranu štednju. Međutim, bankama je bilanca ostala uravnotežena jer je istodobno povećana pasiva u onoj mjeri u kojoj su građani vraćenu štednju ponovno deponirali u banke (a uglavnom jesu). Takvo zaduživanje središnje države i fondova kod poslovnih banaka ozbiljno upozorava na fondove kao kritične točke u fiskalnoj potrošnji. Rast potraživanja banaka od središnje države kompenziran je donekle rastom depozita središnje države kod banaka kao i rastom sredstava na računima središnje države kod HNB-a, pa su u neto obliku ukupna potraživanja bankovnog sustava od središnje države povećana za spomenutih 0,8 milijardi kuna.

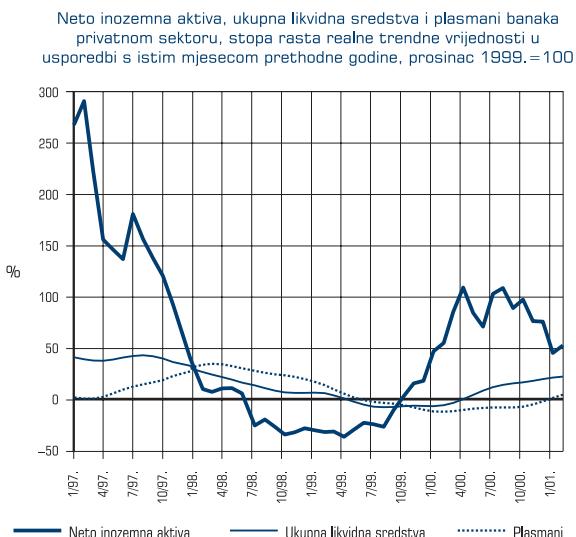
Neto inozemna aktiva

Početkom 2000. neto inozemna aktiva rasla je uglavnom zbog rasta neto inozemne aktive poslovnih banaka. Banke su, nedostatno zainteresirane da plasiraju svoja sredstva domaćim sektorima, investirale u inozemstvo. Naime, kako je jaz između rastuće likvidnosti banaka i stagnirajućih plasmana bivao sve veći, banke su tražile alternativna područja ulaganja za svoja slobodna sredstava. Domaće tržište vrijednosnih papira plitko je i nelikvidno, a ponuda blagajničkih zapisa središnje banke i trezorskih zapisa Ministarstva finansija bila je nedostatna da apsorbira velike viške likvidnosti koji su postojali početkom godine. S druge strane, imatelji vrijednosnih papira nerado ih prodaju prije dospijeća, upravo zato što ni sami ne znaju kamo bi onda plasirali tu likvidnost, a međubankovno tržište može tek djelomično apsorbirati višak ponude.

Kako međubankovno tržište i tržište vrijednosnih papira nisu bili dovoljni da "proguta-ju" povećanu likvidnost, banke su plasirale sredstva u inozemstvo. No ni potencijali za plasman sredstava u inozemstvo nisu neograničeni, jer to je područje pak strogo regulirano deviznom i bonitetnom regulativom (izloženost valutnom riziku, odnosno valutna i ročna usklađenost aktive i pasiva). Ipak, banke su tu mogućnost do maksimuma iskoristile, pa je rast inozemne aktive tijekom prvih dvaju tromjesečja bio vrlo intenzivan. Treba spomenuti i to da se ubrzavao i rast deviznih depozita privatnog sektora, pa je inozemna aktiva poslovnih banaka rasla i po osnovi obveze redeponiranja devizne štednje stanovništva u inozemstvo.

Krajem svibnja situacija se donekle mijenja. Rast potražnje za kunama u turističkoj predsezoni već se osjeća i banke kunsu likvidnost upotrebljavaju za zadovoljenje povećane potražnje za kunama preko otkupa deviza na mjenjačnicama. Kako se postojeća zaliha kunske likvidnosti u sustavu brzo iscrpila, središnja banka intervenirala je ot-kupom deviza. Tri velike intervencije središnje banke (svibanj: 79,1 milijun američkih dolara, lipanj: 89,5 milijuna američkih dolara i srpanj: 77,8 milijuna američkih dolara) promijenile su strukturu rasta inozemne aktive u korist rasta međunarodnih pričuva središnje banke, koje krajem drugog i početkom trećeg tromjesečja intenzivno rastu. Taj veliki devizni priljev monetiziran intervencijama HNB-a znatno je povećao kunsu likvidnost, koja je djelomično sterilizirana povećanim upisom kunske blagajničke zapisa HNB-a od strane banaka.

Slika 2.3.

Otkup deviza 5. srpnja bio je posljednja intervencija HNB-a u 2000. takve vrste. Procijenivši da je kunska likvidnost bankovnog sustava dovoljna da apsorbira višak deviza u ljetnom razdoblju, HNB se povukao s deviznog tržišta, sve do spomenute prodaje deviza u studenome. Suzdržanost HNB-a od aktivnijih intervencija na deviznom tržištu ponajprije je bila uzrokovana uvjerenjem da je ravnoteža na tom tržištu uspostavljena i da tečaj kune neće znatnije oscilirati, što se pokazalo ispravnim.

U globalu, uz blagi rast domaće aktive, rast inozemne aktive tijekom čitave 2000. bio je dominantan tok kreiranja ukupnih likvidnih sredstava.

2.2. Instrumenti monetarne politike

Hrvatska je narodna banka, u skladu s projekcijom monetarne politike za 2000. godinu, bitno promijenila instrumentarij za ostvarenje zadataka monetarne politike. Unificirana je kunska i devizna obvezna pričuva i smanjena je stopa obvezne pričuve na 23,5 posto. Višak kunske likvidnosti, stvoren uglavnom u drugom polugodištu otkupom deviza te smanjenjem stope obvezne pričuve, steriliziran je tržišnim instrumentima, prije svega povećanom prodajom blagajničkih zapisa Hrvatske narodne banke u kunama. Godinu je obilježilo i smanjeno zaduzivanje banaka i štedionica, kao i države, kod središnje banke. Štoviše, kad se povremeno javljala potreba za likvidnim sredstvima, banbarske institucije radile su se oslanjale na znatno jeftiniju sredstva novčanog tržišta, na kojem je pojava viška ponude nad potražnjom rezultirala značajnim padom kamatnih stopa. Prateći trend smanjivanja kamatnih stopa na tržištu, Hrvatska narodna banka korigirala je tijekom godine svoje kamatne stope.

2.2.1. Odnosi s državom

Radi premošćivanja vremenske neusklađenosti između pritjecanja prihoda i izvršavanja rashoda državnog proračuna, u skladu s člankom 58. Zakona o Hrvatskoj narodnoj banci, Hrvatska narodna banka odobravala je u 2000. kratkoročne kredite središnjoj državi. Na odobrena sredstva središnja je banka državnom proračunu obračunavala kamate u visini diskontne stope, koja je do travnja iznosila 7,9 posto, a nakon toga 5,9 posto.

Kako je financiranje državnog proračuna u 2000. bilo usmjereni prema inozemnim tržistima plasmanom obveznica, nije bilo veće potrebe za dodatnim zaduživanjem kod središnje banke. Od kraja siječnja do početka svibnja 2000. država se kod Hrvatske narodne banke koristila sredstvima kratkoročnoga kredita tri puta, s prosječno odobrenim iznosom od 400,1 milijuna kuna.

2.2.2. Odnosi s poslovnim bankama

Vrlo dobra likvidnost u bankovnom sustavu, posebno naglašena u drugom polugodištu 2000., rezultirala je potrebom za većim oslanjanjem na instrumente sterilizacije središnje banke. Međutim, u nastojanju da se uloga obvezne pričuve u instrumentariju Hrvatske narodne banke što više smanji, višak likvidnosti uglavnom je steriliziran pojačanom emisijom blagajničkih zapisa HNB-a u kunama.

Unatoč dobroj likvidnosnoj situaciji na razini sustava pojedine su institucije tijekom 2000. nastojale svoje likvidnosne probleme riješiti zaduživanjem kod središnje banke uzimanjem kratkoročnih kredita za likvidnost. Osim toga, osobito u prvom dijelu godine, Hrvatska narodna banka odobravala je lombardne i interventne kredite te je organizirala repo aukcije.

Tablica 2.4. Krediti Hrvatske narodne banke, na kraju razdoblja, u milijunima kuna

	2000.				
	XII.	III.	VI.	IX.	XII.
KREDITI ODOBRENI BANKAMA	1.125,4	299,6	277,5	209,5	313,6
Lombardni krediti	176,7	126,8	0,8	0,0	0,0
Kratkoročni krediti za likvidnost	929,0	56,5	266,0	208,5	0,0
Interventni krediti	19,7	115,1	9,7	0,0	14,0
Repo aranžmani	0,0	0,0	0,0	0,0	299,6
Ostali krediti	0,0	1,2	1,0	1,0	0,0
KREDITI ODOBRENI MF-u	24,1	28,6	34,4	5,3	0,0
Krediti za premoščivanje	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ostali krediti	24,1	28,6	34,4	5,3	0,0
UKUPNO	1.149,5	328,2	311,9	214,8	313,6

Lombardni kredit

Banke i štedionice mogle su se tijekom 2000. koristiti lombardnim kreditom maksimalno 15 radnih dana u mjesecu, u visini do 50 posto nominalne vrijednosti upisanih blagajničkih zapisa Hrvatske narodne banke u kunama, trezorskih zapisa Ministarstva finansija i mjenica koje izdaje Ministarstvo financija, te do 30 posto nominalne vrijednosti upisanih blagajničkih zapisa Hrvatske narodne banke u stranoj valuti. Početkom 2000. godine lombardni je kredit odobravan po kamatnoj stopi od 13 posto. Međutim, radi usklađivanja s trendom smanjivanja kamatnih stopa na novčanom tržištu Hrvatska narodna banka smanjila je u travnju kamatnu stopu na lombardni kredit na 12 posto.

Banke i štedionice prosječno su se tijekom 2000. koristile lombardnim kreditima u iznosu od 74,3 milijuna kuna. Međutim, mjesecni prosjeci korištenja lombardnim kreditima kretali su se između 0,3 i 220,4 milijuna kuna, s tim da su se banke i štedionice tim izvorom likvidnosti, i što se tiče iznosa, i što se tiče broja dana korištenja, znatno manje koristile u drugom dijelu godine.

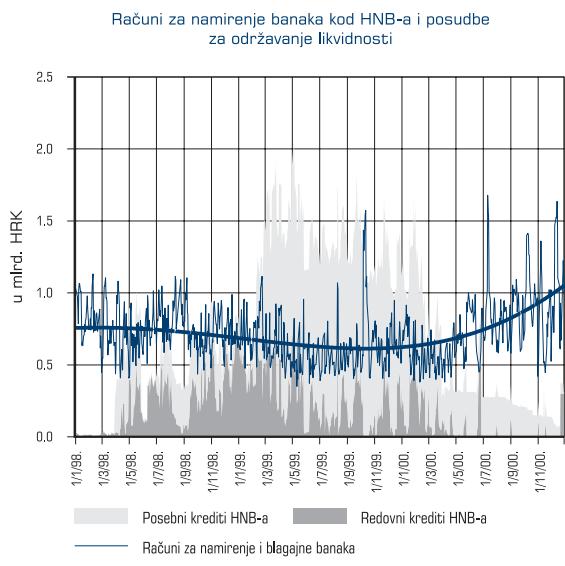
Kratkoročni kredit za likvidnost

Zbog još neriješenih likvidnosnih problema sedam je banaka i tijekom 2000. bilo usmjereni prema središnjoj banci kao zajmodavcu u krajnjoj nuždi. To je rezultiralo prosječnim mjesecnim korištenjem kratkoročnoga kredita za likvidnost između 74,8 i 911,9 milijuna kuna, odnosno godišnjim prosjekom od 346,5 milijuna kuna.

Pri tome treba naglasiti da je kratkoročni kredit za likvidnost u značajnijim iznosima korišten u prvom tro-mjesecu (738,5 milijuna kuna u prosjeku), dok je u preostalom dijelu godine prosjek njegova korištenja smanjen tri puta i iznosio je 215,8 milijuna kuna.

Kamatna stopa na kratkoročni kredit za likvidnost ovisi o roku korištenja kredita. U skladu s tim, za razdoblje korištenja kratkoročnoga kredita za likvidnost do tri mjeseca, kamate su se obračunavale po stopi za korištenje lombardnoga kredita uvećanoj za 0,5 postotnih bodova. Za duže razdoblje korištenja kamatna je stopa veća od kamatne stope za korištenje lombardnoga kredita za 1 postotni bod. Tijekom 2000. nisu se mijenjali uvjeti odobravanja kratkoročnoga kredita za likvidnost.

Slika 2.4.

Interventni kredit

Hrvatska narodna banka ukinula je u prosincu 2000. interventni kredit, a ta se odluka primjenjuje od veljače 2001. godine. U skladu s tim, nakon uvođenja Nacionalnoga kliničkog sustava, banke i štedionice neće se više moći koristiti interventnim kreditom.

Međutim, tijekom 2000. banke i štedionice koristile su se interventnim kreditima u prosječnom mjesecnom iznosu od 22,5 milijuna kuna. Navedeni se iznos odnosi na institucije koje su u 2000., ili barem u dijelu godine, aktivno poslovale, a riječ je o pet banaka i dvije štedionice. Od tih institucija na kraju 2000. samo su se dvije koristile interventnim kreditima u ukupnom iznosu od 14,0 milijuna kuna. Međutim, ukupno korišteni interventni krediti na kraju 2000., što uključuje i kredite bankama i štedionicama koje su isključene iz evidencije monetarne statistike nakon što je nad njima otvoren stečajni postupak, iznosili su mnogo više – 142,6 milijuna kuna.

Na korištena sredstva interventnoga kredita bankama i štedionicama obračunavala se do travnja 2000. kamata po stopi od 19 posto, a potom od 18 posto.

Repo aukcije

S obzirom na dobru likvidnost sustava tijekom prvoga i vrlo dobru likvidnost tijekom drugog polugodišta 2000. godine, nije bilo velikih potreba za održavanjem repo aukcija. Hrvatska narodna banka stoga je u 2000. održala samo sedam repo aukcija blagajničkih i trezorskih zapisa, od toga šest u prvom polugodištu (za usporedbu, u 1998. i 1999. održane su po 34 repo aukcije). Na svakoj su aukciji u prosjeku bila plasirana 247,4 milijuna kuna. Prosječna vagana kamatna stopa postignuta na prvim četirima aukcijama iznosila je 12,50 posto, a do posljednje se aukcije (u prosincu) smanjila na 6,07 posto. Kad bi se promatrala na godišnjoj razini, ta bi stopa iznosila 10,61 posto. Na svakoj je aukciji, u prosjeku, sudjelovalo šest banaka.

Tablica 2.5. Pregled održanih repo aukcija u 2000. godini, u tisućama kuna i postocima

Datum aukcije	Ukupni iznos prihvaćenih ponuda	Vagana kamatna stopa (%)
27. siječnja 2000.	351.048	12,50
31. siječnja 2000.	318.475	12,50
4. veljače 2000.	392.347	12,50
15. veljače 2000.	285.837	12,50
21. travnja 2000.	74.465	11,70
20. lipnja 2000.	10.235	6,50
21. prosinca 2000.	299.629	6,07

Blagajnički zapisi Hrvatske narodne banke

Blagajnički zapisi Hrvatske narodne banke u kunama

Vrlo dobra likvidnost sustava te višak ponude nad potražnjom za sredstvima na novčanom tržištu uz, istodobno, manji interes za druga ulaganja, rezultirali su znatnim povećanjem upisa blagajničkih zapisa Hrvatske narodne banke u kunama tijekom 2000.

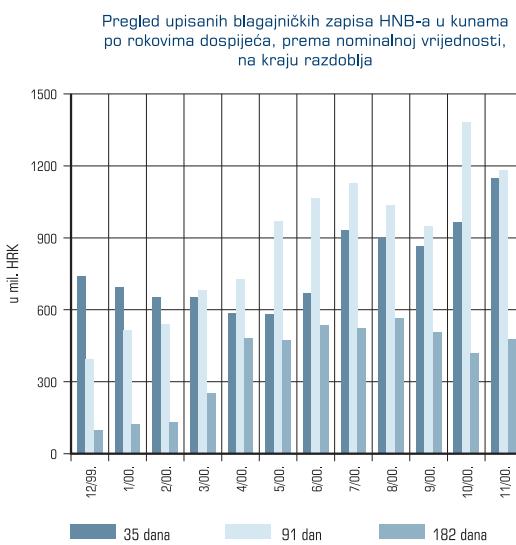
Aukcije blagajničkih zapisa Hrvatske narodne banke u kunama, u nominalnim iznosima od po 100.000,00 kuna, provodile su se metodom višestrukih cijena uz diskont. Središnja je banka blagajničke zapise s rokovima dospijeća od 35, 91 i 182 dana, osim na redovitim aukcijama koje su se održavale jednom na tjedan, dodatno emitirala i na trima izvanrednim aukcijama s prilagođenim rokovima dospijeća. Prosječno mjesečno stanje ukupno upisanih kunske blagajničke zapisa kretalo se tijekom godine između 1,4 i 2,8 milijardi kuna.

Hrvatska narodna banka pratila je tijekom godine na aukcijama svojih blagajničkih zapisa trendove smanjivanja kamatnih stopa na tržištu. U skladu s tim prosječne su se kamatne stope na kunske blagajničke zapise smanjile od siječnja do prosinca za 3,85 postotnih bodova za dospijeće od 35 dana, odnosno za 4,55 postotnih bodova za dospijeće od 91 dana te za 4,80 postotnih bodova za dospijeće od 182 dana. U posljednja dva mjeseca 2000. navedene stope bile su na razini od 6,65 posto za 35 dana, 7,00 posto za 91 dan i 7,70 posto za 182 dana.

Tablica 2.6. Pregled upisanih blagajničkih zapisa HNB-a u kunama, po rokovima dospijeća, prema nominalnoj vrijednosti, na kraju razdoblja, u milijunima kuna

Mjesec	Rokovi dospijeća (redovne aukcije)				Rokovi dospijeća (izvanredne aukcije)					Ukupno	
	35	91	182	33	34	37	89	93	96		
prosinac 1999.	741,5	394,3	97,0		41,3				3,5	2,5	1.280,1
siječanj 2000.	692,8	516,2	124,0	70,0			40,0			2,5	1.445,5
veljača 2000.	653,3	541,1	131,0				40,0			2,5	1.367,9
ožujak 2000.	653,7	681,1	253,7				40,0			2,5	1.631,0
travanj 2000.	585,7	726,2	483,6								1.795,5
svibanj 2000.	580,6	970,7	474,6								2.025,9
lipanj 2000.	667,5	1.065,1	533,6								2.266,2
srpanj 2000.	931,7	1.126,9	524,6	279,0			4,4				2.866,6
kolovoz 2000.	898,5	1.038,3	565,1				4,4				2.506,3
rujan 2000.	864,7	949,8	507,5				4,4				2.326,4
listopad 2000.	966,0	1.381,7	419,6		103,0			3,0			2.873,3
studenzi 2000.	1.150,6	1.183,9	479,6					3,0			2.817,1
prosinac 2000.	1.103,0	1.022,3	458,6					3,0			2.586,9

Slika 2.5.

Kao osobitost 2000. možemo istaknuti povećanje interesa za upis zapisa s dužim rokovima dospijeća. Naime, za razliku od prethodnih godina, kada je prevladavalo zanimanje za zapise s rokom dospijeća od 35 dana, u 2000. najviše su se upisivali zapisi s rokom dospijeća od 91 dana, a nije bio zanemaren niti rok od 182 dana. Takav se preokret može, osim već navedenim razlozima, objasniti stabilizacijom bankovnog sustava i jačanjem sigurnosti na tržištu te povećanjem trgovine na sekundarnom tržištu.

Obvezna pričuva

Radi jačanja primjene tržišno orijentiranih instrumenata monetarne politike, a s tim je u skladu slabije oslanjanje na obveznu pričuvu, instrument obvezne pričuve doživio je u 2000. znatne izmjene. Iz toga je proizšlo i smanjenje stope kunske obvezne pričuve sa 30,5 posto na 28,5 posto (s primjenom od kraja travnja) te na 23,5 posto krajem 2000.

Zbog izmjena koje su uslijedile u rujnu instrument obvezne pričuve poprimio je sasvim novu dimenziju, koja uključuje planove za približavanje europskim integracijama, odnosno stvaranje uvjeta poslovanja koji su nalik onima u Europskoj monetarnoj uniji. Naime, proces unifikacije kunske i deviznog dijela obvezne pričuve započet u rujnu, pri čemu je znatno smanjena stopa obvezne pričuve, a osnovica za obračun deviznog dijela obvezne pričuve proširena je tako da obuhvaća sve dijelove deviznih izvora banaka, osim inozemnih kredita, početak je smanjenja dominacije instrumenta obvezne pričuve u ukupnom instrumentariju monetarne politike Hrvatske narodne banke. Ostala

le promjene koje su vezane uz unifikaciju uključuju definiranje jedinstvenoga obračunskog razdoblja od prvoga do posljednjeg dana kalendarskog mjeseca te razdoblja održavanja koje traje mjesec dana, od 8. kalendarskog dana u mjesecu do 7. kalendarskog dana idućeg mjeseca. Također je povećana mogućnost održavanja obvezne pričuve prosječnim dnevnim stanjem na računima likvidnih potraživanja na najviše 50 posto obračunate obvezne pričuve, dok je preostali dio potrebno izdvojiti na račune obvezne pričuve kod Hrvatske narodne banke.

Smanjenje stope obvezne pričuve sa 55 posto na 23,5 posto za devizni dio obvezne pričuve neutralizirano je proširenjem osnovice za obračun obvezne pričuve, dok su efekti smanjenja stope obvezne pričuve sa 28,5 posto na 23,5 posto za kunki dio obvezne pričuve ublaženi uvođenjem prijelaznog razdoblja u kojem je stopa obvezne pričuve za kunki dio bila 26,5 posto. U skladu s tim odredbe koje se odnose na kunki dio, počele su se primjenjivati u studenome, dok je primjena na devizni dio počela u prosincu 2000.

Do studenoga 2000. Hrvatska narodna banka plaćala je bankama i štedionicama kamate na sredstva kunske obvezne pričuve izdvojene kod Hrvatske narodne banke, kao i na sredstva koja su banke imale obvezu održavati na svojim računima za namirenje, po stopi remuneracije od 5,9 posto. U skladu sa spomenutim izmjenama instrumenta obvezne pričuve, od studenoga je HNB kamate plaćao samo na izdvojena sredstva kunkog dijela obvezne pričuve, i to po smanjenoj stopi remuneracije od 4,5 posto. Što se tiče deviznog dijela osnovice, kamate na temelju stope remuneracije, koja se određuje prema tržišnoj kamatnoj stopi koju HNB ostvaruje na portfelj deviznih izdvojenih obveznih pričuva banaka i štedionica, HNB je i nadalje obračunavao i plaćao samo za izdvojeni devizni dio obvezne pričuve.

Kunki depoziti na inozemne financijske kredite, devizne depozite i dana jamstva

Banke ovlaštene za poslovanje s inozemstvom bile su dužne izdvojiti kunki depozit na račune kod Hrvatske narodne banke u visini: od 30 posto iznosa primljenih inozemnih kredita namijenjenih za konverziju u kune kojima je rok povrata do 1 godine, od 10 posto vrijednosti izdanih jamstava za inozemne financijske kredite namijenjene za konverziju u kune s rokom povrata do 1 godine te od 15 posto prosječnoga dnevnog stanja deviznih depozita stranih banaka s preostalom rokom dospijeća od 1 godine. Depozit za kredit vraća se 12 mjeseci nakon uplate depozita, uz uvjet da je kredit otplaćen u cijelosti, a po danom jamstvu 12 mjeseci nakon uplate depozita.

Od 8. prosinca 2000., kada su se odredbe Odluke o obveznoj rezervi počele primjenjivati i na devizni dio osnovice, koja je proširena na ukupne devizne depozite, ukinuta je obveza izdvajanja kunkih depozita na primljene devizne depozite.

2.2.3. Kamatne stope Hrvatske narodne banke

Vrlo dobra likvidnost sustava i pad kamatnih stopa na novčanom tržištu odrazili su se i na kretanje kamatnih stopa središnje banke. U skladu s tim u travnju su smanjene kamatne stope na lombardni kredit (sa 13 posto na 12 posto), na intervencijski kredit (sa 19 posto na 18 posto), na nepravilno obračunatu i neodržavanu obveznu pričuvu (sa 19 posto na 18 posto), a promijenjena je i diskontna stopa (sa 7,9 posto na 5,9 posto). Trend općeg pada kamatnih stopa zabilježen je i na repo aukcijama Hrvatske narodne banke. Naime, prosječna vagana kamatna stopa postignuta na prvim četirima aukcijama iznosila je 12,50 posto, da bi se do posljednje aukcije (u prosincu) smanjila na 6,07 posto. Prosječno ostvarena kamatna stopa na repo aukcijama iznosila je 10,61 posto na godišnjoj razini.

Korekcija kamatnih stopa izvršena je i na pasivnoj strani. U tom smislu u studenome je smanjena stopa remuneracije na kunske dio obvezne pričuve sa 5,9 posto na 4,5 posto, s tim da se kamata po novoj stopi obračunavala samo na izdvojeni dio kunske obvezne pričuve. Prosječne kamatne stope na kunske blagajničke zapise s rokom dospijeća od 35 dana u siječnju su bile na razini od 10,50 posto, a do prosinca su se smanjile na 6,65 posto. U istom su razdoblju prosječne kamatne stope na blagajničke zapise s rokom dospijeća od 91 dana pale sa 11,55 posto na 7,00 posto, a za rok od 182 dana sa 12,50 posto na 7,70 posto.

3.

Međunarodni odnosi

3.1. Odnosi Republike Hrvatske s Međunarodnim monetarnim fondom (MMF-om)

Tijekom 2000. godine intenzivirana je suradnja s Međunarodnim monetarnim fondom usmjerenja na razmjenu informacija i na dobivanje potpore za proklamiranu gospodarsku i finansijsku politiku Republike Hrvatske. U okviru toga ostvareni su brojni kontakti sa stručnjacima Međunarodnoga monetarnog fonda, i posredovanjem stalnog predstavništva, koje ta institucija ima otvoreno u Republici Hrvatskoj od 1995. godine, i tijekom višekratnih posjeta misija MMF-a Republici Hrvatskoj.

Osim redovite godišnje konzultacije u vezi s člankom IV. Statuta MMF-a, održane u studenome 2000. godine, osobito su intenzivni bili kontakti povezani s pripremama za zaključenje novog *stand-by* aranžmana.¹¹

Također, u lipnju 2000. godine u Hrvatskoj je boravio izvršni direktor Konstituence MMF-a koja zastupa interes Hrvatske u organima odlučivanja MMF-a. Predstavnici Republike Hrvatske i sami su sudjelovali u radu organa upravljanja MMF-om. U tom smislu, predstavnici Hrvatske narodne banke sudjelovali su i u radu Godišnje skupštine Odbora guvernera MMF-a, koja je održana u Pragu, gdje je ostvaren niz uspješnih susreta s predstvincima međunarodnih finansijskih institucija, poslovnih banaka te investicijskih kuća.

Tijekom 2000. godine u Hrvatskoj narodnoj banci boravile su i dvije velike misije MMF-a u vezi s pružanjem tehničke pomoći na području odnosa HNB-a i Ministarstva financija, Zakona o HNB-u, Zakona o bankama, instrumenata monetarne politike, upravljanja međunarodnim pričuvama, upravljanja dugom, tržišta novca i statistike platne bilance.

3.1.1. Sudjelovanje Republike Hrvatske u aktivnostima MMF-a

Nastrojeći uskladiti svoju ulogu u nadzoru država članica sa željom za pravodobnim objavljivanjem točnih informacija o njima, MMF je donio više odluka i pokrenuo niz projekata s ciljem povećanja vlastite transparentnosti i transparentnosti država članica. U okviru tih nastojanja, nakon što je već pristupila Posebnom standardu statističkog iz-

¹¹ Novi *stand-by* aranžman odobren je Republici Hrvatskoj 19. ožujka 2001. S obzirom na relativno visoku razinu međunarodnih pričuva, povoljne platnobilancne izglede i dobru prihvaćenost Hrvatske na međunarodnom tržištu kapitala, ovaj je aranžman zaključen kao "mjera opreza".

vješćivanja (engl. Special Data Dissemination Standard, SDDS), Republika Hrvatska se dragovoljno uključila i u projekt objavljivanja godišnjih izvješća o gospodarstvu zemalja članica, što ih MMF sastavlja na temelju konzultacija u vezi s člankom IV. Statuta MMF-a. Prvo takvo izvješće o Republici Hrvatskoj objavljeno je na web stranici MMF-a i na web stranici HNB-a početkom 2000. godine.

U sklopu nastojanja da se ojača struktura međunarodnoga financijskog sustava, MMF i Svjetska banka su 1999. godine kao zajednički projekt utemeljili Program za ocjenu financijskog sektora (engl. Financial Sector Assessment Program, FSAP). Cilj toga programa jest utvrditi stanje financijskog sektora neke države članice, omogućiti rano otkrivanje slabosti u njezinu financijskom sustavu, osigurati koordiniran i efikasan dijalog s nacionalnim vlastima, te identificirati razvojne potrebe i potrebe za tehničkom pomoći države članice. FSAP je za sada pilot-projekt u koji se države uključuju dragovoljno. Republika Hrvatska je u studenome 2000. godine zatražila uključenje u taj program, a prve aktivnosti u tom pogledu očekuju se tijekom 2001. godine.

Imajući na umu namjeru zaključivanja novog aranžmana, za HNB je bila posebno zanimljiva i revizija financijskih olakšica, što ju je MMF proveo u 2000. godini u cilju svoga prilagodivanja globalnom ekonomskom okruženju. U okviru tih aktivnosti, MMF je 2000. godine, između ostaloga, uveo i ocjenu pouzdanosti središnje banke države članice koja traži aranžman, kojoj je bio bio podvrgnut i HNB.

3.1.2. Financijske transakcije

Na temelju svoje uloge fiskalnog agenta Republike Hrvatske i depozitara Međunarodnoga monetarnog fonda, Hrvatska narodna banka vodi depozitne račune Međunarodnoga monetarnog fonda te uredno podmiruje obveze koje proizlaze iz aranžmana koje je Republika Hrvatska sklopila s MMF-om: Olakšice za pretvorbu gospodarskog sustava (engl. Systemic Transformation Facility, STF, odobrene 1994. u iznosu od 130,80 milijuna specijalnih prava vučenja) i Proširenog aranžmana (engl. Extended Fund Facility, EFF, odobrenog 1997. u iznosu od 353,16 milijuna SPV-a). Tijekom 2000. godine na ime kamata za ta dva aranžmana platila je 6,95 milijuna SPV-a, a na ime glavnice STF aranžmana platila je ukupno 21,80 milijuna SPV-a. Kao članica Odjela specijalnih pra-

Stanje na dan 31. prosinca 2000.

RAČUN OPĆIH SREDSTAVA	SPV (milijuna)	% kvote
Kvota	365,10	100,00
Depoziti MMF-a	486,37	133,22
ODJEL SPECIJALNIH PRAVA VUČENJA	SPV (milijuna)	% neto kum. alokacije
Neto kumulativna alokacija	44,21	100,00
Depoziti Hrvatske	113,01	255,64
OBVEZE PODMIRENE U 2000. GODINI	SPV (milijuna)	–
Otplata glavnice po STF aranžmanu	21,80	–
Otplata kamata po svim aranžmanima	6,95	–
Pristojba za članstvo u Odjelu SPV-a	0,01	–
Troškovi neto kumulativne alokacije	1,89	–

va vučenja (pri MMF-u) Hrvatska je uredno servisirala i obveze koje proizlaze iz sukcesijom naslijedjenih obveza po alokaciji specijalnih prava vučenja. Tijekom 2000. po toj je osnovi plaćeno 1,89 milijuna SPV-a.

Od primitka Republike Hrvatske u članstvo MMF-a sve obveze prema MMF-u podmiju se redovito o dospijeću, u skladu s propisima.

3.2. Aktivnosti HNB-a vezane uz odnose Republike Hrvatske s međunarodnim razvojnim bankama

**Grupacija Svjetska banka (IBRD, IFC, IDA, MIGA),
Europska banka za obnovu i razvoj (EBRD),
Međuamerička banka za razvoj (IDB)**

a) U skladu sa Zakonom o prihvaćanju članstva Republike Hrvatske u Međunarodnom monetarnom fondu i drugim međunarodnim finansijskim organizacijama na temelju sukcesije ("Narodne novine", br. 89/1992.), Zakonom o prihvaćanju članstva Republike Hrvatske u Europskoj banci za obnovu i razvoj ("Narodne novine", br. 25/1993.) te Zakonom o prihvaćanju članstva Republike Hrvatske u Međuameričkoj banci za razvoj ("Narodne novine", br. 94/1993.) Hrvatska narodna banka obavlja funkciju depozitara, tj. vodi sve depozitne račune u vlasništvu navedenih međunarodnih finansijskih organizacija, a u ime i za račun tih finansijskih institucija, te obavlja finansijske transakcije s tim organizacijama kao platni agent države – Republike Hrvatske. Tijekom 2000. godine preko Hrvatske narodne banke redovito su uplaćivane dionice za koje je Republika Hrvatske preuzela obvezu upisa, a prema planovima otplate koje su utvrdile pojedine međunarodne finansijske institucije.

b) Korištenje i otplata kredita na temelju Ugovora o zajmu za prilagodbu finansijskog sektora i poduzeća (EFSAL), potpisanih 4. lipnja 1997. između Republike Hrvatske i Međunarodne banke za obnovu i razvoj u iznosu od 160 milijuna njemačkih maraka ("Narodne novine", Međunarodni ugovori, br. 17/1997.), obavlja se preko posebnog računa otvorenog kod Hrvatske narodne banke.

**Uplate izvršene u 2000. po osnovi članstva Republike Hrvatske
u međunarodnim financijskim institucijama**

Naziv	Iznos uplate u valuti		Stanje mjenica koje je izdalo Ministarstvo finančija (Promissory Notes)	
EBRD	EUR	1.133.666,67	EUR	1.107.000,00
IDB	1) HRK	1.769.091,98	USD	429.459,00 (Redovni kapital – Ordinary Capital)
	2) EUR	205.886,50	DEM ^a	1.985.898,00 (Fond za specijalne operacije – FSO Notes)
IBRD			HRK	82.180.412,73
IDA			HRK	437.666,65
MIGA			USD	202.334,00

^a Unovčavanje mjenica vrši se u eurima

3.3. Odnosi Hrvatske narodne banke s Bankom za međunarodne namire (BIS-om)

Hrvatska narodna banka je u 2000. godini nastavila suradnju s Bankom za međunarodne namire, nakon što je u njezino punopravno članstvo primljena sredinom 1997. godine. S ciljem pronalaženja rješenja o pitanju sukcesije financijske imovine bivše središnje banke SFRJ kod Banke za međunarodne namire nastavljeno je i vođenje multilateralnih pregovora na razini predstavnika središnjih banaka zemalja sljednica. Očekuje se da će pitanje sukcesije dionica, kao i depozita i zlata bivše Narodne banke Jugoslavije biti riješeno u lipnju 2001. godine.

Guverner i zamjenik guvernera Hrvatske narodne banke bili su na redovitim sastancima guvernera središnjih banaka, a sudjelovali su i u radu Godišnje skupštine, gdje je ostvaren niz značajnih kontakata s visokim dužnosnicima BIS-a i središnjih banaka članica BIS-a.

Hrvatska narodna banka sudjelovala je u aktivnostima BIS-a povezanim s koordiniranjem tehničke pomoći središnjih banaka G-10 središnjim bankama iz srednje i istočne Europe. U tom je smislu ostvareno više bilateralnih kontakata, u kojima su načelno dogovoreni različiti oblici tehničke pomoći.

3.4. Suradnja Hrvatske narodne banke s drugim međunarodnim institucijama

Hrvatska narodna banka surađivala je i tijekom 2000. s brojnim drugim međunarodnim finansijskim institucijama. Primjerice, Japanski centar za međunarodne financije (engl. Japan Center for International Finance, JCIF) održao je u Zagrebu, u lipnju 2000. godine, u suradnji s HNB-om, drugi seminar o japanskom finansijskom i bankarskom sustavu, sustavu financiranja razvoja i o nadzoru nad bankama (prvi seminar održan je 1998. godine). Cilj seminara bilo je prenošenje i razmjena iskustava o pitanjima koja bi mogla biti od koristi zemljama u tranziciji poput Hrvatske. Seminar je u potpunosti sponzoriralo japansko Ministarstvo financija.

U 2000. godini, nakon višegodišnjih priprema i pregovora u kojima su sudjelovali i predstavnici HNB-a, Republika Hrvatska primljena je u članstvo Svjetske trgovinske organizacije (engl. World Trade Organization, WTO).

3.5. Aktivnosti HNB-a u okviru odnosa Republike Hrvatske s Europskom unijom

Nakon političkih promjena u Republici Hrvatskoj, početkom 2000. godine došlo je do intenziviranja odnosa RH i Europske unije. S tim u vezi tijekom godine održano je nekoliko sastanaka Zajedničke konzultativne radne skupine RH-EU s ciljem izrade studije o izvedivosti, u čijem su radu, u dijelu koji se odnosi na bankarski i devizni sustav te makroekonomsku politiku, sudjelovali i predstavnici Hrvatske narodne banke.

Nakon što su u studenome 2000. godine i službeno počeli pregovori o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju EU, predstavnici Hrvatske narodne banke, u okviru svoje nadležnosti, uključili su se u rad tehničkih radnih skupina s ciljem pružanja potrebne tehničke podrške Pregovaračkom timu Republike Hrvatske.

3.6. Međunarodni platni promet i odnosi s inozemnim bankama

3.6.1. Platni promet s inozemstvom

Tijekom 2000. godine poslovi platnog prometa s inozemstvom znatno su se povećali. S tim u vezi svakodnevno su izvršavani nalozi za plaćanje inozemstvu za vlastite potrebe i po nalogu Ministarstva financija Republike Hrvatske (nostro i loro doznake). Priljevi Hrvatske narodne banke iz inozemstva (loro doznake) ostvareni su od prodaje kovanoga i prigodnog novca.

Nakon što je 1999. godine uvedena zajednička valuta Europske unije – euro povećao se i broj plaćanja inozemstvu u eurima. U skladu s tim Republika Hrvatska je tijekom 2000. godine provela konsolidaciju postojećih tekućih računa Hrvatske narodne banke u inozemstvu. Na temelju Odluke Komisije za međunarodne pričuve zatvoreni su računi u nacionalnim valutama država članica Europske monetarne unije kod triju banaka (jedan račun u američkim dolarima, račun u francuskim francima i račun u talijanskim lirama) te kod jedne banke u Sjedinjenim Američkim Državama (račun u američkim dolarima). Hrvatska narodna banka ima ukupno petnaest tekućih računa otvorenih u inozemstvu, i to sedam računa u eurima, četiri računa u američkim dolarima te po jedan račun u šilinzima, jenima, švicarskim francima i funtama sterlinga.

Osim tekućih računa, Hrvatska narodna banka ima šest računa otvorenih za pohranu vrijednosnih papira, tzv. custody računa, u četiri države (kod središnjih banaka, komercijalnih banaka te kod međunarodne depozitarne institucije Clearstream Banking, Luxembourg), čime je omogućeno efikasnije i sigurnije ulaganje međunarodnih pričuva Republike Hrvatske u inozemne vrijednosne papire.

S obzirom na planirano uvođenje Sustava državne riznice u 2001. godini, tijekom 2000. godine izvršene su operativno-stručne pripreme za preuzimanje izvršavanja plaćanja inozemstvu za potrebe Ministarstva financija Republike Hrvatske i drugih državnih organa na temelju svih instrumenata međunarodnoga platnog prometa.

3.6.2. Odnosi s inozemnim bankama i kreditno-financijski odnosi

Hrvatska narodna banka je nastavila praćenje gospodarskih i finansijskih kretanja u pojedinim državama i regijama koje su od posebnog interesa i za samu Hrvatsku narodnu banku i za hrvatski bankovni sustav i gospodarstvo u cjelini.

Praćenje kreditno-investicijske sposobnosti država i finansijskih institucija podijeljeno je u tri skupine.

U prvu skupinu ubrajaju se banke (komercijalne i investicijske) koje su poslovni partneri i potencijalni poslovni partneri Hrvatske narodne banke. Ujedno, prate se i gospodarska kretanja u državama iz kojih dolaze te se pripremaju popisi finansijskih institucija i država koje ispunjavaju kriterije Hrvatske narodne banke za međusobnu suradnju.

U drugu se skupinu ubrajaju banke koje ispunjavaju uvjete iz Odluke o obveznoj rezervi banaka i štedionica. U tu su skupinu uključene države i banke s kojima Republika Hrvatska, odnosno hrvatske komercijalne banke imaju dobru i razvijenu suradnju, a koja ide u smjeru daljnog intenziviranja (države članice CEFTA-e). Ujedno, pratila su se događanja i promjene u gospodarstvima država, i u njihovim bankarskim sektorima, s kojima su Republika Hrvatska i hrvatske komercijalne banke ponovno počele uspostavljati gospodarske i poslovne odnose.

S ukidanjem sankcija Ujedinjenih naroda nad SRJ i njezinim učlanjenjem u MMF, Svjetsku banku i EBRD oživjela je trgovinska razmjena između RH i SRJ, koja neizostavno nameće potrebu uređivanja platnog prometa između tih dviju država. U tom će smislu biti izrađen i aneks Trgovinskom sporazumu između RH i SRJ, u kojemu će se odvojiti rješavanje pitanja sukcesije od pitanja tekućih platnih transakcija.

U treću se skupinu ubraja praćenje svih ostalih država i njihovih bankarskih sektora prema dodatnim potrebama Hrvatske narodne banke, na zahtjev Vlade Republike Hrvatske i njezinih ministarstava, Hrvatskog sabora i njegovih odbora, kao i za potrebe suradnje s Hrvatskom bankom za obnovu i razvoj (HBOR) s kojom smo aktivni član Međuministarskog vijeća za osiguranje izvoza.

Tijekom 2000. godine organizirano je više od 120 sastanaka s predstvincima inozemnih banaka (središnjih i komercijalnih), investicijskih fondova, agencija za ocjenu kreditno-investicijske sposobnosti, te ostalih institucija, uključujući domaće komercijalne banke i veleposlanstava najznačajnijih država partnera Republike Hrvatske. Najveći interes pokazan je za prognoze razvoja gospodarstva Republike Hrvatske i njezina finansijskog sektora, a povećan je interes inozemnih strateških investitora za ulaganja ili kupnju pojedinih hrvatskih komercijalnih banaka.

Uz rješavanje neriješenih pitanja sukcesije država nastalih nakon raspada bivše SFRJ, nastavljeno je i prikupljanje i usuglašavanje podataka vezanih uz rješavanje potraživanja RH po klirinškim računima od Ruske Federacije i bivšeg ČSSR-a.

U cilju stručne potpore pregovorima o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju između Europske unije i Republike Hrvatske, kao i u okviru Pakta o stabilnosti osnovane su radne skupine, u kojima su, u skladu sa svojim nadležnostima, aktivno sudjelovali i predstavnici Hrvatske narodne banke.

4.

Bankovni sustav u Republici Hrvatskoj

4.1. Značajke bankovnog sustava

Bankovni sustav Republike Hrvatske na kraju 2000. godine činile su 43 banke i jedna podružnica inozemne banke te 26 štedionica, uključujući četiri stambene štedionice. Udio aktive banaka u ukupnoj aktivi bankovnog sektora, koja je na kraju 2000. godine iznosila 114,3 milijardi kuna, bio je 98,6 posto, dok je udio štedionica iznosio 1,4 posto. Banke su ostvarile dobit od 1.987,7 milijuna kuna, a štedionice gubitak od 45,3 milijuna kuna te je, ukupno gledano, bankovni sustav ostvario dobit od 1.942,4 milijuna kuna, dok je 1999. ostvario dobit od 665,4 milijuna kuna. Nakon što je u 1999. zabilježen pad aktive banaka, u 2000. aktiva banaka ponovno je počela rasti. U usporedbi s 1999. godinom aktiva sustava povećana je za 20,5 posto.

Kako se vidi iz Tablice 4.1., veliko ovlaštenje, koje uključuje obavljanje kreditnih poslova s inozemstvom i platnog prometa u zemlji i inozemstvu, imalo je 39 banaka i jedna podružnica inozemne banke. Srednje ovlaštenje, koje uključuje zakonom predviđene bankarske poslove, osim prethodno spomenutih, imale su dvije banke, a jedna je banka imala malo ovlaštenje, koje predviđa osnovno bankarsko poslovanje propisano odredbama članka 35. Zakona o bankama. Jedna banka nije stekla uvjete za dobivanje ovlaštenja te je kod nadležnog Trgovačkog suda u tijeku obrada prijedloga HNB-a za pokretanje stečajnog postupka. Sve banke i štedionice (osim spomenute banke bez ovlaštenja za rad, koja je organizirana kao društvo s ograničenom odgovornošću) organizirane su, u skladu s odredbama Zakona o bankama, kao dionička društva. Banke i štedionice (osim stambenih štedionica) univerzalnog su tipa. Nakon znatnog ulaska inozemnoga kapitala u naš bankarski sektor u posljednje dvije godine, može se очekivati daljnje profiliranje tržišta i bankarskih institucija, što će pratiti odgovarajući regulativni okvir.

Tablica 4.1. Broj bankarskih institucija

Tip institucije	1998.	1999.	2000.
1. Banke	60	53	44
1.1. S velikim ovlaštenjem	53	47	39
1.2. Sa srednjim ovlaštenjem	–	–	2
1.3. S malim ovlaštenjem	6	5	1
1.4. Ovlaštenje nije izdano	–	–	1
1.5. Podružnica strane banke s velikim ovlaštenjem	1	1	1
2. Štedionice	36	34	26
2.1. Općeg tipa	33	30	22
2.2. Stambene	3	4	4
Ukupno	96	87	70

Kako se vidi iz tablica 4.1. i 4.2., broj bankovnih institucija od 1998. godine u stalnom je padu. Od 60 banaka na kraju 1998., odnosno 53 na kraju 1999., a na koncu 2000. ostale su 44 banke, dakle u 2000. je poslovalo 9 banaka manje nego u 1999. Za razliku od 1999., kad su stečajevi banaka uznenirili javnost, pad broja banka u 2000. nastavio

se kao prirodan proces konsolidacije bankovnog sustava. Tako su četiri banke tijekom 2000. pripojene drugim bankama¹, otvorena su 4 stečajna postupka², a Alpe Jadran banch d.d. oduzeto je odobrenje za rad. Podružnicu inozemne banke Societe Generale u 2000. je godini preuzela podružnica inozemne banke Bayerische Hypo- und Vereinsbank AG, München. Od 34 štedionice koje su poslovale na kraju 1999. u 2000. godini ostalo je 26 štedionica jer je 7 štedionica³ oduzeto odobrenje za rad, a jedna je štedionica (Adria štedionica) otišla u stečaj.

Tablica 4.2. Kretanje broja bankarskih institucija

Banke	1998.	1999.	2000.
Broj banaka na početku godine	61	60	53
Banke nad kojima je pokrenut stečajni postupak	-1	-7	-4
Banke kojima je oduzeto odobrenje za rad	-	-	-1
Banke pripojene drugim bankama	-	-	-4
Broj banaka na kraju godine	60	53	44
Štedionice	1998.	1999.	2000.
Broj štedionica na početku godine	33	35	34
Štedionice nad kojima je pokrenut stečajni postupak	-1	-1	-1
Štedionice kojima je oduzeto odobrenje za rad	-	-	-7
Štedionice pripojene bankama	-	-1	-
Nove stambene štedionice	+3	+1	-
Broj štedionica na kraju godine	35	34	26

U 2000. godini HNB je imenovao privremenog upravitelja u dvije banke (Cibalae banch d.d. i Istarskoj banch d.d.). Cibalae banka otišla je, nakon što je dio njezine aktive preuzeala druga banka, u istoj godini u stečaj, dok je, u javnosti osobito naglašen, problem Istarske banke d.d. riješen dokapitalizacijom, odnosno tako što je većinski paket dionica te banke kupila banka u većinskom stranom vlasništvu.

U 2000. je ukinut Zakon o sanaciji i restrukturiranju banaka. U dvije banke⁴ okončan je proces sanacije te je otpočela priprema za privatizaciju. Okončanjem procesa privatizacije u tri je banke⁵ završio proces privatizacije velikih banaka, čija je sanacija započela sredinom devedesetih. Sve četiri tada sanirane banke bile su na kraju 2000. godine u većinskom stranom vlasništvu.

Kako se vidi iz Tablice 4.3. u protekle tri godine dogodila se značajna promjena glede većinskog vlasništva nad bankama u korist inozemnih dioničara. U 1998. 10 je banaka bilo u stranom vlasništvu, a udio njihove aktive u ukupnoj bankovnoj aktivi iznosio je 6,7 posto, dok se u 1999. broj banaka u stranom vlasništvu povećao na 13, a udio njihove aktive u ukupnoj bankovnoj aktivi povećao se na 40,2 posto. Na kraju 2000. godine 20 je banaka, čija aktiva čini 83,7 posto ukupne bankovne aktive, bilo u pretežitom

¹ Zagrebačka banka - Pomorska banka pripojena je Zagrebačkoj banch d.d.; Čakovečka banka d.d. i Trgovačka banka d.d. pripojene su Bjelovarskoj banch d.d. te posluju pod novim imenom; Krapinsko-zagorska banka d.d. pripojena je privrednoj banci Zagreb d.d.

² Hrvatska gospodarska banka d.d.; Agroobrtnička banka d.d., Cibalae banka d.d.; Trgovačko turistička banka d.d. Za Trgovačko turističku banku prijedlog za otvaranje stečajnog postupka podnesen je još sredinom 1999.

³ Štedionica za razvoj i obnovu; Gold štedionica; Štedionica Mediteran; Investicijsko-komercijalna štedionica; Štedionica Dugi pogled; Zagrebačka štedionica; Štedionica Grošbanak.

⁴ Dubrovačka banka d.d., Croatia banka d.d.

⁵ Privredna banka Zagreb d.d., Splitska banka d.d., Riječka banka d.d.

vlasništvu stranih osoba. Na kraju 2000. godine 21 banaka, s udjelom u ukupnoj aktivi banaka od 10,2 posto, u domaćem je privatnom vlasništvu, dok su 3 banke, s udjelom od 6,1 posto u ukupnoj bankovnoj aktivi, u pretežitom državnom vlasništvu.

Tablica 4.3. Vlasnička struktura banaka

Vlasnička struktura	Broj banaka			Udjel u ukupnoj aktivi (%)		
	1998.	1999.	2000.	1998.	1999.	2000.
Banke u potpunom ili pretežitom privatnom vlasništvu domaćih dioničara	42	32	21	56,4	12,7	10,2
Banke u potpunom ili pretežitom vlasništvu države	8	8	3	36,9	47,1	6,1
Banke u potpunom ili pretežitom stranom vlasništvu	10	13	20	6,7	40,2	83,7
Ukupno	60	53	44	100,0	100,0	100,0

U Tablici 4.4. prikazane su banke grupirane prema veličini aktive. Broj banaka s aktivom većom od 5 milijardi kuna narastao je u 2000. na 5 sa 4 u prethodne dvije godine. Udio aktive tih banaka u ukupnoj bankovnoj aktivi povećao se sa 58,2 posto u 1999. na 65,9 posto u 2000., a njihove aktive su u usporedbi s prethodnom godinom povećane za 36 posto. Iz Tablice 4.4. vidi se da opada broj banaka s veličinom aktive od 1 do 5 milijardi kuna (od 19 banaka u 1998., odnosno 15 banaka u 1999., na 13 banaka u 2000.). Isto tako, opao je udio aktive te grupe banaka u ukupnoj bankovnoj aktivi sa 31,6 posto u 1999. na 25,8 posto u 2000. (zbog prelaska jedne banke u višu grupu). Broj banaka s aktivom od 0,5 do 1 milijardu kuna u posljednje tri godine varira (9 banaka u 1998., 5 banaka u 1999. te 8 banaka u 2000.). Udio aktive tih banaka u ukupnoj bankovnoj aktivi narastao je sa 3,3 posto u 1999. na 4,6 posto u 2000. Broj banaka s aktivom manjom od 0,5 milijardi kuna smanjen je sa 28 posto u 1998., odnosno 29 posto u 1999., na 18 posto u 2000. Udio aktive banaka te grupe u ukupnoj bankovnoj aktivi smanjen je sa 6,9 posto u 1999. na 3,7 posto u 2000.

Tablica 4.4. Banke prema veličini aktive, u tisućama kuna

Aktiva	1998.	1999.	2000.
Aktiva veća od 5.000.000	4	4	5
Aktiva od 1.000.000 do 5.000.000	19	15	13
Aktiva od 500.000 do 1.000.000	9	5	8
Aktiva manja od 500.000	28	29	18
Broj banaka na kraju godine	60	53	44

4.2. Struktura bilance banaka

Struktura bilance banaka u 2000. i trend u odnosu prema prethodnoj godini upućuju na poboljšanje njezine kvalitete. Nakon bankarske krize 1998. i početka oporavka u 1999., u 2000. je ostvareno značajno jačanje depozitne baze, kao i kapitala banaka.

4.2.1. Struktura aktive banaka

Ukupna aktiva banaka iznosila je na kraju 2000. godine 112,7 milijardi kuna, što je za 20,5 posto više nego na kraju 1999., kada je iznosila 93,5 milijardi kuna. U strukturi aktive u 2000. kao i prethodnih godina najveći udio imali su krediti ostalim komitentima (nebankarskom sektoru). Ti su krediti povećani prema 1999. za 11,4 posto i iznosili su 50,5 milijardi kuna (u 1999. je zabilježen pad od 8,5 posto). Iz Tablice 4.5. vidi se opadajući trend udjela kredita u aktivi banaka (1998.: 51,2 posto, 1999.: 48,5 posto i 2000: 44,9 posto). Na kredite trgovačkim društвima otpada 49 posto, na kredite građanima 41 posto, a na sve ostale 10 posto. Prema roku dospijeća 45 posto kredita dospijeva do godine dana, a 55 posto su dugoročni krediti. Depoziti kod bankovnih institucija iznose 17,7 milijardi kuna, što je za 71,2 posto više nego prethodne godine. Njihov udio u aktivi porastao je od 11,0 posto u 1999. godini na 15,7 posto u 2000. Od ukupnih depozita bankovnih institucija 97,4 posto deponirano je kod inozemnih banaka. Takav trend rasta depozita kod inozemnih banaka ukazuje na suzdržanost banaka u pogledu plasiranja novca u kredite. I nominalno i prema udjelu u aktivi investicijski portfelj vrijednosnih papira ima opadajući trend (1998: 18,3 posto, 1999: 16,5 posto, 2000: 12,6 posto). To smanjenje nastalo je zbog otplate dijela obveznica Republike Hrvatske te zbog prodaje (ubrzane privatizacijom banaka) ranije stečenih udjela banaka u trgovačkim društвima. Depoziti kod Hrvatske narodne banke (u najvećem dijelu: obvezna pričuva) iznose 8,9 posto ukupne aktive, materijalna imovina čini 2,9 posto, a trezorski zapisi Ministarstva financija i blagajnički zapisi HNB-a čine 5,4 posto aktive banaka i imaju trend rasta. Prema valutnoj strukturi 30,7 posto aktive banaka je u stranoj valuti.

Tablica 4.5. Struktura aktive banaka, na kraju razdoblja u milijunima kuna i postocima

	1998.		1999.			2000.		
	Iznos	Udjel	Iznos	Udjel	Stope rasta	Iznos	Udjel	Stope rasta
1. Gotovina i depoziti kod HNB-a	6.412,5	6,6	9.733,5	10,4	51,8	11.495,2	10,2	18,1
1.1. Gotovina	815,2	0,8	1.245,9	1,3	52,8	1.507,5	1,3	21,0
1.2. Depoziti	5.597,3	5,8	8.497,6	9,1	51,6	9.987,7	8,9	17,7
2. Depoziti kod bankovnih institucija	11.459,9	11,8	10.312,5	11,0	-10,0	17.655,4	15,7	71,2
3. Trezorski zapisi MF-a i blagajnički zapisi HNB-a	1.070,8	1,1	3.139,5	3,4	193,2	6.060,2	5,4	93,0
4. Trgovački portfelj vrijednosnih papira	288,5	0,3	1.067,8	1,1	270,1	2.481,5	2,2	132,4
5. Krediti finansijskim institucijama	854,8	0,9	1.246,2	1,3	45,8	1.106,6	1,0	-11,2
6. Krediti ostalim komitentima	49.591,8	51,2	45.391,5	48,5	-8,5	50.543,8	44,9	11,4
7. Investicijski portfelj vrijednosnih papira	17.747,1	18,3	15.477,1	16,5	-12,8	14.230,7	12,6	-8,1
8. Ulaganja u podružnice i povezana trg. društva	2.788,5	2,9	1.768,6	1,9	-36,6	2.563,3	2,3	44,9
9. Preuzeta imovina	340,6	0,4	447,2	0,5	31,3	621,2	0,5	38,9
10. Materijalna imovina i softver (minus amort.)	3.168,7	3,3	3.164,6	3,4	-0,1	3.324,1	2,9	5,0
11. Kamate, naknade i ostala imovina	3.745,3	3,9	2.518,1	2,7	-32,8	3.308,9	2,9	31,4
12. Manje: posebne rezerve za neidentificirane gubitke	691,3	0,7	743,6	0,8	7,6	697,2	0,6	-6,2
UKUPNA AKTIVA	96.777,0	100,0	93.522,9	100,0	-3,4	112.693,7	100,0	20,5

4.2.2. Struktura pasive banaka

Kako se vidi iz Tablice 4.6., udio depozita u ukupnoj pasivi banaka imao je trend rasta (1998.: 60,5 posto, 1999.: 60,9 posto, 2000.: 64,6 posto). U 2000. godini 72,8 posto svih depozita bilo je u stranoj valuti. Depoziti su nakon pada u 1999. zabilježili rast u 2000. od 27,7 posto i iznosili su 72,8 milijardi kuna. Primljeni krediti (krediti od finansijskih institucija i ostali krediti) imali su padajući trend, i nominalno i prema udjelu u pasivi (1998.: 22,5 posto, 1999.: 21,6 posto, 2000.: 17,6 posto). Od ukupnih primljenih kredita 18 posto primljeno je od domaćih finansijskih institucija (HBOR, HNB i ostale finansijske institucije), 12 posto od Republike Hrvatske, a 70 posto od stranih subjekata (najvećim dijelom su to inozemne finansijske institucije). Od primljenih kredita 91,7 posto imalo je rok dospijeća duži od godine dana. Kamate, naknade i ostale obvezе iznosile su 4,8 posto pasive banaka.

Tablica 4.6. Struktura pasive banaka, na kraju razdoblja u milijunima kuna i postocima

	1998.		1999.			2000.		
	Iznos	Udjel	Iznos	Udjel	Stope rasta	Iznos	Udjel	Stope rasta
1. Krediti od finansijskih institucija	4.761,3	4,9	5.282,3	5,6	10,9	4.098,9	3,6	-22,4
1.1. Kratkoročni	2.142,7	2,2	2.088,7	2,2	-2,5	1.149,0	1,0	-45,0
1.2. Dugoročni	2.618,5	2,7	3.193,7	3,4	22,0	2.949,9	2,6	-7,6
2. Depoziti	58.584,6	60,5	56.997,0	60,9	-2,7	72.764,5	64,6	27,7
2.1. Na žirorač. i tekućim računima	9.117,0	9,4	9.216,9	9,9	1,1	12.624,9	11,2	37,0
2.2. Štedni	13.564,2	14,0	13.678,0	14,6	0,8	17.644,0	15,7	29,0
2.3. Oročeni	35.903,4	37,1	34.102,1	36,5	-5,0	42.495,6	37,7	24,6
3. Ostali krediti	17.028,9	17,6	15.007,5	16,0	-11,9	15.749,6	14,0	4,9
3.1. Kratkoročni	1.435,1	1,5	1.652,8	1,8	15,2	488,0	0,4	-70,5
3.2. Dugoročni	15.593,7	16,1	13.354,7	14,3	-14,4	15.261,6	13,6	14,3
4. Izdani dužnički vrijednosni papiri	1,1	0,0	0,0	0,0	-95,9	0,0	0,0	-100,0
4.1. Kratkoročni	0,9	0,0	0,0	0,0	-94,8	0,0	0,0	-100,0
4.2. Dugoročni	0,2	0,0	0,0	0,0	-100,0	0,0	0,0	
5. Dopunski kapital	492,8	0,5	343,1	0,4	-30,4	527,4	0,5	53,8
5.1. Izdani podređeni instrumenti	-		105,5	0,1		290,0	0,3	174,8
5.2. Izdani hibridni instrumenti	-		237,5	0,3		237,4	0,2	0,0
6. Kamate, naknade i ostale obvezе	6.553,3	6,8	4.849,2	5,2	-26,0	5.438,2	4,8	12,1
7. Dobit/gubitak tekuće godine	-1.671,6	-1,7	466,4	0,5	-127,9	1.496,0	1,3	220,8
8. Kapital	11.026,7	11,4	10.577,3	11,3	-4,1	12.619,1	11,2	19,3
UKUPNA PASIVA	96.777,0	100,0	93.522,9	100,0	-3,4	112.693,7	100,0	20,5

Dobit tekuće godine, nakon ostvarenog gubitka u 1998., ima trend rasta. U 2000. dobit tekuće godine čini 1,3 posto pasive.

4.3. Kapital banaka

Na kraju 2000. godine kapital banaka činio je 11,2 posto pasive, a iznosio je 12,6 milijadi kuna i povećan je za 19,3 posto u usporedbi s 1999. (u istom je razdoblju aktiva banaka povećana za 20,5 posto). U odnosu prema aktivi kapital je imao blagi padajući trend (1998.: 11,4 posto, 1999.: 11,3 posto, 2000.: 11,2 posto). Kako proizlazi iz Tablice 4.7., dionički kapital iznosio je 8,6 milijardi kuna i bio je veći za 4,7 posto nego u 1999. U strukturi kapitala dionički kapital banaka imao je padajući trend, dok su zadržana dobit i zakonske rezerve kontinuirano rasle, i nominalno, i prema udjelu u kapitalu.

Tablica 4.7. Struktura kapitala banaka, na kraju razdoblja u milijunima kuna i postocima

	1998.		1999.			2000.		
	Iznos	Udjel	Iznos	Udjel	Stope rasta	Iznos	Udjel	Stope rasta
1. Dionički kapital	8.944,7	81,1	8.219,7	77,7	-8,1	8.604,7	68,2	4,7
2. Zadržana dobit/gubitak	16,7	0,2	73,7	0,7	341,0	798,4	6,3	983,7
3. Zakonske rezerve	1.165,5	10,6	1.540,2	14,6	32,2	1.782,6	14,1	15,7
4. Statutarne i ostale kapitalne rezerve	899,8	8,2	743,8	7,0	-17,3	1.433,4	11,4	92,7
UKUPNO KAPITAL	11.026,7	100,0	10.577,3	100,0	-4,1	12.619,1	100,0	19,3

Jamstveni kapital banaka obračunska je kategorija koja služi za mjerenje sposobnosti banke da pokrije eventualne gubitke. Sastoji se od temeljnoga kapitala banke te dopunskega kapitala, koji ne smije prelaziti visinu temeljnoga kapitala banke. Jamstveni kapital bankovnog sustava na kraju 2000. godine iznosio je 12,4 milijarde kuna, što je za 11 posto više nego na kraju 1999. godine, kada je iznosio 11,1 milijardu kuna. U strukturi jamstvenoga kapitala banaka dominira temeljni kapital. Koeficijent adekvatnosti kapitala kao mjera solventnosti i stabilnosti banke dobiva se tako da se u omjer uzimaju jamstveni kapital i aktiva banke klasificirana i ponderirana po stupnjevima rizičnosti. Taj omjer prema sadašnjim propisima mora iznositi najmanje 10 posto. Na razini bankovnog sustava koeficijent adekvatnosti kapitala na kraju 2000. iznosio je 21 posto, isto kao i na kraju 1999. Na kraju 2000. godine dvije su banke imale minimalnu dopuštenu adekvatnost kapitala od 10 posto, a sve ostale ostvarile su relativno visoku adekvatnost kapitala.

Iz do sada navedenoga proizlazi da se kvaliteta kapitala banaka poboljšala u usporedbi s prethodnim godinama, osobito nakon "čišćenja" bankovnog sustava od loših subjekata. Potrebno je međutim sagledati i kvalitetu aktive o kojoj ovisi veličina potencijalnih gubitaka te sposobnost banke da iz plasiranih sredstava ostvari dobit.

4.4. Kvaliteta aktive banaka

Jedan od najznačajnijih elemenata procjene stabilnosti poslovanja banke jest procjena kvalitete njezine aktive. Odlukama Hrvatske narodne banke, donesenim na temelju Zakona o bankama, detaljno je propisano raspoređivanje plasmana banke prema stupnjevima rizičnosti i izračunavanje potrebnih posebnih rezervi za identificirane potencijalne gubitke. Posebne rezerve za identificirane gubitke su rashod banke i za njih se umanjuju stavke aktive, stoga imaju važan utjecaj na poslovni rezultat banke. Vrednovanju aktive podliježu plasmani banke (krediti, plasmani bankama i središnjoj banci, izvanbilančne obveze, potraživanja po kamatnim prihodima i investicijski portfelj dužničkih vrijednosnih papira).

Tablica 4.8. Klasifikacija plasmana banaka prema rizičnim skupinama, na kraju razdoblja, u milijunima kuna i postocima

Plasmani	1998.		1999.		2000.	
	Iznos	Udjel	Iznos	Udjel	Iznos	Udjel
A	97.227,9	85,1	92.061,5	85,5	109.284,9	87,9
B	6.377,8	5,6	4.507,0	4,2	3.561,5	2,9
C	5.574,8	4,9	3.749,9	3,5	3.111,6	2,5
D	2.718,1	2,4	3.393,6	3,2	3.904,9	3,1
E	2.359,6	2,1	3.903,3	3,6	4.507,3	3,6
Ukupno	114.258,2	100,0	107.615,4	100,0	124.370,2	100,0

Plasmani koji podliježu vrednovanju raspoređuju se u rizične skupine A, B, C, D, i E, prema stupnju rizičnosti. U skupinu A svrstavaju se plasmani kod kojih ne postoji rizik naplate te se za njih ne iskazuju posebne rezerve za identificirane gubitke, dok se za ostale skupine izračunavaju posebne rezerve za identificirane gubitke adekvatno stupnju rizičnosti (primjerice, za najrizičniju skupinu E posebne rezerve iznose 100 posto plasmana). U prihode se uračunavaju kamate po plasmanima koji su raspoređeni u rizične skupine A i B, a kamate po plasmanima raspoređenim u ostale rizične skupine se ne uračunavaju u prihode te u njih mogu ući jedino ako su naplaćene. Osim posebnih rezervi za identificirane gubitke, banke su dužne izračunati i posebne rezerve za neidentificirane gubitke u vrijednosti od 1 posto iznosa plasmana i izvanbilančnih rizičnih stavki koje su raspoređene u rizičnu skupinu A.

Tablica 4.9. Omjer rezervacija i plasmana (A, B, C, D, E) banaka, na kraju razdoblja, u milijunima kuna

	1998.	1999.	2000.
1. Ukupno rezervacije za ident. i neident. gubitke	7.645,6	9.486,2	10.055,4
1.1. Rezervacije za identificirane gubitke	6.951,6	8.694,7	9.126,0
1.2. Rezervacije za neidentificirane gubitke	694,0	791,5	929,4
2. Ukupni bruto plasmani (A,B,C,D,E)	114.258,2	107.615,4	124.370,2
3. Relativni omjer ukupnih rezervacija i ukupnih bruto plasmana	6,7%	8,8%	8,1%

Kako je prikazano u Tablici 4.8. rizična aktiva svrstana u skupinu A činila je 87,9 posto ukupne rizične aktive na kraju 2000. (1999.: 85,5 posto), dok su ostale skupine zajedno činile 12,1 posto ukupne rizične aktive (1999.: 14,5 posto). Skupine koje ostvaruju prihod (A i B) činile su 90,8 posto ukupne rizične aktive (1999.: 89,7 posto), a skupine koje ne ostvaruju prihod (C, D, E) 9,2 posto ukupne rizične aktive (1999.: 10,3 posto). Posebne rezerve za neidentificirane i identificirane gubitke na kraju 2000. godine iznosile su 10,0 milijardi kuna ili 8,1 posto ukupne rizične aktive. U Tablici 4.9. prikazan je odnos rezervacija i plasmana u protekle tri godine. Zamjetan je kontinuirani rast posebnih rezervi (osobito izražen u 1999.). Udio posebnih rezervi u plasmanima varirao je (1998.: 6,7 posto; 1999.: 8,8 posto; 2000.: 8,1 posto). Osobita promjena nastala je u 1999. kad su se plasmani (zbog smanjenja broja banaka) nominalno smanjili, a rezerve porasle (na što je utjecala primjena strožih kriterija pri vrednovanju plasmana). Stoga se može konstatirati da je smanjenje udjela rezervi u plasmanima u 2000. rezultat bolje kvalitete plasmana, na što ukazuje i već spomenuto povećanje udjela skupina A i B. Ne treba zaboraviti da se podaci za 2000. temelje na nerevidiranim izvješćima.

4.4.1. Ograničenja koja smanjuju rizike

Prema Zakonu o bankama banke su dužne izvještavati Hrvatsku narodnu banku o veličini i vrstama svoje izloženosti te su dužne poštivati određene koeficijente i razine izloženosti propisane Zakonom o bankama, i to:

- Izloženost banke prema jednoj osobi ili grupi povezanih osoba ne smije prelaziti 25 posto jamstvenoga kapitala.
- Ukupan zbroj velikih izloženosti banke ne smije prelaziti 400 posto jamstvenoga kapitala. Velika izloženost banke je izloženost prema jednoj osobi ili grupi povezanih osoba koja premašuje 10 posto jamstvenoga kapitala banke.
- Izloženost banke prema jednom dioničaru s više od 3 posto dionica banke (i prema s njime povezanim osobama) ne smije premašiti 5 posto jamstvenoga kapitala banke.
- Ulaganja banke u materijalnu imovinu (zemljišta, zgrade, opremu i uređenje poslovnog prostora) ne smiju premašiti iznos od 30 posto jamstvenoga kapitala.
- Ulaganja banke u materijalnu imovinu zajedno s ulaganjima u vlasničke udjele trgovачkih društava ne smiju premašiti iznos od 70 posto jamstvenoga kapitala.

Banke su također dužne izvještavati o izloženosti prema osobama u posebnom odnosu prema banci (dioničari s više od 5 posto dionica, članovi uprave, nadzornog odbora te prokuristi banke, osobe koje imaju s bankom sklopljene ugovore o radu uz posebne uvjete, bračni drugovi i djeca svih navedenih, pravne osobe u kojima navedeni imaju više od 20 posto udjela s pravom glasa, pravne osobe u kojima sama banka ima više od 20 posto udjela s pravom glasa).

Svrha navedenih izvještavanja i ograničenja jest smanjenje koncentracije kreditnog rizika, ograničenje plasmana sredstava dioničarima te ograničenje ulaganja banaka u imovinu, koje nije primarna djelatnost banaka. Bankama koje su prekršile ograničenja Hr-

vatska narodna banka može rješenjem odrediti rok do kojeg se trebaju uskladiti s odredbama o dopuštenom ograničenju i dinamiku toga uskladištanja. U Tablici 4.10. prikazane su banke prema kriteriju udovoljavanja propisanim ograničenjima.

Od 14 banaka koje su kršile dopuštenu izloženost banke prema jednoj osobi, njih 12 ima rješenje kojim je utvrđen rok suočenja izloženosti u propisani okvir. Od 10 banaka koje su kršile dopuštenu izloženost banke prema jednom dioničaru s više od 3 posto dionica banke, njih 7 ima rješenje kojim je utvrđen rok suočenja izloženosti u propisani okvir. Devet je banaka kršilo dopuštenu ukupnu izloženost prema dioničarima s više od 5 posto dionica banke, od čega je za njih 6 rješenjem utvrđen rok za usklađenje. Ukupno 12 banaka kršilo je odredbe o maksimalno dopuštenom ulaganju u materijalnu imovinu, a 9 banaka kršilo je odredbe o maksimalno dopuštenom ulaganju u materijalnu imovinu i vlasničke uloge. Od tih je 12 (odnosno 9) banaka 5 banaka (odnosno 4) dobilo rješenja o dozvoli privremenog neudovoljavanja propisanim ograničenjima.

Tablica 4.10. Banke prema kriteriju udovoljavanja propisanim ograničenjima, stanje 31. prosinca 2000.

Vrsta ograničenja	Udovoljeno	Nije udovoljeno		Ukupan broj banaka
		Odobren rok za udovoljavanje	U prekršaju	
Izloženost banke prema jednoj osobi ne smije prelaziti 25 posto jamstvenoga kapitala	30	12	2	44
Ukupan iznos velikih izloženosti ne smije prelaziti 400 posto jamstvenoga kapitala	43	–	1	44
Izloženost prema jednom dioničaru s više od 3 posto dionica banke ne smije prelaziti 5 posto jamstvenoga kapitala	34	7	3	44
Ukupna izloženost prema dioničarima s ukupno više od 5 posto dionica banke ne smije prelaziti 25 posto jamstvenoga kapitala	35	6	9	44
Ulaganje u materijalnu imovinu ne smije prelaziti 30 posto jamstvenoga kapitala	32	5	12	44
Ulaganje u materijalnu imovinu i vlasničke uloge ne smije prelaziti 70 posto jamstvenoga kapitala	35	4	3	44

Broj banaka koje su prekoračile ograničenja manji je nego prethodne godine, dijelom zbog usklađenja u 2000., a dijelom zbog smanjenja broja banaka. Jedan dio banaka krši zakonom utvrđena ograničenja zbog vezanosti uz određenu regionalnu privrednu granu i velika trgovačka društva te zbog pretvaranja plasmana u imovinu i udjele u trgovackim društvima u prijašnjim godinama. Hrvatska narodna banka većini tih banaka odredila je rješenjima rok za usklađenje. Kod banaka koje krše ograničenja, a nemaju rješenjem određen rok do kojeg moraju provesti uskladištanje u postupku je nadzor Hrvatske narodne banke. Za jednu od banaka koja krši ograničenja predložen je u 2000. stečajni postupak, a drugoj je u 2001. godini oduzeto odobrenje za rad.

4.5. Kvaliteta zarade banaka

U 2000. godini banke su iskazale dobit od 1.987,7 milijuna kuna. Od 44 banke 38 ih je ostvarilo dobit u ukupnom iznosu od 2.134,9 milijuna kuna, dok je 6 banaka iskazalo ukupno 147,2 milijuna gubitka. Kako proizlazi iz Tablice 4.11., kamatni prihodi na razini bankovnog sustava iznosili su 8.337,3 milijuna kuna i povećali su se za 6,7 posto u usporedbi sa 1999. godinom. Kamatni troškovi iznosili su 4.044,3 milijuna kuna te su porasli za 3,1 posto u odnosu prema prethodnoj godini. Neto kamatni prihod iznosio je u 2000. godini 4.293,0 milijuna kuna te je u usporedbi s 1999. povećan za 10,3 posto. Kamatni prihodi i rashodi nisu dosegnuli razinu iz 1998. kada je bilo znatno više banaka i kada su kamatne stope bile više. Neto nekamatni prihod za 1,8 posto je manji od ostvarenoga u prethodnoj godini zbog toga što su i nekamatni prihodi i nekamatni troškovi bili nešto manji. Proizlazi da banke nisu znatnije povećavale svoje aktivnosti koje donose nekamatni prihod nakon smanjenja u 1999.

Tablica 4.11. Račun dobiti i gubitka banaka, u milijunima kuna i postocima

	1998.		1999.		2000.	
	Iznos	Iznos	Iznos	Promjena	Iznos	Promjena
1. Neto kamatni prihod	4.374,4	3.893,4	-11,0	4.293,0	10,3	
1.1. Kamatni prihodi	8.713,6	7.816,1	-10,3	8.337,3	6,7	
1.2. Kamatni troškovi	4.339,2	3.922,7	-9,6	4.044,3	3,1	
2. Neto nekamatni prihod	1.629,7	2.035,5	24,9	1.999,7	-1,8	
2.1. Nekamatni prihodi	4.507,1	2.962,4	-34,3	2.919,3	-1,5	
2.2. Nekamatni troškovi	2.877,4	926,9	-67,8	919,6	-0,8	
3. Opći administrativni troškovi i amortizacija	3.515,1	3.211,1	-8,6	3.519,4	9,6	
4. Neto prihod iz poslovanja prije rezervacija za gubitke	2.489,0	2.717,9	9,2	2.773,3	2,0	
5. Troškovi rezervacija za gubitke	5.212,0	1.898,4	-63,6	762,6	-59,8	
6. Dobit/gubitak prije oporezivanja	-2.723,0	819,4	-130,1	2.010,7	145,4	
7. Porez na dobit	179,8	104,8	-41,7	23,0	-78,1	
8. Dobit/gubitak poslije oporezivanja	-2.902,9	714,6	-124,6	1.987,7	178,1	

Opći administrativni troškovi i amortizacija iznosili su 3.519,4 milijuna kuna i u usporedbi s prethodnom godinom porasli su za 9,6 posto. Neto prihod iz poslovanja prije izdvajanja rezervacija za gubitke iznosio je 2.773,3 milijuna kuna i porastao je u odnosu prema prethodnoj godini za 2 posto, dok je 1999. zabilježen rast od 9,2 posto. Rezervacije za gubitke imaju vrlo izražen trend pada (1998.: 5.212,0 milijuna kuna; 1999. 1.898,4 milijuna kuna; 2000.: 762,6 milijuna kuna). Naime, 1998. godine zabilježen je znatan rast troškova rezervacija za gubitke, a poslije izlaska s tržišta rizičnih banaka u 1999. godini uslijedilo je značajno smanjenje tih troškova. Taj je trend nastavljen u 2000. U strukturi prihoda hrvatskih banaka kamatni prihodi čine 74,1 posto i imaju trend rasta u usporedbi s prethodnom godinom, dok nekamatni prihodi čine 25,9 posto. U strukturi troškova (bez rezervacija za gubitke) kamatni troškovi iznose 47,7 posto,

nekamatni troškovi 10,8 posto, a opći administrativni troškovi iznose 41,3 posto i imaju trend rasta u strukturi. Kao i u prethodnim godinama u strukturi prihoda prevladavaju kamatni prihodi, a u strukturi rashoda visoki su opći administrativni troškovi. Otvarena dobit prema prosječnoj aktivi povećana je sa 0,74 posto u 1999. na 1,9 posto u 2000. Povećanje dobiti manjim dijelom proizlazi iz povećanja neto prihoda prije rezerviranja, a najvećim dijelom iz smanjenja troškova rezervacija za gubitke. Dobit iskazana u iznosu od 1.987,7 milijuna kuna 2,7 puta je veća nego u 1999., kada je iznosila 714,6. Osim spomenutog smanjenja troškova rezervacija za gubitke, na iskazanu dobit utjecalo je i odgađanje porezne obveze vezane uz primjenu Međunarodnoga računovodstvenog standarda br. 12. Potrebno je napomenuti da su za prikazivanje rezultata 2000. korišteni privremeni podaci te da je moguće da nakon revizije godišnjih izvješća banaka rezultat poslovanja banaka u 2000. bude nešto drugačiji.

4.6. Likvidnost banaka

Likvidnost banke je, u najužem smislu, njezina sposobnost da osigura sredstva za izvršenje svojih dospjelih obveza. Pri upravljanju likvidnošću banke, između ostalog, vode računa o nestalnosti depozita, raspoloživosti aktive koja se lako pretvara u novac, prisutu tržištima novca, pozajmljivanju od središnje banke i usklađenosti ročne strukture aktive i pasive. Da bi osigurale zalihu likvidnosti, banke dio sredstava plasiraju u vrijednosne papire koji nose manju kamatu, ali se lako transformiraju u likvidna sredstva. Kao pokazatelj likvidnosti može se koristiti omjer kredita i depozita (oko 70 posto smatra se optimalnim) te omjer kratkoročne aktive prema kratkoročnoj pasivi.

Na kraju 2000. godine bilo je upisano 2.496,0 milijuna kuna blagajničkih zapisa HNB-a u kunama (na kraju 1998. godine 850,4 milijuna kuna, na kraju 1999. godine 1.348,7 milijuna kuna). Također je bilo upisano 1.692,7 milijuna kuna blagajničkih zapisa HNB-a u stranim valutama (na kraju 1998.: 1.377,4 milijuna kuna, na kraju 1999.: 1.507,6 milijuna kuna). Na kraju 2000. korišteno je 299,6 milijuna kuna kredita Hrvatske narodne banke, a na kraju 1999. godine 1.044,1 milijuna kuna. Omjer kredita i depozita iznosio je na kraju 2000. godine 71 posto (na kraju 1998.: 86 posto; na kraju 1999.: 82 posto). Omjer kratkoročne aktive prema kratkoročnoj pasivi iznosio je na kraju 2000. godine 92,3 posto (na kraju 1998.: 88,8 posto; na kraju 1999.: 90,1 posto). Iz izloženoga proizlazi da se likvidnost banaka u posljednje tri godine stalno poboljšava.

4.7. Poslovanje štedionica

Na kraju 2000. godine poslovalo je 26 štedionica, od kojih su 4 stambene štedionice. Tijekom 2000. godine ukinuto je odobrenje za rad za 7 štedionica, a u jednoj je štedionici pokrenut stečajni postupak. Štedionice osnovane prije stupanja na snagu Zakona o bankama, koje imaju odobrenje za rad na temelju prije vrijedećeg Zakona o bankama i štedionicama, moraju do kraja 2001. godine uskladiti svoje poslovanje sa Zakonom o bankama te iznos uplaćenoga temeljnoga kapitala povećati tako da on iznosi najmanje 20 milijuna kuna. Sve štedionice su 100 posto u privatnom vlasništvu.

Aktiva štedionica je na kraju 2000. godine iznosila 1.613,9 milijuna kuna i bila je za 25,5 posto veća od ukupne aktive štedionica na kraju 1999. godine. Na to je povećanje utjecao rast aktive stambenih štedionica od 171,7 posto, dok je istodobno aktiva štedionica osnovanih na temelju prije vrijedećeg Zakona o bankama i štedionicama pala za 3,5 posto. Udio aktive stambenih štedionica u ukupnoj aktivi štedionica narastao je od 16,5 posto na kraju 1999. na 35,8 posto krajem 2000. Na takva je kretanja utjecalo smanjenje broja štedionica zbog oduzimanja odobrenja za rad, s jedne strane, te intenzivan rast aktive stambenih štedionica, s druge strane.

4.7.1. Struktura bilance štedionica

U aktivi štedionica najveći su krediti ostalim komitentima, koji su na kraju 2000. iznosili 653,3 milijuna kuna i koji su bili manji za 1,4 posto nego prethodne godine. Njihov udio u ukupnoj aktivi smanjio se od 51,5 posto na kraju 1999. godine na 40,5 posto na

Tablica 4.12. Struktura aktive štedionica, na kraju razdoblja, u milijunima kuna i postocima

	1999.		2000.		
	Iznos	Udjel	Iznos	Udjel	Promjena
1. Gotovina i depoziti kod HNB-a	89,8	7,0	93,2	5,7	3,9
1.1. Gotovina	24,3	1,9	36,1	2,2	48,5
1.2. Depoziti	65,5	5,1	57,1	3,5	-12,7
2. Depoziti kod bank. institucija	93,1	7,2	100,3	6,2	7,7
3. Trez. zapisi MF-a i blag. zapisi HNB-a	126,4	9,8	239,0	14,8	89,0
4. Trgovački portfelj vrijednosnih papira	3,1	0,2	143,9	8,9	4.590,7
5. Krediti finansijskim institucijama	50,5	3,9	11,1	0,7	-78,1
6. Krediti ostalim komitentima	662,3	51,5	653,3	40,5	-1,4
7. Investicijski portfelj vrijednosnih papira	32,4	2,5	190,9	11,8	488,5
8. Ulaganja u podružnice i povezana trg. društva	1,4	0,1	1,4	0,1	3,7
9. Preuzeta imovina	25,8	2,0	17,7	1,1	-31,5
10. Materijalna imovina i softver (minus amort.)	66,5	5,2	59,1	3,7	-11,0
11. Kamate, naknade i ostala imovina	142,5	11,1	112,5	7,0	-21,1
12. Manje: posebne rezerve za neident. gubitke	7,6	0,6	8,5	0,5	12,7
UKUPNA AKTIVA	1.286,2	100,0	1.613,9	100,0	25,5

kraju 2000. Neke su stavke, zbog njihova rasta u bilancama stambenih štedionica, zabilježile značajan rast, i nominalno, i prema udjelu u aktivi štedionica. To su trezorski zapisi MF-a i blagajnički zapisi HNB-a, čiji je udio u aktivi štedionica povećan sa 9,8 posto u 1999. na 14,8 posto u 2000., trgovачki portfelj vrijednosnih papira (udio je povećan sa 0,2 posto u 1999. na 8,9 posto u 2000.) i investicijski portfelj vrijednosnih papira (udio u aktivi povećan je sa 2,5 posto 1999. na 11,8 posto u 2000.). Sve ostale stavke smanjile su smanjenje svoga udjela u aktivi u usporedbi s prethodnom godinom.

U pasivi štedionica prevladavaju depoziti, koji su na kraju 2000. godine iznosili 1.178,8 milijuna kuna. Njihov udio u pasivi povećan je sa 64,2 posto u 1999. na 73 posto u 2000., a nominalno su povećani za 42,7 posto, na što je bitno utjecao rast depozita stambenih štedionica. Udio svih ostalih stavki pasive, osim dopunskoga kapitala, smanjio se u odnosu prema 1999. Dopunski kapital povećao se sa 52 milijuna kuna u 1999. na 83,2 milijuna kuna u 2000., a njegov udio u pasivi povećao se sa 4 posto na kraju 1999. godine na 5,2 posto u 2000.

Tablica 4.13. Struktura pasive štedionica, na kraju razdoblja, u milijunima kuna i postocima

	1999.		2000.		
	Iznos	Udjel	Iznos	Udjel	Promjena
1. Krediti od finansijskih institucija	28,8	2,2	13,3	0,8	-54,0
1.1. Kratkoročni	24,8	1,9	12,1	0,7	-51,4
1.2. Dugoročni	4,0	0,3	1,2	0,1	-69,9
2. Depoziti	826,3	64,2	1.178,8	73,0	42,7
1.1. Na žirorač. i tekućim računima	6,6	0,5	6,9	0,4	5,2
1.2. Štedni	38,6	3,0	46,9	2,9	21,4
1.3. Oročeni	781,1	60,7	1.125,0	69,7	44,0
3. Ostali krediti	8,4	0,7	4,4	0,3	-48,0
1.1. Kratkoročni	7,8	0,7	3,8	0,3	-51,2
1.2. Dugoročni	0,6	0,0	0,6	0,0	-5,5
4. Izdani dužnički vrijednosni papiri	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
1.1. Kratkoročni	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
1.2. Dugoročni	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
5. Dopunski kapital	52,0	4,0	83,2	5,2	60,1
1.1. Izdani podređeni instrumenti	12,8	1,0	9,9	0,6	-22,4
1.2. Izdani hibridni instrumenti	39,2	3,0	73,3	4,6	87,0
6. Kamate, naknade i ostale obvezne	53,0	4,1	56,4	3,5	6,4
7. Dobit/gubitak tekuće godine	-41,4	-3,2	-43,4	-2,7	4,6
8. Kapital	359,1	27,9	321,2	19,9	-10,6
UKUPNA PASIVA	1.286,2	100,0	1.613,9	100,0	25,5

4.7.2. Kapital štedionica

Kapital štedionica smanjio se za 10,6 posto zbog gubitka ostvarenog 1999. i smanjenja broja štedionica. Udio kapitala štedionica u ukupnoj pasivi smanjio se sa 27,9 posto na kraju 1999. godine na 19,9 posto 2000. godine. Gubitak ostvaren u 2000. godine utjecat će na još veće smanjenje kapitala.

Tablica 4.14. Struktura kapitala štedionica, na kraju razdoblja u milijunima kuna i postocima

	1999.		2000.		
	Iznos	Udjel	Iznos	Udjel	Promjena
1. Dionički kapital	369,4	102,8	353,5	110,1	-4,3
2. Zadržana dobit/gubitak	-46,1	-12,8	-50,4	-15,7	9,3
3. Zakonske rezerve	13,6	3,8	3,9	1,2	-71,3
4. Statutarne i ostale kapitalne rezerve	22,2	6,2	14,2	4,4	-36,0
UKUPNO KAPITAL	359,1	100,0	321,2	100,0	-10,6

Jamstveni kapital štedionica na kraju 2000. godine iznosio je 310,3 milijuna kuna, dok je 31. prosinca 1999. iznosio 336 milijuna kuna. Temeljni kapital štedionica se u 2000. smanjio zbog gubitaka u njihovu poslovanju, ali je istodobno povećan dopunski kapital (hbridni i podređeni instrumenti) koji su štedionice, u skladu sa Zakonom, uračunale u jamstveni kapital.

Adekvatnost kapitala štedionica iznosila je na kraju 1999. godine 38 posto, a na kraju 2000. godine 37 posto. Tri su štedionice na kraju 2000. imale adekvatnost kapitala manju od dopuštenog minimuma od 10 posto.

4.7.3. Kvaliteta aktive štedionica

Štedionice su dužne provesti analizu kvalitete aktive na isti način kao i banke. Štedionice su na kraju 2000. godine u rizičnu skupinu A (za koju se ne iskazuju posebne rezerve za neidentificirane gubitke) rasporedile ukupno 1.348,7 milijuna kuna, što je 88,1 posto bruto plasmana štedionica, dok je na kraju 1999. godine u rizičnu skupinu A bilo raspoređeno 75,9 posto bruto plasmana štedionica. U rizične skupine B, C, D, i E, za koje se izračunavaju i iskazuju posebne rezerve, štedionice su na kraju 2000. godine raspoređeno 11,9 posto ukupne rizične aktive štedionica, što je znatno manje u usporedbi sa 24,1 posto na kraju 1999. godine. Takvo poboljšanje kvalitete aktive uslijedilo je nakon isključivanja iz sustava štedionica kojima je oduzeto odobrenje za rad i jedne koja je otišla u stečaj. Iz istog je razloga udio ukupnih rezervacija (za identificirane i neidentificirane gubitke) u bruto plasmanima pao sa 10,6 posto na kraju 1999. godine na 5,9 posto na kraju 2000. godine.

Tablica 4.15. Klasifikacija plasmana štedionica prema rizičnim skupinama, na kraju razdoblja, u milijunima kuna i postocima

Plasmani	1999.		2000.	
	Iznos	Udjel	Iznos	Udjel
A	925,4	75,9	1.348,7	88,1
B	92,7	7,6	57,7	3,8
C	110,2	9,0	51,5	3,4
D	46,0	3,8	31,4	2,0
E	44,6	3,7	41,7	2,7
Ukupno plasmani	1.218,9	100,0	1.531,0	100,0

Tablica 4.16. Omjer rezervacija i plasmana (A, B, C, D, E) štedionica, na kraju razdoblja, u milijunima kuna

	1999.	2000.
1. Ukupno rezervacije za identificirane i neidentificirane gubitke	129,2	90,5
1.1. Rezervacije za identificirane gubitke	121,6	82,3
1.2. Rezervacije za neidentificirane gubitke	7,6	8,2
2. Ukupni bruto plasmani (A,B,C,D,E)	1.218,9	1.531,0
3. Relativni omjer ukupnih rezervacija i ukupnih bruto plasmana	10,6	5,9

4.7.4. Ograničenja koja smanjuju rizike

Štedionice su, isto kao i banke, dužne poštivati propise koji određuju koeficijente i razine izloženosti.

Kao što je prikazano u Tablici 4.17., štedionicama koje krše zakonska ograničenja rješenjima su odobreni rokovi za usklađenje s propisanim ograničenjima, osim jedne u kojoj je postupak nadzora u tijeku.

Tablica 4.17. Štedionice prema kriteriju udovoljavanja propisanim ograničenjima, stanje 31. prosinca 2000.

Vrsta ograničenja	Udovoljeno	Nije udovoljeno		Ukupan broj štedionica
		Odobren rok za udovoljavanje	U prekršaju	
Izloženost štedionice prema jednoj osobi ne smije prelaziti 25 posto jamstvenoga kapitala	23	3	–	26
Ukupan iznos velikih izložnosti ne smije prelaziti 400 posto jamstvenoga kapitala	23	3	–	26
Izloženost prema jednom dioničaru s više od 3 posto dionica štedionice ne smije prelaziti 5 posto jamstvenoga kapitala	21	4	1	26
Ukupna izloženost prema dioničarima s ukupno više od 5 posto dionica štedionice ne smije prelaziti 25 posto jamstvenoga kapitala	23	3	–	26
Ulaganje u materijalnu imovinu ne smije prelaziti 30 posto jamstvenoga kapitala	24	2	–	26
Ulaganje u materijalnu imovinu i vlasničke uloge ne smije prelaziti 70 posto jamstvenoga kapitala	24	2	–	26

4.7.5. Kvaliteta zarade štedionica

Na razini štedionica ostvaren je u 2000. godinu gubitak u poslovanju u iznosu od 45,3 milijuna kuna, što nakon ostvarenog gubitka od 2,3 milijuna kuna u 1998. i gubitka od 49,2 milijuna kuna u 1999. govori o dalnjem pogoršanju poslovanja štedionica. Gubitak od ukupno 76 milijuna kuna iskazalo je 9 štedionica, dok je dobit od ukupno 30,7 milijuna kuna iskazalo 17 štedionica.

Na veličinu iskazanog gubitka također je utjecao gubitak u poslovanju stambenih štedionica, koji je iznosio 23 milijuna kuna. Taj gubitak proizlazi iz činjenice da su stambene štedionice osnovane u 1998. i 1999. godini te se nalaze u početnim fazama poslovanja. Neto kamatni prihod u 2000. iznosio je 79,8 milijuna kuna i pao je za 29,9 posto u odnosu prema prethodnoj godini. Opći troškovi i amortizacija porasli su za 4,6 posto. Neto gubitak iz poslovanja prije rezervacija za gubitke iznosi 37,2 milijuna kuna. Nakon što je u 1999. trošak rezervacija iznosio 66 milijuna kuna (što je nešto više nego u 1998.), drastično je pao u 2000., kada je iznosio 6,7 milijuna kuna. Takav pad donekle je razumljiv s obzirom da su iz bilance štedionica, zbog oduzimanja odobrenja za rad, isključene problematične štedionice, a u strukturi plasmana štedionica u 2000. rasli su manje rizični plasmani.

Tablica 4.18. Račun dobiti i gubitka štedionica, u milijunima kuna i postocima

	1999.	2000.	Promjena
1. Neto kamatni prihod	114,0	79,8	-29,9
1.1. Kamatni prihodi	231,4	197,1	-14,8
1.2. Kamatni troškovi	117,4	117,3	-0,1
2. Neto nekamatni prihod	26,8	11,5	-57,2
2.1. Nekamatni prihodi	60,4	62,3	3,1
2.2. Nekamatni trošak	33,6	50,8	51,3
3. Opći administrativni troškovi i amortizacija	122,8	128,5	4,6
4. Neto prihod iz poslovanja prije rezervacija za gubitke	18,0	-37,2	-306,1
5. Trošak rezervacija za gubitke	66,0	6,7	-89,8
6. Dobit/gubitak prije oporezivanja	-48,0	-43,9	-8,6
7. Porez na dobit	1,2	1,4	17,6
8. Dobit/gubitak poslije oporezivanja	-49,2	-45,3	-8,0

4.8. Nadzor i kontrola poslovanja banaka i štedionica

Sektor nadzora i kontrole sastoji se od Direkcije za izravni nadzor banaka i štedionica (*on-site*), Direkcije za nadzor banaka i štedionica analizom finansijskih izvješća (*off-site*) i Direkcije za unapređenje nadzora banaka i štedionica. Sektoru nadzora i kontrole organizacijski pripada i Direkcija za deviznu dokumentarnu kontrolu.

Nakon osnivanja 1993. Sektor nadzora i kontrole u Hrvatskoj narodnoj banci postupno je organizacijski i kadrovski ustrojen. U 1999. Sektor je reorganiziran (Direkcija za provedbu mjera monetarne i devizne politike pripojena je Direkciji za izravni nadzor banaka i štedionica) i kadrovski ekipiran sa 24 nova zaposlenika.

U Sektoru nadzora i kontrole na kraju 2000. godine bilo je zaposleno ukupno 73⁶ službenika.

Kao i prethodnih godina, tijekom 2000. radilo se na permanentnoj edukaciji kadrova, u sklopu čega je nastavljena suradnja s misijom tehničke pomoći USAID, uz povremenu internu edukaciju u Sektoru i zajedničku edukaciju s drugim sektorima Hrvatske narodne banke, a zaposlenici su poхађali i seminare i obuku u zemlji i u inozemstvu te poslijediplomske studije.

U 2000. godini Direkcija za izravni nadzor banaka i štedionica obavila je ukupno 45 kontrola poslovanja (24 banke i 21 štedionica), 4 kontrole izvršenja mjera za otklanjanje nezakonitosti i nepravilnosti (2 banke i 2 štedionice) te 6 kontrole mjenjačkog poslovanja. Direkcija za izravni nadzor banaka i štedionica izdala je i 34 zapisnika na temelju podataka o provedbi mjera monetarne i devizne politike. Direkcija za nadzor banaka i štedionica analizom finansijskih izvješća sastavila je 24 zapisnika o kontroli dijela poslovanja (od čega 16 zapisnika bankama i 8 štedionicama). U Sektoru nadzora i kontrole izdana su 43 rješenja za poboljšanje stanja te za otklanjanje nezakonitosti i nepravilnosti (od čega se 13 odnose na dopune, prolongiranje i ulidjanje rješenja) te 1 rješenje za utvrđivanje nelikvidnosti.

Tijekom 2000. procesuirane su ukupno 42 prijave (26 prekršajnih prijava, 14 prijava za privredni prijestup i 2 prijave za devizni prekršaj). Kod nekoliko banaka i štedionica zatražena je obrada od strane kriminalističke i finansijske policije. Direkcija za deviznu dokumentarnu kontrolu izdala je tijekom 2000. godine ukupno 3.201 zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka zbog deviznih prekršaja.

⁶ U ukupan broj zaposlenika nisu uključeni zaposlenici Direkcije za deviznu dokumentarnu kontrolu.

U 2000. godini doneseno je nekoliko izmjena podzakonskih akata na temelju Zakona o bankama, koje će se primjenjivati u 2001. godini. Izmjene su donesene radi otklanjanja određenih nejasnoća koje su uočene tijekom primjene odluka u praksi.

Daljnje jačanje kvalitete nadzora nad bankama jedan je od strateških ciljeva Hrvatske narodne banke. U skladu s tim i dalje se radi na što potpunijem usuglašavanju s BIS-ovim temeljnim načelima, koja obuhvaćaju minimalne zahtjeve za učinkovit nadzor nad bankama, kao i na unapređivanju CAMEL metode, odnosno uvođenju CAMELS metode u područje nadzora nad bankama te na praćenju ostalih europskih i svjetskih smjernica i standarda, koji se i sami neprestano usavršavaju.

5.

Poslovanje trezora

U skladu s ciljevima i zadacima, Hrvatska narodna banka je u okviru redovitih trezorskih aktivnosti preuzimala izrađenu gotovinu od proizvođača, opskrbljivala gotovinom podružnice Zavoda za platni promet, povlačila novac iz optjecaja te obrađivala i uništavala dotrajale novčanice povučene iz optjecaja. Uz osnovne trezorske poslove, HNB je izdavao prigodni kovani novac, a njegovi su stručnjaci obavljali i vještačenja sumnjivih primjeraka novčanica kuna.

5.1. Kretanje gotovine

Na kraju 2000. godine gotov je novac dosegnuo razinu od 6,6 milijardi kuna. Činilo ga je 66,1 milijun komada novčanica kuna u ukupnoj vrijednosti od 6,3 milijarde kuna i 691,8 milijuna komada kovanog novca, kuna i lipa, u vrijednosti od 0,337 milijarde kuna.

U usporedbi sa stanjem na kraju 1999. godine količina novčanica izvan trezora Hrvatske narodne banke i Zavoda za platni promet bila je na kraju 2000. za 1,0 posto manja, dok je njihova vrijednost bila 9,5 posto veća.

Količina kovanog novca izvan trezora Hrvatske narodne banke i Zavoda za platni promet bila je na kraju 2000. godine za 11,4 posto veća, a njegova vrijednost za 24,1 posto veća nego na kraju 1999.

Tijekom 2000. godine kod jednog se stanovnika, u prosjeku, nalazilo 15 komada novčanica i 153 komada kovanog novca.

Indeks obnove gotovog novca u optjecaju (uništene novčanice/optjecaj x 100), prema iskazanim podacima za 2000. godinu iznosio je 37, a za 1999. godinu 35.

5.2. Prigodni novac

U 2000. godini Hrvatska narodna banka izdala je prigodni optjecajni kovani novac od 25 kuna posvećen jubileju 2000. godine.

Iz programa zlatnoga i srebrnoga kovanog novca tijekom 2000. godine izdan je zlatni kovani novac od 500 kuna posvećen 10. obljetnici konstituiranja Hrvatskog sabora 30.V. 1990. – 30.V. 2000. i treće izdanje srebrnoga kovanog novca od 200 kuna iz serije "ZNAMENITE HRVATICE", posvećeno slikarici Slavi Raškaj.

Vrijednost utvrđenih krivotvorenih novčanica u 2000. godini iznosila je 149,7 tisuća kuna. U usporedbi s 1999. godinom vrijednost utvrđenih krivotvorina veća je za 34,9 posto, i to ponajviše zbog krivotvorenih novčanica od 100 i 200 kuna. Analiza izrade primljenih krivotvorina pokazala je da su one najvećim dijelom izradene s pomoću računala, uz ispis na pisaču u boji.

6.

Platni promet

U 2000. godini na području platnog prometa glavne su aktivnosti bile usmjerene prema daljnjoj provedbi reforme platnog prometa u zemlji, prema unapređenju postojećeg sustava platnog prometa u zemlji i prema nadzoru nad obavljanjem platnog prometa kod organizacija ovlaštenih za te poslove.

Savjet Hrvatske narodne banke je 4. siječnja 1995. na svojoj 58. sjednici donio temeljne postavke novog sustava platnog prometa u zemlji, a time i promjene u platnom prometu, i to vezane uz:

- izgradnju nove infrastrukture platnog prometa,
- prenošenje računa za obavljanje platnog prometa banaka i štedionica te računa države iz Zavoda za platni promet u Hrvatsku narodnu banku,
- prenošenje računa za obavljanje platnog prometa pravnih i fizičkih osoba iz Zavoda za platni promet u banke.

Ciljevi tih promjena su minimaliziranje sustavnog rizika u platnom prometu, bolje upravljanje likvidnošću banke i njezinih komitenata te likvidnošću cijelog bankovnog i finansijskog sustava, ukidanje monopolja u platnom prometu, uspostava modernog sustava platnog prometa, zasnovanog na preporukama o platnom prometu EMU-a i kompatibilnog sa sustavima razvijenih zemalja.

Provđeni reformi pristupilo se postupno radi sigurnosti funkcioniranja platnog prometa, ali i zbog toga što postojeći Zakon o platnom prometu u zemlji ("Narodne novine", br. 27/1993. i 97/2000.) omogućava samo određene promjene. Do sada je realizirano više promjena.

6.1. Nova infrastruktura platnog prometa

6.1.1. Hrvatski sustav velikih plaćanja (HSVP)

HSVP je počeo raditi 6. travnja 1999. To je prvi i temeljni korak u provđeni reformi platnog prometa. HSVP je sustav za izvršenje međubankovnih plaćanja i knjiženje na računima banaka i štedionica u Hrvatskoj narodnoj banci u realnom vremenu na bruto načelu.

Sudionici u plaćanjima preko HSVP-a su Hrvatska narodna banka, banke i štedionice. Za sada se preko HSVP-a izvršavaju plaćanja između banaka/štedionica, između Hrvat-

ske narodne banke i banaka/štredionica te mali broj međusobnih plaćanja sudionika platnog prometa koji račune vode u bankama i štredionicama. S ulaskom platnog prometa vezanog uz račune pravnih osoba u banke znatno će se povećati plaćanja preko HSVP-a, s obzirom da će se tako obavljati i platne transakcije između pravnih osoba.

U plaćaju preko HSVP-a u potpunosti je anuliran sustavni rizik izvršenja plaćanja. Plaćanje se provodi samo ako banka platitelj ima na svom računu sredstva za njegovo izvršenje.

6.1.2. Nacionalni klirinški sustav (NKS)

Nastavljujući reformu platnog sustava, Savjet Hrvatske narodne banke donio je u prosincu 2000. godine odluku o početku rada Nacionalnoga klirinškog sustava, koji kao takav zaokružuje infrastrukturu za postizanje krajnjeg cilja reforme platnog prometa – prijenos transakcija platnog prometa, a time i računa gospodarskih subjekata, iz Zavoda za platni promet u banke. NKS je počeo raditi 5. veljače 2001. To je međubankovni sustav za izvršenje “malih plaćanja”, odnosno svih međubankovnih plaćanja koja se ne izvršavaju preko HSVP-a.

Temeljne postavke toga sustava su:

- Sudionici u obračunu preko NKS-a su Hrvatska narodna banka, banke i štredionice. Banka/štredionica dostavlja u NKS, radi izvršenja – obračuna na njezinu obračunskom računu, platne transakcije same banke/štredionice i platne transakcije komitenata koji račun vode u banci/štredionici. Međutim, u NKS može dostaviti platne transakcije, radi obračuna na obračunskom računu banke/štredionice, još i Zavod za platni promet, institucija koja obavlja poslove platnog prometa u ime i za račun banke/štredionice te sudionik platnog prometa na temelju posebnog ovlaštenja njegove depozitne institucije.
- Obračun se obavlja na neto multilateralnom načelu. Izračunava se neto pozicija svake banke/štredionice u odnosu na ostale, tj. u odnosu na sustav u cjelini, koja se na kraju dana prenosi s obračunskog računa banke/štredionice u NKS-u na njezin račun za namirenje u Hrvatskoj narodnoj banci, gdje se vrši konačno namirenje.
- Obračun se provodi do visine limita. S obzirom da je riječ o zajamčenom limitu, za plaćanja izvršena preko NKS-a nema sustavnog rizika namirenja na računu banke/štredionice.
- Kako je u pitanju međubankovni obračun, platne transakcije se ne izvršavaju u realnom vremenu, već u određenim terminima – ciklusima tijekom dana.

Preko NKS-a, od samog početka njegova rada, provode se međubankovna plaćanja svih banaka i štredionica i njihovih komitenata koji račun vode u banci/štredionici i u Zavodu za platni promet.

6.1.3. Jedinstveni register računa poslovnih subjekata

Jedinstveni register računa poslovnih subjekata jest nužna infrastruktura za prijenos računa pravnih osoba u banke. To je objedinjena evidencija računa svih poslovnih subjekata u zemlji. Matični broj, koji svakom poslovnom subjektu određuje Državni zavod za statistiku, jest identifikator na osnovi kojeg se u Jedinstvenom registru mogu utvrditi svi računi jednog poslovnog subjekta koji su otvoreni u svim ovlaštenim organizacijama u zemlji. Jedinstveni register računa poslovnih subjekata uspostavljen je u Hrvatskoj na rodnoj banci.

6.2. Prijenos računa za obavljanje platnog prometa banaka i štedionica iz Zavoda za platni promet u Hrvatsku narodnu banku

Preneseni su računi svih banaka i štedionica iz Zavoda za platni promet u Hrvatsku narodnu banku. Time je bankama/štedionicama znatno olakšano upravljanje svojom likvidnošću, a Hrvatskoj narodnoj banci likvidnošću cijelog bankovnog sustava.

Kako istodobno nisu provedene i druge promjene u platnom prometu (transakcijski računi pravnih osoba i dijela fizičkih osoba i nadalje su ostali u Zavodu za platni promet), banke i štedionice imaju u Zavodu za platni promet otvoren dnevni prolazni račun preko kojeg se obavlja opskrba banke/štedionice gotovim novcem, evidentiranje gotovinskih uplata i isplata izvršenih za račun banke/štedionice u Zavodu za platni promet i u Hrvatskoj pošt i te obračun gotovinskoga platnog prometa po računima deponenata u Zavodu za platni promet.

6.3. Ulazak platnog prometa vezanog uz račune pravnih osoba u banke

Izvršene su pripreme za ulazak platnog prometa vezanog uz račune pravnih osoba u banke u skladu s postojećim zakonskim okvirima. S tim su ciljem doneseni odgovarajući podzakonski propisi o vođenju računa i vođenju registra računa u banci te o funkciranju Jedinstvenog registra računa poslovnih subjekata.

S obzirom da je uspostavljena i potrebna infrastruktura, stvoreni su svi preduvjeti, zakonski i operativni, za ulazak platnog prometa vezanog uz račune pravnih osoba u banke u skladu sa Zakonom o platnom prometu u zemlji.

Sve navedene promjene realizirane su u okviru postojećeg Zakona o platnom prometu u zemlji i, po tome Zakonu, nema mogućnosti za daljnje promjene. Za konačno provođenje reforme uvjet je donošenje novog Zakona. Prema postojećem zakonskom okviru računi za obavljanje platnog prometa države ne mogu se prenijeti u Hrvatsku narodnu banku, kao ni računi pravnih osoba u državnom i u pretežito državnom vlasništvu u banke jer su ti poslovi, prema postojećem Zakonu, u isključivoj nadležnosti Zavoda za platni promet.

Tijekom 2000. godine radilo se i na unapređivanju postojećeg sustava platnog prometa u zemlji. Radi toga su izvršene izmjene i dopune Zakona o platnom prometu u zemlji i drugih propisa kojima se uređuje platni promet te tehnoloških rješenja za izvršenje plaćanja.

Navodimo samo neke izmjene:

- Ukinuta je zakonska "najava plaćanja". Ovlaštena organizacija izvršava naloge za plaćanje isti radni dan kad ih je primila, ako su nalozi zadani u skladu s propisima i ako za njihovo izvršenje postoji pokriće sredstava.
- Propisano je "dvostruko pokriće", pokriće sredstava na računu platitelja i na računu njegove depozitne institucije kao uvjet za izvršenje plaćanja između depnenata različitih depozitnih institucija. Kontrolu pokrića sredstava na računu platitelja obavlja ovlaštena organizacija za obavljanje platnog prometa, koja vodi račun platitelja, a kontrola pokrića na računu depozitne institucije osigurana je funkcioniranjem sustava za izvršenje međubankovnih plaćanja.

Obavljan je nadzor nad platnim prometom kod ovlaštenih organizacija, neposrednim uvidom te stalnim kontaktima i suradnjom s ovlaštenim organizacijama.

Neposredni uvid u obavljanje platnog prometa izvršen je u 12 jedinica Zavoda za platni promet i u 11 jedinica Hrvatske pošte.

7.

Statistika

7.1. Statistika

Uz redovite poslove na području prikupljanja podataka i obrade podataka, Hrvatska narodna banka je i u 2000. nastavila raditi na unapređivanju poslova statistike te je u tom smislu:

1. U domeni inozemnog duga završena je izrada izvještajnog sustava, metodologije i programske podrške za evidentiranje inozemnog duga, uz kontinuirano usavršavanje njegova izvještajnog sustava.
2. Zatim, kreirano je izvješće o međunarodnim pričuvama HNB-a i sustav pripreme podataka za to izvješće prema predlošcima MMF-a (engl. Reserves Templates) u suradnji s drugim organizacijskim jedinicama HNB-a.
3. Uz to, pripremana je metodologija i izrađivana je programska podrška za sastavljanje međunarodne investicijske pozicije (engl. International Investment Position, IIP).
4. Na području platne bilance HNB sustavno poboljšava i dorađuje njezino sastavljanje.
5. U okviru monetarne statistike tijekom 2000. godine radilo se, s jedne strane, na njezinu usavršavanju i iskoristivosti njezinih podataka te, s druge strane, na prilagodbi segmenata središnje države za dodatno izvješćivanje.
6. Konačno, značajnih aktivnosti bilo je i u onoj domeni poslovanja središnje banke koja se odnosi na poboljšanje kvalitete i transparentnosti podataka za potrebe stručne javnosti i za informiranje ukupne domaće i strane javnosti.

8.

Organizacija, upravljanje i ljudski resursi

8.1. Savjet Hrvatske narodne banke

Organi Hrvatske narodne banke, u skladu s člankom 65. Zakona o Hrvatskoj narodnoj banci ("Narodne novine", br. 35/1995. – pročišćeni tekst), jesu Savjet Hrvatske narodne banke i guverner Hrvatske narodne banke.

Savjet Hrvatske narodne banke čine, po svom položaju, guverner Hrvatske narodne banke, zamjenik guvernera i viceguverneri te najviše osam članova koji se imenuju iz redova nezavisnih stručnjaka.

Savjet Hrvatske narodne banke i svaki njegov član odgovorni su Hrvatskom saboru za ostvarivanje funkcija i zadataka Hrvatske narodne banke utvrđenih Zakonom o Hrvatskoj narodnoj banci i drugim zakonima.

U srpnju 2000. godinu odlukom Zastupničkog doma Hrvatskog sabora izmijenjen je sastav Savjeta Hrvatske narodne banke te su za nove članove imenovani: dr. sc. Željko Rohatinski (guverner HNB-a, ujedno i predsjednik Savjeta HNB-a), dr. sc. Boris Vujčić (zamjenik guvernera), mr. sc. Tomislav Presečan (viceguverner), Relja Martić (viceguverner), Čedo Maletić (viceguverner), te u svojstvu nezavisnih stučnjaka dr. sc. Branko Vukmir, prof. dr. sc. Silvije Orsag, dr. sc. Sandra Švaljek, dr. sc. Alen Belullo, dr. sc. Branimir Lokin, prof. dr. sc. Mate Babić, prof. dr. sc. Božidar Jelčić i mr. sc. Damir Novotny.

Prva sjednica Savjeta HNB-a u novom sazivu, pod predsjedanjem guvernera dr. Željka Rohatinskog, održana je 19. srpnja 2000.

U upravljanju poslovima Hrvatske narodne banke Savjet odlučuje dvotrećinskom većinom svih članova. Ako Savjet u odlučivanju ne postigne potrebnu suglasnost, a guverner Hrvatske narodne banke ocijeni da se zbog nedonošenja odluke ne može osigurati provedba zadataka Hrvatske narodne banke, guverner privremeno donosi odluku o kojoj nije postignuta suglasnost i o tome dostavlja izvještaj Hrvatskom saboru, koji donosi konačnu odluku o spornim pitanjima.

Prema Zakonu o Hrvatskoj narodnoj banci središnja je banka odgovorna za stabilnost valute te samostalno utvrđuje zadatke monetarne i devizne politike, kao i mjere, u okviru svojih prava i dužnosti, za ostvarenje utvrđenih zadataka monetarne i devizne politike.

Djelokrug poslova Savjeta utvrđen je člankom 67. Zakona o Hrvatskoj narodnoj banci. Savjet Hrvatske narodne banke o poslovima iz svojeg djelokruga odlučuje na sjednicama, a za provođenje odluka Savjeta odgovoran je guverner Hrvatske narodne banke.

Savjet Hrvatske narodne banke u upravljanju poslovima Hrvatske narodne banke utvrđuje monetarnu i deviznu politiku, te mjere za provedbu monetarne i devizne politike.

Na temelju navedenoga Savjet Hrvatske narodne banke utvrđuje godišnju i tromjesečne projekcije monetarne politike, mjesечно razmatra gospodarska i monetarna kretanja, razmatra informaciju o stanju u bankovnom sustavu i izyešće o međunarodnim pričuvama.

U smislu propisa i drugih akata za provedbu Zakona o bankama, na donošenje kojih je njime ovlaštena, i onih koje se objavljaju u "Narodnim novinama" i onih interne prirode, Savjet donosi odluke iz područja bonitetne kontrole banaka, odlučuje o izdavanju i povlačenju odobrenja za osnivanje banke, daje suglasnosti za imenovanje predsjednika, odnosno članova uprava banaka i štedionica, kao i suglasnosti za stjecanje više od 10 posto dionica koje daju pravo glasa u skupštini banke.

Savjet izdaje i mišljenje u vezi s odobrenjem za rad štedno-kreditnih zadruga te odlučuje o svim drugim pitanjima koja su u nadležnosti Hrvatske narodne banke, što, između ostaloga, uključuje i reguliranje platnog prometa, nadzor poslovanja Zavoda za platni promet, izdavanje optjecajnoga i prigodnoga kovanog novca i dr.

S ciljem donošenja odluka iz svoje nadležnosti Savjet je tijekom 2000. godine održao ukupno 18 sjednica.

8.2. Interna kontrola

Hrvatska narodna banka je 1995. godine osnovala službu interne kontrole kao samostalnu organizacijsku jedinicu koja je izravno odgovorna guverneru Hrvatske narodne banke. Premda je naziv službe interna kontrola ostao do danas, ona je od svojih početaka zapravo obavljala funkciju interne revizije.

Interna revizija funkcioniра kao nezavisna i nepristrana djelatnost ocjenjivanja i savjetovanja usmjerenja na tri glavna područja: 1. nadzor i savjetovanje, 2. davanje nove vrijednosti i kvalitete poslovanju te 3. savjetovanje pri upravljanju rizicima i ostalim elementima korporacijskog upravljanja. U svom se radu interna revizija rukovodi međunarodno prihvaćenim standardima profesionalnog obavljanja interne revizije, Poveljom o pravima i dužnostima interne revizije i Zakonom o Hrvatskoj narodnoj banci. Interna revizija izvještava prije svega guvernera, a kopiju izvješća šalje nadležnom linijskom menadžmentu. Rukovoditelj interne revizije zadužen je za suradnju i koordinaciju rada s eksternim revizorom.

U planiranju revizijskih aktivnosti interna se revizija nastoji rukovoditi pristupom baziranim na riziku, odnosno usredotočuje svoje aktivnosti na područja najvećeg rizika. Pri ocjenjivanju uspješnosti upravljanja rizikom naglasak je stavljen na funkcioniranje sustava internih kontrola i poštivanje internih procedura, metodologija i pravilnika rada. U skladu s time tijekom 2000. godine interna je revizija provela 52 kontrole prema vlasti-

tom planu rada i nalozima guvernera. Rezultati provedenih revizija pokazali su da nisu utvrđene nepravilnosti u radu sektora i direkcija HNB-a, te da su u cijelosti poštivani zakoni te interne procedure i pravilnici rada.

Interna revizija je i u 2000., kao i prijašnjih godina, najveću pozornost posvećivala upravljanju međunarodnim pričuvama i deviznom likvidnošću HNB-a; 31 posto svih izveštaca interne revizije odnosilo se na to područje. U sklopu toga područja obavljane su redovite mjesecne i povremene ciljane kontrole, koje su obuhvatile investiranje međunarodnih pričuva, intervencije na deviznom tržištu, prodaje efektivnoga stranog novca, te praćenje uspješnosti portfelja HNB-a i funkcioniranje referentnih vrijednosti (engl. benchmark) portfelja. Tijekom 2000. u Direkciji za upravljanje deviznim sredstvima počela je funkcionirati prva samostalna kontrolna jedinica, čime je ojačana kontrolna funkcija u Banci i stvorena podloga za oslanjanje interne revizije na rezultate autonomnih kontrola. Aktivnosti interne revizije bile su nadalje usmjerene na izvanredne kontrole prema nalozima guvernera, zatim na rad trezora, na ocjenjivanje i racionalizaciju troškova, te na kontrolu aukcija blagajničkih zapisa i odobravanja kredita bankama.

U 2000. godini internu reviziju činila su 4 zaposlenika, koja su u ukupnom broju zaposlenika HNB-a sudjelovala sa 0,6 posto. Nastavljen je proces stručnog usavršavanja zaposlenika interne revizije njihovim pohađanjem specijalističkih seminara u zemlji i inozemstvu, kao i polaganjem ispita za ovlaštene interne revizore specijaliste za banke i finansijske institucije. Uz odgovarajuću podršku uprave HNB-a i osiguranje ekonomskih i kadrovskih resursa planira se daljnje unapređivanje revizijskih metoda.

8.3. Organizacija i informatizacija

Tijekom 2000. godine došlo je do izmjena u unutrašnjem ustroju Hrvatske narodne banke:

- umjesto Odbora izvršnih direktora uveden je Kolegij, kao stručno i savjetodavno tijelo guvernera
- u sklopu Direkcije za izravni nadzor banka i štedionica ustanovljena su tri odjela za operativni nadzor
- Sektor računovodstva, platnog prometa i trezora reorganiziran je tako da su osnovana dva sektora: Sektor plana, analize i računovodstva i Sektor platnog prometa
- ustrojena je Direkcija plana i analize. Funkcija i proces rada Direkcije plana i analize propisani su metodologijom planiranja u skladu sa Sustavom poslovne organizacije.

U tom smislu, izrađeni su prijedlozi Pravilnika o planiranju i osam uputa za izradu pojedinačnih planova, koji će se primijeniti pri izradi Plana poslovanja HNB-a za 2002. godinu.

Na poslovima organizacije rade 4 zaposlenika.

Broj zaposlenih temelji se na koncepciji da u Direkciji nije potrebno formirati odjele specijalista koji bi se bavili zasebnim područjima rada, nego da je svrhovitije međunarodno prihvocene standarde, u suradnji s pojedinim sektorima, ugrađivati u metodologiju rada poslovnih funkcija.

Za budući rad Direkcije potrebno je osigurati primjenu Sustava poslovne organizacije i kadrovski je ojačati.

Unapređivanje programske, mrežne i strojne podrške informacijskog sustava Banke nastavljeno je i tijekom 2000. godine. Dopunjene su i izmijenjene aplikacije za podsustave kreditnih odnosa s inozemstvom (krediti – zaduženja i krediti – odobrenja), nadzora i kontrole banaka te monetarne statistike. Za računovodstveni podsustav izrađeni su potprojekti za pohranu i subanalitičko praćenje računovodstvenih podataka te za računovodstvenu evidenciju vrijednosnih papira. Pritom su aplikacije za nadzor i kontrolu te za monetarnu statistiku znatnije izmijenjene i unaprijeđene u skladu s korisničkim zahtjevima. Izmjene u projektu praćenja i kontrole deviznog poslovanja po izvozu robe i usluga vezane su uz uvođenje Jedinstvenoga carinskog dokumenta (JCD) i izmjenu Upute o provedbi Odluke o načinu obavljanja platnog prometa s inozemstvom i načinu dostavljanja podataka o platnom prometu s inozemstvom.

U 2000. su izrađene potpuno nove aplikacije za praćenje obvezne pričuve, aukciju deviznih blagajničkih zapisa i Jedinstveni registar računa poslovnih subjekata. Kreirana je nova aplikacija za vođenje materijalnoga knjigovodstva osnovnih sredstava i sitnog inventara. Aplikacija za praćenje Jedinstvenog registra računa poslovnih subjekata prva je Internet aplikacija izrađena u HNB-u, a koristi se suvremenim metodama zaštite podataka i digitalnim certifikatom za autorizaciju.

Započelo se s izradom aplikacije za praćenje limita banaka za Nacionalni klirinški sustav, a uvedena je i nova aplikacija za Hrvatski sustav velikih plaćanja.

8.4. Ljudski resursi

8.4.1. Zaposlenost

Nakon više godina znatnijeg ili blažeg povećavanja broja zaposlenih, Hrvatska narodna banka završila je 2000. godinu sa 0,34 posto manje zaposlenih nego 1999. Ostale značajke razvoja ljudskih resursa – intenzivna izobrazba, stručno i znanstveno usavršavanje te podizanje kvalifikacijske razine – i dalje su zadržane.

Broj zaposlenih u 2000. godini neznatno je smanjen, i to sa 580 na 578 radnika. Razlog smanjenja broja zaposlenih bio je veći broj odlazaka iz HNB-a (27 radnika) nego što je bilo novog zapošljavanja (23 radnika). U najvećem broju slučajeva napuštanja HNB-a riječ je o odlasku u mirovinu. Individualna procjena uvjeta za odlazak u mirovinu krajem 2000. godine utjecala je na veći broj umirovljenja nego što se očekivalo s obzirom na dob otišlih. Ostali slučajevi prestanka ugovora o radu (9) odnosili su se na sporazumni prekid radnog odnosa, uglavnom na inicijativu radnika. Broj otišlih na osobnu inicijativu znatno je povećan (u 1999. godini je zabilježen samo jedan takav slučaj) te se ne može govoriti o uobičajenoj mobilnosti zaposlenih.

U strukturi novog zapošljavanja bilo je nekoliko slučajeva povratka na rad u HNB na temelju sporazuma ili mirovanja prava. Ostali slučajevi odnosili su na nova zapošljavanja, kojima je prethodio postupak javnog natječaja, obrade i izbora kandidata. U najvećem broju slučajeva primani su radnici sa iskustvom, za razliku od 1999. godine kada je u strukturi novozaposlenih bilo 38 posto pripravnika.

Prosječna starost zaposlenih i nadalje iznosi približno 41 godinu, 20 posto zaposlenih mlađe je od 30 godina (116), a isti je postotak i starijih od 50 godina (119). Prosječni ukupni radni staž iznosi oko 18 godina, a prosječni staž u HNB-u zamalo 13 godina.

Kvalifikacijski sastav zaposlenih u Hrvatskoj narodnoj banci na kraju prosinca 2000. godine prikazan je u sljedećoj tablici:

	DR	MR	VSS	VŠS	SSS	VK/KV	NS/NKV	UKUPNO	ŽENE
Broj	5	37	280	47	154	17	38	578	396
Udjel	0,87	6,40	48,44	8,13	26,64	2,94	6,57	100	68,51

Zaposlenih radnika visoke stručne spreme u ukupnom broju zaposlenih, uključujući i one sa znanstvenim zvanjem, bilo je 55,71 posto, što je povećanje od 0,34 posto u usporedbi s prethodnom godinom. Na podizanje kvalifikacijske razine zaposlenih utjecalo je povećanje broja magistara znanosti (7) i doktora znanosti (1).

8.4.2. Izobrazba i stručno usavršavanje

Broj zaposlenih i različiti sadržaji i oblici stručnog i znanstvenog usavršavanja u Hrvatskoj narodnoj banci stvorili su kadrovske prepostavke za razvoj i unapređenje poslovanja u najvećem broju funkcija i sektora.

Kadrovska osnova stvarana je zapošljavanjem pripravnika, pronalaženjem iskusnih afirmiranih stručnjaka, stipendiranjem studenata i intenzivnim stručnim usavršavanjem mnogih zaposlenika.

Može se reći da se aktivnom obrazovnom politikom u nekoliko posljednjih godina formirao kvalitetan stručni tim za poslove kontrole i revizije banaka i štedionica. S obzirom na odgovornu zadaću te funkcije središnje banke i aktualno stanje u bankarskom i finansijskom sustavu Hrvatske, i u 2000. godini posebna se pozornost posvećivala daljnjem stručnom usavršavanju osoba koje rade na tim poslovima, kao i unapređenju metodologije bonitetne kontrole banaka. Međutim, i u drugim dijelovima HNB-a sustavno se provodila edukacija i unapređivanje rada.

Naziv, sadržaj programa	Broj programa	Broj polaznika
Seminari i savjetovanja u Hrvatskoj	82	222
Seminari i savjetovanja u inozemstvu	109	154
Tečajevi stranih jezika	34	98
Obuka za rad na računalima	13	67
Zaštita na radu, zaštita od požara	5	139
Poslijediplomski studiji – znanstveni	12	12
Poslijediplomski studiji – specijalistički	9	9
Doktorat znanosti	1	1
Ukupno	252	702

U usporedbi s 1999. godinom povećan je broj obrazovnih programa i polaznika, osobito u inozemstvu, za čak 71 posto. Gotovo 70 posto polaznika i programa odnosi se na četiri bitne funkcije Hrvatske narodne banke: istraživanja, centralnobankarske operacije, odnose s inozemstvom i kontrolu banaka. Osim seminara organiziranih izvan HNB-a, u HNB-u se redovito održavaju i interni seminari.

I tijekom 2000. godine najčešće su korištene usluge i obrazovni programi u okviru tehničke pomoći: Banke za međunarodne namire (BIS), Međunarodnoga monetarnog fonda (MMF) u Washingtonu i u Beču, središnjih banaka Engleske (CCBS), Njemačke (DBb), Francuske (IBFI), Nizozemske, Austrije (OeNB), Švicarske (Studienzentrum Gerzensee) i nekih drugih.

8.4.3. Plaće

Plaće zaposlenih bile su usklađene s politikom plaća u Hrvatskoj, Finansijskim planom i odlukama Savjeta Hrvatske narodne banke. Pojedinačna unapređenja i povećanja plaće u okviru raspoloživih planiranih sredstava provodila su se sustavno prema utvrđenim kriterijima i postupcima radi motiviranja za rad u HNB-u i povećanja učinkovitosti rada.

8.4.4. Nova skupina stipendista

Nakon nekoliko godina prekida, Hrvatska narodna banka je u 2000. godini provela postupak natjecanja, izvršila izbor najboljih kandidata i dodijelila po 5 stipendija studentima treće i četvrte godine studija ekonomskih fakulteta.

9.

Financijsko
izvješće: godišnji
obračun HNB-a za
2000. godinu

U skladu s odredbama Zakona o računovodstvu ("Narodne novine", br. 90/1992.), kao i djelomičnom primjenom Međunarodnoga računovodstvenog standarda br. 30, Hrvatska narodna banka obvezna je sastavljati temeljna finansijska izvješća, i to bilancu, račun dobiti i gubitka te bilješke uz finansijska izvješća.

U svom poslovanju Hrvatska narodna banka ostvaruje prihode, rashode i utvrđuje višak prihoda nad rashodima. Prihodi i rashodi predviđaju se Financijskim planom, koji donosi Savjet Hrvatske narodne banke, a potvrđuje Hrvatski sabor.

Ostvarivanje prihoda i podmirivanje rashoda koji su vezani uz djelatnost Hrvatske narodne banke propisani su člancima 76. i 77. Zakona o Hrvatskoj narodnoj banci.

Višak prihoda nad rashodima, koji Hrvatska narodna banka ostvari u svom poslovanju, prihod je državnog proračuna, a ako bi rashodi bili veći od prihoda, manjak bi se pokrio iz sredstava fonda posebnih rezervi. Ako ni ona ne bi bila dosta, manjak bi se pokrio iz sredstava državnog proračuna.

Prema godišnjem obračunu za 2000. Hrvatska narodna banka ostvarila je pozitivan finansijski rezultat.

Tablica 9.1. Račun dobiti i gubitka, u milijunima kuna

OPIS	Plan za 2000.	Ostvarenje u 2000.	Indeks 3/2
1	2	3	4
I. PRIHODI			
1. Aktivne kamate	1.296,1	1.391,6	107,4
2. Ostali prihodi	100,0	102,2	102,2
UKUPNI PRIHODI	1.396,1	1.493,8	107,0
II. RASHODI			
1. Pasivne kamate	945,7	898,9	95,0
2. Troškovi	256,6	238,8	93,1
UKUPNI RASHODI	1.202,3	1.137,6	94,6
VIŠAK PRIHODA NAD RASHODIMA	193,8	356,2	183,8

9.1. Ostvareni prihodi

Ukupni prihodi Hrvatske narodne banke ostvareni u 2000. godini iznose 1.493,8 milijuna kuna i 7 posto su viši od planiranih. U strukturi ukupnih prihoda najznačajnija je stavka prihod ostvaren od kamata na sredstva deponirana u inozemstvu, s udjelom od 88,8 posto. Ostvareno je 100,3 milijuna kuna više od planiranoga.

Tablica 9.2. Prihodi Hrvatske narodne banke u 2000. godini, u milijunima kuna i postocima

OPIS	Plan za 2000.	Ostvarenje u 2000.	% udjela	Indeks 3/2
	1	2	3	4
1. Aktivne kamate				
1.1. Kamate na kredite i druge plasmane iz primarne emisije	69,60	64,80	4,3	93,1
1.2. Kamate i drugi prihodi na sredstva deponirana u inozemstvu	1.226,50	1.326,84	88,8	108,2
2. Ostali prihodi	100,00	102,19	6,9	102,2
UKUPNI PRIHODI	1.396,10	1.493,84	100,0	107,0

9.1.1. Aktivne kamate

Kamate i drugi prihodi od sredstava deponiranih u inozemstvu

Obračunate kamate na sredstva deponirana u inozemstvu u stranoj valuti knjiže se u prihod Hrvatske narodne banke u kunskoj protuvrijednosti. U 2000. s te je osnove ostvaren prihod od 1.326,8 milijuna kuna, što je 8,2 posto više od planiranog iznosa.

Prihodi od ulaganja deviznih rezervi povećani su u 2000. zbog povećanja deviznih rezervi kojima se aktivno upravljalo, zbog viših kamatnih stopa na tržištu u odnosu prema prethodnoj godini, kao i zbog rasta cijena obveznica.

Stopa prinosa na eurski portfelj Hrvatske narodne banke u 2000. iznosila je 4,38 posto u usporedbi sa 2,81 posto koliko je ostvareno u 1999. Dolarski portfelj Hrvatske narodne banke zabilježio je u 2000. prinos od 6,56 posto, dok je u 1999. dolarski portfelj ostvario prinos od 5,02 posto.

U 2000. pozitivne tečajne razlike iznosile su 7.478,1 milijun kuna, a negativne 7.126,9 milijuna kuna, što je rezultiralo neto pozitivnim učinkom tečajnih razlika u iznosu od 351,2 milijuna kuna.

Tablica 9.3. Struktura ostvarenih prihoda od kamata na kredite iz primarne emisije u 2000. godini, u milijunima kuna i postocima

OPIS	Plan za 2000.	Ostvarenje u 2000.	% udjela	Indeks 3/2
	1	2	3	4
1. Prihodi od kamate na lombardne kredite	7,8	7,0	11,6	89,8
2. Prihodi od kamate na repo kredite (repo aukcija blagajničkih zapisu)	2,3	2,1	3,5	91,4
3. Prihodi od kamate na intervencije kredite	3,4	2,9	4,8	85,5
4. Prihodi od kamate na kredite za likvidnost	49,1	45,5	75,6	92,7
5. Prihodi od zatezne kamate na neplaćene kamate na kredite	2,4	2,7	4,5	112,9
UKUPNO	65,0	60,2	100,0	92,7
6. Prihodi od kamate na kredite državi	4,6	4,6	—	99,5
SVEUKUPNO	69,6	64,8	—	93,1

Kamate na kredite i druge plasmane iz primarne emisije

Prihod što ga je Hrvatska narodna banka ostvarila u 2000. od kamata na kredite i druge plasmane iz primarne emisije iznosio je 64,8 milijuna kuna, ili 93,1 posto planiranog iznosa, jer je zaduživanje banaka i štedionica kod središnje banke manje zbog izrazito dobre likvidnosti bankovnog sustava, a smanjene su i kamatne stope (Odluka o kamatnim stopama Hrvatske narodne banke, "Narodne novine", br. 39/2000.)

Tablica 9.4. Struktura ostvarenih prihoda od kamata na devizne rezerve prema instrumentima ulaganja u 2000. godini, u milijunima kuna i postocima

OPIS	Plan za 2000.	Ostvarenje u 2000.	% udjela	Indeks 3/2
1	2	3	4	5
1. Prihodi od kamate na ulaganja u strane vrijednosne papiere	227,9	250,9	18,9	110,1
2. Prihodi od kamate naoročene devizne depozite	701,8	690,8	52,1	98,4
3. Prihodi od kamate na obratne repo transakcije	150,3	223,8	16,9	148,9
4. Prihodi od kamate na FIXBIS I FRIBIS	43,0	62,8	4,7	146,1
5. Prihodi od kamate na osnovi upravljanja ulaganjima	43,2	37,1	2,8	85,8
6. Prihodi od kamate na SPV-e MMF-a	60,3	61,5	4,6	102,0
UKUPNO	1.226,5	1.326,8	100,0	108,2

Od kamata na kredite bankama i štedionicama ostvaren je u 2000. godini prihod od 60,2 milijuna kuna, što je 92,7 posto planiranog iznosa.

Najveći udio u strukturi ukupnih ostvarenih prihoda od kamata na kredite bankama i štedionicama odnosi se na prihode od kamata za korištenje kredita za likvidnost u iznosu od 45,5 milijuna kuna, što je 75,6 posto planirane vrijednosti. Za razdoblje korištenja kredita za likvidnost do tri mjeseca primjenjivala se kamatna stopa na lombardni kredit uvećana za 0,5 postotnih bodova, dok se za duže razdoblje korištenja kredita ta ista stopa uvećavala za 1 postotni bod.

Godišnja kamatna stopa na lombardni kredit smanjena je u travnju 2000. sa 13 posto na 12 posto, a prihod ostvaren od kamata na korištene lombardne kredite u 2000. iznosio je 7 milijuna kuna i sudjelovao je sa 11,6 posto u ukupno ostvarenim prihodima od kamata na kredite bankama.

Razina kamatnih stopa ostvarenih na repo aukcijama tijekom 2000. također je slijedila trend pada kamatnih stopa, tako da je prosječna vagana kamatna stopa postignuta na prve četiri aukcije iznosila 12,5 posto, da bi se do posljednje aukcije (u prosincu) smanjila na 6,1 posto. Na godišnjoj razini ta je stopa iznosila 10,6 posto (u 1999. godini 12,3 posto). Imajući na umu mali broj aukcija (7) te činjenicu da se repo aukcije uglavnom odnose na ugovore i depozite s kratkim rokom dospijeća, prihodi ostvreni po toj osnovi u iznosu od 2,1 milijun kuna činili su samo 3,5 posto ukupnih prihoda od kamata na kredite odobrene bankama.

Na korištenu sredstava interventnoga kredita banke i štedionice plaćale su do travnja kamate od 19 posto, a potom 18 posto godišnje, pri čemu je ostvaren prihod u iznosu od 2,9 milijuna kuna ili 4,8 posto ukupnog prihoda od kamata na kredite bankama.

Od zateznih kamata na neplaćene kamate na kredite ostvaren je prihod u iznosu od 2,7 milijuna kuna, što je 12,9 posto više od planiranog iznosa. U ukupnim prihodima od kamata na kredite bankama prihod od zateznih kamata na neplaćene kamate na kredite sudjelovao je sa 4,5 posto.

U ukupno ostvarenim kamatama na kredite iz primarne emisije u 2000. preostali dio kamata u iznosu od 4,6 milijuna kuna, ili 7,1 posto, odnosio se na prihod od kamata na kredite odobrene državi uz eskontnu kamatnu stopu od 5,9 posto godišnje (do travnja 2000. iznosila je 7,9 posto).

9.1.2. Ostali prihodi

Ostali prihodi ostvareni u 2000. godini iznosili su 102,2 milijuna kuna i bili su veći od planiranih za 2,2 posto, s udjelom od 6,9 posto u ukupnim prihodima.

Najveću stavku, u iznosu od 76,9 milijuna kuna ili 75,2 posto, činili su naplaćeni prihodi od rezervacija za nenaplative kredite i kamate na kredite (redovne i zatezne) i na neizdvojenu ili krivo obračunatu obveznu pričuvu.

Konkretno, iznos od 12,5 milijuna kuna, ili 12,3 posto, odnosi se na prihod od kamate, koju je Hrvatska narodna banka obračunala bankama i štedionicama po kamatnoj stopi od 18 posto godišnje (odnosno, do travnja 2000. godine 19 posto), kao i na prihod od zatezne kamate naplaćene bankama i štedionicama koje nisu pravilno obračunale obveznu pričuvu, koje ne održavaju prosječnu obveznu pričuvu u smislu propisa o obveznoj pričuvi, kao i na manje obračunati i izdvojeni iznos obvezne pričuve.

Preostali iznos od 12,8 milijuna kuna, ili 12,5 posto ostalih prihoda, odnosi se na naknadu za prodaju vrijednosnica (državnih biljega), na prihode internih restorana, na prihode od prodaje numizmatike te na ostale izvanredne prihode.

9.2. Ostvareni rashodi

Prema godišnjem obračunu za 2000. Hrvatska narodna banka ostvarila je 1.137,6 milijuna kuna rashoda, što je 5,4 posto manje od planom predviđenih rashoda. Najveći dio rashoda odnosio se na pasivne kamate, čiji je udio bio 79 posto, dok su troškovi činili preostalih 21 posto ukupnih rashoda.

Tablica 9.5. Razina i struktura ostvarenih rashoda u usporedbi s planiranim za 2000. godinu, u milijunima kuna i postocima

OPIS	Plan za	Ostvarenje	%	Indeks
	2000.	u 2000.	udjela	3/2
1	2	3	4	5
1. Pasivne kamate				
1.1. Kamate na obveznu pričuvu banaka	545,1	533,9	46,9	97,9
1.2. Kamate na vrijednosne papire	325,5	288,5	25,4	88,6
1.3. Obveze prema MMF-u	75,1	76,5	6,7	101,9
2. Troškovi				
2.1. Materijalni i ostali troškovi	65,0	50,0	4,4	76,9
2.2. Amortizacija	16,5	15,9	1,4	96,2
2.3. Troškovi za zaposlene	113,1	111,6	9,8	98,7
2.4. Troškovi u kupoprodaji vrijednosnih papira nominiranih u stranoj valutи	50,0	53,8	4,7	107,5
2.5. Rezervacije za nenaplative kredite i kamate	12,0	7,5	0,7	62,5
UKUPNI RASHODI	1.202,3	1.137,6	100,0	94,6

9.2.1. Pasivne kamate

Kamate na obveznu pričuvu

Hrvatska narodna banka platila je bankama i štedionicama u 2000. godini 533,8 milijuna kuna kamata na izdvojena sredstva obvezne pričuve, što je 2,1 posto manje od planiranog iznosa.

Tablica 9.6. Struktura ostvarene pasivne kamate na obveznu pričuvu u 2000. godini, u milijunima kuna i postocima

OPIS	Plan za	Ostvarenje	%	Indeks
	2000.	u 2000.	udjela	3/2
1	2	3	4	5
1. Kamate na kunski dio obvezne pričuve	250,0	236,3	44,3	94,5
2. Kamate na devizni dio obvezne pričuve	295,1	297,6	55,7	100,8
UKUPNO	545,1	533,9	100,0	97,9

Od siječnja do studenoga 2000. Hrvatska narodna banka plaćala je bankama i štedionicama kamate na sredstva kunske obvezne pričuve izdvojena na računima obvezne pričuve i na računima za namirenje po stopi remuneracije od 5,9 posto. Od studenoga 2000. u skladu s promjenama instrumenta obvezne pričuve, kamata se plaćala samo na sredstva kunske obvezne pričuve izdvojena na računima obvezne pričuve, i to po smanjenoj stopi remuneracije od 4,5 posto.

Kamate na kunsku obveznu pričuvu banaka kod Hrvatske narodne banke u 2000. godini iznosile su 236,2 milijuna kuna.

Kamatna stopa po kojoj je središnja banka u 2000. obračunavala kamatu na sredstva deviznog dijela obvezne pričuve izdvojena na devizne račune kod Hrvatske narodne banke bila je jednaka kamatnoj stopi na plasmane u inozemstvu. Prosječna kamatna stopa koju je Hrvatska narodna banka u 2000. godini platila bankama i štedionicama

na izdvojena sredstva obvezne pričuve u američkim dolarima iznosila je 5,72 posto, dok je na izdvojena sredstva obvezne pričuve u eurima iznosila 4,13 posto. Inače, od prosinca 2000. devizni dio obvezne pričuve izdvajan je samo u eurima.

Kamate što ih je Hrvatska narodna banka u 2000. platila bankama i štedionicama na izdvojenu deviznu obveznu pričuvu iznosile su 297,6 milijuna kuna.

Kamate na vrijednosne papire

Pasivne kamate koje je Hrvatska narodna banka tijekom 2000. platila bankama i štedionicama koje su upisale blagajničke zapise HNB-a u kunama i stranoj valuti (u USD i/ili EUR) iznosile su 288,5 milijuna kuna ili 88,6 posto planiranog iznosa, s udjelom u ukupnim rashodima od 25,4 posto. Struktura kamata prikazana je u Tablici 9.7.

Tablica 9.7. Struktura ostvarenih pasivnih kamata na vrijednosne papire u 2000. godini, u milijunima kuna postocima

O P I S	Plan za 2000.	Ostvarenje u 2000.	% udjela	Indeks 3/2
1	2	3	4	5
1. Kamate na blag. zapise HNB-a u kunama	220,0	181,1	62,8	82,3
2. Kamate na blag. zapise HNB-a u stranim valutama	80,5	80,8	28,0	100,4
3. Kamate po repo deviznim poslovima	25,0	26,5	9,2	106,0
UKUPNO	325,5	288,5	100,0	88,6

Hrvatska narodna banka pratila je trend kretanja kamatnih stopa na tržištu i u skladu s tim na svojim je aukcijama blagajničkih zapisa postupno smanjivala kamatne stope tijekom godine. Kamatne stope na kunske blagajničke zapise smanjile su se od siječnja do prosinca za zapise s rokom dospijeća od 35 dana za 3,9 postotnih bodova, za zapise s rokom dospijeća od 91 dan za 4,6 postotnih bodova te za zapise s rokom dospijeća od 182 dana za 4,8 postotnih bodova. U posljednja dva mjeseca 2000. stope su bile na razini od 6,65 posto za zapise od 35 dana, 7 posto za zapise od 91 dan i 7,7 posto za zapise od 182 dana, dok su prosječne kamatne stope na devizne blagajničke zapise na najčešći rok dospijeća od 63 dana iznosile 4,86 posto na zapise u eurima, odnosno 6,58 posto na zapise u američkim dolarima.

Plaćene pasivne kamate na upisane blagajničke zapise u kunama u 2000. iznosile su 181,1 milijun kuna, na zapise u stranoj valuti iznosile su 80,8 milijuna kuna, dok je kamata na repo depozite u devizama iznosila 26,5 milijuna kuna.

Obveze prema MMF-u

U obveze prema MMF-u ubrajaju se kamate na osnovi dva finansijska aranžmana koja je Međunarodni monetarni fond odobrio Republici Hrvatskoj: STF¹ aranžmana, odobrenog 14. listopada 1994. u iznosu od 130,8 milijuna SPV-a, i EFF² aranžmana, odobrenog 12. ožujka 1997. u iznosu od 353,2 milijuna SPV-a. Sve obveze na temelju kamata po finansijskim aranžmanima s MMF-om plaćaju se redovito, o datumu dospijeća, u korist Međunarodnoga monetarnog fonda, iz vlastitih prihoda Hrvatske narodne ban-

¹ STF (engl. Systemic Transformation Facility) – Olakšica za pretvorbu gospodarskog sustava

² EFF (engl. Extended Fund Facility) – Proširena olakšica

ke, u skladu s odredbama Ugovora o načinu podmirivanja obveza koje proizlaze iz finansijskih aranžmana koje je Međunarodni monetarni fond odobrio Republici Hrvatskoj, potписанog 1. lipnja 2000. između Ministarstva financija Republike Hrvatske i Hrvatske narodne banke.

Hrvatska narodna banka obračunala je i platila u 2000. po STF i EFF aranžmanu kamate u ukupnom iznosu od 76,5 milijuna kuna (6,9 milijuna SPV-a), što je 1,9 posto više od planiranog iznosa i s udjelom u ukupnim rashodima od 6,7 posto.

Kamatna stopa na sredstva odobrenih i korištenih finansijskih aranžmana je promjenljiva, a tijekom 2000. došlo je do znatnog povećanja te stope, tako da je u prvom polugodištu iznosila 4,81 posto, a u drugom polugodištu 5,58 posto.

9.2.2. Troškovi

Materijalni i ostali troškovi

Materijalni i ostali troškovi u 2000. iznosili su 50,0 milijuna kuna, što je 23,1 posto manje od planiranoga i 5,3 milijuna kuna manje od iznosa koji je utrošen za tu namjenu u 1999. godini.

Ostvareni troškovi gotovo svih grupa troškova bili su manji od planiranih iznosa, a tek neznatno povećanje od oko 4 posto iskazano je kod troškova prijevoza i troškova sredstava za vezu.

U strukturi materijalnih i ostalih troškova u 2000. najveću stavku, u iznosu od 14,4 milijuna kuna ili 28,7 posto, činile su ostale usluge koje pružaju vanjski izvori, a obuhvaćaju zaštitarske usluge (čuvanje zgrada i osoba), usluge osiguranja imovine, komunalne usluge, zakup, usluge prijevoza novca, usluge izvršene na temelju ugovora o autorskom djelu, studentske usluge i ostale vanjske usluge.

Tablica 9.8. Struktura ostvarenih materijalnih i ostalih troškova u 2000. godini, u milijunima kuna i postocima

OPIS	Plan za 2000.	Ostvarenje u 2000.	% udjela	Indeks 3/2
1	2	3	4	5
1. Bankovne pristojbe	2,0	1,7	3,5	87,1
2. Ostali troškovi u vezi sa zaposlenicima	0,5	0,5	0,9	100,0
3. Uredski materijal	1,9	1,9	3,8	100,0
4. Sredstva za vezu	3,1	3,2	6,4	103,8
5. Praktična izobrazba, seminari, kongresi, školovanje i istraživanja	1,7	1,3	2,7	78,9
6. Honorari za stručne usluge	6,9	5,0	10,0	72,2
7. Ostale usluge koje pružaju vanjski izvori	16,1	14,4	28,7	89,1
8. Prijevoz	1,4	1,5	2,9	104,4
9. Izdaci za publikacije i preplate	2,6	2,6	5,1	100,0
10. Ostali administrativni troškovi	7,6	6,5	13,1	85,3
11. Popravci i održavanja	11,0	10,4	20,7	94,3
12. Trošak pri rashodovanju i prodaji dugotrajne imovine	0,2	0,1	0,3	69,3
13. Ostali izvanredni troškovi	10,0	1,0	1,9	10,0
UKUPNO	65,0	50,0	100,0	76,9

Popravci i održavanje u iznosu od 10,4 milijuna kuna, s udjelom od 20,7 posto u ukupnim materijalnim i ostalim troškovima, odnosili su se na troškove tekućega i investicijskog održavanja poslovnih zgrada, uredske i informatičke opreme, postrojenja, vozila i druge materijalne imovine.

Te dvije grupe troškova činile su 49,4 posto ukupnih materijalnih i ostalih troškova, dok se 50,6 posto odnosilo na sve ostale troškove.

Amortizacija

Načelne odredbe o amortizaciji dugotrajne materijalne imovine navode se u točki 4. Međunarodnoga računovodstvenog standarda br. 4 i odnose se na imovinu:

- koja će se koristiti duže od jednoga obračunskog razdoblja;
- koja ima ograničen vijek uporabe i
- koja se drži za administrativne svrhe.

Za troškove amortizacije u 2000. u Hrvatskoj narodnoj banci utrošena su sredstva u iznosu od 15,9 milijuna kuna, što je 96,2 posto planiranog iznosa. Primjenom linearne metode obračuna amortizacije, po stopama za obračun koje su na razini godišnjih amortizacijskih stopa objavljenih u Pravilniku o amortizaciji ("Narodne novine", br. 91/1994. do 142/1997.), trošak amortizacije dugotrajne imovine Hrvatske narodne banke u 2000. iznosio je 11,7 milijuna kuna.

Preostali iznos od 4,2 milijuna kuna proknjižen na toj stavci jest trošak alokacije za amortizaciju nematerijalne imovine. Naime, uvođenjem novoga računovodstvenog sustava u Hrvatskoj narodnoj banci u 1999., u Kontnom planu Hrvatske narodne banke predviđeno je da se troškovi izrade novčanica i kovanog novca knjiže u Bilanci Hrvatske narodne banke, a kod računa dobiti i gubitka ukupni troškovi ne terete jednu godinu već se amortiziraju, i to: trošak izrade kovanog novca u razdoblju od pet godina, a novčanica u razdoblju od dvije godine i mjesечnim obračunom prenose se u rashode. U skladu s člankom 51. Pravilnika o popisu dugotrajne materijalne i nematerijalne imovine, obveza i potraživanja i obračunu amortizacije te otpisu sitnog inventara Hrvatske narodne banke, godišnja stopa amortizacije za kovani novac iznosi 20 posto, a za novčanice 50 posto.

Udio troškova amortizacije u ukupnim rashodima Hrvatske narodne banke iznosi 1,4 posto.

Troškovi za zaposlene

Troškovi za zaposlene u 2000. iznosili su 111,6 milijuna kuna, ili 98,7 posto planiranog iznosa, a obuhvaćali su bruto plaće, bruto naknade i doprinose na plaće.

U Hrvatskoj narodnoj banci u 2000. godini plaće su isplaćivane u skladu sa Statutom Hrvatske narodne banke i Pravilnikom o plaćama i drugim primanjima zaposlenika u Hrvatskoj narodnoj banci, a prema njegovim odredbama odluku o visini plaće i o korekciji plaća, donosi Savjet Hrvatske narodne banke.

Tablica 9.9. Plaće, naknade i doprinosi za zaposlene u 2000. godini, u milijunima kuna i postocima

OPIS	Plan za 2000.	Ostvarenje u 2000.	% udjela	Indeks 3/2
	1	2	3	4
1. Bruto plaće zaposlenih	78,5	77,0	69,0	98,1
1.1. Službenici	77,0	75,6	–	98,1
1.2. Dužnosnici	1,5	1,5	–	100,0
2. Bruto naknade zaposlenicima	18,0	18,1	16,3	100,6
3. Doprinosi na plaće	16,6	16,4	14,7	98,8
UKUPNO	113,1	111,6	100,0	98,7

Ukupno isplaćena sredstva za bruto plaće u Hrvatskoj narodnoj banci za 2000. iznosila su 77,0 milijuna kuna, što je 1,9 posto manje od planiranog iznosa.

Bruto plaće od 77,0 milijuna kuna sadrže plaće dužnosnika u iznosu od 1,5 milijuna kuna (guverner, zamjenik guvernera, viceguverneri), a iznos od 75,5 milijuna kuna isplaćen je za plaće ostalih zaposlenika Hrvatske narodne banke. Plaće dužnosnika isplaćivane su u skladu sa Zakonom o obvezama i pravima državnih dužnosnika ("Narodne neovine", br. 101/1998. do 25/2000.).

Na visinu ukupno isplaćenih sredstava za plaće utjecala je jednokratno isplaćena naknada za godišnji odmor, isplaćene plaće novozaposlenim zaposlenicima, isplaćene stimulacije zaposlenicima, uvećane plaće zaposlenicima unaprijedenim tijekom godine, kao i kvalifikacijska struktura zaposlenih u Hrvatskoj narodnoj banci, u kojoj više od 50 posto zaposlenika ima visoku stručnu spremu.

Za bruto naknade u 2000. utrošeno je 18,1 milijun kuna, što je 0,9 posto više od planiranog iznosa, dok je 16,4 milijuna kuna uplaćeno na ime doprinosa na plaće.

Troškovi za zaposlene u iznosu od 111,6 milijuna kuna sudjelovali su sa 9,8 posto u ukupnim rashodima.

Troškovi u kupoprodaji vrijednosnih papira nominiranih u stranoj valuti

S obzirom da se u skladu s Međunarodnim računovodstvenim standardom br. 18 točka 34. prihodi i rashodi iskazuju prema bruto načelu, u sklopu rashoda planirani su i troškovi nastali na temelju kupoprodaje vrijednosnih papira nominiranih u stranoj valuti (priljev po toj osnovici planiran je u sklopu prihoda od sredstava deponiranih u inozemstvu u mnogo većem iznosu od troškova, iz čega proizlazi pozitivan neto učinak). No da li će kod kupoprodaje vrijednosnih papira Hrvatska narodna banka, osim prihoda, imati i troškove ovisi o odnosu između kuponske kamatne stope i tržišne kamatne stope na tržištu vrijednosnih papira, ali i o trenutku prodaje vrijednosnih papira.

U 2000. troškovi od kupoprodaje vrijednosnih papira nominiranih u stranoj valuti iznosi su 53,8 milijuna kuna, što je 7,5 posto više od planiranog iznosa, s udjelom od 4,7 posto u ukupnim rashodima.

Rezervacije za nenaplative kredite i kamate

Na temelju odredaba Odluke guvernera o utvrđivanju politike rezervacija Hrvatske narodne banke za kredite odobrene bankama, od 30. lipnja 1999., u slučaju finansijskih problema kod banaka koje koriste kredite kod Hrvatske narodne banke, koji nisu pokriveni prvorazrednim instrumentima osiguranja naplate, a mogu utjecati na urednost plaćanja dospjelih potraživanja po kreditima (kamata i glavnice) Hrvatska narodna banka mora procijeniti rizik naplate kredita te izvršiti rezervacije.

Sva potraživanja Hrvatske narodne banke (dospjela i nedospjela) od pojedine banke razvrstavaju se u onu skupinu rizika u koju se razvrstava pojedinačno potraživanje s najdužim kašnjenjem u plaćanju, i to:

- za nepodmirene obveze po kreditu i/ili kamatama u razdoblju od 61 do 90 dana rezerviraju se sredstva u visini od 25 posto od iznosa dospjelog kredita, odnosno 25 posto dospjele nenaplaćene kamate
- za nepodmirene dospjele obveze po kreditu i/ili kamatama u razdoblju od 91 do 180 dana rezerviraju se sredstva u visini od 50 posto iznosa dospjelog kredita te 100 posto iznosa dospjele nenaplaćene kamate
- za nepodmirene dospjele obveze po kreditu i/ili kamatama u razdoblju dužem od 180 dana ili ako je nad bankom otvoren stečajni postupak rezerviraju se sredstva u visini od 100 posto od iznosa dospjelog kredita, odnosno u visini 100 posto dospjele nenaplaćene kamate.

Rezervacije nisu potrebne za kredite koji su pokriveni prvorazrednim instrumentima osiguranja naplate, pod čim se podrazumijevaju dužnički vrijednosni papiri Hrvatske narodne banke ili Ministarstva financija Republike Hrvatske.

Na temelju navedenoga, na ovoj su stavci u 2000. izvršene rezervacije za nenaplative kredite i kamate u iznosu od 7,5 milijuna kuna ili 62,5 posto planiranog iznosa s udjelom u ukupnim rashodima od 0,7 posto. U 1999. rezervacije su iznosile čak 407,5 milijuna kuna, što je činilo 34,3 posto ukupnih rashoda.

9.3. Višak prihoda nad rashodima

Višak prihoda nad rashodima, prema odredbama članka 80. Zakona o Hrvatskoj narodnoj banci, nakon pokrića rashoda, jest prihod državnog proračuna.

U 2000. ostvareni su ukupni prihodi u iznosu od 1.493,8 milijuna kuna, što je 7 posto više od planiranog iznosa, rashodi su iznosili 1.137,6 milijuna kuna, što je 5,4 posto ma-

nje od planiranog iznosa, iz čega je rezultirao višak prihoda nad rashodima u iznosu od 356,2 milijuna kuna, što je 83,8 posto više od planiranog iznosa. Na visinu viška prihoda nad rashodima presudan utjecaj imali su prihodi od kamate na sredstva deponirana u inozemstvu u ukupnom iznosu od 1.326,8 milijuna kuna s udjelom u ukupnim prihodima od 88,8 posto.

Tablica 9.10. Bilanca Hrvatske narodne banke, u kunama

Konto	Naziv	Saldo 31.12.1999.	Saldo 31.12.2000.
AKTIVA			
10	Domaća efektiva	43.496,4	33.218,0
11	Zlato i plemeniti metali u trezorima	1.269.619,6	1.269.619,6
12	Devizna efektiva i konti korespondentnih banaka	18.879.937.599,8	21.078.255.762,6
13	Devizne investicije i potraživanja	8.176.379.869,5	11.630.496.681,1
14	Imovina u nekonvertibilnim valutama	1.282.775,3	1.282.775,3
15	Krediti državi	10.508.229,6	0,0
17	Krediti financijskim institucijama	1.545.017.040,9	686.317.921,5
19	Rezervacije	-400.944.697,8	-331.544.233,7
20	Dugotrajna imovina	64.635.831,2	291.822.701,7
21	Nematerijalna imovina	12.043.621,3	28.614.705,6
22	Sudjelovanje u temeljnog kapitalu	8.054.296,8	8.054.296,8
23	Numizmatika i ostale zbirke	14.368.965,2	14.680.419,0
24	Zalihe	652.971,7	933.987,9
28	Razni krediti	1.184.212,3	190.279,9
29	Ostala imovina	6.863.388.117,0	7.967.695.885,1
UKUPNO AKTIVA		35.177.821.948,7	41.378.104.020,3
PASIVA			
30	Emitirani novac	6.341.015.235,8	7.168.994.943,3
31	Blagajnički zapisi HNB-a u optjecaju (diskontirana vrijednost)	1.255.387.189,0	2.543.390.420,0
32	Devizne obveze	4.814.447.956,1	5.836.639.900,7
34	Blagajnički zapisi HNB-a u optjecaju nominirani u stranoj valuti (diskontirana vrijednost)	1.634.708.039,9	1.812.737.401,3
35	Obveze u domaćoj valuti prema nerezidentima	5.342.357.031,7	5.185.699.073,0
36	Depoziti države u domaćoj valuti	279.567.862,3	845.956.189,7
37	Depoziti financijskih institucija u domaćoj valuti	4.316.690.836,0	4.890.412.893,1
38	Depoziti ostalih institucija u domaćoj valuti	166.198.349,0	149.998.482,5
39	Razne obveze	14.384.098,2	246.187.445,6
48	Računi za uskladjenje, za poravnanje i prolazni računi	6.881.637.454,1	8.046.242.273,0
52	Pričuve	4.131.427.896,6	4.651.844.998,3
UKUPNO PASIVA		35.177.821.948,7	41.378.104.020,3

Višak prihoda nad rashodima Hrvatske narodne banke prihod je državnog proračuna, koji se, u skladu s Odlukom guvernera od 19. veljače 1999., usmjerava Ministarstvu finansija Republike Hrvatske u korist državnog proračuna, i to: do 20. srpnja tekuće godine u obliku predujma na temelju polugodišnjeg obračuna Hrvatske narodne banke, dok se ostatak doznačuje na temelju godišnjeg obračuna nakon što ga prihvati Savjet Hrvatske narodne banke.

Na temelju polugodišnjeg obračuna Hrvatske narodne banke za 2000. u srpnju je Ministarstvu finansija Republike Hrvatske doznačen predujam viška prihoda nad rashodima u iznosu od 123,0 milijuna kuna.

Tablica 9.11. Bilanca Hrvatske narodne banke, Izvanbilančni zapisi, u kunama

Konto	Naziv	Saldo 31.12.1999.	Saldo 31.12.2000.
AKTIVA			
94	/Ugovorne/ obveze za vrijednosne papire	132.125.028,9	5.265.323.064,7
97	Kolaterali (imovina kao zalog)	295.361.469,4	0,0
98	Kolaterali nominirani u stranoj valuti	251.237.400,7	83.097.100,0
99	Ostale ugovorne obveze	1.743.980.612,2	958.774.409,8
	UKUPNO IZVANBILANČNI KONTI	2.422.704.511,2	6.307.194.574,5
PASIVA			
84	Kontrakonti za obveze za poslovanje s vrijednosn. papirima	132.125.028,9	5.265.323.064,7
87	Kontrakonti za kolaterale	295.361.469,4	0,0
88	Kontrakonti za kolaterale nominirane u stranoj valuti	251.237.400,7	83.097.100,0
89	Kontrakonto za ostale obveze	1.743.980.612,2	958.774.409,8
	UKUPNO IZVANBILANČNI KONTRAKONTI	2.422.704.511,2	6.307.194.574,5

Tablica 9.12. Bilanca Hrvatske narodne banke, Sustav trezorskih zaliha, u kunama

Konto	Naziv	Saldo 31.12.1999.	Saldo 31.12.2000.
AKTIVA			
1	Gotov novac (kune i HRD-i)	85.345.639.637,5	83.554.178.412,5
2	Konti za pohranu (custody)	432.187.233,7	403.032.442,1
3	Računi za poslove s inozemstvom (bijša YU)	581.085.280,5	587.168.868,9
4	Otpisana potraživanja	482.026.353,2	583.327.402,3
9	Ostalo	113.729.582,1	118.096.363,0
	UKUPNO AKTIVA	86.954.668.086,8	85.245.803.488,8
PASIVA			
1	Gotov novac (kune i HRD-i)	85.345.639.637,5	83.554.178.412,5
2	Konti za pohranu (custody)	432.187.233,7	403.032.442,1
3	Računi za poslove s inozemstvom (bijša YU)	581.085.280,5	587.168.868,9
4	Otpisana potraživanja	482.026.353,2	583.327.402,3
9	Ostalo	113.729.582,1	118.096.363,0
	UKUPNO PASIVA	86.954.668.086,8	85.245.803.488,8

9.

Financijsko
izvješće: godišnji
obračun HNB-a za
2000. godinu

U skladu s odredbama Zakona o računovodstvu ("Narodne novine", br. 90/1992.), kao i djelomičnom primjenom Međunarodnoga računovodstvenog standarda br. 30, Hrvatska narodna banka obvezna je sastavljati temeljna finansijska izvješća, i to bilancu, račun dobiti i gubitka te bilješke uz finansijska izvješća.

U svom poslovanju Hrvatska narodna banka ostvaruje prihode, rashode i utvrđuje višak prihoda nad rashodima. Prihodi i rashodi predviđaju se Financijskim planom, koji donosi Savjet Hrvatske narodne banke, a potvrđuje Hrvatski sabor.

Ostvarivanje prihoda i podmirivanje rashoda koji su vezani uz djelatnost Hrvatske narodne banke propisani su člancima 76. i 77. Zakona o Hrvatskoj narodnoj banci.

Višak prihoda nad rashodima, koji Hrvatska narodna banka ostvari u svom poslovanju, prihod je državnog proračuna, a ako bi rashodi bili veći od prihoda, manjak bi se pokrio iz sredstava fonda posebnih rezervi. Ako ni ona ne bi bila dosta, manjak bi se pokrio iz sredstava državnog proračuna.

Prema godišnjem obračunu za 2000. Hrvatska narodna banka ostvarila je pozitivan finansijski rezultat.

Tablica 9.1. Račun dobiti i gubitka, u milijunima kuna

OPIS	Plan za 2000.	Ostvarenje u 2000.	Indeks 3/2
1	2	3	4
I. PRIHODI			
1. Aktivne kamate	1.296,1	1.391,6	107,4
2. Ostali prihodi	100,0	102,2	102,2
UKUPNI PRIHODI	1.396,1	1.493,8	107,0
II. RASHODI			
1. Pasivne kamate	945,7	898,9	95,0
2. Troškovi	256,6	238,8	93,1
UKUPNI RASHODI	1.202,3	1.137,6	94,6
VIŠAK PRIHODA NAD RASHODIMA	193,8	356,2	183,8

9.1. Ostvareni prihodi

Ukupni prihodi Hrvatske narodne banke ostvareni u 2000. godini iznose 1.493,8 milijuna kuna i 7 posto su viši od planiranih. U strukturi ukupnih prihoda najznačajnija je stavka prihod ostvaren od kamata na sredstva deponirana u inozemstvu, s udjelom od 88,8 posto. Ostvareno je 100,3 milijuna kuna više od planiranoga.

Tablica 9.2. Prihodi Hrvatske narodne banke u 2000. godini, u milijunima kuna i postocima

OPIS	Plan za 2000.	Ostvarenje u 2000.	% udjela	Indeks 3/2
	1	2	3	4
1. Aktivne kamate				
1.1. Kamate na kredite i druge plasmane iz primarne emisije	69,60	64,80	4,3	93,1
1.2. Kamate i drugi prihodi na sredstva deponirana u inozemstvu	1.226,50	1.326,84	88,8	108,2
2. Ostali prihodi	100,00	102,19	6,9	102,2
UKUPNI PRIHODI	1.396,10	1.493,84	100,0	107,0

9.1.1. Aktivne kamate

Kamate i drugi prihodi od sredstava deponiranih u inozemstvu

Obračunate kamate na sredstva deponirana u inozemstvu u stranoj valuti knjiže se u prihod Hrvatske narodne banke u kunskoj protuvrijednosti. U 2000. s te je osnove ostvaren prihod od 1.326,8 milijuna kuna, što je 8,2 posto više od planiranog iznosa.

Prihodi od ulaganja deviznih rezervi povećani su u 2000. zbog povećanja deviznih rezervi kojima se aktivno upravljalo, zbog viših kamatnih stopa na tržištu u odnosu prema prethodnoj godini, kao i zbog rasta cijena obveznica.

Stopa prinosa na eurski portfelj Hrvatske narodne banke u 2000. iznosila je 4,38 posto u usporedbi sa 2,81 posto koliko je ostvareno u 1999. Dolarski portfelj Hrvatske narodne banke zabilježio je u 2000. prinos od 6,56 posto, dok je u 1999. dolarski portfelj ostvario prinos od 5,02 posto.

U 2000. pozitivne tečajne razlike iznosile su 7.478,1 milijun kuna, a negativne 7.126,9 milijuna kuna, što je rezultiralo neto pozitivnim učinkom tečajnih razlika u iznosu od 351,2 milijuna kuna.

Tablica 9.3. Struktura ostvarenih prihoda od kamata na kredite iz primarne emisije u 2000. godini, u milijunima kuna i postocima

OPIS	Plan za 2000.	Ostvarenje u 2000.	% udjela	Indeks 3/2
	1	2	3	4
1. Prihodi od kamate na lombardne kredite	7,8	7,0	11,6	89,8
2. Prihodi od kamate na repo kredite (repo aukcija blagajničkih zapisu)	2,3	2,1	3,5	91,4
3. Prihodi od kamate na intervencije kredite	3,4	2,9	4,8	85,5
4. Prihodi od kamate na kredite za likvidnost	49,1	45,5	75,6	92,7
5. Prihodi od zatezne kamate na neplaćene kamate na kredite	2,4	2,7	4,5	112,9
UKUPNO	65,0	60,2	100,0	92,7
6. Prihodi od kamate na kredite državi	4,6	4,6	—	99,5
SVEUKUPNO	69,6	64,8	—	93,1

Kamate na kredite i druge plasmane iz primarne emisije

Prihod što ga je Hrvatska narodna banka ostvarila u 2000. od kamata na kredite i druge plasmane iz primarne emisije iznosio je 64,8 milijuna kuna, ili 93,1 posto planiranog iznosa, jer je zaduživanje banaka i štedionica kod središnje banke manje zbog izrazito dobre likvidnosti bankovnog sustava, a smanjene su i kamatne stope (Odluka o kamatnim stopama Hrvatske narodne banke, "Narodne novine", br. 39/2000.)

Tablica 9.4. Struktura ostvarenih prihoda od kamata na devizne rezerve prema instrumentima ulaganja u 2000. godini, u milijunima kuna i postocima

OPIS	Plan za 2000.	Ostvarenje u 2000.	% udjela	Indeks 3/2
1	2	3	4	5
1. Prihodi od kamate na ulaganja u strane vrijednosne papiere	227,9	250,9	18,9	110,1
2. Prihodi od kamate na oročene devizne depozite	701,8	690,8	52,1	98,4
3. Prihodi od kamate na obratne repo transakcije	150,3	223,8	16,9	148,9
4. Prihodi od kamate na FIXBIS I FRIBIS	43,0	62,8	4,7	146,1
5. Prihodi od kamate na osnovi upravljanja ulaganjima	43,2	37,1	2,8	85,8
6. Prihodi od kamate na SPV-e MMF-a	60,3	61,5	4,6	102,0
UKUPNO	1.226,5	1.326,8	100,0	108,2

Od kamata na kredite bankama i štedionicama ostvaren je u 2000. godini prihod od 60,2 milijuna kuna, što je 92,7 posto planiranog iznosa.

Najveći udio u strukturi ukupnih ostvarenih prihoda od kamata na kredite bankama i štedionicama odnosi se na prihode od kamata za korištenje kredita za likvidnost u iznosu od 45,5 milijuna kuna, što je 75,6 posto planirane vrijednosti. Za razdoblje korištenja kredita za likvidnost do tri mjeseca primjenjivala se kamatna stopa na lombardni kredit uvećana za 0,5 postotnih bodova, dok se za duže razdoblje korištenja kredita ta ista stopa uvećavala za 1 postotni bod.

Godišnja kamatna stopa na lombardni kredit smanjena je u travnju 2000. sa 13 posto na 12 posto, a prihod ostvaren od kamata na korištene lombardne kredite u 2000. iznosio je 7 milijuna kuna i sudjelovao je sa 11,6 posto u ukupno ostvarenim prihodima od kamata na kredite bankama.

Razina kamatnih stopa ostvarenih na repo aukcijama tijekom 2000. također je slijedila trend pada kamatnih stopa, tako da je prosječna vagana kamatna stopa postignuta na prve četiri aukcije iznosila 12,5 posto, da bi se do posljednje aukcije (u prosincu) smanjila na 6,1 posto. Na godišnjoj razini ta je stopa iznosila 10,6 posto (u 1999. godini 12,3 posto). Imajući na umu mali broj aukcija (7) te činjenicu da se repo aukcije uglavnom odnose na ugovore i depozite s kratkim rokom dospijeća, prihodi ostvareni po toj osnovi u iznosu od 2,1 milijun kuna činili su samo 3,5 posto ukupnih prihoda od kamata na kredite odobrene bankama.

Na korištenu sredstava interventnoga kredita banke i štedionice plaćale su do travnja kamate od 19 posto, a potom 18 posto godišnje, pri čemu je ostvaren prihod u iznosu od 2,9 milijuna kuna ili 4,8 posto ukupnog prihoda od kamata na kredite bankama.

Od zateznih kamata na neplaćene kamate na kredite ostvaren je prihod u iznosu od 2,7 milijuna kuna, što je 12,9 posto više od planiranog iznosa. U ukupnim prihodima od kamata na kredite bankama prihod od zateznih kamata na neplaćene kamate na kredite sudjelovao je sa 4,5 posto.

U ukupno ostvarenim kamatama na kredite iz primarne emisije u 2000. preostali dio kamata u iznosu od 4,6 milijuna kuna, ili 7,1 posto, odnosio se na prihod od kamata na kredite odobrene državi uz eskontnu kamatnu stopu od 5,9 posto godišnje (do travnja 2000. iznosila je 7,9 posto).

9.1.2. Ostali prihodi

Ostali prihodi ostvareni u 2000. godini iznosili su 102,2 milijuna kuna i bili su veći od planiranih za 2,2 posto, s udjelom od 6,9 posto u ukupnim prihodima.

Najveću stavku, u iznosu od 76,9 milijuna kuna ili 75,2 posto, činili su naplaćeni prihodi od rezervacija za nenaplative kredite i kamate na kredite (redovne i zatezne) i na neizdvojenu ili krivo obračunatu obveznu pričuvu.

Konkretno, iznos od 12,5 milijuna kuna, ili 12,3 posto, odnosi se na prihod od kamate, koju je Hrvatska narodna banka obračunala bankama i štedionicama po kamatnoj stopi od 18 posto godišnje (odnosno, do travnja 2000. godine 19 posto), kao i na prihod od zatezne kamate naplaćene bankama i štedionicama koje nisu pravilno obračunale obveznu pričuvu, koje ne održavaju prosječnu obveznu pričuvu u smislu propisa o obveznoj pričuvi, kao i na manje obračunati i izdvojeni iznos obvezne pričuve.

Preostali iznos od 12,8 milijuna kuna, ili 12,5 posto ostalih prihoda, odnosi se na naknadu za prodaju vrijednosnica (državnih biljega), na prihode internih restorana, na prihode od prodaje numizmatike te na ostale izvanredne prihode.

9.2. Ostvareni rashodi

Prema godišnjem obračunu za 2000. Hrvatska narodna banka ostvarila je 1.137,6 milijuna kuna rashoda, što je 5,4 posto manje od planom predviđenih rashoda. Najveći dio rashoda odnosio se na pasivne kamate, čiji je udio bio 79 posto, dok su troškovi činili preostalih 21 posto ukupnih rashoda.

Tablica 9.5. Razina i struktura ostvarenih rashoda u usporedbi s planiranim za 2000. godinu, u milijunima kuna i postocima

OPIS	Plan za	Ostvarenje	%	Indeks
	2000.	u 2000.	udjela	3/2
1	2	3	4	5
1. Pasivne kamate				
1.1. Kamate na obveznu pričuvu banaka	545,1	533,9	46,9	97,9
1.2. Kamate na vrijednosne papire	325,5	288,5	25,4	88,6
1.3. Obveze prema MMF-u	75,1	76,5	6,7	101,9
2. Troškovi				
2.1. Materijalni i ostali troškovi	65,0	50,0	4,4	76,9
2.2. Amortizacija	16,5	15,9	1,4	96,2
2.3. Troškovi za zaposlene	113,1	111,6	9,8	98,7
2.4. Troškovi u kupoprodaji vrijednosnih papira nominiranih u stranoj valutи	50,0	53,8	4,7	107,5
2.5. Rezervacije za nenaplative kredite i kamate	12,0	7,5	0,7	62,5
UKUPNI RASHODI	1.202,3	1.137,6	100,0	94,6

9.2.1. Pasivne kamate

Kamate na obveznu pričuvu

Hrvatska narodna banka platila je bankama i štedionicama u 2000. godini 533,8 milijuna kuna kamata na izdvojena sredstva obvezne pričuve, što je 2,1 posto manje od planiranog iznosa.

Tablica 9.6. Struktura ostvarene pasivne kamate na obveznu pričuvu u 2000. godini, u milijunima kuna i postocima

OPIS	Plan za	Ostvarenje	%	Indeks
	2000.	u 2000.	udjela	3/2
1	2	3	4	5
1. Kamate na kunski dio obvezne pričuve	250,0	236,3	44,3	94,5
2. Kamate na devizni dio obvezne pričuve	295,1	297,6	55,7	100,8
UKUPNO	545,1	533,9	100,0	97,9

Od siječnja do studenoga 2000. Hrvatska narodna banka plaćala je bankama i štedionicama kamate na sredstva kunske obvezne pričuve izdvojena na računima obvezne pričuve i na računima za namirenje po stopi remuneracije od 5,9 posto. Od studenoga 2000. u skladu s promjenama instrumenta obvezne pričuve, kamata se plaćala samo na sredstva kunske obvezne pričuve izdvojena na računima obvezne pričuve, i to po smanjenoj stopi remuneracije od 4,5 posto.

Kamate na kunsku obveznu pričuvu banaka kod Hrvatske narodne banke u 2000. godini iznosile su 236,2 milijuna kuna.

Kamatna stopa po kojoj je središnja banka u 2000. obračunavala kamatu na sredstva deviznog dijela obvezne pričuve izdvojena na devizne račune kod Hrvatske narodne banke bila je jednaka kamatnoj stopi na plasmane u inozemstvu. Prosječna kamatna stopa koju je Hrvatska narodna banka u 2000. godini platila bankama i štedionicama

na izdvojena sredstva obvezne pričuve u američkim dolarima iznosila je 5,72 posto, dok je na izdvojena sredstva obvezne pričuve u eurima iznosila 4,13 posto. Inače, od prosinca 2000. devizni dio obvezne pričuve izdvajan je samo u eurima.

Kamate što ih je Hrvatska narodna banka u 2000. platila bankama i štedionicama na izdvojenu deviznu obveznu pričuvu iznosile su 297,6 milijuna kuna.

Kamate na vrijednosne papire

Pasivne kamate koje je Hrvatska narodna banka tijekom 2000. platila bankama i štedionicama koje su upisale blagajničke zapise HNB-a u kunama i stranoj valuti (u USD i/ili EUR) iznosile su 288,5 milijuna kuna ili 88,6 posto planiranog iznosa, s udjelom u ukupnim rashodima od 25,4 posto. Struktura kamata prikazana je u Tablici 9.7.

Tablica 9.7. Struktura ostvarenih pasivnih kamata na vrijednosne papire u 2000. godini, u milijunima kuna postocima

O P I S	Plan za 2000.	Ostvarenje u 2000.	% udjela	Indeks 3/2
1	2	3	4	5
1. Kamate na blag. zapise HNB-a u kunama	220,0	181,1	62,8	82,3
2. Kamate na blag. zapise HNB-a u stranim valutama	80,5	80,8	28,0	100,4
3. Kamate po repo deviznim poslovima	25,0	26,5	9,2	106,0
UKUPNO	325,5	288,5	100,0	88,6

Hrvatska narodna banka pratila je trend kretanja kamatnih stopa na tržištu i u skladu s tim na svojim je aukcijama blagajničkih zapisa postupno smanjivala kamatne stope tijekom godine. Kamatne stope na kunske blagajničke zapise smanjile su se od siječnja do prosinca za zapise s rokom dospijeća od 35 dana za 3,9 postotnih bodova, za zapise s rokom dospijeća od 91 dan za 4,6 postotnih bodova te za zapise s rokom dospijeća od 182 dana za 4,8 postotnih bodova. U posljednja dva mjeseca 2000. stope su bile na razini od 6,65 posto za zapise od 35 dana, 7 posto za zapise od 91 dan i 7,7 posto za zapise od 182 dana, dok su prosječne kamatne stope na devizne blagajničke zapise na najčešći rok dospijeća od 63 dana iznosile 4,86 posto na zapise u eurima, odnosno 6,58 posto na zapise u američkim dolarima.

Plaćene pasivne kamate na upisane blagajničke zapise u kunama u 2000. iznosile su 181,1 milijun kuna, na zapise u stranoj valuti iznosile su 80,8 milijuna kuna, dok je kamata na repo depozite u devizama iznosila 26,5 milijuna kuna.

Obveze prema MMF-u

U obveze prema MMF-u ubrajaju se kamate na osnovi dva finansijska aranžmana koja je Međunarodni monetarni fond odobrio Republici Hrvatskoj: STF¹ aranžmana, odobrenog 14. listopada 1994. u iznosu od 130,8 milijuna SPV-a, i EFF² aranžmana, odobrenog 12. ožujka 1997. u iznosu od 353,2 milijuna SPV-a. Sve obveze na temelju kamata po finansijskim aranžmanima s MMF-om plaćaju se redovito, o datumu dospijeća, u korist Međunarodnoga monetarnog fonda, iz vlastitih prihoda Hrvatske narodne ban-

¹ STF (engl. Systemic Transformation Facility) – Olakšica za pretvorbu gospodarskog sustava

² EFF (engl. Extended Fund Facility) – Proširena olakšica

ke, u skladu s odredbama Ugovora o načinu podmirivanja obveza koje proizlaze iz finansijskih aranžmana koje je Međunarodni monetarni fond odobrio Republici Hrvatskoj, potписанog 1. lipnja 2000. između Ministarstva financija Republike Hrvatske i Hrvatske narodne banke.

Hrvatska narodna banka obračunala je i platila u 2000. po STF i EFF aranžmanu kamate u ukupnom iznosu od 76,5 milijuna kuna (6,9 milijuna SPV-a), što je 1,9 posto više od planiranog iznosa i s udjelom u ukupnim rashodima od 6,7 posto.

Kamatna stopa na sredstva odobrenih i korištenih finansijskih aranžmana je promjenljiva, a tijekom 2000. došlo je do znatnog povećanja te stope, tako da je u prvom polugodištu iznosila 4,81 posto, a u drugom polugodištu 5,58 posto.

9.2.2. Troškovi

Materijalni i ostali troškovi

Materijalni i ostali troškovi u 2000. iznosili su 50,0 milijuna kuna, što je 23,1 posto manje od planiranoga i 5,3 milijuna kuna manje od iznosa koji je utrošen za tu namjenu u 1999. godini.

Ostvareni troškovi gotovo svih grupa troškova bili su manji od planiranih iznosa, a tek neznatno povećanje od oko 4 posto iskazano je kod troškova prijevoza i troškova sredstava za vezu.

U strukturi materijalnih i ostalih troškova u 2000. najveću stavku, u iznosu od 14,4 milijuna kuna ili 28,7 posto, činile su ostale usluge koje pružaju vanjski izvori, a obuhvaćaju zaštitarske usluge (čuvanje zgrada i osoba), usluge osiguranja imovine, komunalne usluge, zakup, usluge prijevoza novca, usluge izvršene na temelju ugovora o autorskom djelu, studentske usluge i ostale vanjske usluge.

Tablica 9.8. Struktura ostvarenih materijalnih i ostalih troškova u 2000. godini, u milijunima kuna i postocima

OPIS	Plan za 2000.	Ostvarenje u 2000.	% udjela	Indeks 3/2
1	2	3	4	5
1. Bankovne pristojbe	2,0	1,7	3,5	87,1
2. Ostali troškovi u vezi sa zaposlenicima	0,5	0,5	0,9	100,0
3. Uredski materijal	1,9	1,9	3,8	100,0
4. Sredstva za vezu	3,1	3,2	6,4	103,8
5. Praktična izobrazba, seminari, kongresi, školovanje i istraživanja	1,7	1,3	2,7	78,9
6. Honorari za stručne usluge	6,9	5,0	10,0	72,2
7. Ostale usluge koje pružaju vanjski izvori	16,1	14,4	28,7	89,1
8. Prijevoz	1,4	1,5	2,9	104,4
9. Izdaci za publikacije i preplate	2,6	2,6	5,1	100,0
10. Ostali administrativni troškovi	7,6	6,5	13,1	85,3
11. Popravci i održavanja	11,0	10,4	20,7	94,3
12. Trošak pri rashodovanju i prodaji dugotrajne imovine	0,2	0,1	0,3	69,3
13. Ostali izvanredni troškovi	10,0	1,0	1,9	10,0
UKUPNO	65,0	50,0	100,0	76,9

Popravci i održavanje u iznosu od 10,4 milijuna kuna, s udjelom od 20,7 posto u ukupnim materijalnim i ostalim troškovima, odnosili su se na troškove tekućega i investicijskog održavanja poslovnih zgrada, uredske i informatičke opreme, postrojenja, vozila i druge materijalne imovine.

Te dvije grupe troškova činile su 49,4 posto ukupnih materijalnih i ostalih troškova, dok se 50,6 posto odnosilo na sve ostale troškove.

Amortizacija

Načelne odredbe o amortizaciji dugotrajne materijalne imovine navode se u točki 4. Međunarodnoga računovodstvenog standarda br. 4 i odnose se na imovinu:

- koja će se koristiti duže od jednoga obračunskog razdoblja;
- koja ima ograničen vijek uporabe i
- koja se drži za administrativne svrhe.

Za troškove amortizacije u 2000. u Hrvatskoj narodnoj banci utrošena su sredstva u iznosu od 15,9 milijuna kuna, što je 96,2 posto planiranog iznosa. Primjenom linearne metode obračuna amortizacije, po stopama za obračun koje su na razini godišnjih amortizacijskih stopa objavljenih u Pravilniku o amortizaciji ("Narodne novine", br. 91/1994. do 142/1997.), trošak amortizacije dugotrajne imovine Hrvatske narodne banke u 2000. iznosio je 11,7 milijuna kuna.

Preostali iznos od 4,2 milijuna kuna proknjižen na toj stavci jest trošak alokacije za amortizaciju nematerijalne imovine. Naime, uvođenjem novoga računovodstvenog sustava u Hrvatskoj narodnoj banci u 1999., u Kontnom planu Hrvatske narodne banke predviđeno je da se troškovi izrade novčanica i kovanog novca knjiže u Bilanci Hrvatske narodne banke, a kod računa dobiti i gubitka ukupni troškovi ne terete jednu godinu već se amortiziraju, i to: trošak izrade kovanog novca u razdoblju od pet godina, a novčanica u razdoblju od dvije godine i mjesечnim obračunom prenose se u rashode. U skladu s člankom 51. Pravilnika o popisu dugotrajne materijalne i nematerijalne imovine, obveza i potraživanja i obračunu amortizacije te otpisu sitnog inventara Hrvatske narodne banke, godišnja stopa amortizacije za kovani novac iznosi 20 posto, a za novčanice 50 posto.

Udio troškova amortizacije u ukupnim rashodima Hrvatske narodne banke iznosi 1,4 posto.

Troškovi za zaposlene

Troškovi za zaposlene u 2000. iznosili su 111,6 milijuna kuna, ili 98,7 posto planiranog iznosa, a obuhvaćali su bruto plaće, bruto naknade i doprinose na plaće.

U Hrvatskoj narodnoj banci u 2000. godini plaće su isplaćivane u skladu sa Statutom Hrvatske narodne banke i Pravilnikom o plaćama i drugim primanjima zaposlenika u Hrvatskoj narodnoj banci, a prema njegovim odredbama odluku o visini plaće i o korekciji plaća, donosi Savjet Hrvatske narodne banke.

Tablica 9.9. Plaće, naknade i doprinosi za zaposlene u 2000. godini, u milijunima kuna i postocima

OPIS	Plan za 2000.	Ostvarenje u 2000.	% udjela	Indeks 3/2
	1	2	3	4
1. Bruto plaće zaposlenih	78,5	77,0	69,0	98,1
1.1. Službenici	77,0	75,6	–	98,1
1.2. Dužnosnici	1,5	1,5	–	100,0
2. Bruto naknade zaposlenicima	18,0	18,1	16,3	100,6
3. Doprinosi na plaće	16,6	16,4	14,7	98,8
UKUPNO	113,1	111,6	100,0	98,7

Ukupno isplaćena sredstva za bruto plaće u Hrvatskoj narodnoj banci za 2000. iznosila su 77,0 milijuna kuna, što je 1,9 posto manje od planiranog iznosa.

Bruto plaće od 77,0 milijuna kuna sadrže plaće dužnosnika u iznosu od 1,5 milijuna kuna (guverner, zamjenik guvernera, viceguverneri), a iznos od 75,5 milijuna kuna isplaćen je za plaće ostalih zaposlenika Hrvatske narodne banke. Plaće dužnosnika isplaćivane su u skladu sa Zakonom o obvezama i pravima državnih dužnosnika ("Narodne neovine", br. 101/1998. do 25/2000.).

Na visinu ukupno isplaćenih sredstava za plaće utjecala je jednokratno isplaćena naknada za godišnji odmor, isplaćene plaće novozaposlenim zaposlenicima, isplaćene stimulacije zaposlenicima, uvećane plaće zaposlenicima unaprijedenim tijekom godine, kao i kvalifikacijska struktura zaposlenih u Hrvatskoj narodnoj banci, u kojoj više od 50 posto zaposlenika ima visoku stručnu spremu.

Za bruto naknade u 2000. utrošeno je 18,1 milijun kuna, što je 0,9 posto više od planiranog iznosa, dok je 16,4 milijuna kuna uplaćeno na ime doprinosa na plaće.

Troškovi za zaposlene u iznosu od 111,6 milijuna kuna sudjelovali su sa 9,8 posto u ukupnim rashodima.

Troškovi u kupoprodaji vrijednosnih papira nominiranih u stranoj valuti

S obzirom da se u skladu s Međunarodnim računovodstvenim standardom br. 18 točka 34. prihodi i rashodi iskazuju prema bruto načelu, u sklopu rashoda planirani su i troškovi nastali na temelju kupoprodaje vrijednosnih papira nominiranih u stranoj valuti (priljev po toj osnovici planiran je u sklopu prihoda od sredstava deponiranih u inozemstvu u mnogo većem iznosu od troškova, iz čega proizlazi pozitivan neto učinak). No da li će kod kupoprodaje vrijednosnih papira Hrvatska narodna banka, osim prihoda, imati i troškove ovisi o odnosu između kuponske kamatne stope i tržišne kamatne stope na tržištu vrijednosnih papira, ali i o trenutku prodaje vrijednosnih papira.

U 2000. troškovi od kupoprodaje vrijednosnih papira nominiranih u stranoj valuti iznosi su 53,8 milijuna kuna, što je 7,5 posto više od planiranog iznosa, s udjelom od 4,7 posto u ukupnim rashodima.

Rezervacije za nenaplative kredite i kamate

Na temelju odredaba Odluke guvernera o utvrđivanju politike rezervacija Hrvatske narodne banke za kredite odobrene bankama, od 30. lipnja 1999., u slučaju finansijskih problema kod banaka koje koriste kredite kod Hrvatske narodne banke, koji nisu pokriveni prvorazrednim instrumentima osiguranja naplate, a mogu utjecati na urednost plaćanja dospjelih potraživanja po kreditima (kamata i glavnice) Hrvatska narodna banka mora procijeniti rizik naplate kredita te izvršiti rezervacije.

Sva potraživanja Hrvatske narodne banke (dospjela i nedospjela) od pojedine banke razvrstavaju se u onu skupinu rizika u koju se razvrstava pojedinačno potraživanje s najdužim kašnjenjem u plaćanju, i to:

- za nepodmirene obveze po kreditu i/ili kamatama u razdoblju od 61 do 90 dana rezerviraju se sredstva u visini od 25 posto od iznosa dospjelog kredita, odnosno 25 posto dospjele nenaplaćene kamate
- za nepodmirene dospjele obveze po kreditu i/ili kamatama u razdoblju od 91 do 180 dana rezerviraju se sredstva u visini od 50 posto iznosa dospjelog kredita te 100 posto iznosa dospjele nenaplaćene kamate
- za nepodmirene dospjele obveze po kreditu i/ili kamatama u razdoblju dužem od 180 dana ili ako je nad bankom otvoren stečajni postupak rezerviraju se sredstva u visini od 100 posto od iznosa dospjelog kredita, odnosno u visini 100 posto dospjele nenaplaćene kamate.

Rezervacije nisu potrebne za kredite koji su pokriveni prvorazrednim instrumentima osiguranja naplate, pod čim se podrazumijevaju dužnički vrijednosni papiri Hrvatske narodne banke ili Ministarstva financija Republike Hrvatske.

Na temelju navedenoga, na ovoj su stavci u 2000. izvršene rezervacije za nenaplative kredite i kamate u iznosu od 7,5 milijuna kuna ili 62,5 posto planiranog iznosa s udjelom u ukupnim rashodima od 0,7 posto. U 1999. rezervacije su iznosile čak 407,5 milijuna kuna, što je činilo 34,3 posto ukupnih rashoda.

9.3. Višak prihoda nad rashodima

Višak prihoda nad rashodima, prema odredbama članka 80. Zakona o Hrvatskoj narodnoj banci, nakon pokrića rashoda, jest prihod državnog proračuna.

U 2000. ostvareni su ukupni prihodi u iznosu od 1.493,8 milijuna kuna, što je 7 posto više od planiranog iznosa, rashodi su iznosili 1.137,6 milijuna kuna, što je 5,4 posto ma-

nje od planiranog iznosa, iz čega je rezultirao višak prihoda nad rashodima u iznosu od 356,2 milijuna kuna, što je 83,8 posto više od planiranog iznosa. Na visinu viška prihoda nad rashodima presudan utjecaj imali su prihodi od kamate na sredstva deponirana u inozemstvu u ukupnom iznosu od 1.326,8 milijuna kuna s udjelom u ukupnim prihodima od 88,8 posto.

Tablica 9.10. Bilanca Hrvatske narodne banke, u kunama

Konto	Naziv	Saldo 31.12.1999.	Saldo 31.12.2000.
AKTIVA			
10	Domaća efektiva	43.496,4	33.218,0
11	Zlato i plemeniti metali u trezorima	1.269.619,6	1.269.619,6
12	Devizna efektiva i konti korespondentnih banaka	18.879.937.599,8	21.078.255.762,6
13	Devizne investicije i potraživanja	8.176.379.869,5	11.630.496.681,1
14	Imovina u nekonvertibilnim valutama	1.282.775,3	1.282.775,3
15	Krediti državi	10.508.229,6	0,0
17	Krediti financijskim institucijama	1.545.017.040,9	686.317.921,5
19	Rezervacije	-400.944.697,8	-331.544.233,7
20	Dugotrajna imovina	64.635.831,2	291.822.701,7
21	Nematerijalna imovina	12.043.621,3	28.614.705,6
22	Sudjelovanje u temeljnog kapitalu	8.054.296,8	8.054.296,8
23	Numizmatika i ostale zbirke	14.368.965,2	14.680.419,0
24	Zalihe	652.971,7	933.987,9
28	Razni krediti	1.184.212,3	190.279,9
29	Ostala imovina	6.863.388.117,0	7.967.695.885,1
UKUPNO AKTIVA		35.177.821.948,7	41.378.104.020,3
PASIVA			
30	Emitirani novac	6.341.015.235,8	7.168.994.943,3
31	Blagajnički zapisi HNB-a u optjecaju (diskontirana vrijednost)	1.255.387.189,0	2.543.390.420,0
32	Devizne obveze	4.814.447.956,1	5.836.639.900,7
34	Blagajnički zapisi HNB-a u optjecaju nominirani u stranoj valuti (diskontirana vrijednost)	1.634.708.039,9	1.812.737.401,3
35	Obveze u domaćoj valuti prema nerezidentima	5.342.357.031,7	5.185.699.073,0
36	Depoziti države u domaćoj valuti	279.567.862,3	845.956.189,7
37	Depoziti financijskih institucija u domaćoj valuti	4.316.690.836,0	4.890.412.893,1
38	Depoziti ostalih institucija u domaćoj valuti	166.198.349,0	149.998.482,5
39	Razne obveze	14.384.098,2	246.187.445,6
48	Računi za uskladjenje, za poravnanje i prolazni računi	6.881.637.454,1	8.046.242.273,0
52	Pričuve	4.131.427.896,6	4.651.844.998,3
UKUPNO PASIVA		35.177.821.948,7	41.378.104.020,3

Višak prihoda nad rashodima Hrvatske narodne banke prihod je državnog proračuna, koji se, u skladu s Odlukom guvernera od 19. veljače 1999., usmjerava Ministarstvu finansija Republike Hrvatske u korist državnog proračuna, i to: do 20. srpnja tekuće godine u obliku predujma na temelju polugodišnjeg obračuna Hrvatske narodne banke, dok se ostatak doznačuje na temelju godišnjeg obračuna nakon što ga prihvati Savjet Hrvatske narodne banke.

Na temelju polugodišnjeg obračuna Hrvatske narodne banke za 2000. u srpnju je Ministarstvu finansija Republike Hrvatske doznačen predujam viška prihoda nad rashodima u iznosu od 123,0 milijuna kuna.

Tablica 9.11. Bilanca Hrvatske narodne banke, Izvanbilančni zapisi, u kunama

Konto	Naziv	Saldo 31.12.1999.	Saldo 31.12.2000.
AKTIVA			
94	/Ugovorne/ obveze za vrijednosne papire	132.125.028,9	5.265.323.064,7
97	Kolaterali (imovina kao zalog)	295.361.469,4	0,0
98	Kolaterali nominirani u stranoj valuti	251.237.400,7	83.097.100,0
99	Ostale ugovorne obveze	1.743.980.612,2	958.774.409,8
	UKUPNO IZVANBILANČNI KONTI	2.422.704.511,2	6.307.194.574,5
PASIVA			
84	Kontrakonti za obveze za poslovanje s vrijednosn. papirima	132.125.028,9	5.265.323.064,7
87	Kontrakonti za kolaterale	295.361.469,4	0,0
88	Kontrakonti za kolaterale nominirane u stranoj valuti	251.237.400,7	83.097.100,0
89	Kontrakonto za ostale obveze	1.743.980.612,2	958.774.409,8
	UKUPNO IZVANBILANČNI KONTRAKONTI	2.422.704.511,2	6.307.194.574,5

Tablica 9.12. Bilanca Hrvatske narodne banke, Sustav trezorskih zaliha, u kunama

Konto	Naziv	Saldo 31.12.1999.	Saldo 31.12.2000.
AKTIVA			
1	Gotov novac (kune i HRD-i)	85.345.639.637,5	83.554.178.412,5
2	Konti za pohranu (custody)	432.187.233,7	403.032.442,1
3	Računi za poslove s inozemstvom (bijša YU)	581.085.280,5	587.168.868,9
4	Otpisana potraživanja	482.026.353,2	583.327.402,3
9	Ostalo	113.729.582,1	118.096.363,0
	UKUPNO AKTIVA	86.954.668.086,8	85.245.803.488,8
PASIVA			
1	Gotov novac (kune i HRD-i)	85.345.639.637,5	83.554.178.412,5
2	Konti za pohranu (custody)	432.187.233,7	403.032.442,1
3	Računi za poslove s inozemstvom (bijša YU)	581.085.280,5	587.168.868,9
4	Otpisana potraživanja	482.026.353,2	583.327.402,3
9	Ostalo	113.729.582,1	118.096.363,0
	UKUPNO PASIVA	86.954.668.086,8	85.245.803.488,8

Rukovodstvo i unutrašnji ustroj Hrvatske narodne banke

Članovi Savjeta i rukovodstvo Hrvatske narodne banke

ČLANOVI SAVJETA HRVATSKE NARODNE BANKE

Predsjednik Savjeta
dr. sc. **Željko Rohatinski**

dr. sc. **Boris Vujčić**
Relja Martić
mr. sc. **Tomislav Presečan**
Čedo Maletić

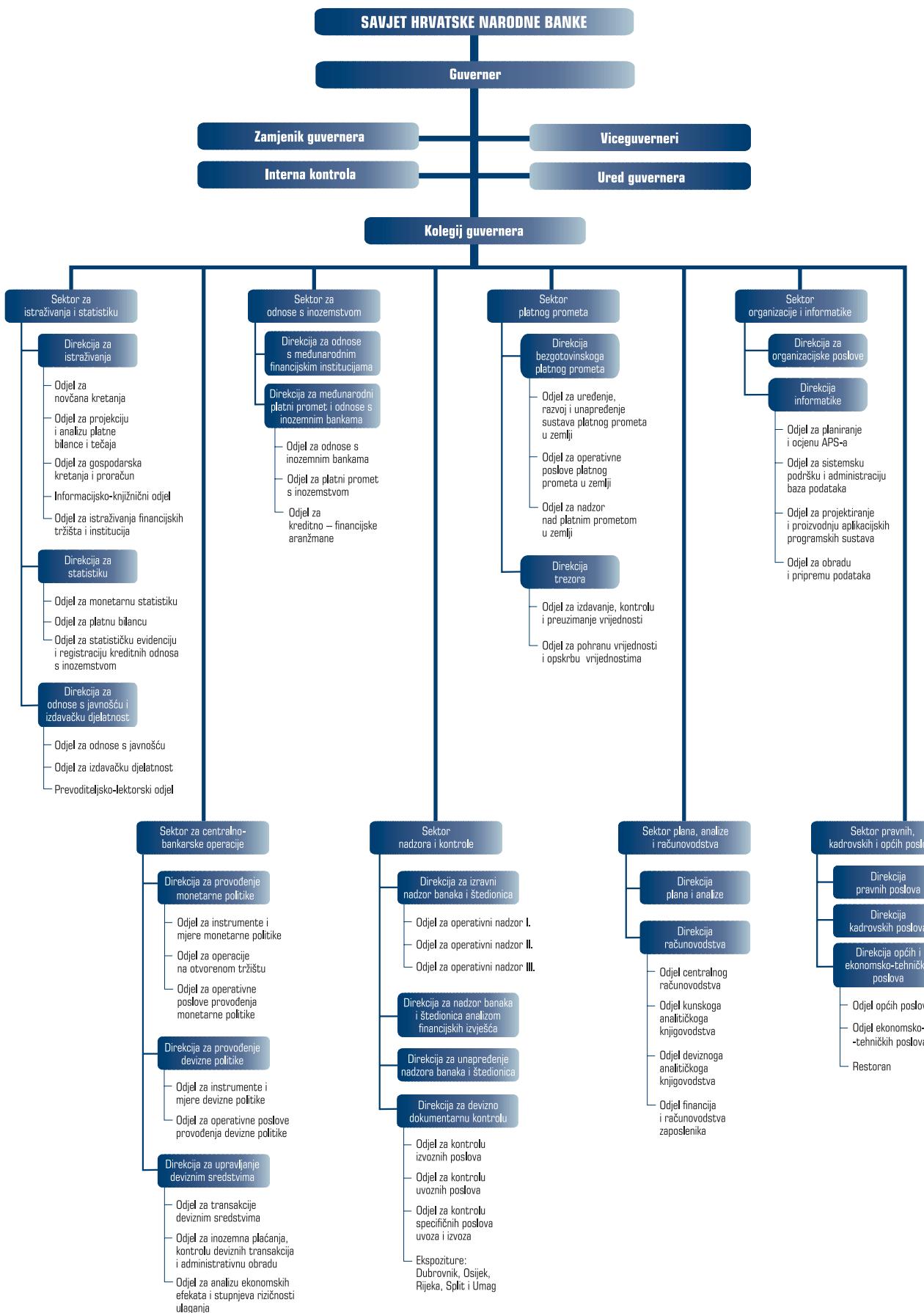
dr. sc. **Branko Vukmir**
prof. dr. sc. **Silvije Orsag**
prof. dr. sc. **Mate Babić**
dr. sc. **Sandra Švaljek**
dr. sc. **Alen Belullo**
dr. sc. **Branimir Lokin**
mr. sc. **Damir Novotny**
prof. dr. sc. **Božidar Jelčić**

RUKOVODSTVO HRVATSKE NARODNE BANKE

dr. sc. **Željko Rohatinski**, guverner
dr. sc. **Boris Vujčić**, zamjenik guvernera
Relja Martić, viceguverner
mr. sc. **Tomislav Presečan**, viceguverner
Čedo Maletić, viceguverner

IZVRŠNI DIREKTORI

Sektor za istraživanja i statistiku – mr. sc. **Ljubinko Jankov**
Sektor za centralnobankarske operacije – mr. sc. **Adolf Matejka**
Sektor za odnose s inozemstvom – **Jadranka Granić**
Sektor nadzora i kontrole – **Marija Mijatović**
Sektor plana, analize i računovodstva – **Đurđica Haramija**
Sektor platnog prometa – **Gordana Grabovac**
Sektor organizacije i informatike – **Petar Ćurković**
Sektor pravnih, kadrovskeh i općih poslova –

Popis banaka i štedionica

31. prosinca 2000.

POPIS BANAKA

BANK AUSTRIA CREDITANSTALT CROATIA d.d.¹

Jurišićeva 2

10000 Zagreb

Tel.: + 385 1/4800-777

Telefaks: + 385 1/4800-890

SWIFT: BACX HR 22

CONVEST BANKA d.d.¹

Gajeva 33

10000 Zagreb

Tel.: + 385 1/4922-333

Telefaks: + 385 1/4819-153

SWIFT: CNVT HR 22

BNP – DRESDFNER BANK

(CROATIA) d.d.¹

Andrije Žage 61

10000 Zagreb

Tel.: + 385 1/3652-777

Telefaks: + 385 1/352-779

Tlx: 21144 bndb hr

SWIFT: BNDB HR 2X

CREDO BANKA d.d.¹

Z. Frankopanska 58

21000 Split

Tel.: + 385 21/380-655

Telefaks: + 385 21/380-660

SWIFT: CDBS HR 22

BRODSKO-POSAVSKA BANKA d.d.¹

Trg pobjede 29

35000 Slavonski Brod

Tel.: + 385 35/445-700, 445-800,

Telefaks: + 385 35/445-900

SWIFT : BROD HR 22

CROATIA BANKA d.d.¹

Kvaternikov trg 9

10000 Zagreb

Tel.: + 385 1/2338-139

Telefaks: + 385 1/2338-141

SWIFT: CROA HR 2X

CASSA DI RISPARMIO DI TRIESTE – BANCA d.d.¹

Smičiklasova 23

10000 Zagreb

Tel.: + 385 1/4614-346, 4614-423

Telefaks: + 385 1/4614-347, 4614-428,

SWIFT: TSBZ HR 22

DALMATINSKA BANKA d.d.¹

Marka Oreškovića 3

23000 Zadar

Tel.: + 385 23/201-500

Telefaks: + 385 23/201-774

Tlx: 27224 dbk zd rh

SWIFT: DBZD HR 2X

Reuters: DBZH

CENTAR BANKA d.d.¹

Jurišićeva 3

10000 Zagreb

Tel.: + 385 1 /4803-444

Telefaks: + 385 1/4803-441

Tlx: 21707

SWIFT: CBZG HR 2X

DUBROVAČKA BANKA d.d.¹

Put Republike 5

20000 Dobrovnik

Tel.: + 385 20/356-333

Telefaks: + 385 20/356-778

Tlx: 27540 hrvdubank

27592 hrvdubank

SWIFT: DUBA HR 2X

ERSTE & STEIERMÄRKISCHE BANK d.d.¹

Varšavska 3-5

10000 Zagreb

Tel.: + 385 1/4561-999

Telefaks: + 385 1/4561-900

SWIFT: CAKB HR 22

ISTARSKA BANKA d.d.¹

Dalmatinova 4

52100 Pula

Tel.: + 385 52/527-101, 527-309

Telefaks: + 385 52/527-400, 527-444

Tlx: 24746, 24716 ibpu rh

SWIFT: IBPU HR 2X

GOSPODARSKO KREDITNA BANKA d.d.¹

Draškovićeva 58

10000 Zagreb

Tel.: + 385 1/4802-666

Telefaks: + 385 1/4802-571

Tlx: 22404 ccb zg hr

SWIFT: CCBZ HR 2X

ISTARSKA KREDITNA BANKA UMAG d.d.¹

Ernesta Miloša 1

52470 Umag

Tel.: + 385 52/741-622, 741-536

Telefaks: + 385 52/741-275, 741-396

Tlx: 24745 ikb rh

SWIFT: ISKB HR 2X

HRVATSKA POŠTANSKA BANKA d.d.¹

Jurišićeva 4

10000 Zagreb

Tel.: + 385 1/4804-513

Telefaks: + 385 1/4810-791

SWIFT: HPBZ HR 2X

JADRANSKA BANKA d.d.¹

Ante Starčevića 4

22000 Šibenik

Tel.: + 385 22/242-101

Telefaks: + 385 22/335-881

Tlx: 27435, 27 346 jbs rh

SWIFT: JADR HR 2X

HYPO ALPE-ADRIA-BANK d.d.¹

Koturaška 47

10000 Zagreb

Tel.: + 385 1/6103-666

Telefaks: + 385 1/6103-555

SWIFT: KLHB HR 22

KAPTON BANKA d.d.²

Maksimirska 120

10000 Zagreb

Tel.: + 385 1/2359-700

Telefaks: + 385 1/2339-575

Tlx: KPZG HR 22

HYPOBANKA d.d.²

Vodovodna 20a

10000 Zagreb

Tel.: + 385 1/3643-710

Telefaks: + 385 1/3643-687

Tlx: 21621 hipzg rh

SWIFT: HYZG HR 22 BIC

KARLOVAČKA BANKA d.d.¹

I.G. Kovačića 1

47000 Karlovac

Tel.: + 385 47/611-540

Telefaks: + 385 47/614-206

Tlx: 23742 kb ka rh

SWIFT: KALC HR 2X

IMEX BANKA d.d.¹

Tolstojeva 6

21000 Split

Tel.: + 385 21/357-015

Telefaks: + 385 21/583-849

Tlx: 26191

SWIFT: IMXX HR 22

KREDITNA ZAGREB d.d.¹
 Ul. grada Vukovara 74
10000 Zagreb

Tel.: + 385 1/6167-333
 Telefaks: + 385 1/6116-466
 Tlx: 21197 krez zg rh
 SWIFT: KREZ HR 2X

PODRAVSKA BANKA d.d.¹
 Opatička 1a
48300 Koprivnica

Tel.: + 385 48/65-50
 Telefaks: + 385 48/622-542
 Tlx: 23368 pod kc rh
 SWIFT: PDKC HR 2X

KVARNER BANKA d.d.¹
 Jadranski trg 4/l
51000 Rijeka

Tel.: + 385 51/353-555
 Telefaks: + 385 51/353-566
 Tlx: 24564 kbri hr
 SWIFT: KVRB HR 22

POŽEŠKA BANKA d.d.¹
 Republike Hrvatske 1b
34 000 Požega

Tel.: + 385 34/254-200
 Telefaks: + 385 34/254-258
 Tlx: 28550 kb slp rh
 SWIFT: POBK HR 2X

MEDIMURSKA BANKA d.d.¹
 Valenta Morandinija 37
40000 Čakovec

Tel.: + 385 40/370-500, 370-600
 Telefaks: + 385 40/315-065
 Tlx: 23251 banka rh
 SWIFT: MBCK HR 2X

PRIVREDNA BANKA ZAGREB D.D.¹
 Račkoga 6/P.O.Box 1032
10000 Zagreb

Tel.: + 385 1 /4723-344
 Telefaks: + 385 1/4723-131
 Tlx: 21120 pbz rh
 SWIFT: PBZG HR 2X
 Reuters: PBZH

NAVABANKA d.d.²
 Tratinska 27
10000 Zagreb

Tel.: + 385 1/3656-777
 Telefaks: + 385 1/3656-700
 SWIFT: NAVB HR 22

RAIFFEISENBANK AUSTRIA d.d.¹
 Petrinjska 59
10000 Zagreb

Tel.: + 385 1/4566-466
 Telefaks: + 385 1/4811-624
 Tlx: 21137 rba zg rh
 SWIFT: RZBH HR 2X

PARTNER BANKA d.d.¹
 Vončinina 2
10000 Zagreb

Tel.: + 385 1/4602-222
 Telefaks: + 385 1/4602-289
 Tlx: 21212 parbaz rh
 SWIFT: PAZG HR 2X

RAZVOJNA BANKA "DALMACIJA" d.o.o.⁴
 Poljička cesta 39
21000 Split

Tel.: + 385 21/370-400
 Telefaks: + 385 21/371-000

RIADRIA BANKA d.d.¹

Đure Šporera 3
51000 Rijeka

Tel.: + 385 51/339-111
 Telefaks: + 385 51/211-093
 Tlx: 24 161
 SWIFT: ADRI HR 2X

SLAVONSKA BANKA d.d.¹

Kapucinska 29
31000 OSIJEK

Tel.: + 385 31/231-231
 Telefaks: + 385 31/201-039
 Tlx: 28235, 28090 banka rh
 SWIFT: SLBO HR 2X

RIJEČKA BANKA d.d.¹

Jadranski trg 3a
51000 Rijeka

Tel.: + 385 51/208-211
 Telefaks: + 385 51/330-525, 331-880
 Tlx: 24 143 bankom rh
 SWIFT: RBRI HR 2X
 Reuters: RBRH

SPLITSKA BANKA d.d.¹

Ruđera Boškovića 16
21000 Split

Tel.: + 385 21/370-500
 Telefaks: + 385 21/370-541
 Tlx: 26252 st bank rh
 SWIFT: SPLI HR 2X

SAMOBORSKA BANKA d.d.³

Trg kralja Tomislava 8
10430 Samobor

Tel.: + 385 1/3362-530
 Telefaks: + 385 1/3361-523
 Tlx: 21811 samba rh
 SWIFT: SMBR HR 22

ŠTEDBANKA d.d.¹

Slavonska avenija 3
10000 Zagreb

Tel.: 385 1/6306-666
 Telefaks: 385 1/6187-015
 SWIFT: STED HR 22

SISAČKA BANKA d.d.¹

Trg Lj. Posavskog 1
44000 Sisak

Tel.: + 385 44/549-100
 Telefaks: + 385 44/549-101
 Tlx: 23645 sbdd sk rh
 SWIFT: SSKB HR 2X

VARAŽDINSKA BANKA d.d.¹

P.Preradovića 17
42000 Varaždin

Tel.: + 385 42/400-000
 Telefaks: + 385 42/400-112
 Tlx: 23224 banka rh
 SWIFT: VBDD HR 2X
 Reuters: VBVH

SLATINSKA BANKA d.d.¹

Vladimira Nazora 2
33520 Slatina

Tel.: + 385 33/551-354
 Telefaks: + 358 33/551-566
 Tlx: 28277 slatb rh
 SWIFT: SBSL HR 2X

VOLKSBANK d.d.¹

Varšavska 9
10000 Zagreb

Tel.: + 385 1/4801-300
 Telefaks: + 385 1/4801-365
 SWIFT: VBCR HR 22

ZAGREBAČKA BANKA d.d.¹

Paromlinska 2
10000 Zagreb

Tel.: + 385 1/6104-000, 6110-500
 Telefaks: + 385 1/6110-555
 Tlx: 21462 zaba rh
 SWIFT: ZABA HR 2X
 Reuters: ZBZH

PRIVREDNA BANKA – LAGUNA BANKA d.d.¹

Prvomajska 4a
52440 Poreč
 Tel.: + 385 52/ 416-777
 Telefaks: + 385 52/ 416-770

**POPIS PODRUŽNICA
INOZEMNIH BANAKA****BAYERISCHE HYPO–UND VEREINSBANK AG**

Glavna podružnica Zagreb¹
 Ul. Alexandra von Humboldta 4
10000 Zagreb

Tel.: + 385 1/6159-206, 6159-198
 Telefaks: + 385 1/6159-197

**POPIS
PREDSTAVNIŠTVA
INOZEMNIH BANAKA**

LHB INTERNATIONALE HANDELSBANK AG, Zagreb

KREDITNA BANKA d.d. TUZLA, Zagreb

DEUTSCHE BANK AG, Zagreb

**CASSA DI RISPARMIO DI UDINE E PORDENONE
SPA**, Zagreb

BANK FÜR KÄRNTEN UND STEIERMARK AG, Zagreb

COMMERZBANK AKTIENGESELLSCHAFT, Zagreb

¹ banke koje imaju odobrenje za rad prema članku 37. Zakona o bankama (veliko ovlaštenje)

² banke koje imaju odobrenje za rad prema članku 36. Zakona o bankama (srednje ovlaštenje)

³ banke koje imaju odobrenje za rad prema članku 35. Zakona o bankama (malo ovlaštenje)

⁴ banke koje još nisu dobile odobrenje za rad prema člancima 35., 36. i 37. Zakona o bankama

POPIS ŠTEDIONICA

BANICA CREDO ŠTEDIONICA d.d.¹

Matrice hrvatske 1

21 000 Split

Tel.: + 385 21/314-488

Telefaks: + 385 21/314-488

GOSPODARSKA ŠTEDIONICA d.d.¹

Stjepana Radića 2

10 216 Vrbovec

Tel.: + 385 1/2792-888

Telefaks: + 385 1/72792-855

HIBIS ŠTEDIONICA d.d.

Vlaška 62

10 000 Zagreb

Tel.: + 385 1/4550-210

Telefaks: + 385 1/620-562

KRAPINSKA ŠTEDIONICA d.d.

Gajeva 2

49 230 Krapina

Tel.: + 385 49/370-627

Telefaks: + 385 49/370-545

KRIŽEVAČKA ŠTEDIONICA d.d.

Preradovićeva 14

48260 Križevci

Tel.: + 385 48/681-018

Telefaks: + 385 48/681-018

MARVIL ŠTEDIONICA d.d.

Ivana Šibla 9

10 000 Zagreb

Tel.: + 385 1/6601- 668

Telefaks: + 385 1/672-315

MEĐIMURSKA ŠTEDIONICA d.d.¹

Kralja Tomislava 31

40 300 Čakovec

Tel.: + 385 40/384-377

Telefaks: + 385 40/715-151

PRIMORSKA ŠTEDIONICA d.d.¹

Riva 6

51 000 Rijeka

Tel.: + 385 51/215-222

Telefaks: + 385 51/7214-022

PRVA OBRTNIČKA ŠTEDIONICA d.d.¹

Tkalčićeva 11

10 000 Zagreb

Tel.: + 385 1/4800-111

Telefaks: + 385 1/4800-144

SLAVONSKA ŠTEDIONICA d.d.

Medvedgradska 47

10 000 Zagreb

Tel.: + 385 1/4666-877, 4666-728

Telefaks: + 385 1/4666-877

ŠTEDIONICA BROD d.d.¹

I. pl. Zajca 21

35 000 Slavonski Brod

Tel.: + 385 35/443-333

Telefaks: + 385 35/447-142

ŠTEDIONICA DORA d.d.¹

Nova cesta 89

10 000 Zagreb

Tel.: + 385 1/3821-344

Telefaks: + 385 1/3821-354

ŠTEDIONICA KOVANICA d.d.¹

Zagrebačka 10

42 000 Varaždin

Tel.: + 385 42/212-729

Telefaks: + 385 42/212-148

ŠTEDIONICA MORE d.d.¹

Vlaška 67

10 000 Zagreb

Tel.: + 385 1/4611-133

Telefaks: + 385 1/4550-113

ŠTEDIONICA SA-GA d.d.¹

Ljubljanska avenija 100

10 090 Zagreb

Tel.: + 385 1/3880-599

Telefaks: + 385 1/3880-545

ŠTEDIONICA SONIC d.d.¹

Savska cesta 131

10 000 Zagreb

Tel.: + 385 1/6345-666

Telefaks: + 385 1/6190-615

ŠTEDIONICA SPLITSKO-DALMATINSKA d.d.¹

Boktuljin put bb

21 000 Split

Tel.: + 385 21/352-444, 352-555

Telefaks: + 385 21/352-500

ŠTEDIONICA ZAGIŠTED d.d.

Hribarov prilaz 6a

10 000 Zagreb

Tel.: + 385 1/672-101, 681-552

Telefaks: + 385 1/6602-711

ŠTEDIONICA ZLATICA d.d.¹

Gajeva 28

10 000 Zagreb

Tel.: + 385 1/4818-282

Telefaks: + 385 1/4558-588

ŠTEDIONICA ZLATNI VRUTAK d.d.

Maksimirska 39

10 000 Zagreb

Tel.: + 385 1/2301-949, 2301-951

Telefaks: + 385 1/2301-950

TRGOVAČKA ŠTEDIONICA d.o.o.

Utješinovićeva 7

10 000 Zagreb

Tel.: + 385 1/2339-610, 2339-611

Telefaks: + 385 1/2339-716

V i D ŠTEDIONICA d.d.¹

Ulica grada Vukovara 52b

10 000 Zagreb

Tel.: + 385 1/6111-330

Telefaks: + 385 1/6111-477

POPIS STAMBENIH ŠTEDIONICA

PRVA STAMBENA ŠTEDIONICA d.d.

Jurišićeva 22

10 000 Zagreb

Tel.: + 385 1/4801-514

Telefaks: + 385 1/4801-571

WÜSTENROT STAMBENA ŠTEDIONICA d.d.

Ilica 14

10 000 Zagreb

Tel.: + 385 1/4803-788

Telefaks: + 385 1/4803-798

HRVATSKA STAMBENA ŠTEDIONICA d.d.

Zagrebačka 38

42 000 Varaždin

Tel.: + 385 42/290-555

Telefaks: + 385 42/290-533

RAIFFEISEN STAMBENA ŠTEDIONICA d.d.

Ul. grada Vukovara 37b

10000 Zagreb

Tel.: + 385 1/632-4100

Telefaks: + 385 1/617-1099

¹ odobrenje za rad uključuje i prikupljanje devizne štednje građana i mjenjačko poslovanje

